

T.C
AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
Doğum ve Kadın Hastalıkları Hemşireliği
Anabilim Dalı

**4-12 AYLIK BEBEĞİ OLAN BABALARIN, BABALIK
ROLÜ ALGISI İLE BEBEK BAKIMINA KATILIMI
ARASINDAKİ İLİŞKİ**

Şirin KURUÇIRAK

Yüksek Lisans Tezi

Antalya, 2010

T.C
AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
Doğum ve Kadın Hastalıkları Hemşireliği
Anabilim Dalı

**4-12 AYLIK BEBEĞİ OLAN BABALARIN, BABALIK
ROLÜ ALGISI İLE BEBEK BAKIMINA KATILIMI
ARASINDAKİ İLİŞKİ**

Şirin KURUÇIRAK

Yüksek Lisans Tezi

Tez Danışmanı
Doç. Dr. Özen KULAKAÇ

“Kaynakça gösterilerek tezimden yararlanılabilir”

Antalya, 2010

Sağlık Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğüne;

Bu çalışma jürimiz tarafından, Doğum ve Kadın Hastalıkları Hemşireliği Programı'nda Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir. 06/07/2010

Tez Danışmanı:

Doç. Dr. Özen KULAKAÇ
Akdeniz Üniversitesi
Antalya Sağlık Yüksekokulu

Üye:

Prof. Dr. Kadriye BULDUKOĞLU
Akdeniz Üniversitesi
Antalya Sağlık Yüksekokulu

Üye:

Prof. Dr. Mehmet Ziya FIRAT
Akdeniz Üniversitesi
Ziraat Fakültesi

Üye:

Doç. Dr. Kamile KUKULU
Akdeniz Üniversitesi
Antalya Sağlık Yüksekokulu

Üye:

Yrd. Doç. Dr. Gönül DEMEZ
Akdeniz Üniversitesi
Fen-Edebiyat Fakültesi

ONAY:

Bu tez, Enstitü Yönetim Kurulunca belirlenen yukarıdaki jüri üyeleri tarafından uygun görülmüş ve Enstitü Yönetim Kurulu'nun/...../2010 tarih vesayılı kararıyla kabul edilmiştir.

Prof. Dr. İsmail ÜSTÜNEL
Enstitü Müdürü

ÖZET

Araştırma, 4-12 aylık bebeği olan babaların, babalık rolü algısı ile bebek bakımına katılımları arasındaki ilişkiyi incelemek amacıyla kalitatif ve kantitatif yöntem birlikte kullanılarak kesitsel ve tanımlayıcı olarak yapılmıştır.

Araştırmanın örneklemini 2 ve 11 no'lu sağlık ocaklarına bağlı mahallelerde oturan ve 4-12 aylık sağlıklı bebeği olan 260 baba oluşturmuştur. Araştırmada babalara sosyo-demografik soru formu (Ek 4), “Babaların Bebek Bakımına Katılım Soru Formu” (Ek 5), “ Babalık Rolü Algı Ölçeği” (Ek 6) uygulanmış ve babalık algılarını ve bebek bakımına katılımlarını etkileyen faktörleri belirlemek üzere Bireysel Derinlemesine Görüşme Formu (BDG) (Ek 7) yapılmıştır.

Araştırmada sayı ve yüzde, ikili gruplarda Bağımsız Gözlemler Arası T Testi (Independent Samples T Testi), ikiden fazla grubun karşılaştırılmasında Tek Yönlü Varyans Analizi (One-Way ANOVA), gruplar arasındaki istatistiksel anlamlılığın hangi gruptan kaynaklandığının belirlenmesinde ise En Küçük Fark Testi kullanılmış, Babaların, Bebek Bakımına Katılımları ile Babalık Algıları arasındaki ilişkiyi saptamak üzere korelasyon analizi yapılmıştır. BDG verilerinin değerlendirilmesinde ise İçerik Analizi Yöntemi kullanılmıştır.

Araştırma verilerine göre babaların bebek bakımına katılım düzeyleri ortalamanın biraz üstündedir ($\bar{X}=3.01$). Babalar bebeklerinin fiziksel bakımına en az ($\bar{X}=2.49$), ilgi ve oyun aktivitelerine ise en yüksek katılım ($\bar{X}=3.93$) gösterdiklerini belirtmişlerdir. Babaların Babalık Rolü Algı Ölçeği'nden aldıkları puanlar da ortalamanın üzerinde olup ($\bar{X}=3.71$), babalık algılarının olumlu olduğunu göstermektedir. Babaların yaşadıkları sağlık ocağı bölgesi, eğitim durumu, işi, doğdukları yer, eşlerinin eğitim durumu ve işi, sahip olunan çocuk sayısı ve bebeğe ayrılan zaman babaların bebek bakımına katılımları ve babalık rolü algıları üzerinde istatistiksel olarak anlamlı değişkenler olarak saptanmıştır ($p<0.05$). Babaların, babalık rolü algısı ile bebek bakımına katılımı arasında pozitif yönde ($r=0.732$) ve güçlü ($p=0.01$) bir ilişki olduğu belirlenmiştir.

BDG'lerden elde edilen verilerin içerik analizi sonucunda babaların; ilgili olanları “iyi” baba, ilgisiz olanları ise “kötü” baba olarak niteledikleri, çoğunun babalık için kendilerine model aldıkları herhangi bir kişinin olmadığı, yaygın olarak eşlerinin işi olduğunda, istediklerinde ve hafta sonu bebeklerinin bakımına katıldıkları ve bebek baktıkları için çevreden gelen tepkileri önemsemedikleri, en fazla bez değiştirirken zorlandıkları saptanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Babalık rolü, babalık algısı, bebek bakımı, anne sağlığı, hemşirelik

ABSTRACT

This cross-sectional and descriptive research has been done with the aim of to determine the relationship between fathers' who have babies 4-12 months participation in infant care and their perception of fatherhood roles. Besides qualitative and quantitative methods were used together in this research.

The research sampling was composed of 260 fathers who have 4-12 months healthy babies who lived in the neighbourhoods of two health centers (number 2 and 11). In the study, "Socio-demographic Questionnaire Form" (Appendix 4), "Questionnaire Form of Fathers' Participation in Infant Care" (Appendix 5) "Perception Scale of Fatherhood Role" (Appendix 6), and in order to determine the factors affecting the fathers' participation in infant care, Individual in-depth Interview Form (BDG) (Appendix 7) were applied to the fathers.

In the study, the number and percentage, in binary-groups the Independent Samples T-Test, in comparison of more than two groups the One-Way ANOVA Variance Analyze and in determination of which group causes the statistical significance the Least Difference Test were used. In order to determine the relationship between the fathers' participation in infant care and their fatherhood perception the correlation analysis was performed. In the analysis of BDG data, the Content Analysis method was used.

According to the research data, the level of fathers' participation in infant care was just above the average ($\bar{X}=3.01$). The fathers showed the least participation in infants' physical care ($\bar{X}=2.49$), and the highest participation in game activities ($\bar{X}=3.93$). The scores of fathers, which they received from the Perception Scale of Fatherhood Role, were also above average ($\bar{X}=3.71$), and suggested that they had positive fatherhood perceptions. The region of health centers which fathers lived, their education levels, occupations, origins, education and work situations of their wives, the number of children and the time spared with the infants were found to be statistically significant variables on fathers' participation in infant care and their fatherhood role perceptions ($p<0.05$). It has been determined that there was a positive ($r=0.732$) and strong ($p=0.01$) relationship between fathers' fatherhood role perception and their participation in infant care.

As a result of the content analysis of the data obtained from BDG; it has been detected that the fathers described those as "good fathers" who were interested with the child and "bad fathers" who were indifferent; most of them did not take someone as a role model; they participated in infant care mostly when their wives were busy and when they asked for their help, and they did not pay attention on environmental reactions to their participation to child care and they had difficulty the most in changing infants' diaper.

Keywords: Fatherhood role, fatherhood perception, infant care, maternal health, nursing

TEŞEKKÜR

Araştırmacı, bu çalışmanın gerçekleşmesine katkılarından dolayı, aşağıda adı geçen kişilere ve kuruluşlara içtenlikle teşekkür eder.

Tez çalışmam sırasında bana her zaman yol gösteren, destek veren ve zor günlerimde daima yanımda olan değerli danışman hocam, Sayın Doç. Dr. Özen KULAKAÇ'a,

Antalya İl Sağlık Müdürlüğü'ne bağlı, Antalya Merkez 2 No'lu Sağlık Ocağı ve Antalya Merkez 11 No'lu İhsan Koz Sağlık Ocağı çalışanlarına (özellikle tüm ebe ve hemşirelerine)

Araştırmaya katılan tüm babalara,

Eğitimim süresince bana destek olan tüm iş arkadaşlarıma,

Her türlü destek ve yardımlarını esirgemeyen hep yanımda olan annem Resmiye KURUÇIRAK'a ve babam Hasan KURUÇIRAK'a teşekkür ederim.

İÇİNDEKİLER DİZİNİ

ÖZET	iv
ABSTRACT	v
TEŞEKKÜR	vi
İÇİNDEKİLER DİZİNİ	vii
SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ	x
TABLolar DİZİNİ	xi
GİRİŞ	
1.1. Problemin Tanımı ve Hemşirelikle İlişkisi	1
1.2. Araştırmanın Amacı	4
GENEL BİLGİLER	
2.1. Babalık Kavramı ve Tarih Boyunca Gelişimi	5
2.2. Türk Kültüründe Babalık	7
2.3. Babalık Rolünün Kazanılması	9
2.3.1. Hamilelik Döneminde Babalık	11
2.3.2. Babanın Doğuma Katılımı	13
2.3.3. Babanın Doğum Sonrası Bebek Bakımına Katılımı	13
2.4. Çocuğun Bilişsel, Sosyal, Duygusal ve Cinsel Gelişiminde Babanın Önemi	15
2.4.1. Bilişsel Gelişim	16
2.4.2. Sosyal ve Duygusal Gelişim	16
2.4.3. Cinsel Gelişim	17
2.5. Babanın Bebek Bakımına Katılımının, Kadının Statüsü ve Sağlığı Üzerine Etkisi	17
2.6. Babalık Rolüne Hazırlanmada, Baba-Bebek İlişkisini Sağlamada ve Anne Sağlığını Korumada Hemşirenin Rolü ve Bakımın Yönetimi	19
2.6.1. Önleme	20
2.6.2. Öykü Alma/Tanılama	21
2.6.3. Tanı Koyma	23
2.6.4. Sonuç Kriterleri	24
2.6.5. Bakımı Planlama ve Uygulama	25
2.6.6. Değerlendirme	27

GEREÇ VE YÖNTEM

3.1.	Araştırmanın Şekli	28
3.2.	Araştırmanın Yapıldığı Yer ve Özellikleri	28
3.3.	Araştırmanın Evreni ve Örneklemi	29
3.4.	Araştırma Kapsamına Alınma Kriterleri	29
3.5.	Araştırma Etiği	29
3.6.	Veri Toplama Araçları	30
3.6.1	Babaların Bebek Bakımına Katılım Soru Formu	30
3.6.2	Babalık Rolü Algı Ölçeği	33
3.6.3	Yarı Yapılandırılmış Bireysel Derinlemesine Görüşme Formu	35
3.7.	Verilerin Toplanması	35
3.8.	Verilerin Değerlendirilmesi	36

BULGULAR

4.1.	Araştırmaya Katılan Babaları Tanıtıcı Özellikler	37
4.2.	Babaların Bebek Bakımı Katılımına İlişkin Bulgular	39
4.3.	Babaların Babalık Rolü Algısına İlişkin Bulgular	57
4.4.	Babaların, Babalık Rolü Algıları ve Bebek Bakımına Katılımları Arasındaki İlişki	74
4.5.	Babaların Babalık, Bebek Bakımına Katılım ve Bu Katılımı Etkileyen Faktörlere İlişkin Bulgular	76

TARTIŞMA

5.1.	Babaların Bebek Bakımına Katılımı	91
5.2.	Babaların Babalık Rolü Algısı	98
5.3.	Babaların Babalık Algısı, Bebek Bakımına Katılımları ve Bu Katılımı Etkileyen Faktörler	102

SONUÇLAR

6.1.	Araştırmaya Katılan Babaların Tanıtıcı Özelliklerine İlişkin Sonuçlar	108
6.2.	Babaların Bebek Bakımı Katılımına İlişkin Sonuçlar	108
6.3.	Babaların Babalık Rolü Algısına İlişkin Sonuçlar	109
6.4.	Babaların, Babalık Rolü Algıları ve Bebek Bakımına Katılımları Arasındaki İlişkiye İlişkin Sonuçlar	110
6.5.	Babaların Babalık, Bebek Bakımına Katılım ve Bu Katılımı Etkileyen Faktörlere İlişkin Sonuçlar	110

ÖNERİLER

KAYNAKLAR

ÖZGEÇMİŞ

EK 1.	Akdeniz Üniversitesi Etik Kurul Onayı
EK 2.	Antalya İl Sağlık Müdürlüğü İzin Yazısı
EK 3.	Onam Formu
EK 4.	Sosyo-Demografik Özellikleri İçeren Soru Formu
EK 5.	Babaların Bebek Bakımına Katılım Soru Formu
EK 6.	Babalık Rolü Algı Ölçeği
EK 7.	Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu
EK 8.	Tablo 1. Babaların Bebek Bakımına Katılım Soru Formu'nun İç Ölçüt Geçerliği Analizleri Tablo 2. Babaların Bebek Bakımına Katılım Soru Formu Faktör Yapısı ve Yükleri Tablo 3. Babaların Bebek Bakımına Katılım Soru Formu ve Alt Gruplarının Ortalama, Standart Sapma ve Cronbach Alfa Güvenirlik Katsayısı Tablo 4. Babaların Bebek Bakımına Katılım Soru Formu Madde-Toplam Puan Korelasyonları Tablo 5. Babaların Bebek Bakımına Katılım Soru Formu Maddelerinin Madde-Toplam Puan Korelasyonları Tablo 6. Babalık Rolü Algı Ölçeği'nin Faktör Yapısı ve Yükleri Tablo 7. Babalık Rolü Algı Ölçeği ve Alt Gruplarının Ortalama, Standart Sapma ve Cronbach Alfa Güvenirlik Katsayısı Tablo 8. Babalık Rolü Algı Ölçeği'nin Madde-Toplam Puan Korelasyonları Tablo 9 Babalık Rolü Algı Ölçeği Maddelerinin Madde-Toplam Puan Korelasyonları

SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ

S.O	: Sağlık Ocağı
BDG	: Bireysel Derinlemesine Görüşme
N	: Örneklem Sayısı
%	: Yüzdelik Değeri
$\bar{X}$	: Aritmetik Ortalama
Ss	: Standart Sapma
r	: Korelasyon Katsayısı
p	: Önemlilik Değeri
SPSS	: Statistical Packace for Social Sciens (Verilerin Analizinde Kullanılan İstatistik Programı)
LSD	: Least Significant Diffference (En Küçük Fark Testi)

TABLÖLAR DİZİNİ

Tablo		Sayı
3.1.	Babaların Bebek Bakımına Katılım Soru Formu Genel ve Alt Grupları	32
3.2.	Babalık Rolü Algı Ölçeği Genel ve Alt Grupları	34
4.1.	Araştırmaya Katılan Babaların Tanıtıcı Özelliklerine Göre Dağılımları	38
4.2.	Babaların Bebek Bakımına Katılımlarına Göre Dağılımları	40
4.3.	Babaların Bebek Bakımına Katılım Soru Formu'ndan Aldıkları Puan Ortalamalarına Göre Dağılımları	42
4.4.	Babaların, Bebek Bakımına Katılım Genel ve Alt Grup Puan Ortalamalarının, Yaşadıkları Sağlık Ocağı Bölgesine Göre Dağılımları	43
4.5.	Babaların, Bebek Bakımına Katılım Genel ve Alt Grup Puan Ortalamalarının, Yaşlarına Göre Dağılımları	44
4.6.	Babaların, Bebek Bakımına Katılım Genel ve Alt Grup Puan Ortalamalarının, Eğitim Durumlarına Göre Dağılımları	45
4.7.	Babaların, Bebek Bakımına Katılım Genel ve Alt Grup Puan Ortalamalarının, İşlerine Göre Dağılımları	46
4.8.	Babaların, Bebek Bakımına Katılım Genel ve Alt Grup Puan Ortalamalarının, Doğdukları Yere Göre Dağılımları	47
4.9.	Babaların, Bebek Bakımına Katılım Genel ve Alt Grup Puan Ortalamalarının, Antalya'da Yaşama Sürelerine Göre Dağılımları	48
4.10.	Babaların, Bebek Bakımına Katılım Genel ve Alt Grup Puan Ortalamalarının, Eşlerinin Yaşlarına Göre Dağılımları	49
4.11.	Babaların, Bebek Bakımına Katılım Genel ve Alt Grup Puan Ortalamalarının, Eşlerinin Eğitim Durumlarına Göre Dağılımları	50
4.12.	Babaların, Bebek Bakımına Katılım Genel ve Alt Grup Puan Ortalamalarının, Eşlerinin İşlerine Göre Dağılımları	51

4.13.	Babaların, Bebek Bakımına Katılım Genel ve Alt Grup Puan Ortalamalarının, Sahip Olunan Çocuk Sayısına Göre Dağılımları	52
4.14.	Babaların, Bebek Bakımına Katılım Genel ve Alt Grup Puan Ortalamalarının, Bebeklerinin Yaşlarına Göre Dağılımları	53
4.15.	Babaların, Bebek Bakımına Katılım Genel ve Alt Grup Puan Ortalamalarının, Bebeklerinin Cinsiyetine Göre Dağılımları	54
4.16.	Babaların, Bebek Bakımına Katılım Genel ve Alt Grup Puan Ortalamalarının, Bebeklerin Bakımına Ayrılan Zamana Göre Dağılımları	55
4.17.	Babaların, Babalık Rolü Algı Ölçeği'nden Aldıkları Puan Ortalamalarına Göre Dağılımları	57
4.18.	Babaların, Babalık Rolü Algısı Genel ve Alt Grup Puan Ortalamalarının, Yaşadıkları Sağlık Ocağı Bölgesine Göre Dağılımları	58
4.19.	Babaların, Babalık Rolü Algısı Genel ve Alt Grup Puan Ortalamalarının, Yaşlarına Göre Dağılımları	59
4.20.	Babaların, Babalık Rolü Algısı Genel ve Alt Grup Puan Ortalamalarının, Eğitim Durumlarına Göre Dağılımları	60
4.21.	Babaların, Babalık Rolü Algısı Genel ve Alt Grup Puan Ortalamalarının, İşlerine Göre Dağılımları	61
4.22.	Babaların, Babalık Rolü Algısı Genel ve Alt Grup Puan Ortalamalarının, Doğdukları Yere Göre Dağılımları	62
4.23.	Babaların, Babalık Rolü Algısı Genel ve Alt Grup Puan Ortalamalarının, Antalya'da Yaşama Sürelerine Göre Dağılımları	64
4.24.	Babaların, Babalık Rolü Algısı Genel ve Alt Grup Puan Ortalamalarının, Eşlerinin Yaşlarına Göre Dağılımları	65
4.25.	Babaların, Babalık Rolü Algısı Genel ve Alt Grup Puan Ortalamalarının, Eşlerinin Eğitim Durumlarına Göre Dağılımları	66
4.26.	Babaların, Babalık Rolü Algısı Genel ve Alt Grup Puan Ortalamalarının, Eşlerinin İşlerine Göre Dağılımları	67
4.27.	Babaların, Babalık Rolü Algısı Genel ve Alt Grup Puan Ortalamalarının, Sahip Olunan Çocuk Sayısına Göre Dağılımları	69

4.28.	Babaların, Babalık Rolü Algısı Genel ve Alt Grup Puan Ortalamalarının, Bebeklerinin Yaşlarına Göre Dağılımları	70
4.29.	Babaların, Babalık Rolü Algısı Genel ve Alt Grup Puan Ortalamalarının, Bebeklerinin Cinsiyetine Göre Dağılımları	71
4.30.	Babaların, Babalık Rolü Algısı Genel ve Alt Grup Puan Ortalamalarının, Bebeklerin Bakımına Ayrılan Zamana Göre Dağılımları	72
4.31.	Babaların, Babalık Rolü Algısı Genel ve Alt Grupları ile Bebek Bakımına Katılım Genel ve Alt Grupları Arasındaki İlişki	74

GİRİŞ

1.1. Problemin Tanımı ve Hemşirelikle İlişkisi

Rol, bir sosyal işlev çevresinde kümelenen birbiriyle ilişkili davranış örüntüsüdür (1). Toplumsal cinsiyet, kadın ve erkeğin toplumsal rol ve sorumluluklarına değinerek, toplumun kişileri nasıl algıladığı, nasıl davranmasını istediği ve kişilerden neler beklediğini belirtmektedir. Toplum kadın ve erkeğe farklı özellikler, davranışlar, roller ve sorumluluklar yüklemektedir (2,3). Tarihsel olarak babalık rolü, annelikten açıkça farklı olmuştur. Ataerkil toplum yapısı içerisinde, annelik rolü kadının çocuğunu yetiştirmesi ve topluma hazırlaması olarak şekillenirken (1) babalık rolü ise erkeğin evin dışında çalışması ve eve para getirmesi olarak şekillenmiştir (4,5).

Annelerin ebeveynliğe geçişleri ve annelik algıları konusunda oldukça fazla araştırma yapılırken, babaların ebeveynliğe geçişleri, babalık algıları ve çocuk bakımına katılımları konusunun araştırmalarla ele alınması yenidir. Bunun başlıca nedeni, çocuğun gelişimini etkileme konusunda babalardan çok annelerin önemli olduğu düşüncesidir. Psiko-sosyal gelişim teorisinde “Geleneksel baba kavramı” özellikle öne çıkmaktadır. Bu teoriye göre bebek ile anne arasındaki ilişki, onun ilerideki kişiliğini ve sosyal ilişkilerini şekillendirmede büyük önem taşımaktadır. 0-2 yaşta bebeğin ilk nesnesi annesidir. Babalar ise çocukluğun sonraki döneminde etkili olmakta ve sadece anneyi destekleyici olarak ve arka planda yer almaktadır (6,7,8).

Yorumlayıcı yaklaşıma inanan teorisyenlere göre algı yalnız verilerin yani duygusal bilginin transferi değil, bu verilerin yorumlanması, seçilmesi ve düzenlenmesidir. Algıda seçicilik ise insanın neyi algılayacağında aktif rol oynamasıdır. Bir başka deyişle algıda seçicilik insanın görmek istediği gibi görmesi, yeni verileri var olanlara uydurması ve önceki tutum ve görüşlerini destekleyen verileri seçmesidir. Bu durumda algılar, önyargılar ve kalıp yargıların (sterotip) etkisine açıktır. Babalığa ilişkin algıların da baskın ataerkil yapılardan etkilenmesi neredeyse kaçınılmazdır. Öte yandan babalık algılamasının sağlıklı anlaşılması, sosyal ve kültürel gelişim sürecine ait bilgilerin bilinmesine bağlıdır (9, 10)

19. yüzyıldan itibaren hızla gelişen endüstrileşme, kadının ev dışında çalışmaya başlaması, çekirdek aile sayısının artması ve kadın hareketleri, kadın ve erkek olmanın dolayısı ile anne-babalık kavramlarının, algılarının ve babanın ev işleri ve çocuk bakımına olan katılımının ya da katılmamasının sorgulanması ile sonuçlanmıştır (11,12,13,14,15). Yapılan çalışmalar bir bebeğin bakımının çok fazla enerji ve zaman gerektirdiğini ortaya koymuştur. Gerçek anlamda bakıma katılmak yıllarca, 7 gün, 24 saat bakım için hazır olmak demektir. Babaların ev işleri ve çocuk bakımına katılımına ilişkin çalışmalara bakıldığında, Çakır (16), eşi dışarıda

çalışmayan erkeklerin kadının temel ve birincil görevini annelik ve çocuk bakımı olarak gördüğünü belirtirken, Esin ve Öztürk (17), kadınların ev içindeki çalışma saatleri, evdeki çocuk sayısı, bakıma muhtaç birey sayısı ve bu bireylerin bağımsızlıklarına ve yaşlarına göre haftada 17 saat ile 34 saat arasında değiştiğini açıklamıştır. Ahmeduzzaman and Roopnarine (18) çalışmasında annelerin çocuk bakımına bir günde 6.7 saat ayırırken, babaların 2.8 saat ayırdığını saptamıştır. Lowdermik and Perry'in belirttiğine göre (19) Parke (1996), bir anne bebek bakımına günün 9 saatini ayırırken babanın yalnız 3.2 saat ayırdığını belirlemiştir. Zaman içinde kadının daha fazla iş ve sosyal yaşamda yer alıyor olmasıyla babaların çocuk bakımını da içeren ev işlerine daha fazla katılacağı kanısı yaygındır. Oysa çalışmalar bu öngörünün aksini işaret etmekte ya da katılımın olması gerekenden çok az olduğunu ortaya koymaktadır. Coverman and Sheley (20) 1965-66 yıllarında babaların ev işlerine günlük 81 dakika ayırırken, 1975-76 yıllarında 82 dakika ayırdıklarını saptamıştır. Her ne kadar aradaki fark önemsiz gibi görünse de gelişmenin yönünü göstermesi açısından önemlidir.

Son yıllarda annelerin çalışma yaşamına daha yoğun katılımları; babalık kimliği ve babaların çocuk yetiştirme konusunda rol modeli olmaya ilişkin çalışma bulguları, çocuk gelişimi, kadın sağlığı ve eşler arası ilişkilerde babaların rolüne ilgiyi arttırmış, babanın önemi ön plana çıkmaya başlamıştır (8,11,12,15,21,22). Güngörmüş (23) babanın çocukla ilişki biçiminin anneden farklı olması, toplum ve aile içinde üstlendiği rollerin farklılığının, çocuğu anneden farklı biçimde etkilemesine neden olduğunu açıklamıştır. Lamb (24), babaların çocukları ile birlikte geçirdikleri zamanın artmasına bağlı olarak ilişki içinde sergiledikleri rollerin çeşitlendiğini ve bunun baba-çocuk ilişkisine zenginlik kattığını belirtmektedir. Gürşimşek, Kefi ve Girgin'in (15) belirttiğine göre Yazgan (2000), babanın çocuğu ile yaşamı yakından paylaşmasının baba ile çocuğu daha çok yakınlaştırdığına dikkat çekmektedir. Babaların bebeklik döneminden itibaren çocukları ile ilgilenmeleri, bağ kurmaları, birlikte vakit geçirmeleri için çocuğun büyümesini beklememeleri önemlidir. Çünkü ebeveyn ile çocuk arasındaki ilişki zaman içinde gelişen, zenginleşen bir deneyimdir (19,25,26). Tiedje and Darling-Fisher'in (27) belirttiğine göre Gjerdingen, Froberg and Fontain (1991), baba tarafından sağlanan çocuk bakım yardımı ve duygusal desteğin, annelerin doğum sonrası akıl sağlığı için daha doğrudan bir yarar sağladığını ortaya koymuştur.

Nyström and Öhring (28), 0-1 yaşın çocuğun gelişiminin temeli olduğunu ve büyümesi ve gelişimi için belirleyici olduğunu belirtmiş, ebeveynlerin çocukları için çok önemli modeller olduğunu vurgulamıştır. Bu dönemdeki duygusal, bilişsel ve sosyal gelişim, sonraki yıllar için temel oluşturmaktadır. Babanın; bebeğiyle birlikte olması, çocuğuna dokunması, konuşması, oynaması, çocuğuyla ilgili çeşitli kararlara aktif olarak katılması çocuğuyla arasında güçlü bir bağın oluşmasına neden olmakta ve daha sonraki baba çocuk ilişkisinin devamını sağlamaktadır (29,30). Babanın çocuk üstünde dolaylı etkisi olan bir diğer önemli rolü, babanın anne için bir duygusal destek kaynağı olmasıdır (31). Bu durum anne-çocuk ilişkisinin de kalitesini yükseltmektedir. Ayrıca baba, annenin bir başkası tarafından taklit edilemeyecek bir şekilde annelik rolüne bağlanmasına katkıda bulunan tek kişidir (32). Babalar ev işleri ve çocuk bakımına katıldığında en başta annenin doğum sonu

yaşayabileceği psikolojik sorunlarını önlemeye ve annelerin iş yükünü azaltmaya (33) yardımcı olmakta, bu da aile içindeki ilişkilerin kalitesini etkilemektedir (8,31). Annenin ev işleri ve bebek bakımı dışında kendine zaman ayırabilmesi, anneye güçlü bir duygusal destek ve enerji kazandırmakta ve hem aile içi ilişkilere hem de çocuğun sağlığına olumlu katkıda bulunmaktadır (19).

Kültürlerde yaygın olarak tanımlanan babalık, çocuk bakımına işaret etmemektedir. Bu durum babaların uygun baba modelleri ile karşılaşmamları, babalığa hazırlanmak için daha az sosyal fırsatlara sahip olmaları ile sonuçlanmakta onların baba olmaya ilişkin algısını, ilgisini ve doyumunu etkilemektedir (27,34). Seçer, Çeliköz ve Yaşa'nın (34) belirttiğine göre McBride (1990) babaların çocuk ile ilgili işlere katılımını sınırlandıran faktörleri; babanın babalık rolüne hazırlığındaki eksiklik, babalık rolü için sosyal ve kurumsal desteğin yeterli olmaması ve babanın doğumdan sonra toplum tarafından destek görmemesi olarak belirtmiştir.

Babaların bebek bakımına ve ev işlerine yeterince katılmaması, kadınların zamanının çoğunu bu işlere ayırması ile sonuçlanmaktadır. Bu durum yasal olarak da desteklenmektedir. Türkiye'de 657 sayılı Devlet Memurları Kanununun 104. maddesinin B bendine göre, karısı doğum yapan erkek memura isteği üzerine üç gün izin verilmektedir (35). Ancak 657 sayılı Devlet Memurları kanununda değişiklik yapılarak bu iznin 10 güne çıkarılması, annenin ücretsiz izin alamadığı durumda ise babanın, bebeği 0-2 yaş döneminde iken 24 ay ücretsiz izin alabilmesi gündemdedir. Günümüzde bir çok Avrupa ülkesinde ise ebeveyn izni, yasalaşmış ve uygulanmakta olup, Avrupa Birliği'ne üye, Almanya, Fransa, İtalya, Danimarka, Yunanistan, Portekiz ve İspanya'dan oluşan 7 ülkede bu iznin süresi, 10 hafta ile 3 yıl arasında değişmektedir (36).

Erkeklerin yenilenen baba kavramına uyum sağlamalarında hemşirelere büyük görevler düşmektedir (37). Hemşireler, ailelere ebeveyn- bebek ilişkisinin her zaman ilerleyen bir süreç olduğunu vurgulamada ve baba-bebek arasında olumlu bir ilişkinin gelişmesine yardımcı olmada anahtar role sahiptir (38). Üstlendikleri çeşitli roller, onların anne-baba olmanın ilk süreçlerinden itibaren bebeğin anne babayla birlikte olmasını ve babalık rolü de dahil olmak üzere ebeveynlik rollerini desteklemesini olanaklı kılmaktadır.

Hemşireler toplumda, ailede bağlılık ve paylaşımı içeren eşitliği destekleyerek babanın babalık algısı, role uyum sağlaması ve bebek bakımına katılımını etkileyebilirler (31,39,40). Hemşireler babaları; hamilelik, doğum ve doğum sonrası sürece ortak ederek, bebek bakımına katarak, anne-baba ve bebek için uygun ortam sağlayarak, babayı ev işleri ve bebek bakımına katılması için cesaretlendirerek, becerileri geliştirme konularında destekleyerek ebeveyn olma sürecinin etkin, ayrılmaz bir parçası haline getirebilirler (41).

Hemşireler, bebek bakım deneyimi yaşamış veya yaşayabilecek erkek ve kadınları; anlamlar, duygular, amaçlar, inançlar, değerler, davranışlar ve o süreçte yer alan diğer faktörlerin farkında olmaları için çeşitli rolleri vasıtasıyla (eğitici,

danışman, bakım verici, savunucu v.b) anne ve baba adaylarının ya da anne ve babaların bu konudaki inanç, değer ve tutumlarını açıklaştırmada ve gerektiğinde değiştirmede önemlidir (27,41). Ancak Türkiye’de babalık ve babanın bebek bakımına katılımına ilişkin çalışmalar diğer alanlarda ve hemşirelikte sınırlıdır. Bu araştırmada ulaşılabilecek bilgilerin ebeveyn olma sürecindeki bireylere, bakım veren hemşirelere ve diğer sağlık bakım üyelerine önemli veriler sağlayacağı düşünülmektedir.

1.2. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı “4-12 aylık bebeği olan babaların, babalık rolü algısı ile bebek bakımına katılımı arasındaki ilişki”yi belirlemektir. Bu çalışmayla, çocuğun bilişsel, sosyal ve duygusal gelişiminde anne sağlığı ve statüsünü geliştirmede önemli olan babanın;

- bebek bakımına katılımının düzeyi,
- babalık rolü algısı,
- bebek bakımı katılımının, babalık rolü algısı ile ilişkisi ve
- bebek bakımına katılımını etkileyen faktörlerin belirlenmesine ilişkin

veri sağlanması amaçlanmıştır.

GENEL BİLGİLER

2.1. Babalık Kavramı ve Tarih Boyunca Gelişimi

“Erkeklik” kavramı toplumsal yapıların belirlediği ve eril olana biçilen rollerin öğrenmeyle kazanılmasının karşılığıdır (42). Aynı zamanda erkeklik, erkeklerin kültürel ve teknolojik gelişim içerisinde kurdukları hiyerarşik düzenin ve buna bağlı kültürel, ideolojik, dinsel ve siyasal olguların devamını sağlamak için oluşturdukları bir biçimlenmedir (43). Erkek, ise vir, homo, insan olmanın tekeli elinde bulunduran, kendi kendini evrensel hisseden tikel bir varlıktır (42). “Erkek” olmak, “kadınlık” içerisinde tanımlanan her türlü gerçekliğin, duygunun, davranışın tamamen dışında düşünülüp, kadınsı olarak tanımlanan hiçbir harekete ve özelliğe hoşgörü göstermemek ve izin verilmemek olarak algılanır (43). Bu nedenle kadın ve erkeğin bir toplum içindeki konumunu belirleyen asıl öge kadının ya da erkeğin biyolojik özellikleri değil, toplumsal değerlerin aktarımındaki yerleridir (12,42).

İlkel toplumlardaki ailelerde sadece “annelik” tanımlanmış, erkeklerin üremedeki rolü biyolojik olarak bilinmediğinden babalık tanımlanmamıştır. Erkeklerle sadece yaşamı sürdürmeyi sağlamaları öğretilmiştir. İnsanlar biyolojik babalığın farkına vardıklarında ve yaşamın gücü kadından erkeğe geçtiğinde ise akraba olmak ve ‘baba olmak’tan doğan güç için savaşlar yapılmıştır. Bu düzen erkeklerin ve babaların; ev, eş, çocuklar, akrabalar ve köleler üzerinde otorite kurmalarını sağlamıştır. Erkekler evlerinin reisi, malların ve toplumsal yaşamın efendisi olmuş bu da onları, otoriter ve baskıcı kişiler haline getirmiştir. Bu durum babaların evden ve çocuk bakımından uzak kalmaları ile sonuçlanmıştır. Yüzyıllar boyunca, bebek bakımının yalnızca kadına ait bir sorumluluk olması, erkeğin, kadının hamilelik ve loğusalık döneminin dışında kalmasına yol açmıştır. Günümüz gelişmiş toplumunda mirasçısı olduğumuz cinsiyete göre iş dağılımında ev ve aile kadınlara, kamusal alan ise finansal destekçi rolüyle erkeğe verilmiştir (41).

XVIII. ve XIX. yüzyıllarda meydana gelen ve hızla ilerleme kaydeden “Sanayi Devrimi” ile birlikte kadın, çalışma yaşamında erkekle birlikte yer almaya başlamıştır (14). Fakat bu dönemde tarım kesimi hariç, ücretli olarak ev dışında çalışan kadın sayısı çok az olup, çalışan kadınlar da geleneksel rollerini sürdürebilecekleri, aile sorumluluklarıyla bağdaşan meslekleri tercih etmek zorunda kalmışlar, iyi eş, iyi ev kadını ve iyi anne gibi geleneksel rol beklentileriyle toplumsallaştırılmışlardır (13,44). I. ve II. Dünya Savaşı sırasında silah altına alınan erkek işgücü nüfusunun yerini, silah sanayisinde kadın işgücü almış olup, çalışan kadın sayısı hızla artmaya başlamıştır (14). Bunun sonucunda cinsiyet rolleri ile birlikte babalık rolü ve sorumlulukları tartışılmaya başlanmıştır.

1930’lu yıllarda erkeklik ve kadınlık psikolojik bir kişilik özelliği olarak ifade edilmiştir. 1940’larda cinsiyet rolü, erkek ve kadın rolleri terimleri kullanılmaya

başlanmış, bu söylem 1960'lara kadar devam etmiştir. 1970'lerde ise ataerkiliğin her türlü yapıyı etkilediği düşüncesi ortaya çıkmıştır. Sosyoloji açısından on sekizinci yüzyılda ataerkillik kadının konumu ve yaşamında uğradığı ayrımcılığa işaret etmektedir. Ataerkillik aynı zamanda erkek otoritesine dayanan sosyal örgütlenmedir. Soy ağacı erkeğe göre belirlenir, çocuklar erkeğin bulunduğu yerde yaşar, en büyük suç erkek otoritesine karşı gelmektir ve en büyük erdem otoriteye karşı itaatkar olmaktır. Ataerkil erkek, parayı temin eden ve ailenin devamını sağlayan kişi olarak ifade edilmektedir. Evin geçimi, kadın ve çocukların bakım sorumluluğu erkeğe aittir (45,46).

1970'li yıllara gelindiğinde hala çocukların okul öncesi kitaplarında toplumsal cinsiyet rolü nedeniyle erkekler, serüven türü uğraşlar ile bağımsızlık ve güç gerektiren ev dışı etkinlikleri gerçekleştiren, kadınlar ise, çoğunlukla, ev işleriyle uğraşan aile bireyi olarak gösterilmiş ve eş ve anne olmayan kadınlar ya cadılar ya da periler gibi düşsel yaratıklar olarak tanımlanmıştır. Bütün kitaplarda evi dışında mesleği olan hiçbir kadın yok iken erkekler, savaşçı, polis, yargıç, kral v.b mesleklerle belirtilmiştir (45). 1980'lerin başında toplumsal kurallar nedeniyle bebeğin beslenme ve bakımının kadınların sorumluluğunda olduğu ve erkeklerin aileyi geçindirecek finansal kaynakları sağladığı belirtilirken (41), 80'li yılların ortalarından itibaren aile üyeleri öğrenilmiş rolleri gitgide daha az, kendi bireysel becerilerini ve duygularını ise daha fazla kullanmaya başlamışlardır (27). Erkeklik araştırmalarının geç başlamasına neden olarak hep kadın statüsünün sorun olarak görülmesi, erkeklik olgusunun hiç düşünülmemiş olmasına işaret etmektedir (47,48).

1990'larda güçlü, egemen, sorun çözücü ve becerikli kadın karakterlerin yanında, erkek karakterleri de oldukça duygusal ve yumuşak olmalarıyla dikkat çekmiştir. Babalık toplum tarafından onaylanan bir beklentiden ziyade bir kural haline gelmiştir. Önceleri babalık ailenin geçimini sağlayan kişi olarak tasvir edilmekte iken, şimdilerde ise babalığın belirlenmiş bir cinsiyet rolü olarak değil, aile üyeleri arasındaki günlük etkileşimlerle oluşan, devam eden, değişen ve gelişen bir rol olduğu belirtilmektedir (27).

XX. yüzyılda Kuzey Amerika'da sağlık çalışanları, erkek imgesindeki değişimi göz önünde bulundurarak, katılımcı ve ilgili babaları doğum öncesi ve çocuk kontrolü ziyaretlerine dahil etmeye çalışmışlardır (27). Son 20 yıl içerisinde ise babaların aileye katkı sağlama biçimlerine ilişkin anlayış daha fazla değişmiştir. Babalar aile içinde bulundukları zaman çocuk bakımına daha fazla ortak olmaya başlamışlardır. Bunun nedeni kısmen feminist hareketler kısmen de hem anne ve hem de babaların çalıştığı ailelerin sayısındaki artış ve babaların çocuk bakımına daha fazla ortak olma konusundaki motivasyonlarıdır (49). O'Connell (49), 1988 yılında babaların çocuk bakımına katılım oranı %15 iken, 1991 yılında okul öncesi yaş grubundaki her beş çocuktan birine anneleri ev dışında çalıştığı için babalarının baktığını belirtmiştir.

Kadın hareketinin etkisiyle sarsılmaya başlayan erkek egemenliği filmlere de konu olmuştur. Son dönem Amerikan filmleri, erkeklerin bir zamanlar sert erkek

imgesini tehdit ettiği düşünölen “babalık duygularını ifade etmekten” hoşlandıklarını keşfetmiş ve bunu işleyen yapımlara ağırlık vermiştir. Daha yumuşak erkek imgelerine artık televizyon dizilerinde de rastlanmaktadır (42).

Steinberg, Steinberg and Kruckman (50), babaların artık para kazanma rolünün yalnızca kendi sorumluluklarında olduğunu iddia edemeyeceklerini belirtmiştir. Kanada’nın 1995 istatistikleri, bir çoğu 3 yaş altı çocuk annesi olmak üzere kadınların %76’sının iş dünyasında yer aldığını ve ailelerin %66.7’sinin çift gelirle geçindiğini açıklamıştır. İş alanında artan kadın varlığı, erkeklığın bazı kavramlarında değişikliğe yol açmıştır.

2.2. Türk Kültüründe Babalık

Geleneksel Türk toplumu güçlü bir ataerkil yapıya sahip olup, baba otoritesi önemlidir. Aile genelde erkeğin kadın üzerinde egemen olduğu ve kadının koşulsuz itaat etmesi beklenen bir kurumdur. Türk aile yapısı içinde dış dünya ile ilgili sorumlulukları yerine getiren ve para kazanan babadır. Ev işleri, çocuk bakımı ve eşin yeniden üretime hazırlanması kadınların var oluş nedeni olarak görölmüş, bu işlerden geleneksel olarak kadınlar sorumlu tutulmuştur (12,51,41,42,52).

Demez (42)’in belirttiğine göre Osmanlı döneminde, Osmanlı erkek tipi karşılığı kabadayı olarak nitelendirilmiştir. Erkek yalnızca kendi ailesinin değil, çevresinin de koruyucusudur. Hem Osmanlı soyluları hem de kabadayıların temsil ettikleri erkeklik güven verici, acımasız, gözü kara, cesur ve ciddi bir düzenin temsilcileri olarak görölmüştür. Baba, eski düzenin belli başlı özellikleri olan; hiyerarşi (mevki), değişmezlik, mutlak hakimiyet gibi özelliklerini temsil etmektedir. Erkek egemen olan bu kültürde erkeğin konumu ve kadın üzerindeki hakimiyeti “Adamı ar, avradı er zapt eder”, “Kadını eri, peyniri deri saklar”, “Oğlan büyür koç olur, kız büyür hiç olur”, “Oğlum olsun da ot kökü olsun” gibi atasözleri ile belirtilmiştir (53).

Helvacıoğlu (54,55)’nın 1928-1996 yılları arasında okutulan ilköğretim ders kitapları incelemesinde kadınlar daha çok ev içi aktiviteler ve çocuk bakımını konu alan yazı ve resimlerle yer alırken erkekler ev dışı işlerde ve meslek sahibi olarak konu edilmiştir. Hatta ailede iş bölümü tanımı ders kitaplarında “anne; evin temiz tutulması, yemeğin hazırlanıp sofraya getirilmesi, ütü-çamaşır gibi çeşitli ev işlerini yürütür. Baba çalışarak ailenin geçimini sağlar. Kız çocukları anneye yardımcı olur. Erkek çocuk ailenin dışarı işleri ile uğraşır” şeklinde tanımlanmaktadır. Bu durumda eğitim sistemimiz erkek çocuğu ev işleri ve çocuk bakımına katılmak üzere değil ev dışında çalışmak üzere koşullandırılmaktadır.

Cinsiyete dayalı iş bölümü, İslam hareketinin savunduğu “adaletli” toplum düzeninin de temel dayanaklarından biri olmuştur. İslami söylem içerisindeki yoruma göre, kadınlar toplumda bazı görevlere uygun değildir ve asıl görevi çok kutsal ve aziz olan “analık” görevidir. Bu nedenle ev dışındaki alanlara ilişkin sorumluluklar erkeğe yüklenmekte ve ev dışındaki sorumlu konumundan dolayı erkek aile birliğinin reisi olarak görölmektedir (56).

II. Dünya Savaşı'ndan sonra uluslararası sosyal politikalarda atılan önemli adımlar da kadın işgücünü koruyucu ve destekleyici hukuksal düzenlemelerin geliştirilmesine yol açmıştır (14). Türkiye Cumhuriyeti'nin kurulduğu 1923 yılını izleyen ilk 10 yılda Atatürk'ün önderliğinde gerçekleştirilen reformlarla birlikte kadının yurttaşlık hakları konusunda oldukça büyük bir toplumsal değişim gerçekleştirilmiş (57) ve 1926'da medeni kanunun kabulü, 1934'te kadınlara seçme ve seçilme haklarının verilmesi ve kadın erkek ayrımı yapılmaksızın kitlelerin eğitiminin amaçlanması gibi haklar verilmiştir (58).

Ancak kültürün ataerkil yapısının yansımaları da yasalarda yer almıştır. Örneğin "Aile reisi kocadır" hükmü değiştirilerek "evlilik birliğini eşler beraber yönetirler" hükmü ancak 1 Ocak 2002 tarihinde getirilmiştir. Eski Medeni Kanun'a göre evin ve çocukların geçimi kocaya ait iken, Yeni Medeni Kanun'da, "Eşler birliğin giderlerine güçleri oranında emek ve malvarlıklarıyla birlikte katılırlar" şeklinde düzenleme yapılmıştır (57). Ancak resmi istatistiklere göre, Türkiye'de yetişkin her on kadından yalnızca üçü, erkeklerden ise yedisi ev dışındaki çalışma yaşamına katılmaktadır. İşgücü içerisinde yer alan her on kadından yaklaşık yedisi ücretsiz aile işçisi olarak çalışırken, erkekler için aynı oran onda birdir. Ücretli çalışan kadınların ortalama olarak erkeklerin yarısı kadar kazandığı ve sosyal güvencesiz işlerde çalışma olasılıklarının erkeklere kıyasla çok daha fazla olduğu da göz önüne alındığında, ekonomik alandaki cinsiyet eşitsizliğinin boyutları çarpıcı bir şekilde ortaya çıkmaktadır (56,59).

Toplumsal olarak belirlenen kadın ve erkek rolleri, her ne kadar zor olsa da değişime, dönüşüme açıktır (25). Geleneksel büyük ailenin çekirdek aileye dönüşmesi, yaşam sürelerinin uzaması, çocukların okul öncesi çağda bakımını üstlenen toplumsal kurumların sayısının artması ve verdikleri hizmetlerin gelişmesi, çalışan kadınların sayısının artması sayesinde geleneksel kadınlık ve erkeklik rolleri geçerliliklerini giderek yitirmeye başlamıştır (42). Cumhuriyet ile birlikte ortaya çıkan yeni ataerkilliğin temsilcisi olan erkekler, çocukların eğitimi ve toplumsallaşmasında daha etkili hale geldikçe kadın-erkek rolleri de daha fazla sorgulanmaya başlanmıştır (53). Özellikle 1950'lerden sonra hızlanan kentleşme ile birlikte erkeklerin ev ve aile ile ilişkileri yeniden bir değişim sürecine girmiştir. 1950'li yıllarda erkekler için eve bağlılık, önemli iken, 70'li yıllarda dünya ile eş zamanlı olarak gözler erkeklerin baba olarak rolleri ve özellikle de ev içindeki davranışlarına yöneltmiştir (25). 1980 sonrası kent ortamında meydana gelen değişimler, geleneksel değerlerin anlamını yitirmesi, kuşak çatışmasının hızlanması gibi etkilerle, diğer ülkelerde olduğu kadar Türkiye'de de cinsiyet rollerinin yeniden düzenlenmesi gereğini ortaya çıkarmış ve babaların bebek bakımında daha fazla rol almalarının sorgulanması kaçınılmaz olmuştur (42,60,61) ve maçołuktan kaçınma ve eleştirilmekten korkmama babaların bebek bakımına daha fazla katılımları ile sonuçlanmıştır (41). Toplumlar ve Türk toplumu giderek kadınların ve erkeklerin toplumsal rolleri ve davranışlarının gittikçe birbirine benzediği androjeni tipte, hem dişil hem de eril özellikler taşımak anlamına gelen kadınlar ve erkeklerden oluşmaya başlamıştır (42).

Androjenik özelliklere sahip erkekler mesafeli, otoriter baba figürü yerini ailesine yakın, ilgili ve sevecen babaya bırakmaktadır (37,42). Türk toplumunda babanın, kız çocuklarını önemsemediği, oğluyla gurur duyduğu görüşü yavaş yavaş azalmakta ve kızına değer veren ve eğiten babaların olduğu görüşü çoğalmaktadır. Yeni babalar artık çocuklarıyla daha yakın duygusal ilişkiler kurmaya ve onların her türlü sorunlarını çözmeye yardım etmektedir (42). Demez (42), ataerkillikten kurtulmaya çalışan yeni erkeklerin daha yumuşak yönlerini, ruhsal yeteneklerini, şefkat gösterme ve sevmeye becerilerini geliştirdiklerinde daha mutlu olduklarını belirtmiştir. Yeni erkekler, çocuk bakımını paylaşmayı, kadının çalışmasını destekleyen erkek tipi olarak ortaya çıkmıştır (41,42).

Türkiye’de kentleşme ve feminist hareketlerin etkisiyle, kadınların kent ortamındaki yükselişi sürmektedir. Erkek bir yandan kentin rekabet ortamına ve hızına yetişmeye çalışırken diğer yandan da değişen kadına yetmeye ve yetişmeye uğraşmaktadır. Bu erkekler toplumsal yaşamda, her alanda daha güçlü olarak yer almaya başlayan yeni ve güçlü kadının karşısında geleneksel rolleri sarsılan “Yeni Türk Erkeği’dir” (53).

2.3. Babalık Rolünün Kazanılması

Geleneksel cinsiyet rolleri aile, akranlar, okul ve kitle iletişimi yoluyla öğrenilmektedir. Sosyalleşme süreci boyunca kız çocukların uysal, yumuşak ve özverili; erkek çocukların ise yarışmacı, atak ve girişken olma davranışları pekiştirilmektedir. Özellikle okullarda cinsiyet rollerine ilişkin kalıp yargılar çeşitli şekillerde çocuğa aktarılmaktadır (13). Esen ve Bağlı (62) İlköğretim 1.sınıf Abece ve Türkçe kitaplarında kadın figürler daha çok ev ve çevresinde, erkek figürler ise dış mekanlarda gösterilmekte ayrıca, kadın figürler çocuğa yönelik, erkek figürler ise kamu ve iş yaşamıyla ilgili etkinlikler içinde resmedilmekte olduğunu ifade etmiştir.

Literatürde en fazla ilgi annelerin ebeveynliğe geçişleri üzerine olsa da, günümüzde artık babalığa geçişe de yönelinmiş olup, babaların çocuğun hayatındaki yeri ve önemi daha çok vurgulanmaya başlamıştır (27,28,63). Babalık rolü zaman içinde ve kültürler arasında değişiklik gösterse de baba olmak bir erkeğin hayatındaki en temel ve önemli roldür. Gelişen toplum ve onun içinde kadının değişen durumu ile birlikte, çocuğun hayatında etkili ebeveyn olma tartışmalarında babanın algılanan rolü de değişmeye başlamıştır. Annelerin kişisel doyum ya da ekonomik nedenlerden dolayı evin dışında çalışmaları ve doğumdan kısa bir süre sonra iş yaşamına geri dönmek zorunda kalmaları, babaları çocuğun hayatında yalnız “ekmek parası kazanan”, “disiplini sağlayan” kişi olmaktan daha başka sorumluluklar alması, çocukla yakınlaşması ve çocuğu yetiştirme sorumluluğunu paylaşması için zorlamaktadır (12,21,64).

Gelişimsel teoriye dayalı araştırmalar, çocukların gelişimlerinin şekillenmesinde babaların oynadığı rolü ve son zamanlarda da babaların gelişimlerinin şekillenmesinde çocukların oynadığı rolü incelemektedir. Lamb (24) tarafından yapılan araştırmalar, bebeklerin annelerine olduğu kadar babalarına da bağlandığı gerçeğini tutarlı bir biçimde desteklemektedir. Babaların bebek bakımına

artan katılımının daha yakın bir baba-çocuk ilişkisi oluşturduğu, babaların çocukların gelişimini daha yakından takip ettikleri ve çocuklarına daha fazla önem verdiklerini saptamıştır. Aynı zamanda çocukların da babaların gelişimini şekillendirdiğini, babaların çocuklarla ilgilenmeleri onların mutlulukları ve akıl sağlıkları üzerinde olumlu etkisi olduğunu belirtmiştir. Tiedje and Darling-Fisher, (27) erkek gelişimine dair yaptığı bir çalışmada, erkeklerin çocuk bakımına ortak olmasının, orta yaşlarda psiko-sosyal sağlıklarının da iyi olmasının habercisi olduğunu ortaya çıkarmıştır. Çünkü çocuğun günlük bakımına katılım babalara sıcak, ilgili ve bencil olmayan yönlerini geliştirme ve görme fırsatı vermekte ve olgunlaşmalarına katkıda bulunmaktadır.

Sosyalizasyon teorisine göre ise baba olmak, bir babanın yapması gereken bir dizi rol tanımının içselleştirilmesini içerir. Bu tanımlar “ekmek kazanan”, “disiplini sağlayan” gibi kültürel değerler ve kalıp yargıların rotasındadır. Babaların sosyalleşme sürecinde, anneler çocuklardan sorumlu iken baba rol modelleri genellikle ebeveynlik rollerinden uzaktadır. Oysa, çocuk bakımı öğrenilen bir davranıştır ve hem erkek hem kadın tarafından öğrenilebilir. Günümüz babalarının daha fazla bakıma katılıyor olmaları bu görüşü desteklemektedir (65)

Erkeğin babalık rolü kültürden kültüre farklılık gösterse de birçok kültür benzer fonksiyonları barındırmaktadır. Bunlar bebeğin/çocuğun kendine ait olduğunu kabul etme, koruma ve bebeğin/çocuğun geleceği ve iyiliği ile ilgili kararlara katkıda bulunma, çocuğun ihtiyaçlarını karşılama, eğitim ve bakım işlevleridir (21). Babalar bugüne kadar daha çok çocuklarla oynarken ya da anne tarafından çocuğun disiplinini sağlamak amacı ile sert ve öfkeli otorite olarak gösterilirlerken, şimdilerde çocuklarının banyosuna yardımcı olan, besleyen, alt değiştirmeyi kadın işi diye reddetmeyen baba yönünde değişmektedir. Baba-çocuk arasındaki bu paylaşımın artması, hem çocuğun gelişimini hem de babanın benlik kavramını ve kendine güvenini olumlu etkilemektedir (34). Tiedje and Darling-Fisher (27), hem babaların hem de annelerin gelişimsel durumları, ebeveynlikten duyulan tatmin, ebeveynlik becerilerine ilişkin özgüven ve ebeveynliğe genel anlamda sağlanan uyumun habercisi olduğunu ortaya koymuştur. Özellikle bebeğin doğduğu andan itibaren, babanın bebeğin bakımına katılımı çalışan annenin doğumdan kısa bir süre sonra işine dönmek zorunda olması nedeni ile hem annenin üzerine düşen sorumlulukların azaltılması ve desteklenmesi açısından, hem de baba-bebek ilişkisinin sağlıklı bir şekilde gelişimi açısından faydalar sağlamaktadır (34). Scolovene and Sherwen (64), babaların da en az anneler kadar etkin bir şekilde yenidoğana bakabildikleri ve usta bebek bakıcıları olabildiklerini ifade etmiştir.

İnsanlar ya da grupların zaman içinde değişimleri yeni bilgi ve beceriler kazanmaları kaçınılmazdır. Çoğu kez bilgi ve beceri kazanmak yeni bir statü gereği ya da o statüye ulaşmak içindir. Bir sosyal durumdan diğerine geçişe izin veren, onaylayan ise içinde yaşanan toplum ve o toplumun sahip olduğu kültürdür. Toplamlar bu kabulü formaliteler, törenler ve sembollerle yaparlar. Evlilik ve nişan törenlere örnek verilirken alyans takmak sembollere örnek verilebilir (66).

Her toplumda var olan geçiş ritüelleri kişinin statüsündeki değişimi onaylar. XX. yüzyılın başlarında Van Gennep, tüm rollere geçişte geçiş özelliklerinin evrensel olduğunu belirtmiş ve 3 aşamalı sosyal geçiş modelini tanımlamıştır. Modelin aşamaları bir önceki durumdan ayrılma, ilişki kurma yani geçiş fazı ve yeni roldeki kişilerle kaynaşmanın gerçekleştiği birleşme fazıdır. Tüm bu fazlarda yer alan ritüeller, toplumda bir durumdan diğeriye geçişin zararlı etkilerini azaltır, rollerdeki sınır çatışmalarını en aza indirerek bu geçişin hem birey hem de toplum için rahat olmasını sağlar (66).

Doğuma katılımın desteklenmediği dönemlerde, 1960'lara kadar ritüeller ağır sigara dumanı altında, sıkıntı ve heyecanla, bir oturup bir kalkarak, koridoru arşınlayarak doğum haberini beklemek şeklindeydi. 20. yüzyılın aile uygulamaları, çalışma ve ev işlerinin paylaşımı üzerindeki kültürel ve politik değişiklikler, babalığın da değişmesi ile sonuçlanmıştır. Şimdilerde değişen erkeklikle birlikte yeni geçiş ritüelleri ortaya çıkmıştır. Bu ritüeller erkeğin yalnız doğuma katılmasını değil çocukların duygusal ve fiziksel bakımlarına daveti de içermektedir (66). Van Gennep'in sosyal geçiş modelini babalarda araştıran Draper (66) babanın doğuma tanıklık etmesinin sosyal geçişi kolaylaştıracağına işaret etmektedir. Draper, hem annenin hem de babanın ultrason görüntüleri yoluyla doğmamış bebeği görmelerinin, kalp sesini monitörden duymalarının bebeğin varlığını hissetmelerini sağlayarak ebeveynliğe geçişi hızlandırabileceğini belirtmiştir. Yine, Draper'in belirttiğine göre ilerleyen teknoloji ile birlikte doğum da teknolojik hale gelmiş, kadınların geleneksel, kişiye özel doğum deneyimleri hastane ortamında toplumsal bir nüfuz alanı haline gelmiştir. Böylece erkeğin doğuma katılımı ile ilgili ritüelleri de alışılmadık yabancı bir ortama taşınmıştır. Birçok ülkede bu yabancı ortamlarda babaların hem gebelik ve doğumun bir parçası olmaları hem de dışlanmaları aynı anda gerçekleşmektedir. Bu dışlanma en çok "erkek olarak orada bulunma nedeninin" anneyi desteklemek olduğu bir şekilde hatırlatılarak, anksiyete, koku gibi duygularını anneye yansıtmamasının hoş karşılanmayacağı bir şekilde anlatılarak yapılmaktadır. Babalar, sağlık çalışanlarının sıcak kabulünün katılımı etkili olduğunu belirtmektedir.

2.3.1. Hamilelik Döneminde Babalık

Her yetişkin potansiyel bir anne-baba adaydır ve bu durum en yoğun olarak hamilelik döneminde hissedilmektedir. Annenin hem fiziksel hem de psikolojik olarak rahat bir hamilelik dönemi geçirmesinde babanın desteği ve ilgisi çok önemlidir (67). Bu dönemlerde babanın sakin, sabırlı ve anlayışlı olması anne adayını rahatlatacaktır (64). Baba adayının eşine duygusal desteği, aynı zamanda bebeği ile ilişkisinin ve babalık hazırlıklarının başlangıcı olabilmektedir. Anne, baba ve bebekte yaşanan tüm bu süreçler, anne, baba ve bebeğin duygusal ilişkisinin doğumdan çok daha önce başladığını göstermektedir (19,68).

Anne ve baba adayı birlikte bir çocuk sahibi olma isteğini taşımaya başladığı andan itibaren doğacak bebekleri ile ilişkileri başlamaktadır. Bu ilişki doğal olarak somut değil, anne ve babanın zihnindedir. Böylece, henüz fiziksel olarak doğmamış bebek, anne ve babasının zihninde onlarla ilk karşılaşmasını yapmaktadır (19,30). Bu süreçte, ailenin zihni bebekle meşgulken bir yandan da anne ve babalığa ruhsal bir

hazırlık başlamıştır. Baba adayının bebeği ile ilgili hayaller kurması, sorular sorması, tasarımlar yapması bebekleri ile duygusal bağlar kurmaya başladığının işaretleridir. Bu bağ, baba ve bebek ilişkisinin temellerini oluşturmaktadır (68). Baba olmak bebeğin kucağa alındığı ilk anda veya sonraki yıllarda daha kuvvetli hissedilse de aslında babalık rolünün ilk adımı bebek sahibi olmaya karar verilen ilk andır.

Gebelik sürecindeki psikolojik ve fizyolojik değişiklikler nedeniyle anneler ebeveynliğe doğal olarak daha erkenden hazırlanırken, erkekler de aşama aşama babalık rolünü üstlenmeye ve içselleştirmeye başlamaktadır (19,30). Hamilelik döneminde babaların baba olmaya alışmak için başvurduğu yöntemleri açıklayan bir teori geliştirebilmek amacıyla Scoloveno and Sherwen'in (64) belirttiğine göre May (1988) ilk kez baba olacak 20 erkeğin deneyimlerini incelemiştir. Bu çalışmada, erkeğin gebeliğe katılımı birbirine zıt iki kavramı içermektedir: ayrılık ve bağlılık. Bu durum baba adayının partnerinin hamilelik deneyimine ortak olması veya olmaması durumunu açıklamaktadır. Değişen düzeyde ayrılık ve bağlılık, babaların hamileliğe ortak olmasında üç baba adayı tipini ortaya çıkarmaktadır.

Gözlemci baba tipi: Erkek hamileliğe belli bir duygusal uzaklık hissettiğini belirtir ve kendisini büyük ölçüde seyirci olarak görür. Bu tarz üç tip içinden en ayrılıkçı olanıdır ve hamilelikte kararlara katılma ve paylaşma neredeyse hiç söz konusu değildir.

İfade edici baba tipi: Erkek hamileliğe duygusal olarak yüksek oranda tepki verir ve kendisini bu sürecin içinde yer alan tam bir partner olarak görür. İfade edici tipteki baba adayları hamileliğin belirtilerine de kendilerini adapte etmeye çalışırlar. Bu babalar ayrıca çocuklarıyla aktif olarak ilgilenmeye hazırdırlar.

Yardımcı baba tipi: Erkek yapılması gereken görevleri göz önünde bulundurur ve kendisini büyük ölçüde hamileliğin muhafızı ya da idarecisi olarak görür. Bu babalar hamileliğin duygusal etkisini hafife alır ve geleneksel koca veya baba rolünün işlevlerini sergilemekten gurur duyar. Genellikle eşleri için randevu alır, eşlerine diyet yaptırır, bebekle ilgili önemli şeyleri satın alır ve önemli kararları onlar verirler. Bu tür, ayrılık-bağlılık kavramının orta noktasında yer alır.

Gelişmiş toplumlarda, gebelik süresince babadan beklenen bir başka sorumlulukta doğuma ve doğumda kadına yardım etmek için hazırlanmaktadır. Babanın doğumda aktif katılımından, batılı literatürde 1960'lerden itibaren, ülkemizde ise son 10 yıldır söz edilmektedir (19,68).

Pek çok ülkede geçen otuz yıllık süre içerisinde doğum hazırlık eğitimi oldukça gelişmiş ve faydalanılabilir hale gelmiştir. Doğumda babanın ideal rolü koçluk/eğitmenlik olarak düşünülmüştür. Kadın, doğumda erkeğin baba olarak yanında olmasını arzu etmekte ve kendisine gönüllü yardımcı olmasını istemektedir (19). Doğuma hazırlık sınıflarına yalnız annenin değil babanın da gereksinimi vardır. Bu sınıflarda verilen gebelik, doğum ve doğum sonrasına ve ebeveynliğe ilişkin bilgi ve beceriler babaların bir eş ve baba olarak kendine güvenini arttırmakta, role uyum ve bağlanma daha kolay olmaktadır. Türkiye'de ise baba son yıllarda bebek/çocuk bakımına katılım konusunda daha paylaşımcı ve destekleyici görünmesine karşın doğum sırasında anneye yardımcı olma konusunda geri planda kalmaktadır (8).

2.3.2. Babanın Doğuma Katılımı

Doğumda babanın rolü yalnızca bir “destekçi” olmaktan ötedir. Ondan partneriyle zorlu bir deneyimi paylaşmak durumunda olan özel bir insan olması beklenmektedir. Ancak bu katılıma ilişkin bir zorunluluk yoktur. Babalar bu önemli olaya ne ölçüde katılacaklarına ilişkin seçimi kendileri yapmaktadır. Dolayısıyla doğuma katılım düzeyleri farklılık göstermektedir. Bazı babalar kültürel ya da başka nedenlerden doğum anında orada bulunmayı istemezken, bazıları istemektedir. May (1988) babaların iki düzeyde katılım gösterdiğini tespit etmiş, bunlar için çağdaş ve geleneksel baba terimlerini kullanmıştır. Çağdaş babalar genelde tam ya da aktif bir katılım gösterirken, geleneksel babalar az katılım gösterip, daha pasif kalmaktadır (64).

Çağdaş babalar, babalığa aktif olarak katılmak ve rol almak eğilimindedirler. Genellikle annenin yaşadıkları hakkında mümkün olduğunca çok şey bilmek, anneye doğumda koçluk yapmak, destek vermek ve yardımcı olmak, olabildiğince çok şey paylaşıp, deneyime eşit ölçüde ortak olmak için çaba gösterirler (68). Babanın hamilelik ve doğum sürecine aktif katılım ve desteği kendi babalık rol algısını geliştirmektedir. Aslında bu katılım Van Gennep’in sözünü ettiği, May’ın ise geliştirdiği ritüeller olarak görülebilir ve babanın yeni bir role geçişinde yardımcı olmaktadır. Doğum sürecine ortak olmak ayrıca baba-bebek ilişkisini geliştirmekte ve babanın bebeğe bağlılığını arttırmaktadır (64).

Geleneksel babalar ise genellikle gözlemcidir. Bu babalar içinde yaşadıkları kültürün etkisi ve desteğiyle kendilerini doğum deneyiminin dışında tutarlar. Bazı babalar, baba olma düşüncesinden hoşlanmalarına karşın kendilerini gerçekten doğum sürecinin içinde hayal edemeyebilir. Bazı geleneksel babalar ise doğumun kadın işi olduğuna inanır ve bu babaların doğum deneyiminde rol almaya genelde niyetleri yoktur. Hatta doğum gerçekleşirken başka bir yerde olmayı tercih edebilirler. Onlar için baba olmak, maddi destek sağlamak ve disiplin uygulamakla sınırlıdır (31,69).

2.3.3. Babanın Doğum Sonrası Bebek Bakımına Katılımı

Anneler genellikle bebeğin bakımı ile ilgili tüm sorumlulukları üzerlerine almaya duygusal ve toplumsal kurallar nedeniyle oldukça hazırdır. Öte yandan hemen hemen annelerin çoğu babaların bebek bakımı katılımına gösterdikleri ilgisizlikten şikayetçidir. Bu dönemde kadınlar eşlerinden daha fazla destek ve anlayış beklentisi içindedir. Anneler bir taraftan babanın bebeğin bakımında rol almasını isterken diğer taraftan babanın bunu nasıl başaracağını bilememekte, “iyi anne” olarak çocuğun tüm ihtiyaçlarını kendisinin karşılaması gerektiğini düşünebilmektedir (22).

Doğum sonu izinlere ilişkin hükümler genelde annelere göre düzenlenmektedir. Ülkemizde annelerin doğum sonu izinleri 40 gün (sezaryende 60 gün) iken babalar için bu izinler 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu’nun 4. Maddesinin B Fıkrasına tabi çalışanlarına 2 gün; 4924 sayılı kanuna tabi sözleşmeli çalışanlara 3 gün ve 2005-9862 Sayılı Bakanlar Kuruluna tabi 4-C çalışanlarına 3

gün'dür (70). Ülkemizdeki babalık izninin çok kısa ve isteğe bağlı olması babanın bebeğiyle birebir bağ kurmasını ve babanın bebeğinin bakımına katılmasını engellemektedir. Avrupa Birliği Uyum Çalışmaları çerçevesinde anne ve babaya verilen izinlerin ebeveyn izni olarak düzenlenmesi ve annenin izin alamadığı durumlarda babanın ücretsiz izne ayrılabilmesi gündemdedir (36).

Çalışan kadınlara doğum izni verilmesi yıllardır, tüm ülkelerde, yasalarca düzenlenmiş bir hak olarak alışlagelmiş bir uygulama olmasına karşın, Ebeveynlik izni çalışan kadınların yanı sıra, "erkekler" de doğum izni hakkı tanıyan oldukça yeni ve dikkat çekici bir uygulamadır. Ebeveynlik izni ilk kez, 1974 yılında İsveç'te uygulanmıştır. Nitekim, 1974 tarihli yasa uyarınca İsveç'te çalışan kadın ve erkeğe, çocuk sahibi olduklarında belli bir süre ücretli izin verilmesi öngörülmüştür. Mevcut yasada daha sonra bir değişiklik yapılarak, izin süresi; sürekli kullanıldığında 18 aya, kısmen kullanıldığında da çocuğun 8 yaşına gelmesine dek kullanılabilmesine olanak sağlanmıştır. Babalık izni olarak da adlandırılan Ebeveynlik izni, Avrupa Birliği'nde 3 Haziran 1996 tarihinden itibaren uygulanmaya başlanmıştır. Finlandiya, Danimarka, Fransa, İtalya, İngiltere, İsveç, Avusturya, Portekiz, Belçika Hollanda, İspanya ve Lüksemburg ebeveyn iznini uygulayan başlıca batılı ülkelere aittir (36). Öte yandan bu ebeveynlik izninin uzun olması babaların bebek bakımına daha fazla katılmasını sağlayacak ve bakımdaki rolünü arttıracaktır.

Toplumsal beklentide yaygın olan düşünce annenin çocuğu ile ilgilenmesidir. Kadınlar çocuk ağıladığında ilk olarak harekete geçen kendisi olmazsa bu durumun çevreye "yeterince iyi anne" olmadıkları gibi bir mesaj verebileceği endişesi yaşayabilmektedir. Bazen bu nedenle anneler, babalara çok fırsat vermemekte hatta bebeğin bakımına katılmaya istekli olan babaların bakım isteklerini zamanla söndürebilmektedir. Annelerin bebek bakımı konusunda babaları duygusal olarak desteklememeleri, bebeklerinin bakımına katılımları konusunda cesaretlendirmemeleri babaları daha da geri plana itmektedir. Ek olarak babalığa hazırlanmak için az sosyal fırsatlara sahip olma ve babanın bebeğin bakımı konusunda kendini beceriksiz hissetmesi/hissettirilmesi de babaların bebek bakımında aktif rol alma davranışını olumsuz etkilemektedir (25,64,68).

Babanın bebeğin bakımında rol almasını istenmesinin nedeni çoğu kez anneyi rahatlatmak, ona destek olmak, anne-baba arasındaki ilişkiyi kuvvetlendirmektir. Ancak, asıl olan baba ile bebek arasındaki bağın kurulması ve babanın çocuğun gelişiminde önemli bir rol oynamasıdır. Babanın gebeliğe ve doğuma aktif katılımı ve bunların bir parçası olması onun babalık rolü içerisinde kendini algılayış biçimini geliştirir. Babanın bu katılımı aynı zamanda eşinin, onu baba olarak görebilmesine yardımcı olur. Babalık sürecine katılımın zaman içinde değişim geçiren baba çocuk ilişkisi ve çocuğun baba ile bir bağ geliştirmesi üzerinde de etkisi olduğu düşünülmektedir. Anne ve bebek arasında olduğu gibi, baba ve bebek arasında kurulan ilk temas, babanın bebeği kucaklamasıyla başlamaktadır. Yeni doğan bebeğini doğumdan hemen sonra görüp kucağına alma, baba üzerinde güçlü bir etki yaratmaktadır. Babayı, bebeğin ve bakımın uzağında tutan kültürel uygulamaların babanın uyum sürecini geciktireceği bir gerçektir (23,25,64,68).

Scoloveno and Sherwen'in (64) belirttiğine göre Greenburg (1974), babanın yenidoğana karşı sergilediği tepki ya da kurduğu bağı "odaklanma" (engrossment) olarak tanımlamaktadır. Odaklanmanın yedi davranışsal özelliği bulunmaktadır (64):

- **Yenidoğanın görsel anlamda farkında olmak:** Baba bebeği çekici, güzel, ya da sevimli bulur.
- **Yenidoğanın dokunsal anlamda farkında olmak:** Baba, bebeğe dokunma ve onu kucağına alma arzusu duyar, bu eylemlerden oldukça zevk duyar.
- **Yenidoğanın belirgin özelliklerinin farkında olmak:** Baba kendi bebeğini diğer bebeklerden ayırt edebileceğini hissederek.
- **Yenidoğanı kusursuz olarak görmek:** Bebeğin bazı çirkinliklerine veya acayipliklerine rağmen baba bebeği bir kusursuzluk abidesi olarak görür.
- **Yenidoğana karşı güçlü bir çekim hissetmek:** Baba tüm dikkatini bebeğin üzerinde toplar.
- **Gururlanma:** Çocuğunun doğmasının ardından babanın ayağı yerden kesilir.
- **Özsaygıda artma:** Bebeğini ilk kez gördükten sonra baba kendisini gururlu, daha büyük, daha olgun ve daha yaşlı hissettiğini ifade eder.

2.4. Çocuğun Bilişsel, Sosyal, Duygusal ve Cinsel Gelişiminde Babanın Önemi

Bebekler yaşamlarının ilk yılında, anne babanın her ikisiyle de bağ kurmaktadır. Baba-bebek arasındaki bağlanma, baba-bebek ilişkisinin olduğu süreç içinde, zamanla oluşmaktadır. Baba ile bebek ne kadar çabuk ve çok şey paylaşırsa aralarındaki iletişim ve bağ o kadar güçlü olacaktır (19,30). Aynı zamanda erkeklerin kendi babalarıyla yaşadıkları çocukluk deneyimleri ve evlilikten duyulan tatmin de baba-bebek ilişkisi üzerinde olumlu etkiye sahiptir (64).

Cox (1995), babanın bebeğin bakımına aktif katılımının ve anne ile iletişiminin, çocuk adölesan dönemine geldiğinde anne baba ilişkisinin devamına katkıda bulunduğunu belirtmiştir. Spelke et al. (1973) çocuğunun bakımına katılan ve çok ilgili olan babaların bebeklerinin daha az ve geç kızgınlık tepkisi verdiğini gözlemlemiştir (21). Alpöge ve Gündüz (25) ilk aylarda baba tarafından yoğun ilgi ve bakım gören bebeklerin çevreleriyle iletişim kurmada daha istekli olduğunu belirtmiştir.

Çocukların gelecek dönemlerde iyi ve sağlıklı olmalarında veya birçok psikolojik ve davranışsal problemler ortaya çıkarmamalarında baba sevgisi ve yakınlığı, anne sevgisi ve yakınlığı kadar önemlidir (21). Çok hızlı büyümenin gözlemlendiği çocukluğun ilk yılları, çocuğun gelişimi açısından çok önemlidir. Çeşitli alanlardan elde edilen bulgular zekanın, kişiliğin ve sosyal davranışların bu kritik yıllarda oluştuğunu ortaya koymuştur. Bu kritik yıllarda çocukların, araştırma ve keşif için olanaklar yaratılan, tutarlı ve tahmin edilebilir bir bakım ortamına gereksinimleri vardır. Bu gereksinim, çocuğun sağlıklı gelişmesi ve sosyalleşmesi için ailenin önemli işlevleri olduğunu vurgulamaktadır. Çalışan anne sayısının artması ve kadın erkek eşitliğinin benimsenmesi çocuğun yaşamında babayı daha önemli bir konuma getirmiştir (34). Babası ile bebekliğin ilk günlerinden itibaren iletişimde olan çocukların hem duygusal hem bilişsel hem de sosyal becerilerinin daha güçlü olduğu belirtilmektedir (68,71).

Çocuğun genel gelişimi bilişsel, sosyal ve duygusal, cinsel gelişim olarak 3 başlık altında toplanmakta olup, babaların çocuklarına karşı olan yaklaşımları, bu süreçlerin sağlıklı geçmesi açısından önemlidir (67).

2.4.1. Bilişsel Gelişim

Çocuğun hayatının ilk dönemlerinde babanın davranışlarının niteliği, daha sonraki dönemde çocuğun zihinsel işlevlerini etkilemektedir (12). Babanın çocuğu ile ilgilenmek için ayırdığı zaman, birlikte yapılan etkinliklerin çocuğa sağladığı zengin ve farklı deneyimler öğrenmeyi ve zekayı desteklemektedir (67). Anne-baba yalnızca doğrudan davranışları ile değil çevreyi düzenlemeleri ile de çocuğun zeka gelişiminde etkili olmaktadır. Anne ve babanın her ikisi de çocuğun zeka gelişimini etkilemekte ancak bunu farklı yollarla yapmaktadırlar (23). Erdoğan (21)'in belirttiğine göre Barnett, Marshall and Pleck (1992), anne veya babaları ile pozitif ilişki tarif eden erkek çocuklarda psikolojik stresin daha az olduğunu göstermişlerdir. Aynı araştırmada baba ile daha yakın ilişki içinde olan çocukların psikolojik olarak daha uyumlu, benlik saygılarının daha yüksek olduğu, okulda daha iyi performans gösterdiği, okul dışı aktivitelere daha fazla zaman ayırdıkları, daha az anti sosyal davranışlar sergiledikleri ve ikili ilişkilerde daha başarılı oldukları da belirtilmiştir. Sigle-Rushton, and McLanahan (72), da babanın çocuk bakımına aktif katılımının olmamasının, çocukların bilişsel gelişimini ve okul başarısını engellediğini açıklamışlardır.

Babanın aile içindeki varlığı ve etkin katılımcı tutumu (bakım, beslenme, oyun v.b konulara katılımı), özellikle erkek çocukların zihinsel gelişimindeki çözümleme becerisine, zeka seviyesine, temel becerilerine, dil zekasına ve akademik başarısına olumlu yönde etki etmektedir (23). Baba (anneye oranla daha fazla) çocuğun bağımsız davranması ve çevreyi keşfetmesi konusunda cesaretlendirici bir tutum sergilemekte bu da çocuğun zekasını olumlu yönde etkilemektedir. Baba-çocuk ilişkisi, anne-çocuk ilişkisinden farklı olup, babalar çocuğu yarışmacı ve bağımsız olmaları için daha fazla desteklemekte, oyun ve fiziksel uyarıcı etkileşimlere annelere oranla daha fazla zaman ayırmaktadır (21). Koçak (8) belirttiğine göre Easterbrook and Goldberg (1984) babanın çocuk bakımına katılımının, çocukların bilişsel gelişimiyle ve problem çözme becerileriyle pozitif korelasyon gösterdiğini açıklamışlardır.

2.4.2. Sosyal ve Duygusal Gelişim

Bebeğin kendi merkezinden uzaklaşıp, başka insanlarla iletişim kurmaya başladığı andan itibaren sosyal-duygusal gelişimi başlamaktadır. Özellikle ilk 1 yaş, çocuğun temel güven duygusunu geliştirdiği önemli bir dönemdir. Bu yıllardaki duygusal, bilişsel ve sosyal gelişim sonraki yıllar için temel oluşturmaktadır (8,68). Babanın bebeğin bakımına katılması, babalık rolünü daha kolay benimsemesine yardımcı olurken bebeğin de sosyal gelişimini başlatmaktadır (38). Çünkü sosyal-duygusal gelişim, iletişim, etkileşim ve bireylerin birbirlerine yaptıkları aktarımlarla şekillenmektedir. Göz göze iletişim kurmak, gülümsemek, gülümsemeye tepki vermek, ilgi çekmek için ağlamak, ilgi gösterilmediğinde tepki vermek gibi davranışlar ilk sosyal-duygusal tepkilerdir. Babası tarafından sevildiğini, onaylandığını, en önemlisi kabul edildiğini hisseden çocuk, öğrenmeye, gelişmeye ve

olumlu benlik algısı geliştirmeye daha açık olmaktadır (63). Babaların olaylara yaklaşım açısı, anne ile olan iletişimi, problem çözme becerileri vb. çocuk için önemli gözlem noktalarıdır (67).

Erdoğan'ın (21) belirttiğine göre Yogman (1997), Fagan and Iglesias (1999) ve Yongman et. al. (1995) baba katılımı ve ilgisinin çocuğun sosyal girişimciği ve empati kurabilme yeteneği üzerinde pozitif etkili olduğunu bildirmişlerdir. Babalar çocuklarını oyun amaçlı kucağa aldıklarında onları çevreyi araştırmaya teşvik ederek bağımsızlık duygusu yaratmaktadır. Pedersen et al. (1979) babası olan ve olmayan 5-6 aylık bebeklere gelişim testi uygulamışlar, babasız erkek bebeklerin test sonuçlarının diğerlerinden daha düşük olduğu ayrıca bu çocukların daha az sosyal tepkide bulunduklarını saptamışlardır (23). Sosyal ve duygusal gelişim açısından, babaların çocukları ile kurdukları olumlu ve yakın ilişki, çocuğun kimlik gelişimi açısından da çok önemlidir. Çocuklar davranış ve tutumlarını geliştirirken anneleri kadar babalarını da model almaktadır (67).

2.4.3. Cinsel Gelişim

Cinsel gelişim kişinin kendi cinsi ile ilgili üreme organlarının büyüüp gelişmesini ve bunlardan doğan sorunlarla ilgili davranış değişikliklerini kapsamaktadır (73). Hem erkek hem de kız çocuğunun cinsel gelişimi açısından baba rolünün gelişimindeki etkisi büyüktür (23). Erkek çocukların, doğdukları andan itibaren özellikle baba ile özdeşleşmeleri, gelişim dönemleri için oldukça önemlidir. Erkek çocuklar babalarını gözlemleyerek ve taklit ederek erkeklerin nasıl davrandıklarını öğrenmektedir. Babanın sorunlar karşısındaki tepkisi, evdeki kuralları uygulama yöntemi, davranışları erkek çocuk için erkeklik ile ilgili kavramlarının oluşmasında temel oluşturmaktadır. Yaşamlarının ilk yıllarında, babaları ile yeterli paylaşımda bulunamayan erkek çocuklar, ergenlik ve yetişkinlik dönemlerinde bu durumdan olumsuz etkilenmektedirler (12,21). Kız çocukları için ise, babanın önemi farklıdır. Çünkü baba, hayatlarında tanıdıkları ilk erkektir. Bu nedenle baba ile kurulan ilişki, gelecekte karşı cinsle kurulacak ilişkilerin kalitesini ve şeklini belirlemektedir (67). Öte yandan Sigle-Rushton and McLanahan, (72) babanın çocuk bakımına aktif katılımının olmamasının, çocuğun cinsel kimlik gelişimini engellediğini belirtmişlerdir.

Fakat cinsellik konusuna hala tabu gözüyle bakılmaktadır. Bu nedenle cinsel konuların anne-babayla konuşulması gelenek ve göreneklere göre yasaklanmıştır. Çocuk yetiştirmede ebeveyn yaklaşımlarında sınıfsal farklılıklar bulunmakta olup, alt sosyo-ekonomik seviyedeki aileler, çocuklarının cinsel ilgilerini bastırmaya eğilimli iken, buna karşın üst sosyo-ekonomik seviyedeki ebeveynler çocuk cinselliğine karşı açık ve kabul edicidir (73).

2.5. Babanın Bebek Bakımına Katılımının, Kadının Statüsü ve Sağlığı Üzerine Etkisi

Kadının geleneksel olarak çocuk bakımı ve ev ile ilgili faaliyetlerden de sorumlu olması, toplum tarafından iş ve aile yaşamı ile ilgili sorumlulukları bir arada yürütmesinin beklenmesi, kadın üzerinde bir baskı unsuru oluşturmaktadır.

Geleneksel değerlere göre kadının ev kadını ve anne olarak toplumda yeri ve saygınlığı vardır. Kadın çalışsa bile önceliği evi ve ailesi almaktadır. Evlilik ve çocuk sahibi olma kadınların işgücüne katılmalarını etkileyen önemli bir faktör olarak görülmektedir. Çünkü, çocuk bakımı önemli bir ev içi üretimdir. Çocukların, özellikle okul öncesi çağda olanların varlığı kadınların işgücüne katılmalarını etkilemektedir (51). Kadınların ev kadınlığı ve annelik gibi bu iki büyük sorumluluğu birden üstlenmeleri, yorgunluğa hatta tükenmeye neden olmakta ve ev ile ilgili faaliyetlerin yürütülmesi konusunda sağladıkları tatmin azalmaktadır (46,74).

Takahaski, (75) belirttiğine göre Fiorentine (1988), kadınların mesleki değerlerinin anlamlı ve olumlu yönde değiştiğini, ancak ev içi rollerin değişmediğini belirlemiştir. Araştırmacıya göre, mesleklere yüklenen değer artması kadınların meslek-ev ikileminde yaşadıkları çatışmayı arttırmaktadır. Bu görüş yapılan birçok araştırmanın verileriyle doğrulanmaktadır. Japonya’da kadınların 30-34 yaşları arasında erken emekliliğe ayrılmasında en önemli nedenler doğum ve çocuk bakımındır. Çünkü ev işleri ve çocuk bakımı kadının birincil görevleri arasındadır. Türkiye’de kadınların çalışma hayatından uzak durmalarının ardında yatan temel nedenlerin çocuk bakımının aksamaması, ev düzeninin bozulması ve işyerinde yabancı erkeklerle bir arada olmanın olumsuz algılanması olduğu belirlenmiştir. Kentlerde yaşayan kadınların çalışma hayatına katılmasını inceleyen bir çalışmada eşlerinin çalışmasını olumlu karşılayan erkeklerin oranının % 54.40, buna karşı olanların oranının ise % 44.68 olması kadının çalışmasının önündeki en önemli engellerden birinin kadının çalışmasına sıcak bakılmaması olduğu ortaya çıkmaktadır (13).

Gelişmiş ve gelişmekte olan birçok ülkede devlet, çocuk bakımı maliyetlerini karşılamaya yardım ederek annenin iş gücüne katılmasını teşvik edici çeşitli politikalar uygulamaktadır. Türkiye’de ise, devletin çocuk bakımı ile kadınları destekleyici bir uygulaması söz konusu değildir. Kadınlar, çocuğuna bakmak ve çalışmak arasında bir tercih yapmak zorunda kalmakta, çalışma yaşamları doğumla birlikte kesintiye uğrayabilmektedir (14,76). Birçok kadın çocuk bakımı maliyetleri nedeniyle çocuğuna ücretli bakım sağlayıp ek bir harcama yapmak yerine, doğumla birlikte çalışmayı bırakıp çocuğuna kendisi bakmayı tercih etmektedir (76).

Eylül 1992’de yayınlanan Uluslararası Çalışma Örgütü’nün (ILO) raporuna göre, ev işi, çocuk bakımı ve iş yaşamındaki mücadeleleriyle kadınlar ağır işçi olarak görülmektedir. Evdeki sorumluluklar ve bebek/ çocuk bakımı hala kadının görevleri arasında sayıldığı için erkekler, ev işine ve bebek bakımına gerekli katılımı sağlamamaktadır. Böylece kadın ev, çocuk ve iş yaşamı arasında sıkışıp kalmaktadır. Bu durumda kadın, toplumun baskısıyla genellikle işinden ayrılmayı tercih etmektedir (77). Kadının Statüsü ve Sorunları Genel Müdürlüğü (77), ülkemizde özellikle kadın sağlık çalışanlarının çoğunun, çocuk sahibi olmaları nedeniyle işten ayrıldıklarını ifade ettiklerini belirtmiştir.

Bebeğin doğumundan itibaren annenin hayatı, eşinin hayatına göre daha fazla kısıtlanmaktadır. Rolde zorlanma ve gerginlik annede; güçsüzlük, yetersizlik,

suçluluk, takatsizlik, kızgınlık ve öfke gibi duygulara neden olmaktadır. Kadınlar çocuk sahibi olmakla hayatlarının değiştiğini düşünmekte, bir geri dönüşün olmadığını bilincine varmakta ve önceki yaşam tarzlarıyla ilgili bir kayıp duygusu yaşamaktadır. Bebekle ilgilenmek zamanlarının çoğunu almakta, kişisel gereksinimlerin karşılanmaması stres yaratmakta ve kadınlar işlerine geri dönmeyi sabırsızlıkla beklemektedirler. Strese yol açan duygular aynı zamanda, işe geri dönerek bebeği yalnız bırakma düşüncesi, işten döndüklerinde kendilerinden aynı şeylerin beklendiğinin bilinmesi ve bu beklentileri yerine getiremeyeceklerini fark etmelerinden de kaynaklanmaktadır. Anneliğin her şeyi tüketen doğası kadınları, fiziksel ve duygusal enerjileri tükenmiş olarak hissettirmektedir (8,28,29,32,64). Uykusunu yeterli alamama ve yorgunluk annenin kendini stresli ve bitkin hissetmesine neden olmaktadır (19).

Bir hemşire teorisyen olan Ramona T. Mercer (78) “Anne Olma Teorisi’nde”, baba ya da annenin partnerinin anneyi destekleyen herhangi bir başkası tarafından tekrarlanamayacak şekilde annelik rolüne erişmede katkısı olduğunu belirtmiştir. Babanın anne ve bebekle olan etkileşimi, gerginliği azaltmakta ve annenin annelik rolüne uyumunu kolaylaştırmaktadır. Babanın desteği ve eşler arasındaki ilişkinin yolunda olması, evlilik çatışmalarının az olması annelerin annelik deneyimini pozitif olarak algılamalarında etkilidir. Anneler eşlerinin fiziksel desteği ve verdikleri güven olmaksızın baş etmelerinin güç olduğunu söylemektedirler (78).

Tüm bu yaşananlar annelerin diğer faktörlerin de etkisiyle doğum sonu dönemde depresyona girmesinde kolaylaştırıcı olmaktadır. Bu dönemde kadının başta baba olmak üzere tüm ailenin desteğine gereksinimi vardır. Babalar eşlerinin adım adım depresyona girişine tanıklık eden kişilerdir. Üstelik annenin depresyona girmesi yeni rolüne uyum sağlamaya çalışan babanın da kayıp, korku, yalnızlık ve çaresizlik duygularını arttırmaktadır (33). Coley and Morris de (79) düşük gelirli azınlık grupları ile yaptığı çalışmada, annelerin psikolojik sorunlarının olduğu ailelerde baba katılımının daha düşük olduğunu bulmuştur.

Stres, aile fonksiyonları, sosyal faktörler ve annenin baba ile ilişkileri gibi birçok faktör direkt ya da dolaylı olarak hem annenin rolünü hem babanın rol edinmesini hem de gelişmekte olan çocuğu etkilemektedir (32). Baba ile annenin sorumlulukları dengede değilse, çocuk doğduktan sonra geçimsizliğin artması, evlilikten duyulan memnuniyetin azalması ve psikolojik sorunları daha olası hale gelmektedir. Özellikle kadınlar için geçerli olan bu durum, anne-bebek arasında negatif etkileşime de yol açmaktadır (8,80). Eve ilişkin faaliyetlere erkeklerin katılımı genellikle ya alışveriş gibi dışa dönük etkinliklerle sınırlı kalmakta, ya da kadının hastalığı, tatil ve yolculuk gibi nedenlerle yokluğu ve yorgunluğuyla bağlantılı olarak devreye girmektedir (74).

2.6. Babalık Rolüne Hazırlamada, Baba-Bebek İlişkisini Sağlamada ve Anne Sağlığını Korumada Hemşirenin Rolü ve Bakımın Yönetimi

Hemşireler, bireylerin, ailelerin ve toplumun sağlık bakımını sağlamaktadır. (32). Tomey and Alligood’un (33) belirttiğine göre Beck (1978), hemşireliği insanlar

için bakım zorunluluğunu üstlenen bir bakım profesyoneli olarak tanımlamıştır. Hemşireler, ailelere ebeveyn-bebek ilişkisinin her zaman ilerleyen bir süreç olduğunu vurgulamada ve baba-bebek arasında olumlu bir ilişkinin gelişmesine yardımcı olmada anahtar role sahiptirler (38)

Hemşireler, gebelik süresince kadın ve ailesiyle en çok birlikte olma ve yakın iletişim kurma fırsatına sahip sağlık personelleri arasındadır (64). Kadının bakımını üstlenen hemşire, doğum öncesi, doğum ve doğum sonrası dönemlerde anne sağlığını koruma ve yükseltme ile ilgili sorumluluklarının yanında, gebeliğin ve doğumun ailenin diğer bireyleriyle de ilgili olduğunun, annenin fiziksel ve ruhsal sağlığının, çevresinden ayrı düşünülmemeyeceğinin, annenin sağlığının özelde çocuk sağlığını, genelde aile ve toplum sağlığını ilgilendirdiğinin bilincindedir (81). Çok yönlü bir hemşirelik bakımı, gebe kadın ve ailesinin gebelik, doğum ve ebeveynliğe uyum sürecini etkileyebilecek psikolojik ve sosyokültürel faktörleri kapsamaktadır. Hemşirenin, gebe kadın ve ailesinin bu uyum sürecindeki gereksinimlerini karşılamaya yönelik birçok rolü (danışman, koruyucu, savunucu eğitici, bakım verici) vardır.

Ülkemizde baba adayları çok özel koşullar olmadıkça (babanın sağlıkçı olması, özel hastane koşulları gibi) doğum eylemine katılamamaktadır. Oysa eşinin desteği annenin bu süreci daha rahat, güvenli ve pozitif olarak deneyimlemesini sağlar (8,39). Stres, aile fonksiyonları, sosyal faktörler ve annenin baba ile ilişkileri gibi birçok faktör doğrudan ya da dolaylı olarak annelik-babalık rolü kimliğini etkilemektedir. Rol/kişinin gelişimi çevreden ayrı düşünülemez. Çevredeki stres ve sosyal destek hem anne ve babanın rol edinmesini hem de gelişmekte olan çocuğu etkilemektedir (32).

2.6.1. Önleme

Babalık rolü ve algısının gelişiminde danışmanlık, eğitim ve öğretim temel unsurlardır. Amaç, baba-bebek ilişkisinin temelini oluşturmak, baba-bebek ilişkisini geliştirmek ve babanın bebek bakımına katılımını sağlayarak, bebeğin ve babanın sağlığını olduğu kadar anne sağlığını da korumaya katkıda bulunmaktadır.

Çocuk sahibi olmaya karar vermeden başlayarak gebelik, doğum ve doğum sonu dönemlerde babanın ebeveyn olmaya sosyal, duygusal ve beceri yönünden hazırlanmasına gereken önem verilmelidir. Babanın bu yönleriyle desteklenmesi, baş etmelerinin güçlendirilmesi, korku, anksiyete, belirsizlik gibi duygularının üstesinden gelmesinin tüm bu süreçlerde önemli psikolojik, fizyolojik değişimler geçiren anneye sağlayacağı destek açısından önemlidir. Ailenin koruyucusu olması da beklenen babanın anneyi yeterince destekleyemediği düşüncesi kendisine ve eşine öfke duyması ve aile ilişkilerinde gerginlikle sonuçlanabilmektedir (82). Bu nedenle hemşire, babayı bebek bakımı ve ev işine katılımının önündeki kültürel (ataerkil görüş) ve duygusal engellerin kaldırılmasına ilişkin değerlendirmeli ve desteklemelidir. Öte yandan bebek bakımına istekli olan eşi ve diğer aile bireyleri tarafından engellenen ve bebek bakımında arka plana alınan babaların, bu konuda duygu ve düşüncelerini ifade etmesi sağlanmalı ve katılımı için teşvik edilmelidir.

2.6.2. Öykü Alma/Tanılama

Tüm gebeliklerde bir takım biyolojik, sosyal ve psikolojik sorunların ortaya çıkma riski vardır. Kapsamlı bir doğum öncesi, doğum ve sonrası bakım kadına beklenen sorunlarla baş etmesinde yardım edebilir ve kadının ve ailesinin ebeveyn olma sürecine uyumunu arttırabilir (33). Hemşirenin göz ardı etmemesi gereken nokta gebelik, doğum ve doğum sonu bakıma hazırlığın aynı zamanda ebeveynlik için hazırlık olduğudur. Yalnız annenin değil, baba adayının da karşılanması gereken pek çok eğitim/danışmanlık/bakım gereksinimi vardır. Öte yandan ülkemizde gebenin bakımı da çoğu kez yalnız gebelik muayenesini içermektedir. Ebeveynliğe hazırlık bu bakıma entegre değildir. Buna göre sağlık sistemine giriş yapan anne ve baba adaylarının tümünün ebeveynliğe zaten hazır oldukları varsayılmaktadır. Oysa pek çok anne-baba adayı bu hazırlığı geleneksel yollarla gerçekleştirmekte, el yordamıyla ebeveyn olmaya hazırlanmaktadır.

Hemşirelerin anne ve çocuk sağlığı hizmetleri kapsamında gebelik, doğum ve doğum sonu dönemlerde tamamen anne ve bebek üzerine yoğunlaştığı bilinen bir gerçektir. Sağlık merkezine başvuran gebelerin, eşleri çalıştığı için muayenelere bir akrabası ile gelmeleri, hemşirelerin babalar ile yeterli iletişim sağlayamaması ile sonuçlanmaktadır (83) Bu da babanın gebelik, doğum ve doğum sonu dönemlerde arka planda kalmasına neden olmaktadır. Öte yandan eşitliğin az olduğu çiftlerde erkekler, seyirci rolünü kendine uydurma eğilimindedirler. Bu erkekler eşlerinin, hamileliğindeki bakım ve eğitime katılmak konusunda isteksizdir (39,40).

Pek çok gelişmiş ülkede var olan doğuma hazırlık sınıfları anne-baba adaylarının gebelik, doğum, doğum sonrası ve ebeveynliğe hazırlanmalarını sağlamaktadır. Ancak öğrenmenin formal olmayan pek çok yolla da (çevre ile etkileşim, gelenek v.b) gerçekleştiği bilinmektedir. Bu nedenle anne-baba adaylarının bireysel gereksinimlerini de dikkate alan bir hemşirelik tanılması zorunludur.

Ülkemizde ve dünyanın pek çok yerinde babalar doğumun dışında tutulmakta, doğum salonuna girmesine, eşini ziyaret etmesine izin verilmemektedir. Doğal olarak babanın katılımını sağlamayı amaçlayan bir sağlık bakım anlayışı olmadan bu katılım istendik düzeyde sağlanamayacaktır. Ancak böyle bir anlayış gerçekleştikten ve doğum ortamı ve anne-baba adayları doğuma katılım konusunda hazırlandıktan sonra, babaların doğuma katılımları gerçekten sorgulanabilir. Babanın doğumda arzulanan katılım düzeyine ulaşmasına yardımcı olma üzerine yoğunlaşan bakım stratejileri, onun arzulanan katılım düzeyini değerlendirmeyi ve katılım konusundaki tercihlerine saygı duymayı, tercih ettiği katılım düzeyini yargılayıcılıktan uzak bir biçimde desteklemeyi ve babanın doğum anındaki gereksinimlerini dikkate almayı kapsamaktadır (64).

Bebek bakımının yaygın olarak “anneye” ait olduğu geleneksel görüşünü sağlık sistemi çalışanlarının yaklaşımları ve hastane ortamı desteklemektedir. Doğumda annenin yanında olamayan baba, doğum sonrası erken dönemde de anne ve bebekle çok fazla bir arada kalamamaktadır. Özel hastane ya da özel oda koşulları yoksa babalar bebeği görecektir ve anneye “geçmiş olsun” diyecek kadar annenin

yanında olabilmektedir. Baba ancak ziyaret saatinde ve herhangi bir ziyaretçi gibi anneyi ve bebeğini görebilmektedir.

Annenin bebeğin bakımında kendini ön planda tutması ve annenin ya da akrabaların bebek bakımı konusunda babaya fırsat vermemesi babayı doğum sonunda erken dönemde de ikinci plana atmaktadır. Bebeğe bakım verme işlevi anne ya da akrabalar tarafından babaya bırakılmamakta, bu durumda babanın bebek için gerekli bakım verme aktivitelerini yerine getirmeyi öğrenme fırsatları en baştan elinden alınmaktadır (22,64,68,81). Geniş ailelerde çocuğun bakımı kadınlar tarafından bir şekilde sürdürülürken, özellikle kadının çalıştığı çekirdek ailelerde akrabalar ortamdaki çekildiğinde anne, babanın tam katılımını bekleyebilmektedir. Babalık rolüne yeterince hazırlanmamış ve uyum sağlama fırsatları elinden alınmış bir babanın, bu aşamada katılımı istendik düzeyde olamayacaktır.

Her iki ebeveyn tarafından zamanın ve fiziksel enerjinin yetmediğinin bildirilmesi, gerekli bakım verme aktivitelerini yerine getirmede güçlük, dinlenme olanaklarının yetersizliği, desteğin yokluğu ya da ulaşılabilir olmaması, ailenin diğer üyelerinin gerçekçi olmayan olumsuz rol modellerinin varlığında ebeveyn bağlılık davranışlarının gecikmesi ve rol ilişkisinde hayal kırıklığı kaçınılmaz olabilmektedir. Bebeğin tüm sorumluluğunu üstlenen anne aşırı yorgunluk, tükenmişlik yaşamakta bu da aile ortamında gerginlik, huzursuzluk ve babanın bebek bakımına katılımındaki isteksizlik ile sonuçlanabilmektedir (8,25,64,68,84).

Bu ve burada belirtilemeyen pek çok nedenle hemşirelik tanılanması ebeveyn olma sürecinde olan ya da ebeveyn olan kadını ve erkeği hatta ailenin diğer üyelerini (kardeşler, ailenin büyükleri v.b) kapsamalıdır. Hemşire anne-baba olmanın anlamı, duygular, algılar, inançlar, değerler, tutumlar ve davranışları hemşirelik tanılamasının içine almalıdır. Babanın gebelik, doğum ve doğum sonrası dönemlere katılımına ilişkin görüşleri alınmalı, kolaylaştıran ve engelleyen faktörler belirlenmelidir. Yalnız babanın değil, annenin de babanın katılımına ilişkin düşünceleri destekleyici, kolaylaştırıcı olabileceği gibi engelleyici de olabilir. Bu nedenle annenin bu konudaki görüşleri de ayrıca sorgulanmalıdır.

Türkiye’de babaların gebelik, doğum ve doğum sonu süreçlere katılımı sağlık çalışanları tarafından giderek daha fazla önemsenmeye başlanmıştır. Hatta Sağlık Bakanlığı tarafından 1996 yılında Türkiye’de babanın bebek ve çocuk bakımına katılımının sağlanması ya da artırılması, çocuğun psikososyal gelişiminin desteklenmesi ve ailenin ruh sağlığının korunması amacıyla Çocuğun Psikososyal Gelişimini Destekleme Programı Baba Görüşme Formu oluşturulmuş ve 10 pilot ilde ön uygulama yapılmıştır. Antalya’da ise bu form 2008 yılında sağlık ocaklarına dağıtılmaya başlanmıştır. Uygulama yapılmadan önce ebe/hemşire ve hekimlere bu formu nasıl uygulayacakları, formdaki soruları nasıl sorup, derinlemesine bilgi alabilecekleri ve kimlere uygulayacakları konusunda eğitim verilmiştir. Bu form babalara kadının gebeliği döneminde (0-9 ay), bebeğin bebeklik (0-12 aylık) ve çocukluk (13-59 aylık) döneminde olmak üzere 3 kez uygulanmaktadır. Çocuğun Psikososyal Gelişimini Destekleme Programı Baba Görüşme Formu’nda bebeklik ve

çocukluk dönemi ile ilgili sorulardan bazıları şöyledir: Baba olmak/yeniden baba olmak nasıl bir duygu, neler hissediyorsunuz?, bebeğinizin/çocuğunuzun bakımına katılıyor musunuz?, onunla oynuyor, koşuyor, ona masal anlatıyor, konuşuyor musunuz?, sizin ruh sağlığınız kendinizin, ailenizin sağlığı açısından önemli. Son bir hafta içinde kendinizi aşırı mutsuz, hüzünlü, çökkün hissettiniz mi? soruların niteliğinden babaların bebeğin bakımına katılımları konusunda bir beklentinin yanı sıra babanın ruh sağlığının da önemsendiği anlaşılmaktadır. Ancak anne-babaların ebeveynliğe hazırlıkları sağlanmadan bu katılımın istendik düzeyde olmayacağı açıktır (85).

Çocuğun Psikososyal Gelişimini Destekleme Programı Baba Görüşme Formu pilot uygulamasına ilişkin elde edilen verilerin değerlendirilmesine yönelik herhangi bir çalışmaya ulaşılamamıştır. Antalya ve Bursa İl Sağlık Müdürlüğü'nün Ruh Sağlığı bölümündeki yetkililer ile yapılan görüşmede bu formu uygulamadaki amacın, anne ve babayı dinlemek, ruhsal açıdan değerlendirmek, anneyi gebelik ve doğum sonu dönemde desteklemek ve çocuk sağlığının korunması konusunda baba adayının dikkatini çekmek olduğunu belirtmişlerdir.

2.6.3. Tanı Koyma

Bakımın sonuçları babanın babalık rolüne hazırlanmasına, baba-bebek ilişkisini sağlamaya, anne sağlığını korumaya ve destek sistemlerini tanımlamaya odaklanmalıdır. Hemşire baba adayı ya da babanın öyküsünü de göz önünde bulundurarak hemşirelik tanımlarını oluşturmaktadır. Uluslar arası bağlamda hemşirelik tanımlarını, çalışan örgütlerin (NANDA; ACENDIO; ICNP gibi) üzerinde anlaştıkları tanımların içinde doğrudan ebeveyn olmaya ilişkin olanlara aşağıdakiler örnek verilebilir (81):

- Bebek Bakımına Katılıma İlişkin **Bilgi Eksikliği**
- Destekleyici Olmayan Ebeveyn Davranışlarına Bağlı **Ebeveynlikte Yetersizlik**
- **Ebeveyn Olarak Bakım Verici Rolünde Zorlanma**
- Rol İlişkisinde Hayal Kırıklığına Bağlı **Ebeveynlik-Rol Çatışması**
- **Evin Bakımını Sağlamada Yetersizlik**
- **Aile Baş Etmesinde Yetersizlik**
- **Ebeveyn Bebek-Çocuk Bağlılığında Bozulma Riski**
- Rollerin Artmasına ve Güçsüzlüğe Bağlı **Ebeveyn Olarak Bakım Verici Rolünde Zorlanma Riski**
- Annenin Yorgunluğuna, Yetersiz Baba Desteğine Bağlı **Etkisiz Emzirme**
- Annenin Erken Dönemde Çalışmaya Başlamasına Bağlı **Emzirmenin Kesintiye Uğraması**
- **Etkili Emzirme ya da Emzirmenin Güçlendirilmesine Hazır Oluş**

Ebeveynlikle doğrudan ilgili olmayan ancak bu dönemde karşılaşılabilecek bazı sorunlara ilişkin konulabilecek hemşirelik tanılarına ise şunlar örnek verilebilir:

- Bebek Bakımına Katılım Konusunda **Güçlenmeye Hazır Oluş**
- Babalık **Benlik Kavramını Güçlendirmeye Hazır Oluş**
- Babalık **Benlik Kavramında Rahatsızlık**
- Desteklerin Olmaması, Yardım Alamamaya Bağlı **Yorgunluk, Uykusuzluk, Güçsüzlük**
- Bilgi Eksikliğine Bağlı **Etkisiz Bireysel Baş Etme**
- Çevre Desteğinin Olmamasına Bağlı **Etkisiz Toplumsal Baş Etme**
- Çocuk Bakımına Bağlı Artan İş Yükü ile **Baş Etmede Güçlenmeye Hazır Oluş**

2.6.4. Sonuç Kriterleri

Hemşire bakımdan beklenen sonuçları ebeveynlerle birlikte oluşturmaktır. Bu sonuç kriterleri doğrudan anne ve/veya babayla birlikte planlanmalıdır. Babanın olmadığı durumlarda anne ya da yakın olan kişilerle planlama yapılabilir. Tanının özelliğine göre babanın ulaşması arzu edilen bir ya da daha fazla sonuç kriterlerine ilişkin şunlar örnek verilebilir (37,41,81).

Baba;

- Bakım verici ebeveynlik becerileri ile ilgili problemi tanımlayacak
- Bakım verme sorumluluğuna ilişkin zorluklarını paylaşacak
- Ebeveynlik becerilerini iyileştirme ile ilgili yardım destek kaynaklarını bilecek
- Bebek/çocuğun bakımına duygusal katılım gösterecek
- Desteğinin annenin stres düzeyini azaltmadaki önemini kavrayacak
- Aile yaşamının, çocuk bakımının doğasında var olan sorumlulukları paylaştığını gösterecek
- Babalık rolünü benimseyip, eleştirilmekten korkmadan: ‘ben bebek bakıyorum’ diyebilecek kadar rahat olacak
- Babalık konusunda konuşmak üzere iletişime açık olacak
- Baba olmaya ilişkin korku ve endişelerini ifade edebilecek
- Bebek bakım becerilerini uygulamada istekli olacak
- Bebek bakımına katılımla ilgili sorumluluklarını ifade edecek
- Babalığın getirdiği sorumlulukları yerine getirmek üzere (varsa) önceden geliştirdiği baş etmelerini kullanacak ya da yeni baş etmeler geliştirecek
- Babalık rol sorumluluklarını yerine getirirken etkisiz baş etme stratejileri kullanmaktan kaçınacak (inkar, savunma)
- Yeni rolün getirdiği sorumluluklara karşın eş ilişkilerine zaman ayıracak
- Emzirmeyi etkileyen faktörleri tanımlayabilecek
- Anne emzirmeye bağlı yorgunluk düzeyini ve anksiyetesini ifade edebilecek
- Bebek bakımı sırasında kendini daha güvende ve rahat hissedecek.
- Hangi bakım aktivitelerinde yardım istediğini belirtecek
- Kendinden ve ailesinden beklentilerini ifade edecek

- Değişim için bireysel amaçlarını oluşturacak
- Anne-babanın bebeklerini daha iyi tanımasına yardımcı olacak

2.6.5. Bakımı Planlama ve Uygulama

Bebek bakım deneyimi yaşamış veya yaşayabilecek erkek ve kadınların, gebeliğin planlanması aşamasından başlayarak birlikte olması bebeğe olan uyumunu arttırır ve bebeği kabullenmesinde önemli rol oynar. Kabul ve uyumun ise babanın bebek bakımına katılımını olumlu etkilemesi beklenir (41).

Gebeye birlikte doğum ve bebek bakımına katılması gereken en temel aile üyelerinden biri baba adayıdır. Bilindiği gibi baba aday, kadın gibi gebeliğin biyolojik sürecini yaşamamasına karşın, yeni rolüne uyum yapması için bazı psikososyal değişimlerden geçmektedir (19). Bu nedenle hemşirelerin çiftleri yeni bir çocuk sahibi olmaya karar vermeleri aşamasından itibaren kararlara eşit katılım için desteklemesi önemlidir. Eşler birlikte karar verseler bile ebeveynlik için hangi bilgi ve becerilere gereksinimleri olduğunu bilemeyebilirler. Bu nedenle ebeveynliği de içeren kapsamlı bir öykü alınması ve bireylerin gereksinimleri doğrultusunda planlama yapılması önemlidir. Hemşireler, aileyi bütüncül bir yaklaşımla ele alıp, gebe ve ailesinin bu yeni duruma fiziksel ve psikososyal yönden uyum sağlayabilmesi için bakım ve eğitim gereksinimlerinin karşılanmasına yardım etmeli ve rehber olmalıdır (39,40).

Babalığa iyi bir hazırlık ve olumlu babalık algısı geliştirmek için babalarla iletişimin doğumdan önce başlaması gerekmektedir (86). Doğum öncesi, erkekleri babalık rolü değişimlerine hazırlayacak ve ebeveyn olmanın önemini vurgulayacak uygulamalar geliştirilmelidir (63). Bu psikososyal değişimler sürecinde baba adayına hemşire tarafından gerekli ve yeterli psikososyal destek sunulmalıdır (19).

Hemşire anne ve babanın sahip olduğu ve babanın bakıma katılmasını sınırlayan/ engelleyen algı, tutum ve davranışları açıklamada çiftlere yardımcı olmalıdır. Babanın bir ebeveyn olarak kabul edilmesinde anne adayının rolü son derece önemlidir. Kadınların yaşadıkları fiziksel deneyimleri ve duyguları açık bir şekilde paylaşmaları, baba adayına onların da bu sürecin bir parçası olduklarını hissettirecek, baba adayının doğumla ve bebek bakımıyla ilgili kararlara katılmasını sağlayacaktır (19,81).

Hemşireler babalara hamilelik ve doğum sürecine daha fazla ortak olma konularında eğitim vermeli ve desteklemelidir (41). Eğitim programının içeriği annenin ve elbette babanın gereksinim duydukları bilgi ve becerilere yönelik hazırlanmalıdır. Bu süreçte ebeveynlerin olumlu bir doğum deneyimi yaşamalarına yardım edebilmek için bazı durumlar dikkate alınmalıdır (8,39). Örneğin çiftlerin doğum eylemiyle ilgili beklenti, endişe ve duygularını açıklamalarına olanak verilebilir. Böyle bir iletişim hemşireye yanlış bilgi ve inanışları anlama ve değiştirme fırsatı vereceğinden önemlidir. Çiftin ebeveynlik becerileri kazanarak bebeğin bakımına hazırlanması desteklenmelidir. Varsa doğum öncesi eğitim sınıfları önerilebilir. Yoksa uygulama ortamı anne ve babanın bu becerileri kazanması için

düzenlenmelidir. Bebek bakım becerileri konusunda kendisine güvenen baba “kendisinin bebek bakamayacağı” yanlış algısını değiştirecek, çevreden gelen engelleri daha kolay aşabilecektir. Bunlara “bebeği en iyi annenin bakabileceği” ya da “bebek bakmanın kadın işi” olduğu söylemleri de dahildir.

Prenatal hazırlık sınıflarına katılmak, erkeklerin gebelik ve doğum bilgisini arttırmada, babalık rolünü anlamalarını sağlamada ve babalık rolünü gerçekleştirmede benlik saygısını ve kendilerine olan güveni arttırdığı saptanmıştır (86). Bu kurslarda baba desteğinin önemi vurgulanmalı, çocuk bakım becerilerini geliştirme ve doğum sonrası bakıma katılım konusunda babalar cesaretlendirilmelidir. Babalık rol algısını desteklemek üzere babalar, bebek bakımı sırasında hazır bulunmaları için teşvik edilmelidir (41). Babanın ebeveyn rollerini anlamasına ve kabullenmesine destek olunmalı (83), planlanan doğum öncesi eğitim hedeflerinin, eşler ile birlikte belirlenmesi sağlanmalıdır.

Sosyal destek, enstrümantal (bebek bakımı, ev işlerine yardım v.b) ve duygusal desteği içermektedir. Kadının sosyal sisteminin yapısal özellikleri (kocası ya da eşi, ailesi ve arkadaşları) aile üyelerinin yakınlığı, etkileşim sıklığı ve kadının kişisel sınırlarını paylaşabileceği kişilerin sayısını içermektedir (33). Eşler, ebeveynlik görevlerinde kendilerine yardım edecek aile üyeleri ve arkadaşlarını belirleyebilmeleri için teşvik edilmelidir. Ailedeki eşitliğin derecesi (bağımlılık seviyesi ve paylaşım) ve anlayış ise bir çift ilişkisinde babanın hangi role uyum sağlayacağını gösterir ve babanın katılımını etkiler. Hemşire eşler arasındaki eşitliği sağlamaya yönelik danışmanlık yapabilir ve eğitim verebilir (31,39,40). Hemşire ebeveyn olma sürecinde anne ve babayı desteklerken bebeğin bakımında babanın rol almasının anneyi rahatlatma ve anne-baba arasındaki ilişkiyi kuvvetlendirme üzerine olan etkiye de dikkat çekmelidir (8,25,64, 68,84).

Babalar bebek bakımındaki katılımlarının her aşamasında cesaretlendirilmelidir. Çünkü babanın, annenin bebeği emzirmeye başlamasında ve devamında da etkisi vardır. Emzirmeyle ilgili eğitim sadece anne adaylarına değil aynı zamanda baba adaylarına da yönelik olmalıdır. Ayrıca çocukların, psikolojik, duygusal ve sosyal yönden sağlıklı olması için annenin ilgisinin yanında, babanın ilgisinin önemi de vurgulanmalıdır (63).

Eş, babanın en yakınındaki sosyal destek olduğundan, annelerin ilk günden itibaren baba ile bebek arasındaki paylaşımı desteklemesi ve babalara bu konuda fırsat vermesi son derece önemlidir. Babaların bebekleriyle bire bir zaman geçirmeleri için olanak sağlanması konusunda hemşireler anneleri bilgilendirmelidir. Bazı bebekler banyo yapmaktan, bazıları beşikte sallanmaktan, ninni söylenmesinden veya masal anlatılmasından hoşlanabilirler. Bu nedenle bebek ve babası için özel olabilecek aktiviteleri bire bir gerçekleştirmek için babalar desteklenmeli ve bebeklerin yapmaktan hoşlanacağı ve babaların da katılabileceği bebek bakım aktivitelerini belirlemelerinde babalara yol gösterilmelidir (28,37,63).

Çoğu babanın çocuklarına iyi bir bakım verme konusunda eğitim alma ya da hazırlanma fırsatları bulunmamaktadır. Bu durumda, annelere bilgi verilerek onların bunu eşleriyle paylaşımları teşvik edilmeli, varsa hafta sonu ve akşamları olan çocuk bakım eğitimlerine gelmeleri konusunda babalar desteklenmelidir. Ayrıca, babaların eğitime gelemeyişi durumlarda ev ziyaretleri yoluyla bireylere özel eğitim verilmesi de hemşirelik bakımının amacına ulaşmasında bir yol olabilir. Gerekirse babalara ileriye yönelik, çocuklarının yaşına ve cinsiyetine uygun rehberlik bilgileri postalanabilir (63).

Babanın katılımını sağlamak üzere hemşireler anneleri, çocuk bakımındaki deneyimlerini yük olarak değil imtiyaz olarak paylaşarak, ebeveynlik deneyimlerine babayı dahil ederek ve babanın bir ebeveyn olarak önemini fark ederek baba-bebek ilişkisini kolaylaştırmaları yönünde desteklemeli, eğitmelidir (21). Annelere aynı zamanda bilgi ve duygusal açıdan destek sağlayarak baba-bebek ilişkisini kuvvetlendirmelerinin önemi anlatılmalıdır. Yalnız babaların çalıştığı ailelerde, erkekler için bebek bakımı becerilerini öğrenmek ve bebeklerini daha yakından tanımak için bebeklerine gereken zamanı ayırmak zor hatta pek çoğu için gereksizdir. Bu nedenle annenin, bebeğin gün içi hallerini ve gelişim süreci bilgilerini babalarla paylaşması sağlanmalıdır (37).

Bebek bakımına katılmada becerilerini ve güven duygularını geliştirmeleri için hemşireler babalara bebek ve çocukla iletişim özelliklerini anlatabilir. Örneğin bebekleriyle konuşurken göz temasında bulunmalarının önemi vurgulanabilir, bebeğini kucaklaması, gülümsemesi ve konuşması için desteklenebilir. Babanın bebeği ile ilgili duygularını sözel olarak ifade etmesine yardımcı olunabilir (81).

Hemşireler, babaları bebek bakımına dahil etmek üzere uygun bir ortam sağlamalı başka bir deyişle ortam “baba dostu” olmalıdır (41). Anne ve babanın ilişkilerindeki öncelik sırası değiştiği için, çiftin ilişkisinde gerginliğe neden olabilecek konular önceden fark edilmeli ve üzerinde konuşulmalıdır (37). Örneğin hemşire babanın, bebeğe bakım vermesinin engellenmesi sonucu yaşadığı duyguları ifade etmesini sağlayabilir.

2.6.6. Değerlendirme

Baba-bebek ilişkisi zamanla gelişecek bir deneyimdir. Babalık rolünün, baba-bebek ilişkisinin ve annenin sağlığının değerlendirilmesi beklenen sonuçlar dikkate alınarak yapılmalıdır. Amaçlanan hedeflere ulaşılması durumunda bakımın etkinliğinden söz edilebilir.

GEREÇ VE YÖNTEM

3.1. Araştırmanın Şekli

Bu araştırma, 4-12 aylık bebeği olan babaların, babalık rolü algısı ile bebek bakımına katılımları arasındaki ilişkiyi incelemek amacıyla kalitatif ve kantitatif yöntem birlikte kullanılarak, kesitsel ve tanımlayıcı olarak yapılmıştır.

3.2. Araştırmanın Yapıldığı Yer ve Özellikleri

Araştırma, Antalya İl Sağlık Müdürlüğü'ne bağlı Antalya İl'i merkezde bulunan 54 sağlık ocağı arasından, A.Ü. Tıp Fakültesi Halk Sağlığı Anabilim Dalı'nın görüşleri alınarak (kentsel, ara ve gece kondu bölgesinden) basit rastgele örnekleme yöntemiyle seçilen iki sağlık ocağı bölgesinde (Antalya Merkez 2 No'lu Sağlık Ocağı ve 11 No'lu İhsan Koz Sağlık Ocağı) gerçekleştirilmiştir.

Kentsel bölgede yer alan 2 no'lu sağlık ocağı, konumu itibarıyla Soğuksu Mahallesi, Defterdarlık arkasında yer almaktadır. 2 no'lu sağlık ocağı ulaşım yönünden Akdeniz Üniversitesi'ne, Antalya Eğitim ve Araştırma Hastanesi'ne ve Adalet Sarayı'na yakındır. 2 no'lu sağlık ocağı bölgesinin nüfusu araştırmanın gerçekleştirildiği dönemde Yıldız Mahallesi 5848, Meltem Mahallesi 12.170, Bahçeli 5848 ve Varlık Mahallesi 10.581 olmak üzere toplam 38.555'tir. 2 no'lu sağlık ocağındaki 0-1 yaş bebek sayısı ise 315'tir. Bölgede evler apartman tipinde olup, genellikle meslek sahibi anne ve babalar ikamet etmektedir. Bu bölgede yaşayan ailelerin ekonomik durumu ve eğitim düzeyleri orta ve yüksektir. 2 no'lu sağlık ocağı bölgesinde, Yıldız Mahallesi'ne 5, Meltem Mahallesi'ne 8, Bahçeli Mahallesi'ne 3 ve Varlık Mahallesi'ne bakan 6 ebe bulunmaktadır. Sağlık ocağında 22 ebe, 6 hemşire görev yapmaktadır. Sağlık ocağındaki hemşireler; aşı, enjeksiyon, acil müdahale ve polikliniklerde görev almaktadır. Ebeler ev ziyaretleri yaparak gebe, loğusa ve bebek sağlığı hizmetlerini yürütmekte, sağlık ocağında kalan ebeler ise aile planlamasında ve bebek odasında görev almaktadır.

Gecekondu bölgesinde yer alan 11 no'lu sağlık ocağı Merkez Kepez ilçesinde yer almaktadır. 11 no'lu sağlık ocağı bölgesi sürekli göç alan bir bölge olup, nüfusun büyük bölümünü işçiler ve küçük esnaf oluşturmaktadır. Bu bölgede kadınlar genelde ücretli bir işte çalışmamakta, çalışanlar ise sosyal güvencenin olmadığı ev temizliğine gitmektedir. Sağlık ocağı bölgesinde yoğun olarak gecekondu tipi yerleşim söz konusudur. 11 no'lu sağlık ocağı bölgesinin nüfusu Gazi Mahallesi 4998, Habipler Mahallesi 16.402, Hüsnü Karakaş Mahallesi 4377, Mehmet Akif Ersoy Mahallesi 8800 ve Sütçüler Mahallesi 5122 olmak üzere toplam 39.699'dur. Bölgenin kaba doğum hızı binde 18.363 olup, 11 no'lu sağlık ocağına kayıtlı 0-1 yaş bebek sayısı 720'dir. Sağlık ocağında 21 ebe ve 6 hemşire görev yapmaktadır. 11 no'lu sağlık ocağındaki hemşireler de aşı, enjeksiyon, acil müdahale ve polikliniklerde, ebeler ise aile planlamasında ve bebek odasında görev almaktadır.

3.3. Araştırmanın Evreni ve Örneklemi

Araştırmanın evrenini 2 ve 11 no'lu sağlık ocaklarına bağlı mahallelerde oturan ve 4-12 aylık sağlıklı bebeği olan babalar oluşturmuştur.

Araştırma evreninin belirlenmesinde, ilgili sağlık ocaklarının 2007 verileri dikkate alınmıştır. Bu verilere göre, 2 no'lu sağlık ocağına kayıtlı 0-1 yaş bebek sayısı 315, 11 no'lu sağlık ocağına kayıtlı 0-1 yaş bebek sayısı ise 720'dir. Bu sayıların 2/3' sini 4-12 aylık bebekler oluşturmaktadır. Bu orana göre 4-12 aylık bebeği olan baba sayısı 2 no'lu sağlık ocağı için 210, 11 no'lu sağlık ocağı için 480 olup, araştırmanın evreni 690 olarak hesaplanmıştır. Örneklem büyüklüğü, evrenin bilinmesi durumunda kullanılan örneklem büyüklüğü hesaplama formülü

$$n = \frac{N \cdot t^2 \cdot p \cdot q}{d^2(N-1) + t^2 \cdot p \cdot q}$$

kullanılarak, %95 güven aralığı ve %5'lik örneklem hatası ile 253 olarak hesaplanmıştır. Bu çalışmada toplam 260 babaya ulaşılmıştır. 11 no'lu sağlık ocağındaki baba sayısı, 2 no'lu sağlık ocağındaki baba sayısının iki katı olduğundan, ulaşılması hedeflenen 260 babanın 1/3'ini (86) 2 no'lu sağlık ocağı, 2/3'sini (174) ise 11 no'lu sağlık ocağı bölgesindeki babalar oluşturmuştur. Babaları tespit etmede araştırmaya alınan sağlık ocaklarındaki Gebe/ Loğusa İzlem Form'ları kullanılmıştır. Araştırmaya alınan babalara sistematik örneklem tekniği ile karar verilmiştir.

3.4. Araştırma Kapsamına Alınma Kriterleri

Araştırma kapsamına 4-12 aylık sağlıklı bebeği olan babalar alınmıştır. Evrenin 4-12 aylık bebekleri olan babalarla sınırlanmasında, bebeğin 3. ayın sonuna doğru kendisi ile konuşulduğunda gülümsemesi, 4. ayda çevreden gelen sese doğru dönmeye çalışması, bebeğin ek besinlerle beslenmeye geçmesi, 5. ve 10. aylarda kendisi ile sürekli ilgilenen kişiye bağılılığın başlaması ve 0-12 aylık dönemin çocukta temel güven duygusunun olduğu devre olması dikkate alınmıştır (30,68,71). Yine bu evre annenin işe dönmesi beklenen ve daha fazla desteğe gereksinim duyduğu evre olması nedeniyle de önemlidir.

3.5. Araştırma Etiği

Araştırmanın gerçekleştirilebilmesi için öncelikle Akdeniz Üniversitesi Tıp Fakültesi Etik Kurulu'ndan Etik Kurul Onayı (Ek 1), Babalık Rolü Algı Ölçeği'nin kullanılabilmesi için ölçeği geliştiren Dr. Yaşar Kuzucu'dan e-posta yolu ile izin, araştırmanın yürütüleceği sağlık ocaklarının bağlı olduğu Antalya Valiliği İl Sağlık Müdürlüğü'nden Olur'ları alınmıştır (Ek 2). Araştırmacı, araştırma kapsamına alınan babalara görüşme öncesinde kendini tanıtmış (adı, soyadı, çalıştığı kurum), çalışmanın amacını yazılı ve sözlü olarak açıklamış ve araştırmaya katılımları konusunda onaylarını almıştır. Yazılı açıklama her soru formunun ilk sayfasında "Onam Formu" olarak (Ek 3) yer almıştır. Babalara katılımın gönüllü olacağı ve isterlerse çalışmadan ayrılacakları, soru formlarına isimlerini yazma zorunluluğunun olmadığı, bilgilerin güvenli bir şekilde saklanacağı söylenmiş ve

verilerin yalnızca araştırma amacıyla kullanılacağı konusunda güvence verilmiş sonra soru formunun uygulanmasına geçilmiştir.

3.6. Veri Toplama Araçları

Araştırmada babaların sosyo-demografik verilerini toplamak üzere 12 sorudan oluşan bir soru formu (Ek 4), babaların bebek bakımına katılımını belirlemek üzere araştırmacı tarafından geliştirilen ve geçerlik ve güvenilirliği araştırmacı tarafından saptanan “Babaların Bebek Bakımına Katılım Soru Formu” (Ek 5) ve babalık rolü algısını belirlemek üzere Dr. Yaşar Kuzucu tarafından geliştirilen ve geçerlik ve güvenilirliği saptanan “Babalık Rolü Algı Ölçeği” (Ek 6) kullanılmıştır. Bireysel derinlemesine görüşmelerde ise Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu (Ek 7) kullanılmıştır.

3.6.1. Babaların Bebek Bakımına Katılım Soru Formu

Soru formunun geliştirilmesi sürecinde öncelikle ilgili literatür taranarak (8,11,12,19,21,27,28,37,41,50,60,64,68,71,87) bebek bakımına katılım ile ilgili 45 soru cümlesi oluşturulmuştur. Bu maddeler danışman öğretim üyesi ile birlikte değerlendirilmiş ve soru sayısı babaların bebek bakımına katılımına ilişkin olarak bebeğin fiziksel, bilişsel, sosyal ve duygusal gelişimini içeren 20’si asıl, 11’i yardımcı rol içeren 31 soru cümlesine indirgenmiştir. Bu aşamada soru formu kapsam geçerliği için bu alanda uzman 5 öğretim üyesine gönderilmiş, gelen öneriler doğrultusunda gerekli düzeltmeler yapılmıştır. Uzman görüşleri doğrultusunda babaların bebek bakımına katılımına ilişkin soru sayısı 28’e indirilmiştir. Bunlardan 18 madde (1,3,5,6,8,10,12,14,16,17,19,20,21,22,24,26,27,28) babanın bebek bakımına birebir katıldığı, geri kalan 10 madde ise (2,4,7,9,11,13,15,18,23,25) bebeğin bakımına babanın yardımcı olduğu durumları içermektedir.

Soru formunda babaların bebek bakımına katılımlarını belirleyen 5 basamak bulunmaktadır. Bu basamaklar 1- Hiçbir zaman, 2- Nadiren, 3- Bazen, 4- Sıklıkla, 5- Her zaman şeklindedir. Babaların bebek bakımına katılıma ilişkin verdikleri “hiçbir zaman” yanıtı 1 puan alırken, “her zaman” yanıtı 5 puan almıştır. Soru formundan alınan puanın yüksek olması, babaların bebek bakımına katılımının yüksek olduğunu göstermektedir.

Soru formunun ön uygulaması 4-12 aylık sağlıklı bebeği olan, 20 baba ile yapılmış, soru formundaki maddelerin anlaşılır olduğu saptandıktan sonra asıl uygulamaya geçilmiştir. Ön uygulamada 20 babadan elde edilen veriler araştırma kapsamına alınmamıştır. Soru formu araştırma kapsamında yer alan 260 babaya uygulandıktan sonra, Babaların Bebek Bakımına Katılım Soru Formu’nun İç ölçüt geçerliği için Alt-Üst Grup Ortalamaları arasındaki farka bakılmıştır. Soru formundan alınan puanlar büyükten küçüğe sıralandıktan sonra üst %27’lik grupta yer alanların madde puan ortalamaları ile alt %27’lik grupta yer alanların madde puan ortalamaları arasındaki fark incelendiğinde istatistiksel olarak $p < 0.01$ düzeyinde anlamlı bulunmuştur ($t = -13.33$; $p = 0.00$). (Ek 8-Tablo 1)

Soru formunun yapı geçerliğini, yani formun babaların bebek bakımına katılımlarını ne derecede doğru ölçtüğünü belirlemek üzere faktör analizi yapılmıştır. Faktör analizi yapmada amaç, çok sayıda ve tek tek yorumlanması güç orijinal değişkenlerden bağımsız, kavramsal olarak anlamlı az sayıda faktör bulmaktır (88). Bu amaç doğrultusunda yapılan faktör analizi sonucunda elde edilen faktörler tek tek incelenerek üçlü faktöre indirgenme yapılmasına karar verilmiştir.

Üçlü faktör analizinde kavramsal olarak anlamlı alt gruplar elde edilmiş (Tablo 3.1). ve babaların bebek bakımına katılım soru formu faktör yapısı ve yükleri Ek 8-Tablo 2’de verilmiştir. Babaların, Bebek Bakımına Katılım Soru Formu alt grupları ve madde sayıları şöyledir:

- (1) Fiziksel bakım alt grubu, 13 madde
- (2) Kişisel gelişim ve sağlık alt grubu, 8 madde
- (3) İlgi ve oyun alt grubu, 7 madde.

Tablo 3.1. Babaların Bebek Bakımına Katılım Soru Formu Genel ve Alt Grupları

No	Maddeler
	Fiziksel Bakım
6	Bebeğimizin bezini değiştiririm.
7	Bebeğimizin bezini değiştirirken eşime yardımcı olurum.
10	Bebeğimizin kıyafetlerini değiştiririm.
3	Bebeğimizin besinini hazırlarım.
4	Bebeğimizin, besinini hazırlarken eşime yardımcı olurum.
1	Bebeğimizi ben beslerim.
2	Bebeğimizi beslerken eşime yardımcı olurum.
11	Bebeğimizin kıyafetlerini değiştirirken eşime yardımcı olurum.
9	Bebeğimize banyo yaptırırken eşime yardımcı olurum.
5	Bebeğimizin gazını çıkarırım.
8	Bebeğimize banyoyu ben yaptırım.
26	Bebeğimizi ben uyuturum.
27	Bebeğimiz gece ağladığında ben kalkarım.
	Kişisel Gelişim ve Sağlık
25	Eşim, bebeğimizi aşıya götürürken yanında giderim.
24	Bebeğimizi aşıya kendim götürürüm.
19	Bebeğimize masal anlatırım.
20	Bebeğimizle konuşurum.
28	Bebeğimizin büyüme ve gelişmesini takip ederim.
22	Bebeğimiz hastalandığında ona ben bakarım.
23	Bebeğimiz hastalandığında, eşim bebeğe bakarken yardımcı olurum.
16	Bebeğimiz ağladığında ilk harekete geçen ben olurum.
	İlgi ve Oyun
15	Eşim, bebeğimizi dışarıda gezdirirken onlara eşlik ederim.
14	Bebeğimizi dışarıda ben gezdiririm.
13	Eşim, bebeğimizle oyun oynarken eşlik ederim.
18	Bebeğimiz ağladığında, eşim onu sakinleştirmeye çalışırken yardımcı olurum.
21	Bebeğimizle birlikte zaman geçirmek için özen gösteririm.
17	Bebeğimiz ağladığında kucağıma alıp sakinleştiririm.
12	Bebeğimizle oyun oynarım.

Babaların, Bebek Bakımına Katılım Soru Formu'nun güvenilirliğinin belirlenmesinde ise iç tutarlılık güvenirlik katsayısı (Cronbach Alpha) ve madde toplam puan güvenirlik katsayılarına bakılmıştır. Soru formunun geneli için Cronbach Alpha katsayısı 0.95 olup, formun güvenirlik katsayısı oldukça yüksektir (88). Cronbach Alpha katsayıları, fiziksel bakım alt grubu için 0.93, kişisel gelişim ve sağlık alt grubu için 0.89 ve ilgi ve oyun alt grubu için 0.86 olarak saptanmış olup, bu sonuçlar soru formu genelinde olduğu gibi alt gruplarda da yüksek güvenirliğe işaret etmektedir (Ek 8-Tablo 3). Soru formunun madde iç tutarlılığını belirleme çalışmaları doğrultusunda istatistikleri yapılmıştır. Madde istatistiklerinde her bir maddenin madde-toplam puan korelasyonlarına bakılmıştır. Soru formunda korelasyon katsayısı 0.20'nin altında olan madde bulunmamaktadır. Soru formunun

madde toplam puan korelasyonlarının en düşük 0.26 ve en yüksek 0.78 arasında dağılım gösterdiği ve istatistiksel olarak ileri düzeyde anlamlı olduğu saptanmıştır ($p=0.00$) (Ek 8-Tablo 4). Soru formu maddelerinin ise madde-toplam puan korelasyonları Ek 8-Tablo 5'te verilmiştir. Araştırmada soru formunun iç tutarlılığını belirlemek için kullanılan bir başka yöntem ise Split-half yöntemidir. Soru formunun Split-half güvenirliği 0.89 olup, oldukça yüksektir.

3.6.2. Babalık Rolü Algı Ölçeği

Araştırmada babaların babalık rolü algılarını belirlemek üzere Dr. Yaşar Kuzucu tarafından 1999 yılında geliştirilen Babalık Rolü Algı Ölçeği kullanılmıştır. Babalık Rolü Algı Ölçeği hem bireysel hem de grup halinde uygulanabilen bir ölçektir. Ölçekte babalık rolü algısını ölçen 14'ü olumlu, 11'i olumsuz (2,4,8,11,12,16,20,22,23,24,25) olmak üzere, 25 ifade bulunmaktadır (Ek 6).

Babalık Rolü Algı Ölçeği'nde maddelerin karşısına deneklerin yargılarını belirtecekleri 5 basamak bulunmaktadır. Bu basamaklar 1- Hiç uygun değil, 2- Pek uygun değil, 3- Kararsızım, 4- Kısmen uygun, 5- Tamamen uygun şeklindedir. Olumlu maddeler 1'den 5'e doğru, olumsuz maddeler ise 5'ten 1'e doğru puanlanarak ölçümde uyum sağlanmıştır. Ölçekten alınan puanın yüksek olması, babaların, babalık rolü algısının olumlu olduğunu göstermektedir.

Babalık Rolü Algı Ölçeği'nin geliştirilmesi sürecinde, ölçeğin orijinalinde, Faktör Analizi yapılmamış, alt gruplar oluşturulmamıştır. Bu çalışmada ise ölçeğin yazarı ile görüşülerek elde edilen puanlar üzerinden Faktör Analizi yapılmıştır. Babalık Rolü Algı Ölçeği'nin Faktör Analizi sonucunda anlamlı üç alt grup oluşmuştur (Tablo 3.2). Babalık Rolü Algı Ölçeği'nin faktör yapısı ve yükleri Ek 8-Tablo 6'da verilmiştir.

Bu alt gruplar babaların; (1) Babalık rolüne ilişkin olumlu, (2) Babalık rolüne ilişkin olumsuz ve (3) Çocuk cinselliğinde babalık rolüne ilişkin algılarını içermektedir. Babalık rolüne ilişkin olumlu algılar alt grubunda 12 (17,18,5,14,19,1,6,15,3,7,21,4), babalık rolüne ilişkin olumsuz algılar alt grubunda 10 (22,12,24,23,8,25,16,2,11,20) ve çocuk cinselliğinde babalık rolüne ilişkin algılar alt grubunda ise 3 madde (10,9,13) yer almaktadır. Yapılan faktör analizinde, ölçeğin 4. maddesi olan 'Gerektiğinde çocuğunu döverek cezalandırır', maddesinin, hem babalık rolüne ilişkin olumlu hem de babalık rolüne ilişkin olumsuz algılar alt gruplarında yer aldığı saptanmıştır. Maddenin 1. alt grupta aldığı değer 0.357, 2. alt grupta aldığı değer ise 0.347'dir. Madde daha yüksek değer almış olduğu 1. alt grup içinde değerlendirmeye katılmıştır. Orijinal ölçeğin Cronbach Alfa Katsayısı 0.75'tir. Bu araştırmada yapılan analizde ise ölçeğin Cronbach Alfa Katsayısı 0.90 olarak bulunmuş olup, oldukça yüksektir. Babalık Rolü Algı Ölçeği'nin alt grupları Cronbach Alpha katsayıları babalık rolüne ilişkin olumlu algılar alt grubu için 0.84, babalık rolüne ilişkin olumsuz algılar alt grubu için 0.85 ve çocuk cinselliğinde babalık rolüne ilişkin algılar için 0.78 olarak bulunmuş olup, oldukça yüksektir (Ek 8-Tablo 7). Babalık Rolü Algı Ölçeği'nin ve ölçek maddelerinin madde-toplam puan korelasyonları Ek 8-Tablo 8 ve Ek 8-Tablo 9'dadır.

Tablo 3.2. Babalık Rolü Algı Ölçeği Genel ve Alt Grupları

No	Maddeler
	Babalık Rolüne İlişkin Olumlu Algılar
17	Baba çocuğu ile sık sık sohbet etmelidir.
18	Çocuğuna yeni oyunlar öğretmelidir.
5	Baba çocuğuyla oyun oynamalıdır.
14	Çocuğu ile şakalaşmalıdır.
19	Çocuğuna yeni oyuncaklar almalıdır.
1	Bir baba çocuğunu çocuk bahçesine götürmelidir.
6	Çocuğunun hangi televizyon programlarını izlediğiyle ilgilenmelidir.
15	Eşi kadar olmasa bile bebek bakımından anlamalıdır.
3	Baba çocuğuna renkleri ve eşyaların isimlerini öğretir.
7	Gerektiğinde çocuğundan özür dilemelidir.
21	Kız olsun erkek olsun çocuğu istediğinde onunla sırdaş olmalıdır.
4	Gerektiğinde çocuğunu döverek cezalandırır.
	Babalık Rolüne İlişkin Olumsuz Algılar
22	Bir çocuğun babası ile her konuda konuşması uygun değildir.
12	Bebekleri bebek arabası ile taşımak babalara yakışmaz.
24	Erkek çocuklar babalarıyla kız çocuklar anneleriyle oynamalıdır.
23	Bir baba erkek çocuğuyla kız çocuğuna oranla daha çok ilgilenmelidir.
8	Her ne sebepten olursa olsun çocuğunun yanında ağlamamalıdır.
25	Çocukla cinsel konuları konuşmak demek, onunla yüz göz olmak demektir.
16	Babaların çocuklarını açıkça takdir etmeleri çocukları şımartabilir.
2	Baba evdeki tek otorite figürü olmalıdır.
11	En önemli görevi ailesinin bakımı için gerekli parayı kazanmaktır.
20	Çocuğun sorularını cevaplamalıdır, ancak onunla oturup sohbet etmesi uygun değildir.
4	Gerektiğinde çocuğunu döverek cezalandırır.
	Çocuk Cinselliğinde Babalık Rolüne İlişkin Algılar
10	Hangi yaşta olursa olsun çocuğunun cinsel konulardaki sorularını cevaplamalıdır.
9	Ergenlik dönemindeki çocuğuna cinsellik konusunda bilgi vermelidir.
13	Baba çocuğunun tüm sorularını cevaplamalıdır.

3.6.3. Yarı Yapılandırılmış Bireysel Derinlemesine Görüşme Formu

Babaların, babalık rolü algıları ve bebek bakımına katılımlarına ilişkin içsel yanıtları elde etmek, elde edilen kantitatif verileri açıklamak ve babaların bebek bakımına katılımlarını etkileyen nedenleri ortaya koymada anlayış ve kavramayı arttırmak üzere babalarla, bireysel derinlemesine görüşmeler (BDG) yapılmıştır. Görüşmede, Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu (Ek 5) kullanılmıştır. BDG'ler amaca yönelik seçilen 2 ve 11 no'lu sağlık ocağı bölgesinden 32 baba (10 baba 2 no'lu sağlık ocağı bölgesinden, 22 baba 11 no'lu sağlık ocağı bölgesi'nden) ile gerçekleştirilmiştir. Görüşmedeki katılımcılar, babalık rolü algısı ve bebek bakımına katılım soru formlarını da dolduran babalardan oluşmuştur.

Babaların, baba olmaya ve bebek bakımı katılımına ilişkin her türlü duygu, düşünce, yorum ve beklentilerini öğrenmek üzere oluşturulan yarı yapılandırılmış görüşme formu beş açık uçlu sorudan oluşmuştur. Yarı yapılandırılmış görüşme formunda yer alan sorular şöyledir: (1) Size göre bir baba nasıl olmalıdır?, (2) Bebeğinizin bakımına katılıyor musunuz?, (3) Bebeğinize baktığınızda çevrenizin (anne, baba, komşu, arkadaş, eş) tepkisi nasıl oluyor?, (4) Bebek bakımında zorlandığınız oluyor mu? ve (5) Bebeğinizin bakımına katılmak işlerinizin aksamasına neden oluyor mu? konu hakkındaki düşüncelerini, duygularını ve beklentilerini daha rahat ifade edebilmelerini sağlayabilmek ve sorulan bazı sorularda derinlik elde edebilmek için;..... bunu biraz açıklayabilir misiniz?, anladığımı kadarıyla demek istediniz gibi ara sorular sorulmuştur.

3.7. Verilerin Toplanması

Araştırmada veriler uygulama yapılacak sağlık ocağı bölgelerinde örnekleme alınan babalarla evde ya da iş yerinde, araştırmacı tarafından, yüz yüze görüşerek 01/08/ 2008-31/03/2009 tarihleri arasında toplanmıştır. Babanın okur-yazar olmadığı ya da kendisinin okuyup doldurmak istemediği durumlarda sorular araştırmacı tarafından okunmuş ve kayıt edilmiştir. Her bir soru formunun doldurulması yaklaşık 15 dakika sürmüştür.

Babaların, babalık algıları ve bebek bakımına katılımlarını etkileyen faktörleri/ nedenleri belirlemek üzere 1 Temmuz-19 Ağustos 2009 tarihleri arasında bireysel derinlemesine görüşme yapılmıştır. Görüşmeler, babalara telefon açılarak onların evde olduğu saatlerde evlerine, evde bulunamayan babaların iş yerlerine gidilerek iş yerlerinde ve sağlık ocağına gelmeyi kabul eden babalarla da sağlık ocağında yapılmıştır. Görüşme ortamının sessiz ve rahat olmasına dikkat edilmiştir.

BDG'ye katılan babalar 23-57 yaşlar arasında olup yaş ortalamaları 31.63'tür. BDG'ler en kısa 4, en uzun 20 dakika olmak üzere ortalama 10 dakika sürmüştür. Verilerde tekrarların başladığı ve yeni bir bilgiye ulaşamadığı zaman görüşmelere son verilmiştir. Görüşmeler katılımcılardan izin alınarak videoya kayıt edilmiştir. Video kayıtları aynı zamanda babaların sorulara verdikleri davranışsal tepkileri kaydetme olanağı vermiştir. Yine bu nedenle BDG'ler sırasında gözlemci bulundurulmamıştır. Her görüşmeden sonra video kayıtları dinlenmiş ve kelimesi

kelimesine yazılmıştır. BDG'ler sonucunda elde edilen yazılı metnin uzunluğu ise 104 sayfadır.

3.8. Verilerin Değerlendirilmesi

Araştırmada elde edilen veriler, bilgisayarda Statistical Package for Social Science (SPSS) 16.0 yazılım paket programında analiz edilmiştir. Araştırmada sosyo-demografik verilerin değerlendirilmesinde sayı ve yüzde kullanılmıştır.

Babaların, Bebek Bakımına Katılım Soru Formu, Babalık Rolü Algı Ölçeği ve alt gruplarının sosyo-demografik özelliklerle analizinde, ikili gruplarda Bağımsız Gözlemler Arası T Testi (Independent Samples T Testi), ikiden fazla grubun karşılaştırılmasında ise Tek Yönlü Varyans Analizi (One-Way ANOVA) istatistik yöntemleri kullanılmıştır. Varyans analizi sonucunda gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı fark bulunduğu, anlamlılığın hangi gruptan kaynaklandığının belirlenmesinde ise En Küçük Fark Testi (LSD) testi kullanılmıştır. Babaların, bebek bakımına katılımları ile babalık algıları arasındaki ilişkiyi saptamak üzere bu bölümlerden elde edilen puanlar üzerinden korelasyonlarına bakılmıştır.

BDG verilerinin değerlendirilmesinde İçerik Analizi Yöntemi kullanılmıştır. BDG'lerden elde edilen kamera kayıtlarının yazılı dökümleri araştırmacı ve danışman öğretim üyesi tarafından ayrı ayrı okunmuş ve analiz edilmiştir. Daha sonra orijinal kayıtlar danışman öğretim elemanı ve araştırmacı ile birlikte okunarak verilen yanıtlar içerik, yorumların yaygınlığı ve özgünlüğü doğrultusunda organize edilmiştir. Bu yolla elde edilen veriler kantitatif yanıtların tartışılmasında derinlik sağlamış ve yanıtlara açıklık getirmiştir.

BULGULAR

Bu bölümde 4-12 aylık bebeği olan babaların, babalık rolü algısı ile bebek bakımına katılımı arasındaki ilişkiyi belirlemek amacıyla 2 No'lu S.O bölgesinden 174 ve 11 No'lu S.O bölgesinden 86, toplamda 260 babadan elde edilen bulgular yer almaktadır.

4.1. Araştırmaya Katılan Babaları Tanıtıcı Özellikler

2 ve 11 no'lu sağlık ocağı bölgesinde yaşayan 4-12 aylık bebeği olan ve araştırmaya katılan 260 babanın, yaşı, eğitim durumu, işi, doğdukları yer, Antalya'da yaşama süresi, eşinin yaşı, eşinin eğitim durumu, eşinin işi, çocuk sayısı, bebeklerinin yaşı, bebeklerinin cinsiyeti ve babaların bebeklerine ayırdıkları zamana ilişkin bulgular Tablo 4.1'de verilmiştir.

Tablo'da görüldüğü üzere babaların %66.9'u 11 no'lu sağlık ocağı bölgesinde yaşamaktadır. Araştırmaya katılan babaların yarıdan fazlası (%60.7) 30 yaşın üstünde olup, 20-24 yaş grubundaki babalar en düşük orana (%8.1) sahiptir. Babaların eğitim durumlarına bakıldığında, ortaokul ve altında eğitim alanların %48.8 ile en yüksek oranda olduğu, onu %30.8 ile lise mezunu babaların takip ettiği, üniversite ve üzeri eğitim alanların oranının ise daha düşük olduğu (%20.4) görülmektedir. Araştırmaya katılan babaların %40.8'i esnaftır. Çalışmayan baba oranının ise düşük olduğu (%2.7) tablodan görülmektedir. Doğdukları yere göre bakıldığında, babaların %43.8'inin Akdeniz Bölgesi'nden olduğu görülmektedir. En düşük oran ise (%6.5) Ege ve Marmara Bölgesi'ne aittir. Babaların %37.7'sinin Antalya'da yaşama süresi 1-10 yıldır. 31 yıl ve üzerinde Antalya'da olanların oranı ise %11.9'dur.

Araştırmaya katılan babaların eşlerinin yaşlarına bakıldığında %63'ünün 29 yaşın altında olduğu görülmektedir. Babaların eşlerinin %51.2'si ilkökul-ortaokul mezunudur. Okuryazar olmayan ve okuryazar olanların oranı ise %9.6'dır. Araştırmaya katılan babaların eşlerinin %78.5'i ev hanımı'dır.

Tablo 4.1'de görüldüğü gibi babaların %51.5'inin ilk bebeği olup, %41.9'unun bebeği 4-6 aylıktır. Babaların sahip oldukları bebeklerin %52.3'ü erkektir. Babaların, bebek bakımına ayırdıkları zamana ilişkin en yüksek oran %28.1 ile 2 saattir. 8 babanın ise bebeğinin bakımına hiç zaman ayırmadığını ifade ettiği tablodan görülmektedir.

Tablo 4.1. Araştırmaya Katılan Babaların Tanıtıcı Özelliklerine Göre Dağılımları

Tanıtıcı Özellikler	Sayı	%
Sağlık Ocağı		
2 No'lu	86	33.1
11 No'lu	174	66.9
Yaş		
20-24	21	8.1
25-29	81	31.2
30-34	76	29.2
35+...	82	31.5
Eğitim Durumu		
Ortaokul ve altı	127	48.8
Lise	80	30.8
Üniversite ve üzeri	53	20.4
İş		
Memur	48	18.5
İşçi	99	38.1
Esnaf	106	40.8
Çalışmıyor	7	2.7
Doğdukları Yer		
Akdeniz	114	43.8
Ege-Marmara	17	6.5
İç Anadolu	53	20.4
Karadeniz	20	7.7
Doğu Anadolu	29	11.2
Güneydoğu Anadolu	27	10.4
Antalya'da Yaşama Süreleri (yıl)		
1-10	98	37.7
11-20	69	26.5
21-30	62	23.8
31+...	31	11.9
Eşin Yaşı (yıl)		
24 ve altı	82	31.5
25-29	82	31.5
30-34	60	23.1
35+...	36	13.8
Eşin Eğitim Durumu		
Okuryazar değil-Okuryazar	25	9.6
İlkokul-Ortaokul	133	51.2
Lise	64	24.6
Üniversite ve üzeri	38	14.6
Eşin İş		
Ev Hanımı	204	78.5
Memur	28	10.8
İşçi	15	5.8
Esnaf	13	5.0
Çocuk Sayısı		
1	134	51.5
2	80	30.8
3 ve üzeri	46	17.7
Bebeklerin Yaşı (ay)		
4-6	109	41.9
7-9	76	29.2
10-12	75	28.8
Bebeklerin Cinsiyeti		
Erkek	136	52.3
Kız	124	47.7
Bebeklerin Bakımına Ayrılan Zaman		
0	8	3.1
1	65	25.0
2	73	28.1
3	48	18.5
4+...	66	25.4

4.2. Babaların Bebek Bakımı Katılımına İlişkin Bulgular

Bu bölümde Babaların Bebek Bakımına Katılım Soru Formu'nda belirtilen bakım aktivitelerine ne oranda katıldıklarına ilişkin sayı, yüzde ve ortalamalarla, Babaların Bebek Bakımına Katılım Soru Formu'nun sosyo-demografik özelliklerle karşılaştırılması sonucu elde edilen genel ve alt grup puan ortalamalarının dağılımlarına ilişkin sonuçlar verilmiştir.

Tablo 4.2'de Babaların Bebek Bakımına Katılım Soru Formu'nda belirtilen bakım aktivitelerine ne oranda katıldıkları soru formu alt grup başlıkları altında verilmiştir. Babaların Bebek Bakımına Katılım Soru Formu alt gruplarında babaların en yüksek oranda “hiçbir zaman” yanıtını verdikleri bakım aktiviteleri; fiziksel bakım alt grubunda “bebeğimize banyoyu ben yaptırırım” (%61.9) ve “bebeğimizin bezini değiştiririm” (%55.8); kişisel gelişim ve sağlık alt grubunda “bebeğimizi aşıya kendim götürürüm” (%59.2) ve “bebeğimize masal anlatırım”dır (%58.8). İlgı ve oyun alt grubunda “hiçbir zaman” yanıtını veren baba oranı %1.5'i geçmemekte olup, tüm alt gruplarda en düşük oranda “hiçbir zaman” yanıtının verildiği gruptur. İlgı ve oyun alt grubundaki bebek bakım aktivitelerine babaların yarısından fazlası nadiren, bazen, sık sık ya da her zaman katıldıklarını ifade etmişlerdir. “Her zaman” yanıtını veren baba oranı da fiziksel bakım alt grubunda en düşük, ilgı ve oyun alt grubunda en yüksektir. Tüm gruplar içinde “eşim bebeğimizi gezdirirken eşlik ederim” en yüksek oranda “her zaman” yanıtının verildiği maddedir.

Babaların Bebek Bakımına Katılım Soru Formu alt gruplarında babaların en yüksek oranda “her zaman” yanıtını verdikleri bakım aktiviteleri ise; fiziksel bakım alt grubunda “Bebeğimize banyo yaptırırken eşime yardımcı olurum” (%14.6); kişisel gelişim ve sağlık alt grubunda “Bebeğimizin büyüme ve gelişmesini takip ederim” (%32.7) ve “bebeğimizle konuşurum” (%32.3); ilgı ve oyun alt grubunda “eşim bebeğimizi dışarıda gezdirirken onlara eşlik ederim” (%43.5) aktiviteleridir. Fiziksel bakım alt grubu, tüm alt gruplar içerisinde en düşük oranda “her zaman” yanıtının verildiği gruptur. Soru formundaki alt gruplar içerisinde en düşük oranda “her zaman” yanıtının verildiği bakım aktiviteleri; fiziksel bakım alt grubunda “bebeğimizi ben beslerim” (%1.2); kişisel gelişim ve sağlık alt grubunda “bebeğimize masal anlatırım” (%6.9) ve ilgı ve oyun alt grubunda ise %13.1 ile “bebeğimiz ağladığında kucağıma alıp sakinleştiririm”dir.

Tablo 4.2. Babaların Bebek Bakımına Katılımlarına Göre Dağılımları

Bebek Bakım Aktiviteleri	Bebek Bakımına Katılım									
	Hiçbir zaman		Nadiren		Bazen		Sıklıkla		Her zaman	
Fiziksel Bakım	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Bebeğimizin bezini değiştiririm.	145	55.8	58	22.3	38	14.6	11	4.2	8	3.1
Bebeğimizin bezini değiştirirken eşime yardımcı olurum.	112	43.1	41	15.8	58	22.3	31	11.9	18	6.9
Bebeğimizin kıyafetlerini değiştiririm.	77	29.6	56	21.5	79	30.4	38	14.6	10	3.8
Bebeğimizin besinini hazırlarım.	117	45.0	56	21.5	56	21.5	19	7.3	12	4.6
Bebeğimizin, besinini hazırlarken eşime yardımcı olurum.	54	20.8	57	21.9	82	31.5	46	17.7	21	8.1
Bebeğimizi ben beslerim.	73	28.1	71	27.3	97	37.3	16	6.2	3	1.2
Bebeğimizi beslerken eşime yardımcı olurum.	39	15.0	43	16.5	96	36.9	61	23.5	21	8.1
Bebeğimizin kıyafetlerini değiştirirken eşime yardımcı olurum.	19	7.3	54	20.8	93	35.8	66	25.4	28	10.8
Bebeğimize banyo yaptırırken eşime yardımcı olurum.	22	8.5	59	22.7	75	28.8	66	25.4	38	14.6
Bebeğimizin gazını çıkarırım.	42	16.2	55	21.2	77	29.6	61	23.5	25	9.6
Bebeğimize banyoyu ben yaptırırım.	161	61.9	29	11.2	32	12.3	26	10.0	12	4.6
Bebeğimizi ben uyuturum.	18	6.9	87	33.5	122	46.9	28	10.8	5	1.9
Bebeğimiz gece ağladığında ben kalkarım.	60	23.1	82	31.5	80	30.8	31	11.9	7	2.7
Kişisel Gelişim ve Sağlık										
Eşim, bebeğimizi aşıya götürürken yanında giderim.	32	12,3	44	16.9	59	22.7	70	26.9	55	21.2
Bebeğimizi aşıya kendim götürürüm.	154	59.2	36	13.8	20	7.7	20	7.7	30	11.5
Bebeğimize masal anlatırım.	153	58.8	34	13.1	38	14.6	17	6.5	18	6.9
Bebeğimizle konuşurum.	2	0.8	39	15.0	54	20.8	81	31.2	84	32.3
Bebeğimizin büyüme ve gelişmesini takip ederim.	4	1.5	16	6.2	39	15.0	116	44.6	85	32.7

Tablo 4.2'nin devamı...

Bebeğimiz hastalandığında ona ben bakarım.	30	11.5	75	28.8	92	35.4	46	17.7	17	6.5
Bebeğimiz hastalandığında, eşim bebeğe bakarken yardımcı olurum.	3	1.2	25	9.6	73	28.1	105	40.4	54	20.8
Bebeğimiz ağladığında ilk harekete geçen ben olurum.	39	15.0	61	23.5	76	29.2	64	24.6	20	7.7
İlgi ve Oyun										
Eşim, bebeğimizi dışarıda gezdirirken onlara eşlik ederim.	3	1.2	12	4.6	40	15.4	92	35.4	113	43.5
Bebeğimizi dışarıda ben gezdiririm.	2	0.8	10	3.8	59	22.7	110	42.3	79	30.4
Eşim, bebeğimizle oyun oynarken eşlik ederim.	1	0.4	6	2.3	37	14.2	122	46.9	94	36.2
Bebeğimiz ağladığında, eşim onu sakinleştirmeye çalışırken yardımcı olurum.	4	1.5	39	15.0	66	25.4	101	38.8	50	19.2
Bebeğimizle birlikte zaman geçirmek için özen gösteririm.	2	0.8	9	3.5	54	20.8	135	51.9	60	23.1
Bebeğimiz ağladığında kucağıma alıp sakinleştiririm.	4	1.5	45	17.3	82	31.5	95	36.5	34	13.1
Bebeğimizle oyun oynarım.	0	0	1	0.4	25	9.6	135	51.9	99	38.1

Tablo 4.2'den de görüldüğü üzere babaların bebek bakımına katılım soru formu fiziksel bakım alt grubunda babaların “hiçbir zaman” yapmadıklarını belirttikleri fiziksel bakım aktivitelerinin başında “banyo yaptırma” (%61.9) gelmekte, onu %55.8 ile “bebeğin bezini değiştirme” izlemektedir. Bu bakım aktiviteleri babaların yarısından fazlasının hiçbir zaman yanıtını verdiği aktiviteler olması nedeniyle önemlidir. “Bebeğin besinini hazırlama” (%45.0) ve “bebeğin bezini değiştirirken yardımcı olma” (%43.1) da babaların yüksek oranda “hiçbir zaman” yapmadıklarını belirttikleri bakım aktiviteleri içinde yer almaktadır. Babalar bebeğin beslenmesi ve kıyafetlerinin değiştirilmesi ile ilgili aktivitelerle, ister asil ister yardımcı rolde olsun, daha çok “nadiren” ve “bazen” yanıtlarını vermişlerdir. Benzer şekilde babaların yarısından fazlası (%62.3) bebekleri gece ağladığında “nadiren” ya da “bazen” kalmaktadır. Bebeğimizi “her zaman” ben uyuturum diyen baba oranı oldukça düşüktür (%1.9).

Babaların bebek bakımına katılım soru formu kişisel gelişim ve sağlık alt grubunda babaların yarısından fazlasının “hiçbir zaman” yapmadıklarını belirttikleri kişisel gelişim ve sağlık aktiviteleri “aşıya götürme” (%59.2) ve “masal anlatma”dır (%58.8). Bu alt grupta babaların en fazla “her zaman” yaptıklarını belirttikleri bakım

aktivitesi olarak “büyüme ve gelişmesini takip etme” (%32.7) ve “bebeğiyle konuşma” (%32.3) gelmektedir. “Bebeğimle konuşurum” maddesi aynı zamanda %0.8’le bu alt grupta en düşük “hiçbir zaman “yanıtının verildiği maddedir. “Aşıya götürürken eşinin yanında gitme” ve “bebeği hastalandığında, eşi bebeğe bakarken yardımcı olma” her 10 babadan 2’si tarafından her zaman yapıldığı belirtilen bakım aktiviteleridir (sırasıyla %21.2 ve %20.8). “Bebeğimiz hastalandığında ben bakarım” maddesine babaların çoğunluğu “nadiren” ya da “bazen” yanıtını vermişlerdir. Her 4 babadan 1’i (%24.6) bebeği ağladığında ilk harekete geçenin kendisi olduğunu belirtmiştir.

İlgi ve oyun alt grubunda yer alan maddeler, soru formu genelinde en fazla “sıklıkla” ve “her zaman” yanıtının verildiği maddelerdir. Bunlardan “Bebeğimizle oyun oynarım” maddesi soru formu genelinde ve ilgi ve oyun alt grubunda, babaların hepsinin “bazen”, “her zaman” ya da “sıklıkla” yaptıklarını belirttikleri tek aktivitedir. “Sıklıkla” bebeğini dışarıda kendisi gezdiren baba oranı %42.3 olup, “her zaman” kendisi gezdiren baba oranından yüksektir (%30.4). Babaların çoğunluğu (%68.0), bebekleri ağladığında kucaklarına alıp sakinleştirdiklerini belirtmektedir. “Sıklıkla” eşi, bebeği sakinleştirmeye çalışırken yardımcı olan babaların oranı ise %38.8’dir. Her 4 babadan 3’ünün (%75.0) bebekleriyle zaman geçirmeye özen gösterdiklerini belirttikleri Tablo 4.2’de görülmektedir.

Tablo 4.3. Babaların Bebek Bakımına Katılım Soru Formu’ndan Aldıkları Puan Ortalamalarına Göre Dağılımları

Bebek Bakımına Katılım	Minimum	Maksimum	Genel
Soru Formu Genel	1.14	4.82	3.01
Alt Gruplar			
Fiziksel Bakım	1.00	4.77	2.49
Kişisel Gelişim ve Sağlık	1.12	5.00	3.04
İlgi ve Oyun	1.43	5.00	3.93

Babaların Bebek Bakımına Katılım Soru Formu’ndan aldıkları puan ortalamalarına göre dağılımları Tablo 4.3’te görülmektedir. Babaların bebek bakımına katılım soru formunun geneline ilişkin puan ortalamaları $\bar{X}=3.01$ olarak saptanmış olup, en düşük 1.14, en yüksek 4.82 puan almışlardır. Soru formunun fiziksel bakım alt grubunun ortalaması ise $\bar{X}=2.49$ olup tüm genel ortalama ve diğer alt grup ortalamalarından daha düşüktür. Kişisel gelişim ve sağlık alt grubunun ortalaması genel ortalama ya yakın olup $\bar{X}=3.04$ ’tür. İlgi ve oyun alt grubu babaların en yüksek katılım belirttiği bebek bakım aktivitesi grubu olup, ortalaması $\bar{X}=3.93$ ’tür.

Tablo 4.4. Babaların, Bebek Bakımına Katılım Genel ve Alt Grup Puan Ortalamalarının, Yaşadıkları Sağlık Ocağı Bölgesine Göre Dağılımları

Bebek Bakımına Katılım	Sağlık Ocağı Bölgesi	$\bar{X}$	SS	n
Soru Formu Genel	2 No'lu	3.38	0.65	86
	11 No'lu	2.82	0.68	174
t= 6.23 p= 0.000				
Alt Gruplar				
Fiziksel Bakım	2 No'lu	2.89	0.84	86
	11 No'lu	2.29	0.77	174
t= 5.64 p= 0.000				
Kişisel Gelişim ve Sağlık	2 No'lu	3.46	0.75	86
	11 No'lu	2.82	0.84	174
t= 5.87 p= 0.000				
İlgi ve Oyun	2 No'lu	4.19	0.50	86
	11 No'lu	3.80	0.65	174
t= 4.91 p= 0.000				

Tablo 4.4'te araştırmaya katılan babaların yaşadıkları sağlık ocağı bölgesine göre, bebek bakımına katılımlarına ilişkin genel ve alt grup puan ortalamaları verilmiştir. 2 no'lu S.O bölgesinde yaşayan babaların bebek bakımına katılım genel ve alt grup puan ortalamaları, 11 no'lu S.O bölgesinde yaşayan babalara göre daha yüksek olup, gruplar arası fark istatistiksel olarak da anlamlıdır (p=0.000). Bu sonuçlara göre 2 no'lu S.O bölgesinde yaşayan babaların bebeklerinin fiziksel bakımlarına daha fazla katıldıkları, kişisel gelişim ve sağlıkları ile daha fazla ilgilendikleri ve bebeklerine daha fazla ilgi gösterip oyun oynadıkları söylenebilir.

Tablo 4.5. Babaların, Bebek Bakımına Katılım Genel ve Alt Grup Puan Ortalamalarının, Yaşlarına Göre Dağılımları

Bebek Bakımına Katılım	Yaş	$\bar{X}$	SS	n
Soru Formu Genel	20-24	3.04	0.47	21
	25-29	3.04	0.73	81
	30-34	2.96	0.70	76
	35+...	3.00	0.78	82
F= 0.20 p= 0.896				
Alt Gruplar				
Fiziksel Bakım	20-24	2.43	0.52	21
	25-29	2.53	0.89	81
	30-34	2.45	0.80	76
	35+...	2.50	0.91	82
F= 0.13 p= 0.938				
Kişisel Gelişim ve Sağlık	20-24	3.10	0.64	21
	25-29	3.06	0.87	81
	30-34	2.97	0.87	76
	35+...	3.04	0.90	82
F= 0.19 p= 0.898				
İlgi ve Oyun	20-24	4.09	0.52	21
	25-29	3.98	0.60	81
	30-34	3.87	0.61	76
	35+...	3.87	0.70	82
F= 1.05 p= 0.369				

Tablo 4.5'te araştırmaya katılan babaların bebek bakımına katılımları genel ve alt grup puan ortalamalarının yaşlarına göre dağılımları yer almaktadır. Babaların yaşlarına göre bebek bakımına katılımında tüm grupların en düşük puan ortalamasına fiziksel bakıma katılım, en yüksek puan ortalamasına ise ilgi ve oyun alt grubunda sahip oldukları görülmektedir. Tabloda da görüldüğü gibi yaş, babaların bebek bakımına katılım genel ve alt grup puan ortalamalarında istatistiksel olarak anlamlı farka neden olan bir değişken değildir.

Tablo 4.6. Babaların, Bebek Bakımına Katılım Genel ve Alt Grup Puan Ortalamalarının, Eğitim Durumlarına Göre Dağılımları

Bebek Bakımına Katılım	Eğitim Durumu	$\bar{X}$	SS	n
Soru Formu Genel	Ortaokul ve altı*	2.70	0.69	127
	Lise	3.18	0.66	80
	Üniversite ve üzeri	3.47	0.50	53
F= 30.11 p= 0.000				
Alt Gruplar				
Fiziksel Bakım	Ortaokul ve altı*	2.17	0.81	127
	Lise	2.62	0.81	80
	Üniversite ve üzeri	3.07	0.58	53
F= 27. 14 p= 0.000				
Kişisel Gelişim ve Sağlık	Ortaokul ve altı*	2.66	0.80	127
	Lise	3.28	0.79	80
	Üniversite ve üzeri	3.57	0.68	53
F= 31.30 p= 0.000				
İlgi ve Oyun	Ortaokul ve altı*	3.74	0.68	127
	Lise	4.12	0.49	80
	Üniversite ve üzeri	4.09	0.57	53
F= 11.89 p= 0.000				

*Okuryazar olmayan 1 baba bu gruba dahil edilmiştir.

Tablo 4.6'dan görüldüğü üzere araştırmaya katılan babaların eğitim durumlarına göre bebek bakımına katılım genel ve alt grup puan ortalamalarının, ilgi ve oyun alt grubu puan ortalamaları hariç, babaların eğitim düzeyi arttıkça arttığı görülmektedir. Tüm gruplardan ortaokul ve altı eğitime sahip babaların en düşük bebek bakımına katılım puan ortalamasına sahip olduğu görülmektedir. Yapılan istatistiksel analizde gruplar arasındaki farkın soru formu genel ve alt gruplarında anlamlı olduğu saptanmıştır (p=0.000). LSD testi sonucuna göre, babaların bebek bakımına katılımları genel, fiziksel bakım ve kişisel gelişim ve sağlık alt gruplarında bu fark, hem ortaokul ve altı eğitimi olan babalar ile lise ve üniversite ve üzeri eğitimi olan babalar arasında (tüm gruplar için p=0.000), hem de lise ve üniversite ve üzeri eğitimi olan babalar arasındadır (sırasıyla p=0.014, p=0.001 ve p=0.033). İlgi ve oyun alt grubunda ise, ortaokul ve altı eğitimi olan grup ile lise ve üniversite ve üzeri eğitimi olan gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı fark var iken (p=0.00), lise eğitimi olan grup ile üniversite ve üzeri eğitimi olan grup arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı değildir (p=0.802).

Tablo 4.7. Babaların, Bebek Bakımına Katılım Genel ve Alt Grup Puan Ortalamalarının, İşlerine Göre Dağılımları

Bebek Bakımına Katılım	İş	$\bar{X}$	SS	n
Soru Formu Genel	Memur	3.31	0.58	48
	İşçi	2.94	0.73	99
	Esnaf	2.95	0.74	106
	Çalışmıyor	2.72	0.71	7
F= 3.87 p= 0.010				
Alt Gruplar				
Fiziksel Bakım	Memur	2.88	0.70	48
	İşçi	2.41	0.86	99
	Esnaf	2.41	0.85	106
	Çalışmıyor	2.10	0.68	7
F= 4.70 p= 0.003				
Kişisel Gelişim ve Sağlık	Memur	3.45	0.75	48
	İşçi	2.94	0.82	99
	Esnaf	2.95	0.89	106
	Çalışmıyor	2.82	1.11	7
F= 4.65 p= 0.003				
İlgi ve Oyun	Memur	3.96	0.61	48
	İşçi	3.92	0.66	99
	Esnaf	3.93	0.62	106
	Çalışmıyor	3.77	0.68	7
F= 0.18 p= 0.910				

Babaların bebek bakımına katılım puan ortalamalarının, işlerine göre dağılımları Tablo 4.7’de yer almaktadır. İşlerine göre babaların bebek bakımına katılımlarına ilişkin en yüksek puan ortalamasına, genel ve alt gruplarda, memur olan babaların sahip olduğu görülmektedir. Tüm gruplar içinde çalışmayan babaların bebek bakımına daha az katılım gösterdiklerini ifade etmeleri ilginçtir. İlgili ve oyun alt grubu hariç, babaların işlerine göre bebek bakımına katılım puan ortalamaları arasında soru formu genel ve alt gruplarda istatistiksel olarak anlamlı fark olduğu tablodan görülmektedir ($p < 0.05$). Bu fark, babaların bebek bakımına katılım puan ortalamaları genelinde memur olan babalar ile işçi, esnaf ve çalışmayan grup arasında (sırasıyla $p = 0.003$, $p = 0.003$ ve $p = 0.042$) ve fiziksel bakım alt grubunda, memur olan babalar ile işçi, esnaf ve çalışmayan grup arasındadır (sırasıyla $p = 0.001$, $p = 0.001$ ve $p = 0.021$). Kişisel gelişim ve sağlık alt grubunda ise gruplar arası fark memur olan baba grubu ile işçi ve esnaf olanlar arasındadır ($p = 0.001$). İlgili ve oyun alt grubunda ise, gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık saptanmamıştır.

Tablo 4.8. Babaların, Bebek Bakımına Katılım Genel ve Alt Grup Puan Ortalamalarının, Doğdukları Yere Göre Dağılımları

Bebek Bakımına Katılım	Doğdukları Yer	$\bar{X}$	SS	n
Soru Formu Genel	Akdeniz	3.12	0.66	114
	Ege-Marmara	3.16	0.67	17
	İç Anadolu	3.00	0.69	53
	Karadeniz	3.14	0.70	20
	Doğu Anadolu	2.71	0.75	29
	Güneydoğu Anadolu	2.66	0.87	27
F= 3.14 p= 0.009				
Alt Gruplar				
Fiziksel Bakım	Akdeniz	2.64	0.81	114
	Ege-Marmara	2.58	0.78	17
	İç Anadolu	2.47	0.74	53
	Karadeniz	2.66	0.93	20
	Doğu Anadolu	2.15	0.84	29
	Güneydoğu Anadolu	2.08	0.95	27
F= 3.21 p= 0.008				
Kişisel Gelişim ve Sağlık	Akdeniz	3.15	0.78	114
	Ege-Marmara	3.26	0.86	17
	İç Anadolu	3.00	0.88	53
	Karadeniz	3.14	0.69	20
	Doğu Anadolu	2.70	0.99	29
	Güneydoğu Anadolu	2.74	1.03	27
F= 2.25 p= 0.049				
İlgi ve Oyun	Akdeniz	3.97	0.60	114
	Ege-Marmara	4.12	0.47	17
	İç Anadolu	3.97	0.61	53
	Karadeniz	4.02	0.54	20
	Doğu Anadolu	3.77	0.64	29
	Güneydoğu Anadolu	3.64	0.82	27
F= 2.05 p= 0.072				

Babaların doğdukları yere göre bebek bakımına katılım puan ortalamaları Tablo 4.8’de verilmiştir. Tablodan da görüldüğü gibi Akdeniz, Ege-Marmara ve Karadeniz bölgelerinden olan babaların puan ortalamaları birbirine yakın olup, Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgesinden olan babaların puan ortalamalarından, soru formu genel ve tüm alt gruplarda daha yüksektir. İlgili ve oyun alt grubu hariç, soru formu genel ve alt gruplarda babaların doğdukları yere göre bebek bakımına katılım puan ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlıdır ($p < 0.05$). Gruplar arası farkın hangi gruptan kaynaklandığı araştırıldığında, bebek bakımına katılım soru formunun geneli için bu farkın Akdeniz, Ege-Marmara ve Karadeniz Bölgeleri ile Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgeleri (sırasıyla $p=0.007$, $p=0.003$; $p=0.039$, $p=0.023$; $p=0.040$, $p=0.022$) ve İç Anadolu Bölgesi ile Güneydoğu Anadolu Bölgesi arasında olduğu saptanmıştır ($p=0.043$).

Babaların doğdukları yere göre fiziksel bakım ve kişisel gelişim ve sağlık alt grubu puan ortalamaları arasındaki fark da istatistiksel olarak anlamlıdır ($p < 0.05$). Fiziksel bakım alt grubunda gruplar arası farkın Akdeniz ve Karadeniz Bölgeleri ile

Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgeleri (sırasıyla $p=0.006$ ve $p=0.002$; $p=0.036$ ve $p=0.018$) ve Ege-Marmara ve İç Anadolu Bölgeleri ile Güneydoğu Anadolu Bölgesi arasında ($p=0.05$ ve $p=0.045$) olduğu saptanmıştır. Kişisel gelişim ve sağlık alt grubunda ise gruplar arası fark Akdeniz Bölgesi ile Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgeleri (sırasıyla $p=0.012$ ve $p=0.026$) ve Ege-Marmara Bölgesi ile Doğu Anadolu Bölgesi arasındadır ($p=0.033$).

Babaların doğdukları yere göre ilgi ve oyun alt grubu, soru formu genel ve alt gruplar arasında en yüksek puan ortalamasına sahip olup, gruplar arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı değildir.

Tablo 4.9. Babaların, Bebek Bakımına Katılım Genel ve Alt Grup Puan Ortalamalarının, Antalya’da Yaşama Sürelerine Göre Dağılımları

Bebek Bakımına Katılım	Antalya’da Yaşama Süreleri (yıl)	$\bar{X}$	SS	n
Soru Formu Genel	1-10	3.00	0.77	98
	11-20	2.94	0.69	69
	21-30	2.98	0.72	62
	31+...	3.20	0.62	31
F= 0.90 p= 0.439				
Alt Gruplar				
Fiziksel Bakım	1-10	2.46	0.89	98
	11-20	2.45	0.80	69
	21-30	2.44	0.82	62
	31+...	2.74	0.81	31
F= 1.07 p= 0.359				
Kişisel Gelişim ve Sağlık	1-10	3.03	0.94	98
	11-20	2.96	0.84	69
	21-30	3.04	0.85	62
	31+...	3.20	0.71	31
F= 0.55 p= 0.648				
İlgi ve Oyun	1-10	3.95	0.63	98
	11-20	3.84	0.61	69
	21-30	3.93	0.69	62
	31+...	4.03	0.55	31
F= 0.71 p= 0.543				

Tablo 4.9’da babaların, Antalya’da yaşama sürelerine göre bebek bakımına katılım genel ve alt grup puan ortalamaları verilmiştir. 31 yıl ve üzerinde bir süredir Antalya’da yaşayan babaların diğerlerine göre, babaların bebek bakımına katılım soru formu genel ve alt gruplarında en yüksek puan ortalamasına sahip olduğu görülmektedir.

Babaların Antalya’da yaşama sürelerine göre bebek bakımına katılım genel ve alt grup puan ortalamaları arasındaki fark ise istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır.

Tablo 4.10. Babaların, Bebek Bakımına Katılım Genel ve Alt Grup Puan Ortalamalarının, Eşlerinin Yaşlarına Göre Dağılımları

Bebek Bakımına Katılım	Eşin Yaşı (yıl)	$\bar{X}$	SS	n
Soru Formu Genel	24 ve altı	3.06	0.70	82
	25-29	3.00	0.75	82
	30-34	2.97	0.69	60
	35+...	2.94	0.75	36
F= 0.30 p= 0.820				
Alt Gruplar				
Fiziksel Bakım	24 ve altı	2.51	0.81	82
	25-29	2.53	0.89	82
	30-34	2.49	0.81	60
	35+...	2.35	0.88	36
F= 0.40 p= 0.753				
Kişisel Gelişim ve Sağlık	24 ve altı	3.11	0.83	82
	25-29	3.00	0.91	82
	30-34	2.98	0.83	60
	35+...	3.03	0.91	36
F= 0.31 p= 0.815				
İlgi ve Oyun	24 ve altı	4.02	0.63	82
	25-29	3.90	0.63	82
	30-34	3.85	0.66	60
	35+...	3.91	0.57	36
F= 0.92 p= 0.428				

Tablo 4.10’da bebek bakımına katılım genel ve alt grup puan ortalamalarının babaların eşlerinin yaşlarına göre dağılımları verilmiştir. Soru formu genel puan ortalaması eşlerin yaşı arttıkça azalmaktadır. Bebeğin fiziksel bakımına katılım genel ve alt gruplarda en düşük puan ortalamasına sahiptir. Eşlerin yaşlarına göre babaların en yüksek puan ortalamasına ise ilgi ve oyun alt grubunda sahip oldukları görülmektedir. Tablo’dan da görüldüğü gibi eşlerinin yaşları ile babaların bebek bakımına katılım genel ve alt grup puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmamıştır.

Tablo 4.11. Babaların, Bebek Bakımına Katılım Genel ve Alt Grup Puan Ortalamalarının, Eşlerinin Eğitim Durumlarına Göre Dağılımları

Bebek Bakımına Katılım	Eşin Eğitim Durumu	$\bar{X}$	SS	n
Soru Formu Genel	Okuryazar değil-Okuryazar	2.38	0.63	25
	İlkokul-Ortaokul	2.86	0.71	133
	Lise	3.34	0.52	64
	Üniversite ve üzeri	3.34	0.66	38
F= 18.41 p= 0.000				
Alt Gruplar				
Fiziksel Bakım	Okuryazar değil-Okuryazar	1.73	0.57	25
	İlkokul-Ortaokul	2.32	0.83	133
	Lise	2.87	0.61	64
	Üniversite ve üzeri	2.96	0.81	38
F= 20.50 p=0.000				
Kişisel Gelişim ve Sağlık	Okuryazar değil-Okuryazar	2.48	0.90	25
	İlkokul-Ortaokul	2.86	0.84	133
	Lise	3.40	0.70	64
	Üniversite ve üzeri	3.39	0.80	38
F= 12.39 p=0.000				
İlgi ve Oyun	Okuryazar değil-Okuryazar	3.46	0.78	25
	İlkokul-Ortaokul	3.88	0.60	133
	Lise	4.15	0.51	64
	Üniversite ve üzeri	4.01	0.66	38
F= 8.24 p=0.000				

Tablo 4.11’de görüldüğü üzere, babaların eşlerinin eğitim durumunun lise ve üzerinde olması, bebek bakımına katılımlarında önemli bir değişken olarak belirmekte, kadınların eğitim durumu arttıkça babaların puan ortalamalarında da artış görülmektedir. Eşi okuryazar olmayan ve okuryazar olan grupta babaların bebek bakımına katılımının fiziksel bakım alt grubunda oldukça düşük olduğu ($\bar{X}=1.73$) görülmektedir. Babaların eşlerinin eğitim durumuna göre bebek bakımına katılım genel ve fiziksel bakım, kişisel gelişim ve sağlık alt gruplarında puan ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($p=0.000$). Bebek bakımına katılım genel ve fiziksel bakım, kişisel gelişim ve sağlık alt gruplarında aralarında fark olan grupların belirlenmesi amacıyla yapılan çalışmada eşi okuryazar olmayan ya da okuryazar olan grup ile ilkokul-ortaokul, lise ve üniversite ve üzeri eğitilmiş olanlar (sırasıyla $p=0.001$, $p=0.000$, $p=0.000$; $p=0.001$, $p=0.000$, $p=0.000$; $p=0.002$, $p=0.000$, $p=0.001$) ve ilkokul-ortaokul eğitilmiş olanlar ile lise ve üniversite ve üzeri eğitimi alanlar arasında ($p=0.000$) olduğu saptanmıştır. Soru formu genel ve alt gruplarında eşleri lise eğitimi alanlar ile üniversite ve üzeri eğitim alanlar arasındaki fark ise istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır (sırasıyla $p=0.959$, $p=0.542$, $p=0.957$ ve $p=0.266$). İlgi ve oyun alt grubunda ise eşleri okuryazar olmayan ya da okuryazar olan grup ile eşleri ilkokul-ortaokul, lise ve üniversite ve üzeri eğitim alan gruplar arasında (sırasıyla $p=0.002$, $p=0.000$ ve $p=0.001$) ve ilkokul-ortaokul ile lise eğitimi alan grup arasındaki ($p=0.004$) fark istatistiksel olarak anlamlıdır.

Tablo 4.12. Babaların, Bebek Bakımına Katılım Genel ve Alt Grup Puan Ortalamalarının, Eşlerinin İşlerine Göre Dağılımları

Bebek Bakımına Katılım	Eşin İşi	$\bar{X}$	SS	n
Soru Formu Genel	Ev Hanımı	2.93	0.70	204
	Memur	3.36	0.64	28
	İşçi	2.98	0.79	15
	Esnaf	3.47	0.76	13
F= 5.11 p=0.002				
Alt Gruplar				
Fiziksel Bakım	Ev Hanımı	2.39	0.81	204
	Memur	3.00	0.80	28
	İşçi	2.46	0.83	15
	Esnaf	3.01	0.87	13
F= 6.44 p=0.000				
Kişisel Gelişim ve Sağlık	Ev Hanımı	2.95	0.83	204
	Memur	3.42	0.79	28
	İşçi	3.09	1.01	15
	Esnaf	3.50	0.99	13
F= 4.00 p=0.008				
İlgi ve Oyun	Ev Hanımı	3.91	0.63	204
	Memur	3.96	0.66	28
	İşçi	3.82	0.55	15
	Esnaf	4.28	0.52	13
F= 1.60 p=0.189				

Tablo 4.12’de babaların bebek bakımına katılım genel ve alt grupları puan ortalamalarının eşlerinin işlerine göre dağılımları yer almaktadır. Babaların eşlerinin işlerine göre bebek bakımına katılım genel ve alt grup puan ortalamalarının esnaf ve memur gruplarında diğerlerine göre yüksek olduğu, en düşük katılımın eşin ev hanımı olduğu durumda gerçekleştiği belirlenmiştir. Araştırmaya katılan babaların eşlerinin işlerine göre bebek bakımına katılım genel grup puan ortalamaları arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu saptanmıştır ($p=0.002$). Farkı yaratan grubun belirlenmesi amacıyla yapılan çalışma sonucuna göre bu farkın eşleri ev hanımı olanlar ile memur ve esnaf olan gruplar arasında olduğu belirlenmiştir (sırasıyla $p=0.002$ ve $p=0.008$).

Babaların eşlerinin işlerine göre bebeklerinin fiziksel bakım ve kişisel gelişim ve sağlık bakımlarına katılımlarında gruplar arası farkın da anlamlı olduğu görülmektedir ($p<0.05$). Fiziksel bakım alt grubunda bu fark eşleri ev hanımı olanlar ile eşleri memur ve esnaf olan gruplar arasında ($p<0.05$) ve eşleri işçi olanlarla eşleri memur olan baba grubu arasındadır ($p=0.041$). Kişisel gelişim ve sağlık alt grubunda ise bu fark eşleri ev hanımı olanlar ile eşleri memur ve esnaf olan gruplar arasındadır (sırasıyla $p= 0.006$ ve $p=0.023$).

Babaların bebek bakımına katılım alt gruplarından ilgi ve oyun alt grubunda eşlerinin işlerine göre puan ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamsız bulunmuştur.

Tablo 4.13. Babaların, Bebek Bakımına Katılım Genel ve Alt Grup Puan Ortalamalarının, Sahip Olunan Çocuk Sayısına Göre Dağılımları

Bebek Bakımına Katılım	Çocuk Sayısı	$\bar{X}$	SS	n
Soru Formu Genel	1	3.14	0.68	134
	2	3.00	0.73	80
	3 ve üzeri	2.62	0.69	46
F= 9.28 p= 0.000				
Alt Gruplar				
Fiziksel Bakım	1	2.65	0.81	134
	2	2.48	0.86	80
	3 ve üzeri	2.03	0.71	46
F= 10.04 p= 0.000				
Kişisel Gelişim ve Sağlık	1	3.15	0.82	134
	2	3.02	0.85	80
	3 ve üzeri	2.72	0.94	46
F= 4.36 p= 0.014				
İlgi ve Oyun	1	4.03	0.61	134
	2	3.92	0.57	80
	3 ve üzeri	3.63	0.69	46
F= 7.39 p= 0.001				

Babaların çocuk sayısına göre bebek bakımına katılım puan ortalamaları Tablo 4.13'te verilmiştir. Tablodan çocuk sayısı arttıkça babaların bebek bakımına katılım genel ve alt grup puan ortalamalarının düştüğü görülmektedir. Babaların sahip oldukları çocuk sayısına göre bebek bakımına katılım soru formu genel ve alt gruplarda puan ortalamaları karşılaştırılmış ve gruplar arası fark anlamlı bulunmuştur ($p<0.05$). Bu fark, bebek bakımına katılım genel, fiziksel bakım ve ilgi ve oyun alt grubunda 3 ve üzeri çocuğu olan grup ile hem 1, hem 2 çocuğu olan grup arasındadır (sırasıyla $p=0.000$, $p=0.004$; $p=0.000$, $p=0.003$; $p=0.000$, $p=0.011$). Kişisel gelişim ve sağlık alt grubunda ise 1 çocuğu olan babalar ile 3 ve üzeri çocuğu olan babaların oluşturduğu gruplar arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlıdır ($p=0.003$).

Tablo 4.14. Babaların, Bebek Bakımına Katılım Genel ve Alt Grup Puan Ortalamalarının, Bebeklerinin Yaşlarına (ay) Göre Dağılımları

Bebek Bakımına Katılım	Yaş (ay)	$\bar{X}$	SS	n
Soru Formu Genel	4-6	2.98	0.75	109
	7-9	3.09	0.73	76
	10-12	2.96	0.67	75
F= 0.77 p= 0.464				
Alt Gruplar				
Fiziksel Bakım	4-6	2.45	0.88	109
	7-9	2.62	0.88	76
	10-12	2.41	0.74	75
F= 1.37 p= 0.255				
Kişisel Gelişim ve Sağlık	4-6	3.01	0.89	109
	7-9	3.11	0.90	76
	10-12	3.00	0.79	75
F= 0.41 p= 0.660				
İlgi ve Oyun	4-6	3.93	0.63	109
	7-9	3.93	0.58	76
	10-12	3.92	0.68	75
F= 0.01 p=0.988				

Babaların bebek bakımına katılım genel ve alt grup puan ortalamalarının, bebeklerinin yaşlarına göre dağılımları Tablo 4.14'te belirtilmiştir. Tüm gruplarda puan ortalamaları birbirine yakın olmasına karşın, bebek bakımına katılım soru formu genel, fiziksel bakım ve kişisel gelişim ve sağlık alt gruplarında 7-9 aylık bebeği olan babaların bebek bakımına katılım puan ortalamaları daha yüksektir. Tablo 4.14'te görüldüğü gibi babaların bebeklerinin yaşlarına göre bebek bakımına katılım ve alt grup puan ortalamaları karşılaştırıldığında, gruplar arası fark istatistiksel olarak anlamsız bulunmuştur.

Tablo 4.15. Babaların, Bebek Bakımına Katılım Genel ve Alt Grup Puan Ortalamalarının, Bebeklerinin Cinsiyetine Göre Dağılımları

Bebek Bakımına Katılım	Bebeğin Cinsiyeti	$\bar{X}$	SS	n
Soru Formu Genel	Erkek	2.93	0.66	136
	Kız	3.09	0.77	124
t= -1.74 p= 0.83				
Alt Gruplar				
Fiziksel Bakım	Erkek	2.42	0.78	136
	Kız	2.57	0.90	124
t= -1.46 p= 0.144				
Kişisel Gelişim ve Sağlık	Erkek	2.92	0.79	136
	Kız	3.16	0.92	124
t= -2.33 p=0.020				
İlgi ve Oyun	Erkek	3.90	0.63	136
	Kız	3.95	0.64	124
t= -0.67 p= 0.502				

Tablo 4.15'te babaların bebek bakımına katılım genel ve alt grupları puan ortalamalarının, bebeğin cinsiyetine göre dağılımları verilmiştir. Bebeği kız olan babaların bebek bakımına katılım soru formu genel ve alt grup puan ortalamalarının daha yüksek olduğu görülmektedir. Bebeğin cinsiyetine göre, babaların bebek bakımına katılım puan ortalamaları arasındaki farkın yalnız kişisel gelişim ve sağlık alt grubunda istatistiksel olarak anlamlı olduğu (t=-2.33; p=0.020) saptanmıştır. Buna göre kız bebeğe sahip olan babalar bebeklerinin kişisel gelişim ve sağlık bakımına daha fazla katıldıklarını ifade etmektedir.

Tablo 4.16. Babaların, Bebek Bakımına Katılım Genel ve Alt Grup Puan Ortalamalarının, Bebeklerin Bakımına Ayrılan Zamana Göre Dağılımları

Bebek Bakımına Katılım	Bebeklerin Bakımına Ayrılan Zaman (saat)	$\bar{X}$	SS	n
Soru Formu Genel	0	2.37	0.65	8
	1	2.62	0.62	65
	2	2.89	0.66	73
	3	3.22	0.55	48
	4+...	3.43	0.71	66
F= 16.52 p= 0.000				
Alt Gruplar				
Fiziksel Bakım	0	1.83	0.60	8
	1	2.09	0.73	65
	2	2.30	0.75	73
	3	2.73	0.70	48
	4+...	2.99	0.86	66
F=15.59 p=0.000				
Kişisel Gelişim ve Sağlık	0	2.51	0.90	8
	1	2.57	0.72	65
	2	2.92	0.84	73
	3	3.21	0.69	48
	4+...	3.55	0.83	66
F= 14.28 p=0.000				
İlgi ve Oyun	0	3.19	0.80	8
	1	3.67	0.57	65
	2	3.93	0.65	73
	3	4.13	0.46	48
	4+...	4.11	0.61	66
F= 9.04 p=0.000				

Babaların, bebek bakımına katılım genel ve alt grup puan ortalamalarının, bebeklerin bakımına ayrılan zamana göre dağılımları Tablo 4.16’da gösterilmiştir. Bebeklerin bakımına ayrılan zaman arttıkça doğal olarak babaların bebek bakımına katılım grup puan ortalamaları da artmaktadır.

Araştırmaya katılan babaların bebeklerinin bakımına ayırdıkları zaman, bebek bakımına katılım soru formu genel ve alt gruplarda anlamlı farklılık nedeni olarak belirlenmiştir (p=0.000). Soru formu genelinde bu fark, bebek bakımına hiç zaman ayırmadığını ve 1 saat ayırdığını belirten babalar ile 2, 3 ve 4 saat ve üzeri zaman ayırdığını belirten baba grupları arasında (sırasıyla p=0.032, p=0.001, p=0.000; p=0.019, p=0.000, p=0.000) ve bebek bakımına 2 saat ayırdığını belirten babalar ile 3 ve 4 saat ve üzeri zaman ayırdığını ifade eden baba grupları arasındadır (sırasıyla p=0.007, p=0.000). Bakıma 3 saat zaman ayırdığını belirten babalar ile 4 saat ve üzerinde zaman ayırdığını belirten babaların bebek bakımına katılım puan ortalamaları arasında ise istatistiksel olarak anlamlı fark yoktur (p=0.082).

Tablo 4.16’da görüldüğü gibi babaların bebeklerinin bakımına ayırdıklarını belirttikleri zamana göre bebek bakımına katılım alt grup puan ortalamaları karşılaştırılmış ve istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur (p<0.001). Fiziksel bakım

alt grubunda bebeğinin bakımına hiç zaman ayırmadığını ve 1 ve 2 saat ayırdığını ifade eden baba grupları ile hem 3 hem de 4 saat ve üzerinde zaman ayırdığını belirten baba grupları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlıdır (sırasıyla $p=0.002$, $p=0.000$; $p=0.000$, $p=0.000$, $p=0.003$, $p=0.000$). Fiziksel bakıma katılım alt grup puan ortalamalarının, diğer alt grup puan ortalamalarından daha düşük olduğu Tablo 4.16'dan görülmektedir. Bu sonuca göre çocukların bakımına ayrılan süre değerlendirildiğinde; babaların bu sürede bebeğin fiziksel bakımından çok kişisel gelişim ve sağlıklarıyla ilgilendikleri ve bebeklerine ilgi gösterip oyun oynadıkları düşünülebilir.

Kişisel gelişim ve sağlık alt grubunda ise bebeklerine hiç zaman ayırmadığını ve 1 saat ayırdığını belirten baba grupları ile hem 3 hem de 4 saat ve üzerinde zaman ayırdığını belirten baba grupları arasında (sırasıyla $p=0.021$, $p=0.001$; $p=0.000$, $p=0.000$), 2 ve 3 saat ayırdığını belirten baba grubu ile 4 saat ve üzerinde zaman ayırdığını belirten baba grubu arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlıdır (sırasıyla $p=0.000$, $p=0.026$).

Bebek bakımına katılım ilgi ve oyun alt grubunda bebeklerine hiç zaman ayırmadığını belirten baba grubu ile 1,2,3 ve 4 saat ve üzeri zaman ayırdığını ifade eden baba grupları arasında (sırasıyla $p=0.034$, $p=0.001$, $p=0.000$, $p=0.000$); 1 saat ayırdığını belirten babalar ile 2,3,4 saat ve üzeri zaman ayırdığını ifade eden baba grupları arasındaki farkın anlamlı olduğu saptanmıştır (sırasıyla $p=0.012$, $p=0.000$, $p=0.000$). Bu alt grupta bebek bakımına 2 saat ayıran babalar ile 3 ve 4 saat ve üzeri zaman ayıran babaların oluşturduğu gruplar arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır (sırasıyla $p=0.068$, $p=0.069$).

Babaların bebeklerine ayırdıklarını belirttikleri zamana göre, bebek bakımına katılım genel ve alt grup puan ortalamalarının en yüksek olduğu grup 4 saat ve üzeri zaman ayırdığını belirten babaların oluşturduğu grup olmasına karşın, ilgi ve oyun alt grup puan ortalamalarında en yüksek puan ortalaması bebeklerinin bakımına 3 saat zaman ayırdığını ifade eden baba grubuna aittir. Bu sonuç bebek bakımına katılımda 3 saatini ayıran babaların bu zamanlarını daha çok ilgi ve oyun olarak değerlendirdiklerini düşündürmektedir.

4.3. Babaların Babalık Rolü Algısına İlişkin Bulgular

Bu bölümde Babalık Rolü Algı Ölçeği'nin sosyo-demografik özelliklerle karşılaştırılması sonucu elde edilen genel ve alt grup puan ortalamalarının dağılımlarına ilişkin sonuçlar verilmiştir.

Tablo 4.17. Babaların, Babalık Rolü Algı Ölçeği'nden Aldıkları Puan Ortalamalarına Göre Dağılımları

Babalık Rolü Algısı	Minimum	Maksimum	Genel
Ölçek Genel	2.28	4.88	3.71
Alt Gruplar			
Babalık Rolüne İlişkin Olumlu Algılar	2.83	5.00	4.16
Babalık Rolüne İlişkin Olumsuz Algılar	1.20	5.00	3.19
Çocuk Cinselliğinde Babalık Rolüne İlişkin Algılar	1.00	5.00	3.57

Babaların, Babalık Rolü Algı Ölçeği'nden aldıkları puan ortalamalarına göre dağılımları Tablo 4.17'de verilmiştir. Babaların, Babalık Rolü Algı Ölçeği'nden aldıkları genel puan ortalamalarının genel olarak yüksek ve olumlu olduğu ($\bar{X}=3.71$) saptanmış olup babalar, en düşük 2.28, en yüksek 4.88 puan ortalamasına sahiptirler. Ölçeğin babalık rolüne ilişkin olumlu algılar alt grubu en yüksek puan ortalamasına ($\bar{X}=4.16$) ve babalık rolüne ilişkin olumsuz algılar alt grubu ise en düşük puan ortalamasına sahip olup ($\bar{X}=3.19$), babaların bu gruptan aldığı en düşük puan ortalaması 1.20 en yüksek puan ortalaması ise 5.00'tir. Babaların çocuk cinselliğinde babalık rolüne ilişkin algı puan ortalamaları da, genel ortalamanın altında olup ($\bar{X}=3.57$), babaların aldıkları en düşük ve en yüksek puan ortalaması arasındaki farkın en yüksek olduğu alt gruptur (sırasıyla $\bar{X}=1.00$ ve $\bar{X}=5.00$).

Tablo 4.18. Babaların, Babalık Rolü Algısı Genel ve Alt Grup Puan Ortalamalarının, Yaşadıkları Sağlık Ocağı Bölgesine Göre Dağılımları

Babalık Rolü Algısı	Sağlık Ocağı Bölgesi	$\bar{X}$	SS	n
Ölçek Genel	2 No'lu	4.02	0.41	86
	11 No'lu	3.54	0.51	174
t= 7.38 p= 0.000				
Alt Gruplar				
Babalık Rolüne İlişkin Olumlu Algılar	2 No'lu	4.34	0.37	86
	11 No'lu	4.07	0.42	174
t= 5.07 p= 0.000				
Babalık Rolüne İlişkin Olumsuz Algılar	2 No'lu	3.70	0.60	86
	11 No'lu	2.94	0.72	174
t= 8.33 p= 0.000				
Çocuk Cinselliğinde Babalık Rolüne İlişkin Algılar	2 No'lu	3.77	0.71	86
	11 No'lu	3.46	0.93	174
t= 2.66 p= 0.008				

Tablo 4.18'de araştırmaya katılan babaların, yaşadıkları sağlık ocağı bölgesine göre, babalık rolü algıları genel ve alt grup puan ortalamaları yer almaktadır. 2 no'lu S.O bölgesinde yaşayan babaların babalık rolü algıları genel ve alt grup puan ortalamaları, 11 no'lu S.O bölgesinde yaşayan babalara göre daha yüksek olup, gruplar arası fark ölçek genel ve alt gruplarında istatistiksel olarak anlamlıdır (sırasıyla p=0.000, p=0.000, p=0.000, p=0.008). Bu sonuçlara göre 2 no'lu S.O bölgesinde yaşayan babalar babalık rolüne ilişkin daha olumlu algılara sahiptir.

Tablo 4.19. Babaların, Babalık Rolü Algısı Genel ve Alt Grup Puan Ortalamalarının, Yaşlarına Göre Dağılımları

Babalık Rolü Algısı	Yaş (yıl)	$\bar{X}$	SS	n
Ölçek Genel	20-24	3.62	0.27	21
	25-29	3.69	0.49	81
	30-34	3.71	0.54	76
	35+...	3.73	0.59	82
F= 0.27 p= 0.846				
Alt Gruplar				
Babalık Rolüne İlişkin Olumlu Algılar	20-24	4.05	0.22	21
	25-29	4.18	0.40	81
	30-34	4.16	0.44	76
	35+...	4.16	0.46	82
F= 0.51 p= 0.671				
Babalık Rolüne İlişkin Olumsuz Algılar	20-24	3.09	0.47	21
	25-29	3.14	0.74	81
	30-34	3.21	0.78	76
	35+...	3.25	0.86	82
F= 0.45 p= 0.715				
Çocuk Cinselliğinde Babalık Rolüne İlişkin Algılar	20-24	3.65	0.55	21
	25-29	3.56	0.92	81
	30-34	3.54	0.92	76
	35+...	3.57	0.87	82
F= 0.07 p= 0.972				

Tablo 4.19’da araştırmaya katılan babaların babalık rolü algıları genel ve alt grup puan ortalamalarının yaşlarına göre dağılımları yer almaktadır. Babalık rolü algısı genel ve babalık rolüne ilişkin olumlu ve olumsuz algılar alt grubunda, babaların yaşları arttıkça grup puan ortalamalarının arttığı, çocuk cinselliğinde babalık rolüne ilişkin algılar alt grubunda ise en yüksek puan ortalamasına en genç babaların (20-24 yaş grubu) sahip olduğu görülmektedir. Tabloda da görüldüğü gibi yaş, babaların babalık rol algıları genel ve alt grup puan ortalamalarında istatistiksel olarak anlamlı farka neden olan bir değişken değildir.

Tablo 4.20. Babaların, Babalık Rolü Algısı Genel ve Alt Grup Puan Ortalamalarının, Eğitim Durumlarına Göre Dağılımları

Babalık Rolü Algısı	Eğitim Durumu	$\bar{X}$	SS	n
Ölçek Genel	Ortaokul ve altı*	3.44	0.50	127
	Lise	3.83	0.42	80
	Üniversite ve üzeri	4.12	0.37	53
F= 45.03 p= 0.000				
Alt Gruplar				
Babalık Rolüne İlişkin Olumlu Algılar	Ortaokul ve altı*	3.99	0.40	127
	Lise	4.27	0.40	80
	Üniversite ve üzeri	4.38	0.32	53
F= 23.85 p= 0.000				
Babalık Rolüne İlişkin Olumsuz Algılar	Ortaokul ve altı*	2.82	0.72	127
	Lise	3.32	0.59	80
	Üniversite ve üzeri	3.88	0.58	53
F= 50.58 p= 0.000				
Çocuk Cinselliğinde Babalık Rolüne İlişkin Algılar	Ortaokul ve altı*	3.33	0.85	127
	Lise	3.76	0.88	80
	Üniversite ve üzeri	3.83	0.80	53
F= 9.51 p= 0.000				

*Okuryazar olmayan 1 baba bu gruba dahil edilmiştir.

Tablo 4.20’den görüldüğü üzere araştırmaya katılan babaların eğitim durumlarına göre babalık rolü algısı genel ve alt grup puan ortalamaları, babaların eğitim durumu arttıkça artmakta olup, gruplar arasındaki fark istatistiksel olarak da anlamlıdır (p=0.000). Aralarında anlamlı farklılık olan grupları belirlemek amacıyla yapılan çalışmada, ölçeğin geneli ve alt gruplarında ortaokul ve altı eğitimi olan babaların puan ortalamaları ile lise ve üniversite ve üzeri eğitimi olan babaların puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark olduğu saptanmıştır (p=0.000). Lise ve üniversite ve üzeri eğitimi olan babaların puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı farka yalnız babalık rolü algısı genel ve babalık rolüne ilişkin olumsuz algılar alt grubunda rastlanmıştır (sırasıyla p=0.001 ve p=0.000). Buna göre üniversite ve üzeri eğitime sahip olan babalar, babalığa ilişkin genelde daha olumlu algılara sahip olup, babalığı daha az olumsuz algılamaktadırlar.

Tablo 4.21. Babaların, Babalık Rolü Algısı Genel ve Alt Grup Puan Ortalamalarının, İşlerine Göre Dağılımları

Babalık Rolü Algısı	İş	$\bar{X}$	SS	n
Ölçek Genel	Memur	4.04	0.39	48
	İşçi	3.66	0.50	99
	Esnaf	3.61	0.54	106
	Çalışmıyor	3.30	0.50	7
F= 10.16 p= 0.000				
Alt Gruplar				
Babalık Rolüne İlişkin Olumlu Algılar	Memur	4.34	0.33	48
	İşçi	4.13	0.40	99
	Esnaf	4.12	0.46	106
	Çalışmıyor	3.97	0.31	7
F= 3.89 p= 0.009				
Babalık Rolüne İlişkin Olumsuz Algılar	Memur	3.78	0.59	48
	İşçi	3.13	0.72	99
	Esnaf	3.02	0.77	106
	Çalışmıyor	2.55	0.62	7
F= 14.44 p= 0.000				
Çocuk Cinselliğinde Babalık Rolüne İlişkin Algılar	Memur	3.76	0.82	48
	İşçi	3.53	0.91	99
	Esnaf	3.54	0.85	106
	Çalışmıyor	3.14	1.15	7
F= 1.41 p= 0.238				

Babaların, babalık rolü algısı puan ortalamalarının, işlerine göre dağılımları Tablo 4.21’de yer almaktadır. Babaların babalık rolü algısına ilişkin en yüksek puan ortalamasına, genel ve alt gruplarda, memur olan babaların sahip olduğu görülmektedir. Bu sonuca göre memur olan babaların, babalık rolü algısı işçi, esnaf ve çalışmayan babalara göre daha olumludur. Tüm gruplar içinde babalık rolüne ilişkin en düşük puan ortalamasına çalışmayan babaların sahip oldukları görülmektedir.

Babaların işlerine göre babalık rolü algısı puan ortalamalarının “çocuk cinselliğinde babalık rolüne ilişkin algılar” alt grubu hariç ölçeğin geneli ve alt gruplarda, gruplar arası istatistiksel olarak anlamlı farka neden olduğu saptanmıştır ($p<0.05$). Babaların, babalık rolü algısındaki farklılığın hangi gruplar arasında anlamlı olduğuna bakıldığında, bu farkın ölçek geneli, babalık rolüne ilişkin olumlu algılar ve babalık rolüne ilişkin olumsuz algılar alt gruplarında memur olan babaların oluşturduğu grup ile işçi, esnaf ve çalışmayan babaların oluşturduğu gruplar arasında olduğu saptanmıştır (sırasıyla ölçek genelinde tüm gruplar için $p=0.000$; olumlu algılar alt grubunda $p=0.005$, $p=0.003$, $p=0.031$; olumsuz algılar alt grubunda $p=0.000$)

Babalık rolü algısı genel ve babalık rolüne ilişkin olumlu algılar alt gruplarında işçi ile esnaf ve çalışmayan baba grupları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farka rastlanmamıştır (ölçek geneli $p=0.522$, $p= 0.119$; olumlu algılar alt grubu $p=0.902$, $p=0.339$).

Tablo 4.22. Babaların, Babalık Rolü Algısı Genel ve Alt Grup Puan Ortalamalarının, Doğdukları Yere Göre Dağılımları

Babalık Rolü Algısı	Doğdukları Yer	$\bar{X}$	SS	n
Ölçek Genel	Akdeniz	3.80	0.48	114
	Ege-Marmara	3.80	0.44	17
	İç Anadolu	3.70	0.52	53
	Karadeniz	3.82	0.61	20
	Doğu Anadolu	3.43	0.46	29
	Güneydoğu Anadolu	3.40	0.59	27
F= 4.74 p= 0.000				
Alt Gruplar				
Babalık Rolüne İlişkin Olumlu Algılar	Akdeniz	4.23	0.39	114
	Ege-Marmara	4.25	0.36	17
	İç Anadolu	4.12	0.41	53
	Karadeniz	4.26	0.44	20
	Doğu Anadolu	4.02	0.37	29
	Güneydoğu Anadolu	3.95	0.51	27
F= 3.26 p= 0.007				
Babalık Rolüne İlişkin Olumsuz Algılar	Akdeniz	3.34	0.73	114
	Ege-Marmara	3.38	0.65	17
	İç Anadolu	3.20	0.73	53
	Karadeniz	3.34	0.91	20
	Doğu Anadolu	2.79	0.71	29
	Güneydoğu Anadolu	2.76	0.79	27
F= 4.69 p= 0.000				
Çocuk Cinselliğinde Babalık Rolüne İlişkin Algılar	Akdeniz	3.65	0.87	114
	Ege-Marmara	3.43	0.88	17
	İç Anadolu	3.69	0.86	53
	Karadeniz	3.66	0.80	20
	Doğu Anadolu	3.24	0.85	29
	Güneydoğu Anadolu	3.34	0.95	27
F= 1.73 p= 0.127				

Babaların doğdukları yere göre babalık rolü algısı puan ortalamaları Tablo 4.22’de verilmiştir. Babalık rolü algı ölçeği genel ve alt gruplarında Akdeniz, Ege-Marmara, İç Anadolu ve Karadeniz bölgelerinden olan babaların puan ortalamaları birbirine yakın olup, Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgesinden olan babaların puan ortalamalarından daha yüksektir. Babalık rolüne ilişkin olumsuz algılar alt grubunda Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgesinden olan babaların puan ortalamalarının üç’ün altında olduğu dikkati çekmektedir.

Çocuk cinselliğinde babalık rolüne ilişkin algılar alt grubu hariç, ölçek geneli ve alt gruplarında babaların doğdukları yere göre babalık rolü algısı puan ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlıdır ($p<0.05$). Babalık rolü algısı genel ve babalık rolüne ilişkin olumsuz algılar alt grubunda bu farkın Akdeniz, Ege-Marmara, İç Anadolu ve Karadeniz Bölgesi’nden olan babaların oluşturduğu gruplar ile hem Güneydoğu, hem de Doğu Anadolu Bölgesi’nden olan babaların oluşturduğu gruplar arasında ($p<0.05$) olduğu bulunmuştur. Babalık rolüne ilişkin olumlu algılar alt grubunda ise bu farkın Akdeniz, Karadeniz ile Güneydoğu ve Doğu Anadolu Bölgesi’nden olan babalar ($p<0.05$) ve Ege-Marmara ile Güneydoğu

Anadolu Bölgesi'nden olan babaların oluşturduğu gruplar ($p=0.020$) arasında olduğu saptanmıştır.

Babalık rolü algısı genel ve babalık rolüne ilişkin olumlu algılar alt grup puan ortalamalarında en yüksek puan ortalaması Karadeniz Bölgesi'nden olan babalara ait iken, babalık rolüne ilişkin olumsuz algılar alt grubunda en yüksek puan ortalaması Ege-Marmara Bölgesi'nden olan babalara ait olduğu Tablo 4.22'de görülmektedir. Bu sonuca göre Karadeniz Bölgesi'nden olan babaların, babalık rolüne ilişkin genel olarak daha olumlu algılara, Ege-Marmara Bölgesi'nden olan babaların ise daha az olumsuz algılara sahip oldukları söylenebilir.

Babaların doğdukları yere göre, çocuk cinselliğinde babalık rolüne ilişkin algılar alt grup puan ortalamaları genelde üç'ün üzerinde olup, gruplar arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamsız olduğu görülmüştür. Buna göre tüm bölgelerden babaların, çocuk cinselliğinde babalık rolüne ilişkin genelde olumlu algılara sahip oldukları, hangi bölgeden olduklarının ise bu role ilişkin algılarında önemli olmadığı söylenebilir.

Tablo 4.23. Babaların, Babalık Rolü Algısı Genel ve Alt Grup Puan Ortalamalarının, Antalya’da Yaşama Sürelerine Göre Dağılımları

Babalık Rolü Algısı	Antalya’da Yaşama Süreleri (yıl)	$\bar{X}$	SS	n
Ölçek Genel	1-10	3.68	0.54	98
	11-20	3.62	0.56	69
	21-30	3.72	0.48	62
	31+...	3.90	0.46	31
F= 2.17 p= 0.091				
Alt Gruplar				
Babalık Rolüne İlişkin Olumlu Algılar	1-10	4.13	0.44	98
	11-20	4.18	0.45	69
	21-30	4.11	0.36	62
	31+...	4.27	0.37	31
F= 1.14 p= 0.333				
Babalık Rolüne İlişkin Olumsuz Algılar	1-10	3.19	0.76	98
	11-20	2.97	0.82	69
	21-30	3.26	0.74	62
	31+...	3.54	0.63	31
F= 4.15 p= 0.007				
Çocuk Cinselliğinde Babalık Rolüne İlişkin Algılar	1-10	3.52	0.85	98
	11-20	3.49	0.97	69
	21-30	3.68	0.81	62
	31+...	3.64	0.86	31
F= 0.70 p= 0.552				

Tablo 4.23’te babaların, Antalya’da yaşama sürelerine göre babalık rolü algısı genel ve alt grup puan ortalamaları görülmektedir. Babaların Antalya’da yaşama sürelerine göre, babalık rolü algısı genelinde puan ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır. Babalık rolü algısı alt gruplarından yalnızca babalık rolüne ilişkin olumsuz algılarda gruplar arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu saptanmıştır ($p < 0.05$). Bu fark Antalya’da yaşama süresi 1-10 yıl olan baba grubu ile 31 yıl ve üzeri olan baba grubu arasında ($p = 0.027$) ve 11-20 yıl olan baba grubu ile 21-30 yıl ve 31 yıl ve üzerinde olan baba grupları arasındadır (sırasıyla $p = 0.032$, $p = 0.001$). Antalya’da yaşama süresi fazla olan babaların, babalığa ilişkin daha az olumsuz algılara sahip oldukları söylenebilir. Babalık rolüne ilişkin olumlu algılar ve çocuk cinselliğinde babalık rolüne ilişkin algılar alt grup puan ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı değildir.

Tablo 4.24. Babaların, Babalık Rolü Algısı Genel ve Alt Grup Puan Ortalamalarının, Eşlerinin Yaşlarına Göre Dağılımları

Babalık Rolü Algısı	Eşin Yaşı (yıl)	$\bar{X}$	SS	n
Ölçek Genel	24 ve altı	3.67	0.49	82
	25-29	3.71	0.52	82
	30-34	3.73	0.54	60
	35+...	3.70	0.61	36
F= 0.13 p= 0.941				
Alt Gruplar				
Babalık Rolüne İlişkin Olumlu Algılar	24 yaş ve altı	4.16	0.42	82
	25-29	4.16	0.40	82
	30-34	4.15	0.42	60
	35+...	4.16	0.45	36
F= 0.01 p= 0.998				
Babalık Rolüne İlişkin Olumsuz Algılar	24 yaş ve altı	3.10	0.68	82
	25-29	3.21	0.81	82
	30-34	3.29	0.80	60
	35+...	3.20	0.84	36
F= 0.66 p= 0.572				
Çocuk Cinselliğinde Babalık Rolüne İlişkin Algılar	24 yaş ve altı	3.61	0.86	82
	25-29	3.59	0.80	82
	30-34	3.51	0.95	60
	35+...	3.50	0.96	36
F= 0.27 p= 0.846				

Tablo 4.24’te babalık rolü algısı genel ve alt grupları puan ortalamalarının babaların eşlerinin yaşlarına göre dağılımları verilmiştir. Eşlerinin yaşı 24 ve altında olan baba grubunun, babalık rolü algısı ölçeği genelinde en düşük, çocuk cinselliğinde babalık rolüne ilişkin algılar alt grubunda en yüksek puan ortalamasına sahip oldukları görülmektedir. Babaların eşlerinin yaşlarına göre, genel olarak babalık rolü algısı ve alt grup puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark olmadığı saptanmıştır.

Tablo 4.25. Babaların, Babalık Rolü Algısı Genel ve Alt Grup Puan Ortalamalarının, Eşlerinin Eğitim Durumlarına Göre Dağılımları

Babalık Rolü Algısı	Eşin Eğitim Durumu	$\bar{X}$	SS	n
Ölçek Genel	Okuryazar değil-Okuryazar	3.23	0.51	25
	İlkokul-Ortaokul	3.59	0.49	133
	Lise	3.94	0.42	64
	Üniversite ve üzeri	4.01	0.47	38
F= 20.65 p= 0.000				
Alt Gruplar				
Babalık Rolüne İlişkin Olumlu Algılar	Okuryazar değil-Okuryazar	3.89	0.47	25
	İlkokul-Ortaokul	4.10	0.39	133
	Lise	4.31	0.37	64
	Üniversite ve üzeri	4.29	0.43	38
F= 8.85 p= 0.000				
Babalık Rolüne İlişkin Olumsuz Algılar	Okuryazar değil-Okuryazar	2.49	0.66	25
	İlkokul-Ortaokul	3.01	0.71	133
	Lise	3.52	0.65	64
	Üniversite ve üzeri	3.74	0.63	38
F= 25.02 p= 0.000				
Çocuk Cinselliğinde Babalık Rolüne İlişkin Algılar	Okuryazar değil-Okuryazar	3.12	0.95	25
	İlkokul-Ortaokul	3.47	0.91	133
	Lise	3.83	0.74	64
	Üniversite ve üzeri	3.75	0.72	38
F= 5.41 p= 0.001				

Babalık rolü algısı genel ve alt grup puan ortalamalarının babaların eşlerinin eğitim durumlarına göre dağılımları Tablo 4.25'te görülmektedir. Babaların eşlerinin eğitim durumuna göre ölçekten aldıkları genel ve alt grup puan ortalamaları incelendiğinde, babalık rolü algısı genel ve alt gruplarında eşlerin eğitim durumu arttıkça babaların algılarının da olumlu yönde arttığı görülmektedir. Eşleri üniversite ve üzerinde eğitim alan babaların, babalık rolüne ilişkin algılarının daha pozitif olduğu tablodan anlaşılmaktadır. Lise eğitilmiş eşe sahip babalar ise çocuk cinselliğinde babalık rolüne ilişkin daha olumlu algılara sahiptir. Babalık rolü ile ilgili en düşük puan ortalamasına sahip olan grup ise ölçek geneli ve alt gruplarında her zaman eşleri okur-yazar olmayan ya da okur-yazar olan grup oluşturmaktadır.

Babaların eşlerinin eğitim durumunun babalık rolü algısı genel ve alt grup puan ortalamaları arasında anlamlı farklılığa neden olduğu görülmektedir ($p=0.000$). LSD testi sonucunda bu farkın babalık rolü algısı genel, babalık rolüne ilişkin olumlu algılar ve babalık rolüne ilişkin olumsuz algılar alt grubunda; eşleri okuryazar olmayan ve okuryazar olan babaların oluşturduğu grup ile eşleri ilkököl-ortaokul, lise, üniversite ve üzeri eğitim alan babaların oluşturduğu gruplar (Babalık Rolü Algı Ölçeği genelinde tüm gruplar için $p=0.000$; olumlu algılar alt grubunda sırasıyla $p=0.015$, $p=0.000$, $p=0.000$; olumsuz algılar alt grubunda tüm gruplar için $p=0.000$) ve eşleri ilkököl-ortaokul mezunu olan babaların oluşturduğu grup ile lise, üniversite

ve üzeri eğitim alan baba grupları arasında olduğu saptanmıştır ($p<0.05$). Eşleri lise mezunu olan babaların oluşturduğu grup ile eşleri üniversite ve üzeri eğitim alan babaların oluşturduğu grubun puan ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı değildir.

Çocuk cinselliğinde babalık rolüne ilişkin algılar alt grubunda ise; eşleri okuryazar olmayan ve okuryazar olan babalar ile eşleri lise ($p=0.01$), üniversite ve üzeri ($p=0.04$) eğitim alan babaların ve eşleri ilkokul-ortaokul mezunu olan babalar ile eşleri lise mezunu ($p=0.07$) olan babaların oluşturduğu grupların puan ortalamaları arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu saptanmıştır ($p<0.05$).

Tablo 4.26. Babaların, Babalık Rolü Algısı Genel ve Alt Grup Puan Ortalamalarının, Eşlerinin İşlerine Göre Dağılımları

Babalık Rolü Algısı	Eşin İşi	$\bar{X}$	SS	n
Ölçek Genel	Ev Hanımı	3.64	0.51	204
	Memur	4.05	0.50	28
	İşçi	3.63	0.51	15
	Esnaf	3.99	0.50	13
F= 6.8 p= 0.000				
Alt Gruplar				
Babalık Rolüne İlişkin Olumlu Algılar	Ev Hanımı	4.12	0.41	204
	Memur	4.39	0.46	28
	İşçi	4.15	0.40	15
	Esnaf	4.27	0.34	13
F= 3.69 p= 0.012				
Babalık Rolüne İlişkin Olumsuz Algılar	Ev Hanımı	3.09	0.75	204
	Memur	3.73	0.67	28
	İşçi	3.09	0.70	15
	Esnaf	3.69	0.75	13
F= 7.98 p= 0.000				
Çocuk Cinselliğinde Babalık Rolüne İlişkin Algılar	Ev Hanımı	3.53	0.88	204
	Memur	3.80	0.72	28
	İşçi	3.35	1.05	15
	Esnaf	3.84	0.72	13
F= 1.52 p= 0.208				

Araştırmaya katılan babaların eşlerinin işlerine göre babalık rolü algısı genel ve alt grup puan ortalamalarına göre dağılımları Tablo 4.26’da verilmiştir. Araştırmaya katılan babaların eşlerinin işlerine göre babalık rolü algıları değerlendirildiğinde, babalık rolü algısı genel grup puan ortalamasının en düşük olduğu grubu ($\bar{X} = 3.63$) eşleri işçi olan, en yüksek olduğu grubu ise eşleri memur olanların ($\bar{X} = 4.05$) oluşturduğu saptanmıştır.

Araştırmaya katılan babaların eşlerinin işlerine göre babalık rolü algısı genel ve alt grup puan ortalamaları arasındaki fark çocuk cinselliğinde babalık rolü algısı hariç istatistiksel olarak da anlamlıdır ($p<0.05$). LSD testi sonucuna göre bu fark;

babalık rolü algısı ölçeği genelinde eşleri ev hanımı olan babalarla, eşleri memur ve esnaf olan (sırasıyla $p=0.000$, $p=0.019$) ve eşleri işçi olanlarla, memur olan babaların oluşturduğu grupların puan ortalamaları arasındadır ($p=0.010$). Babalık rolüne ilişkin olumlu algılar alt grubunda puan ortalamaları arasındaki istatistiksel olarak anlamlı fark, eşleri ev hanımı olanlar ile memur olan baba grupları arasındadır ($p=0.002$). Babalık rolüne ilişkin olumsuz algılar alt grubunda ise gruplar arası farkın, eşleri memur olan babaların oluşturduğu grupla, eşleri ev hanımı ve işçi olan ($p=0.000$, $p=0.008$) ve eşleri esnaf olan babaların oluşturduğu grupla, eşleri ev hanımı ve işçi olan babaların oluşturduğu gruplardan ($p=0.006$, $p=0.035$) kaynaklandığı saptanmıştır ($p<0.05$).

Babaların eşlerinin işlerine göre çocuk cinselliğinde babalık rolüne ilişkin algılar alt grubu puan ortalaması en yüksek grubu esnaf olanların oluşturduğu ve gruplar arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olmadığı saptanmıştır ($p=0.208$).

Tablo 4.27. Babaların, Babalık Rolü Algısı Genel ve Alt Grup Puan Ortalamalarının, Sahip Olunan Çocuk Sayısına Göre Dağılımları

Babalık Rolü Algısı	Çocuk Sayısı	$\bar{X}$	SS	n
Ölçek Genel	1	3.80	0.44	134
	2	3.72	0.55	80
	3 ve üzeri	3.37	0.59	46
F= 12.21 p= 0.000				
Alt Gruplar				
Babalık Rolüne İlişkin Olumlu Algılar	1	4.23	0.35	134
	2	4.18	0.45	80
	3 ve üzeri	3.93	0.47	46
F= 9.379 p= 0.000				
Babalık Rolüne İlişkin Olumsuz Algılar	1	3.34	0.68	134
	2	3.20	0.79	80
	3 ve üzeri	2.76	0.84	46
F= 10.22 p= 0.000				
Çocuk Cinselliğinde Babalık Rolüne İlişkin Algılar	1	3.64	0.81	134
	2	3.64	0.85	80
	3 ve üzeri	3.21	1.02	46
F= 4.63 p= 0.011				

Babaların sahip oldukları çocuk sayısına göre babalık rolü algısı genel ve alt grup puan ortalamaları Tablo 4.27’de verilmiştir. Bu tablo incelendiğinde, en düşük puan ortalamasına 3 ve üzeri çocuğa sahip olan babaların sahip olduğu, genelde çocuk sayısı arttıkça babalık rolü algısı genel ve alt grup puan ortalamalarının düştüğü görülmektedir. Buna göre çocuk sayısının artması babalık rolüne ilişkin algıları olumsuz etkilemektedir.

Babaların sahip oldukları çocuk sayısına göre babalık rolü algısı genel ve alt gruplarından aldıkları puan ortalamaları karşılaştırılmış ve gruplar arası fark anlamlı bulunmuştur ($p<0.05$). Babalık rolü algısı genel ve alt gruplarında 1 ve 2 çocuğu olan babaların puan ortalamaları birbirine yakın olup, gruplar arası fark istatistiksel olarak anlamlı değildir. Öte yandan Babalık Rolü Algı Ölçeği genel ve alt gruplarında 3 ve üzerinde çocuğu olan babalar ile 1 ve 2 çocuğu olan baba gruplarının puan ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlıdır (ölçeğin geneli için $p=0.000$; olumlu algılar alt grubunda sırasıyla $p=0.000$, $p=0.001$; olumsuz algılar alt grubunda sırasıyla $p=0.001$; $p=0.002$ ve çocuk cinselliğinde babalık rolü algı alt grubunda sırasıyla $p=0.004$, $p=0.008$).

Tablo 4.28. Babaların, Babalık Rolü Algısı Genel ve Alt Grup Puan Ortalamalarının, Bebeklerinin Yaşlarına (ay) Göre Dağılımları

Babalık Rolü Algısı	Yaş (ay)	$\bar{X}$	SS	n
Ölçek Genel	4-6	3.68	0.56	109
	7-9	3.73	0.49	76
	10-12	3.71	0.51	75
F= 0.17 p= 0.836				
Alt Gruplar				
Babalık Rolüne İlişkin Olumlu Algılar	4-6	4.16	0.45	109
	7-9	4.21	0.41	76
	10-12	4.12	0.37	75
F= 0.88 p= 0.413				
Babalık Rolüne İlişkin Olumsuz Algılar	4-6	3.15	0.78	109
	7-9	3.19	0.73	76
	10-12	3.25	0.81	75
F= 0.38 p= 0.684				
Çocuk Cinselliğinde Babalık Rolüne İlişkin Algılar	4-6	3.54	0.91	109
	7-9	3.59	0.87	76
	10-12	3.59	0.83	75
F= 0.10 p= 0.902				

Tablo 4.28’de babaların babalık rolü algısı genel ve alt grup ortalamalarının, bebeklerinin yaşlarına göre dağılımları yer almaktadır. Bebeği 4-6 aylık olan babaların tüm gruplarda en düşük puan ortalamasına sahip olduğu, 7-9 aylık bebeği olanların babalık rolüne ilişkin algılarının daha olumlu olduğu, bebeğin yaşı büyüdükçe babalık rolüne ilişkin olumsuz algıların azaldığı dikkatleri çekmektedir. Tablo 4.28’den de görüldüğü üzere babaların çocuklarının aylarına göre babalık rolü algısı ve alt grup puan ortalamaları karşılaştırıldığında, gruplar arası fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır.

Tablo 4.29. Babaların, Babalık Rolü Algısı Genel ve Alt Grup Puan Ortalamalarının, Bebeklerinin Cinsiyetine Göre Dağılımları

Babalık Rolü Algısı	Cinsiyet	$\bar{X}$	SS	n
Ölçek Genel	Erkek	3.65	0.54	136
	Kız	3.75	0.50	124
t= -1.51 p= 0.130				
Alt Gruplar				
Babalık Rolüne İlişkin Olumlu Algılar	Erkek	4.11	0.43	136
	Kız	4.22	0.40	124
t= -2.09 p= 0.037				
Babalık Rolüne İlişkin Olumsuz Algılar	Erkek	3.11	0.79	136
	Kız	3.27	0.75	124
t= -1.67 p= 0.094				
Çocuk Cinselliğinde Babalık Rolüne İlişkin Algılar	Erkek	3.63	0.84	136
	Kız	3.49	0.91	124
t= 1.33 p= 0.185				

Tablo 4.29’da babaların, babalık rolü algısı genel ve alt grupları puan ortalamalarının bebeklerinin cinsiyetine göre dağılımları verilmiştir. Babalık Rolü Algı Ölçeği genel, babalık rolüne ilişkin olumlu ve olumsuz algılar alt gruplarında kız çocuğu olan babaların, çocuk cinselliğinde babalık rolüne ilişkin algılar alt grubunda ise erkek çocuğu olanların puan ortalamalarının, yüksek olduğu dikkati çekmektedir. Babaların, Babalık Rolü Algı Ölçeği genel ve alt grup puan ortalamaları arasında, yalnız olumlu algılar alt grubunda istatistiksel olarak anlamlı fark olduğu saptanmıştır (t=-2.09, p<0.05). Bu sonuca göre bebeklerinin cinsiyeti kız olan babaların, babalık rollerine ilişkin algılarının daha olumlu olduğu söylenebilir.

Tablo 4.30. Babaların, Babalık Rolü Algısı Genel ve Alt Grup Puan Ortalamalarının, Bebeklerinin Bakımına Ayrılan Zamana Göre Dağılımları

Babalık Rolü Algısı	Bebeklerin Bakımına Ayrılan Zaman (saat)	$\bar{X}$	SS	n
Ölçek Genel	0	3.61	0.71	8
	1	3.37	0.47	65
	2	3.65	0.49	73
	3	3.95	0.41	48
	4+...	3.91	0.49	66
F= 14.28 p= 0.000				
Alt Gruplar				
Babalık Rolüne İlişkin Olumlu Algılar	0	4.01	0.62	8
	1	3.87	0.33	65
	2	4.13	0.36	73
	3	4.35	0.38	48
	4+...	4.35	0.38	66
F= 17.61 p= 0.000				
Babalık Rolüne İlişkin Olumsuz Algılar	0	3.30	0.92	8
	1	2.81	0.70	65
	2	3.12	0.77	73
	3	3.54	0.68	48
	4+...	3.37	0.74	66
F= 8.10 p= 0.000				
Çocuk Cinselliğinde Babalık Rolüne İlişkin Algılar	0	3.04	0.95	8
	1	3.21	0.88	65
	2	3.52	0.87	73
	3	3.70	0.77	48
	4+...	3.94	0.77	66
F= 7.52 p= 0.000				

Babaların, babalık rolü algısı genel ve alt grup puan ortalamalarının, bebeklerinin bakımına ayrılan zamana göre dağılımları Tablo 4.30'da gösterilmiştir. Tablo 4.30'da dikkati çeken bir bulgu bebeklerine hiç zaman ayırmadıklarını ifade eden babaların puan ortalamalarının, çocuk cinselliğinde babalık rolü algısı hariç bebeklerinin bakımına çoğunlukla 1 saat ayırdıklarını ifade eden baba grubundan daha yüksek olmasıdır.

Araştırmaya katılan babaların bebeklerinin bakımına ayırdıkları zaman Babalık Rolü Algı Ölçeği'nin geneli ve alt gruplarında anlamlı farklılık nedeni olarak belirlenmiştir ($p < 0.001$). Ölçek genelinde aralarında anlamlı farklılık olan grupları belirlemek üzere yapılan çalışma sonucunda bu farkın bebek bakımına 1 saat ayıran baba grubu ile 2, 3 ve 4 saat ve üzeri zaman ayıran baba grupları arasında (sırasıyla $p = 0.001$, $p = 0.000$, $p = 0.000$) ve 2 saat ayıran baba grubu ile 3 ve 4 saat ve üzeri zaman ayıran baba grupları arasında (sırasıyla $p = 0.001$, $p = 0.002$) olduğu saptanmıştır. Bebek bakımına 3 saat ayıran babaların oluşturduğu grup ile 4 saat ve üzeri zaman ayıran baba grubu arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark saptanmamıştır ($p = 0.671$). Buna göre babalık algısı genelde olumlu yönde arttıkça bebek bakımına ayrılan zaman da artmaktadır.

Babaların çocukların bakımına ayırdıkları zamana göre babalık rolü algısı alt grup puan ortalamaları karşılaştırılmış ve istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($p<0.05$). Bu anlamlılık babalık rolüne ilişkin olumlu algılar alt grubunda bebek bakımına 1 saat ayıran babaların oluşturduğu grup ile 2, 3 ve 4 saat ve üzeri zaman ayıran baba grupları arasında (tüm gruplarda $p=0.000$) ve bebeklerine hiç zaman ayırmadığını ve 2 saat ayırdığını ifade eden babaların oluşturduğu gruplar ile hem 3 hem de 4 saat ve üzeri zaman ayıran baba grupları arasındadır (sırasıyla $p=0.016$, $p=0.015$; $p=0.001$, $p=0.002$). Babalık rolüne ilişkin olumsuz algılar alt grubunda ise istatistiksel olarak anlamlı farkın, bebek bakımına 1 ve 2 saat ayıran ($p=0.015$) ve 1 ve 2 saat ayıran baba grupları ile hem 3 hem de 4 saat ve üzeri zaman ayıran baba grupları arasında olduğu saptanmıştır (1 saat ayıranlar ile hem 3 hem 4 saat ve üzeri zaman ayıran gruplarda tümü için $p=0.000$; 2 saat ayıranlar ile hem 3 hem 4 saat ve üzeri ayıran gruplarda sırasıyla $p=0.003$, $p=0.049$).

Çocuk cinselliğinde babalık rolüne ilişkin algılar alt grubunda bebeklerinin bakımına 4 saat ve üzeri zaman ayırdığını belirten baba grubunun puan ortalamasının diğerlerine göre daha yüksek olduğu görülmektedir. Buna göre bebeklerin bakımına ayrılan süre arttıkça, babaların çocuk cinselliğindeki rollerine ilişkin olumlu algılarının arttığı söylenebilir. Bu alt grupta en düşük puan ortalaması ise bebeklerinin bakımına hiç zaman ayırmadığını ifade eden baba grubuna aittir. Çocuk cinselliğinde babalık rolüne ilişkin algılar alt grubunda bebeklerine hiç zaman ayırmadığını ifade eden babalar ile 3 ve 4 saat ve üzeri zaman ayıran baba grupları (sırasıyla $p=0.040$, $p=0.004$), 1 saat ayırdığını belirten baba grubu ile 2, 3 ve 4 saat ve üzeri zaman ayırdığını belirten baba grupları (sırasıyla $p=0.031$, $p=0.002$, $p=0.000$) ve 2 saat ayırdığını ifade eden baba grubu ile 4 saat ve üzeri zaman ayırdığını belirten baba grubu arasındaki ($p=0.003$) gruplar arası farkın anlamlı olduğu saptanmıştır.

Tablo 4.31. Babaların, Babalık Rolü Algısı Genel ve Alt Grupları ile Bebek Bakımına Katılım Genel ve Alt Grupları Arasındaki İlişki

Korelasyon	Soru Formu Genel	Fiziksel Bakım	Kişisel Gelişim ve Sağlık	İlgi ve Oyun
Ölçek Genel	0.732**	0.686**	0.664**	0.600**
Babalık Rolüne İlişkin Olumlu Algılar	0.752**	0.696**	0.690**	0.624**
Babalık Rolüne İlişkin Olumsuz Algılar	0.575**	0.553**	0.501**	0.467**
Çocuk Cinselliğinde Babalık Rolüne İlişkin Algılar	0.542**	0.481**	0.534**	0.442**

**p<0.01

4.4. Babaların, Babalık Rolü Algıları ve Bebek Bakımına Katılımları Arasındaki İlişki

Babaların, babalık rolü algıları ve bebek bakımına katılımları genel ve alt grupları arasındaki ilişki Tablo 4.31’de gösterilmektedir. Korelasyon katsayılarının tümü pozitif olup, babalık rolü algısı genel ve alt grupları ile bebek bakımına katılım genel ve alt grupları arasında her zaman doğrusal, anlamlı ve güçlü bir ilişkinin varlığı söz konusudur.

Babaların, genel olarak babalık rolü algısı ile bebek bakımına katılımı arasındaki korelasyon katsayısı ($r=0.732$) bu iki değişken arasında yüksek sayılabilecek ilişkinin varlığını göstermektedir. Buna göre babaların, babalık rolüne ilişkin algısı pozitif yönde arttıkça, bebek bakımına katılımları da artmaktadır. Babalık rolüne ilişkin olumlu algılar alt grubu ile genel olarak bebek bakımına katılım soru formu puanları arasındaki korelasyonun benzer şekilde yüksek olması ($r=0.752$) babalık rolü algısı ile bebek bakımına katılım arasındaki pozitif ilişkiyi destekler niteliktedir. Babalık rolü algı ölçeği geneli ile babaların bebek bakımına katılım soru formu fiziksel bakım ve kişisel gelişim ve sağlık alt grupları arasındaki korelasyon katsayıları sırasıyla 0.686 ve 0.664 olup birbirine yakındır. Bu katsayılar babalık rolü algısı ile babanın bebeğin fiziksel ve kişisel gelişim ve sağlık bakımlarına katılması arasında yüksek sayılabilecek doğrusal bir ilişkinin varlığını göstermektedir. Babaların, genel babalık rolü algısı ile bebek bakımına katılım soru formu ilgi ve oyun alt grubu arasındaki ilişki ($r=0.600$) ise fiziksel ve kişisel gelişim ve sağlık arasındaki ilişkiye yakın ancak daha düşüktür. Buna göre babalık rolü algısının en az ilişkili olduğu bakım aktiviteleri, ilgi ve oyun alt grubunda yer alan aktivitelerdir. Babalık rolü algısı ne olursa olsun babalar ilgi ve oyun alt grubunda yer alan aktiviteleri yerine getirme eğilimindedir.

Tablo 4.31'den de görüldüğü gibi babalık rolü algı ölçeğinin alt gruplarından babalık rolüne ilişkin olumlu algılar alt grubu ile bebek bakımına katılım soru formu fiziksel bakım, kişisel gelişim ve sağlık ve ilgi ve oyun alt grupları arasındaki korelasyon katsayıları (sırasıyla $r=0.696$, $r=0.690$, $r=0.624$), bu değişkenler arasında orta düzeyde ve pozitif yönde bir ilişkinin varlığını göstermektedir. Babalık rolüne ilişkin olumlu algılar babaların, başta fiziksel bakım olmak üzere, bebek bakım aktivitelerini üstlenmelerinde etkili görünmektedir.

Babaların, babalık rolüne ilişkin olumsuz algıları ile bebek bakımına katılımları arasındaki korelasyon katsayısı ($r=0.575$), babalık rolüne ilişkin olumlu algılar alt grubu ile bebek bakımına katılım arasındaki korelasyondan ($r=0.752$) daha düşüktür. Öte yandan elde edilen korelasyon katsayısı azımsanmayacak kadar yüksektir. Bu değer babalığa ilişkin olumsuz algıların, belli bir oranda katılıma da engel teşkil etmediğini göstermektedir. Babalar kısmen olumsuz babalık algısına sahip olsalar da bebek bakımına katılmaktadırlar. Babalık rolüne ilişkin olumsuz algılar alt grubu ile bebek bakımına katılım soru formu fiziksel bakım, kişisel gelişim ve sağlık ve ilgi ve oyun alt grupları arasında (sırasıyla $r=0.553$, $r=0.501$, $r=0.467$) çok güçlü olmayan pozitif yönde bir ilişkinin varlığı söz konusudur. Bu sonuca göre babaların babalık rolüne ilişkin olumsuz algıları onların öncelikle bebeğin fiziksel bakımına, daha sonra kişisel gelişim ve sağlık bakımlarına katılımları ile ilişkilidir. Olumsuz babalık algısına sahip babalar önce fiziksel bakım aktivitelerinden kendilerini çekmektedir.

Babalık rolü algı ölçeği ve alt grupları ile bebek bakımına katılım soru formu arasında en düşük korelasyona, çocuk cinselliğinde babalık rolüne ilişkin algılar alt grubu sahiptir ($r=0.542$). Bu korelasyon katsayısı, çocuk cinselliğinde babalık rolüne ilişkin algıların, babaların bebek bakımına katılımı ile orta düzeyde bir ilişkinin varlığını göstermektedir. Benzer şekilde çocuk cinselliğinde babalık rolüne ilişkin algılar alt grubu ile bebek bakımına katılım soru formu fiziksel bakım, kişisel gelişim ve sağlık ve ilgi ve oyun alt grupları arasında (sırasıyla $r=0.481$, $r=0.534$, $r=0.442$) çok güçlü olmayan doğrusal bir ilişkinin varlığına işaret etmektedir. Çocuk cinselliğinin kişisel gelişim ile ilgisi düşünüldüğünde, çocuk cinselliğinde babalık rolüne ilişkin algıların, en fazla kişisel gelişim ve sağlık bakımlarına katılımları üzerinde etkili olması anlamlıdır.

4.5. Babaların Babalık, Bebek Bakımına Katılım ve Bu Katılımı Etkileyen Faktörlere İlişkin Bulgular

Bu bölümde 32 babanın baba olma, babalık rol modeli alma, bebek bakımına katılma ve bu katılımı etkileyen faktörlere, bebek bakımına katılımlarına çevrenin tepkisine ve bebek bakımına katılımlarının işlerine olan etkisine ilişkin görüşleri sunulmuştur.

1) Babaların Babalık Algısına İlişkin Görüşleri

Araştırmada babaların sahip oldukları olumlu babalık algılarını öğrenmek üzere “Bir baba nasıl olmalıdır, nasıl iyi baba olunur”, sorusu yöneltilmiş 32 babanın, bu konuya ilişkin görüşleri irdelenmiştir. Yanıtlardan babaların iyi baba olmaya ilişkin görüşleri neredeyse bütünüyle bebeğin duygusal gereksinimlerini karşılamaya yönelik olup, soyut kavramları içermektedir. Babaların çoğunluğu (21 baba), bir babanın çocuğuyla ilgilenmesi gerektiğini, ancak ilgili olan babanın, iyi bir baba olabileceğini belirtmiştir. Bir babanın bu konudaki görüşleri şöyledir:

“Çocuğuyla ilgilenmeli, çocuğuna ve eşine sahip çıkmalı, bütün ihtiyaçlarını karşılamalıdır. Çocuğuna özveri göstererek, ilgilenerek, eğiterek iyi baba olunur”. (28 yaşında, 7 aylık, 1 kız bebek babası)

Görüldüğü gibi babaların ilgisi “sahip çıkma”yı da içermektedir. Sahip çıkmaya vurgu yapan bir başka babanın görüşleri ise şöyledir:

“Onların her şeyini benimsemeli ve her şeyine sahip çıkmalı. Yani adı üstünde babalık sorumluluk getiren bir şey olduğu için adı üstünde iskele babası mısın diye de espri yaparlar böyle babalığını yapmayanlara. Biz iskele babası olan babalardan olmamalıyız”. (57 yaşında, 5 aylık, bir kız bebek babası)

Bebeğiyle ilgilenmenin ardından ilgilenmeye de vurgu yapan ve en çok belirtilen olumlu baba özelliği ise, çocuğa karşı “yakın”, “güler yüzlü”, “sevecen”, “şefkatli” olma ve “sevgi göstermedir”. Bu özellik 11 baba tarafından dile getirilmiştir. 30 yaşında, 12 aylık bir kız bebek babasının görüşleri şöyledir:

“Sabırlı ve şefkatli olmalıdır. Biraz da böyle ilgi ve alakalı olmalıdır, (çocuğunu sımsıkı kucağında tutuyor) diye düşünüyorum. İlgi, alaka ve sevgi en üst düzeyde olması lazım. Yani şöyle olması lazım”. (Burada kızına daha bir sıkı sarılıyor ve gülümsüyor)

“Örnek olma” baba olmaya ilişkin bir baba tarafından belirtilen olumlu bir özellik olmasına karşın, babaların belirttiği bazı özellikler örnek olma özelliği taşımaktadır. Dürüst, olgun, duyarlı, sorumluluk sahibi olma bu özelliklere örnek olarak gösterilebilir. Bir babanın açıklamaları şöyledir:

“Sorumluluk bilincine sahip olmalı. Çocuğunun geleceğini düşünmeli. Çocuğunu düşünmeli, çocuğuna ve ailesine sevgisini çok iyi verebilmeli. Bence iyi baba olmanın yolu sorumlu ve bilinçli olmak. Çocuğumu nasıl yetiştiririm, onu nasıl büyütürüm, ona nasıl davranırım, sevgimi ona nasıl veririm gibi şeyleri bildiği zaman iyi bir baba olur”. (29 yaşında, 4 aylık, 1 kız bebek babası)

Babaların kötü baba olma ya da olumsuz babalık algılarına ilişkin görüşleri, iyi baba olmaya ilişkin görüşlerinde olduğu gibi bebeğin duygusal gereksinimlerini karşılamaya yönelik olup, çoğu soyut kavramları içermektedir. Babaların neredeyse üçte biri (12 baba), “kötü baba”nın çocuğuyla ilgilenmeyen baba olduğunu belirtmiştir. 35 yaşında, 12 aylık, 2. çocuğu olan bir babanın bu konudaki görüşleri şöyledir:

“Kötü baba, eve geldiğinde çocuğuyla ilgilenmeyendir. Çocuk babasını özlemiştir, onunla oynamak, kucağına gelmek ister, babanın dokunuşlarını ister, ben yorgunum deyip kenara iterse kötü baba olur”.

Çocuğuna ilgi göstermemenin geçerli bir nedeni olamayacağını belirten bir babanın görüşleri ise şöyledir:

“Çocuğuyla ilgilenmeyen, eve gelmeyen ya da geç gelip çocuklarının yüzünü dahi görmez. Bu iş nedeniyle ya da aile içi sıkıntılardan kaynaklanabilir ama bu mazeret olmaz. Her zaman vakit bulup çocuğuyla ilgilenmeli”. (44 yaşında, 12 aylık, 3. çocuğu olan bir baba)

Eve geç gelme 4 baba tarafından belirtilen bir başka iyi baba olmamaya ilişkin özelliklerden birisidir. İlgili ve paylaşımcı olmayan “kendi halinde” olan babalar da babalar tarafından olumsuz tanımlanmıştır.

“Çocuğuyla ilgilenmez, öldü mü kaldı mı. Kendi köşesine oturur yemeğini yer, böyle yaşlanıp gider”. (43 yaşında, 5 aylık, 3. çocuğu olan bir baba)

“Ailesiyle ilişkisi olmayan, çocuklarıyla oturup bir şey paylaşmayan, sadece çocuğunu yatmadan yatmaya gören, çocuklarının hiçbir sorumluluğuyla ilgilenmeyen ve ne yaptığını bilmeyen baba, kötü babadır”. (42 yaşında, 12 aylık, 3. çocuğu olan bir baba)

Sorumluluk sahibi olmayan babaların kötü baba olduğunu belirten babalar da vardır. 27 yaşında, bir kız bebek babası bu konudaki görüşlerini şu şekilde açıklamıştır:

“Çocuğuyla ilgilenmeyen, sorumsuz, ailesine yardımcı olmayan kişi kötü babadır”.

Araştırmaya katılan babalardan 12’si, döven, şiddet uygulayan babaların kötü baba olarak nitelendirileceğini ifade etmiştir. Bazı babaların olumsuz baba örneğinin yalnızca şiddet uygulamayı içermesi araştırmanın ilginç bir bulgusudur. Buna ilişkin çarpıcı bir örnek şöyledir:

“Elinde rakı şişesi, gecenin 03:30’unda kapıyı tekmeleyerek açan, çocukları yatağından tekmeleyerek uyandıran, bana bilmem ne yap diyen yani düzeni, saati, vakti olmayan, işi olmayan sinirli, asabi tipler geliyor aklıma”.(57 yaşında, 5 aylık, 1 çocuk babası)

Babaların belirttiği şiddet içeren baba davranışları “agresif, merhametsiz, işkence yapan, kavga eden, azarlayan, küfür eden, saygısızlık eden, bağırıp çağıran, kötü şeyler öğreten” şeklindedir. Şiddeti “ihmal” boyutunda kötü baba olmaya örnek gösteren bir babanın sözleri ise şöyledir:

“Bebeği yok sayarak, o dünyaya geldikten sonra hiçbir şey değişmemiş gibi düşünen ve ona göre yaşamına devam eden kişi bence kötü baba. Çünkü çocuğunuzla beraber hayatınızda çok ciddi değişiklikler oluyor. Bu konuyu daha büyük çocukları olan arkadaşlarla konuştuğumuzda sorumluluğun hiçbir zaman azalmadığı hatta arttığını, şekil değiştirdiğini duyuyoruz. Bizimki de şimdi doğduğundan bugüne kadar farklı farklı boyutlar kazanıyor. Kötü baba hayatında bence bebeği olduktan sonra hayatında hiçbir değişiklik yapmayan kişidir”. (35 yaşında, 12 aylık, 1 çocuk babası)

Olumsuz baba özelliğini bazı babalar eğitici-öğretici ebeveyn rolü üzerinden açıklamıştır:

“Kötü baba, onu bilinçli yetiştirmez. En kötüsü de bu herhalde. Bir çocuğun ilk eğitimi anne ve babasından gelmeli. Eğer bu eğitimi veremezse kötü baba olur zaten”. (29 yaşında, 4 aylık, 1 kız bebek babası)

Bazı babaların sadakatsizliği ve evine bağlı olmamayı, eş ilişkilerinin kötü olmasını kötü baba olmaya örnek göstermesi ilginçtir.

“Eşi ile ilişkileri iyi olmayan baba, kötü babadır. Eşi ile olan olumsuz ilişkilerini çocuğuna yansıtan, ailesinin ihtiyaçlarından çok kendi isteklerini düşünen babadır.” (38 yaşında, 11 aylık, 1 çocuk babası)

Kötü baba olmaya ilişkin en uç örnek:

“Bence en kötü baba olmayan babadır. Babası yoksa bir çocuğun en kötüsü budur. Baba belki de ne kadar kötü olursa olsun, eğer varsa hiç olmayan babadan daha iyidir” (36 yaşında, 6 aylık, 1 kız bebek babası) şeklinde ifade edilmiştir.

Bu durumda babanın yalnızca “var” olması bile “kötü baba olmaması” için yeterlidir.

2) Babaların Babalık Rol Modeli Almaya İlişkin Görüşleri

Araştırmaya katılan babaların baba olarak kendilerine babalık rol modeli (baba, dede, amca...) seçip seçmeme nedenleri ve rol modeli seçmedeki kriterlerini öğrenmek üzere “Babalık için kendinize model aldığınız bir var mı” sorusu yöneltilmiştir. Babaların çoğu (22 baba) kendi bildiklerini yaptıklarını ve model aldıkları bir kişinin olmadığını söyleyerek yanıt vermişlerdir:

“Ben kendimi yaşamak istiyorum. Kendim onu yaşayarak, kendi hatalarımla birlikte öğrenmek istiyorum. Ben iyi bir baba olacağıma inanıyorum”. (30 yaşında, 12 aylık, 1 çocuk babası)

Çevresindeki babaları izleyerek neyi yapmaması gerektiğine ilişkin “ters” örnek alan 36 yaşında, 6 aylık, 1 çocuk babasının bu konudaki görüşleri şöyledir:

“Model aldığım (düşünüyorum), inanır mısınız yok. Kendimi beğenmişlik gibi olacak ama mesela çevremdeki birçok insana bakıyorum. Belki ukalalık olacak, belki çok bilmişlik olacak ama birçok konuda yanlış yaptıklarını düşünüyorum. Bunları da ben kendime örnek almıyor değilim. Sonuçta bunlar bir bebek. Çocuklar, hoşumuza gidecek, gitmeyecek her şeyi yapıyorlar. Hoşa gitmeyecek bir şey yaptıkları zaman, insanlar çok çabuk sinirleniyor. Ama çocuklar bunu fark edemeyebilir. Annenin, babanın sinirlendiğini her şeyini çocuklar anlayabilir. Anladıkları için çocuklar da sinirli oluyor. En azından bunu hissettirmemek gerekiyor. Daha birçok örnek var da ilk aklıma gelen buydu”.

Babasını erken yaşta kaybeden bir baba, kendi baba modelini nasıl oluşturduğunu şöyle anlatmıştır:

“Erken yaşta babamı kaybettiğim için benim hayatımda çok ciddi bir baba figürü yoktu. Benim kendime göre kurguladığım şeyler vardı, onları yapmaya çalışıyorum. Hayatın bize sunduğu şeylerden dolayı, benim öyle idolüm yoktu o konuyla ilgili”. (35 yaşında, 12 aylık, 1 çocuk babası)

Araştırmaya katılan 6 baba kendi babalarını rol modeli olarak aldıklarını belirtmişlerdir. 24 yaşında, 4 aylık, 1 çocuk babasının bu konudaki görüşleri şöyledir:

“Kendi babamı örnek alıyorum. Babam bize hiç şiddet uygulamadı. Her dediğimizi yerine getirmeye çalıştı. Biz de aynı şekilde çocuklarımıza yapmaya çalışıyoruz”.

Bir başka baba ise babasını rol modeli olarak alışını şu şekilde ifade etmiştir:

“Ben her şeyi babamdan öğrendim. Her şeyi babamla yaptım. Balığa gittim, gezmeye gittim, babamla yedim, içtim. Kız erkek ayrımı yapmadan, ben de her şeyi çocuklarımla yapmaya çalışacağım. Erkek soyumuzun devamıdır, kız değildir gibi ayrımlar yapmam”. (29 yaşında, 7 aylık, 2. çocuğu olan bir baba)

Araştırmaya katılan babaların, babalarından sonra en çok baba rol modeli olarak yakın çevresinde yer alanlar (dede, amca, bacanak, iyi aileler) gelmektedir. Çevrelerindeki iyi aileleri hatta yazılı ve görsel medyada yer alan aileleri örnek aldığını söyleyen bir babanın sözleri şöyledir:

“Şimdi her şeyden önce çevremizde iyi aileler var. Bu ailelerin yetiştirdiği iyi çocuklar, iyi bireyler var. Bunlar model oluyor bize. Yani nasıl hareket etmişler, nasıl davranmışlar. Aileyi nasıl toparlamışlar, sıkıntıyı nasıl çözmüşler izleyerek hatta bazı romanlarda filmlerde babanın rollerini anlatan güzel örnekler var, onları takip ederek örnek alıyoruz”. (57 yaşında, 5 aylık, 1 çocuk babası)

Amcasını örnek alan bir baba ise görüşlerini şu şekilde ifade etmiştir:

“Büyüklerimden örnek aldığım kişiler var. Amcam ve bacanağım nasıl çocuklarına bakıyorlar, nasıl davranıyorlar. Bunları ilk dönemlerde gözlemlemişimdir. Bazen duyarsız kaldığımda ve sinirli olduğumda keşke amcam gibi biraz daha ben de sabırlı olsam diye düşünmüşümdür zaman zaman”. (42 yaşında, 12 aylık, 3. çocuğu olan bir baba)

3) Babaların Bebek Bakımına Katılımları ve Bu Katılımı Etkileyen Faktörlere İlişkin Görüşleri

Babaların bebek bakımına katılıp katılmadıklarını ya da ne derece katıldıklarını öğrenmek amacıyla babalara, “Bebek bakımına katılıyor musunuz?” sorusu yöneltilmiştir. Görüşmelerin yapıldığı babaların yarısından azı (15 baba) bebek bakımına katıldıklarını belirtmiştir. Bu babaların bazıları, bebek bakımına katıldıklarına ilişkin görüşlerini kesin bir dille “ Tabiî ki katılıyorum”, “Tabiî ki”, “Mutlaka”, “Her bakımına katılıyorum” şeklinde belirtmişlerdir. Hatta engelli olan bir baba bebeğinin bakımına katılma çabalarını ve isteğini şöyle belirtmiştir:

“Ben engelli olduğum için çok yardımcı olamıyorum. En azından ağlarsa iki kolumu birleştirip emzik veriyorum ağzına. Kucaklıyorum onu gezdirmeye çalışıyorum. Annesi evde temizlik yapabilsin diye. Çünkü kolay değil çocuğa bakıyor, evi temizliyor, o da stresli oluyor. Tabiî ki her zaman yardımcı olmak istiyorum”. (28 yaşında, 7 aylık, 1 çocuk babası)

Bazı babalar ise bebeğin bakımına bazen, akşamları, yeri geldiğinde katıldığını ya da boş oldukları sürece katıldığını söyleyerek, her zaman katılmadıklarını şu sözlerle ifade etmişlerdir:

- **“Bazen katılıyoruz, annesi elimize bir şeyler tutuşturur, yaptırır yani”.** (24 yaşında, 8 aylık, 1 çocuk babası)
- **“Yeri geldiğinde katılıyorum”.** (27 yaşında, 12 aylık, 1 çocuk babası)
- **“Katılıyorum, çok fazla detaylı olmasa da katılıyorum”.** (24 yaşında, 4 aylık, 1 çocuk babası)
- **“Katılmıyorum. Ama annesi banyo yaptırırken yardımcı oluyorum”.** (29 yaşında, 7 aylık, 2. çocuğu olan bir baba)
- **“Boş olduğum sürece katılırım”.** (25 yaşında, 6 aylık, 1 çocuk babası)

Bebenin bezinin değiştirilmesi hariç diğer bebek bakımı aktivitelerine katıldığını söyleyen bir babanın ifadesi ise şöyledir:

“Altını almak hariç, hepsine yardımcı oluyorum. Altını alamadığımdan değil de, eşim daha iyi yaptığı için”(Gülüyor). (30 yaşında, 12 aylık, 1 çocuk babası)

Babaların bebek bakımına katılımlarını irdelemek üzere sunulan sorulardan biri de “Hangi durumlarda bebeğe siz bakıyorsunuz” sorusudur. Araştırmaya katılan 32 babadan, bebeğin her bakımına katıldığını söyleyen yalnız 3 baba vardır. Bunlardan Emzirme hariç bebeğin bütün işlerini yapabildiğini belirten 38 yaşında, 11 aylık, 1 çocuk babasının ifadesi ise şöyledir:

“Bebeğimiz doğduğundan beri hiç acemiliğim de olmadı. Her durumda bakıyorum. Annem ve akrabalarımız bebeğimiz doğduğunda bize yardımcı oldu. Ondan sonra bebeğimize eşimle ikimiz baktık. Emzirme hariç bütün işlerini yapabiliyorum. Altını alıyorum pek beceremesem de. Banyosunu yaptırıyorum. Ama kıyafetlerini giydirirken zorlanıyorum. Doğduğundan beri tırnaklarını ben kesiyorum. Korktuğu için annesi hiç kesmemiştir”.

Kendini yardımcı rolde görmediğini, bebeğinin her türlü bakımına katıldığını, ifade eden 42 yaşındaki, 12 aylık, 3. çocuğu olan bir babanın sözleri ise şöyledir:

“Ne olursa olsun, yemek yemesi, gezmesi, bezinin değişimi, banyosu, giyimi, oynaması gibi her şeyiyle ilgileniyorum. Ben sadece oynarım gerisini annesi yapsın değil, her bakıma katılırım. Yani her şey ortaklaşadır”.

Babaların “hangi durumlarda bebeğe siz bakıyorsunuz sorusuna” verdikleri yanıtlardan genelde “annenin işi olması”, “evde olmaması” ya da “hasta olması” ön koşulları belirtilmiştir. Bu babalar ancak zorunlu olduklarında bakımda doğrudan rol aldıklarını belirtmişlerdir. 35 yaşında, 12 aylık, 1 çocuk babası bu durumu şu sözlerle açıklamıştır:

“Gündüz saati çocuğa biz bakmıyoruz. Eşimle benim baktığımız dönemlerde eşimin yapması gereken bir takım şeyler olduğu zaman, ben ilgileniyorum. Çocuğun getirilip götürülmesi, altını temizlerken birlikte temizliyoruz, yemek yedirirken bir arada oluyoruz. Sizin de yediğinizi gördüğü zaman daha motive oluyor”.

Beceri eksikliğini de belirten bir başka babanın bu konudaki görüşleri şöyledir:

“Annesinin işi olduğu zaman ilgilenirim, ayağımdaya sallarım. Ama diğer bakımlarına katılamıyorum, bezini falan değiştirmesini beceremiyorum”. (27 yaş, 5 aylık, 1 çocuk babası)

Bir baba ise bebek bakımına yalnız bebeği ağladığında katıldığını ifade etmektedir:

“Ağladığında bakarım. Zaten sadece beni görünce susar. Annesi banyo yaptırırken yardımcı olurum”. (53 yaşında, 9 aylık, 1 çocuk babası)

Eşinin bebek bakımı süresince yıpranmasını dikkate alan bir babanın ilgi çekici ifadesi şöyledir:

“Eşim çocuğa baktıkça bazen sinirleniyor, o zaman ben bakıyorum. Sinirlenince yıpranıyor”. (26 yaşında, 9 aylık, 1 çocuk babası)

Bebek bakımına katılımları koşullu olsa da babaların “yaptıklarını ifade ettikleri” bebek bakımı aktiviteleri oldukça çeşitlidir: bez değiştirme, gezdirmeye, oynama, oyalama, yıkama, yemek yedirme, giydirmeye, uyutma gibi.

Araştırmaya katılan babaları “bebeklerine bütünüyle kendilerinin bakıp bakmadıkları” sorulduğunda yarıdan fazlası (18 baba) bebeklerini bütünüyle kendilerinin bakmadıklarını/bakamadıklarını ya da çok kısa süreli baktıklarını ifade etmişlerdir. Babaların çoğu ancak annenin bir işi olduğunda, kısa süreli bebeğin tüm bakımını üstlenmektedir.

“Yok bütünüyle şu an için olmuyor. Annesi evde olduğu için genellikle o bakıyor. En fazla yalnız başıma baktığım 1-2 saatlik dönemlerdir”. (36 yaşında, 6 aylık, 1 çocuk babası)

Bebeğe bütünüyle bakamamasına, annesini emiyor olmasını neden olarak gösteren bir babanın ifadesi ise şöyledir:

“Yok, olmuyor. Sürekli ağlıyor. Şu an daha annesi emzirdiği için, bende durmuyor”. (33 yaşında, 6 aylık, 2 çocuk babası)

Bebeğe bütünüyle bazen bakabildiğini söyleyen babalar ise bu durumu şu ifadelerle açıklamışlardır:

“Kısa bir süre yalnız bakabiliyorum. Annesi bakkala gittiği zaman”. (28 yaşında, 7 aylık, 1 çocuk babası)

“Bazen oluyor. Annesi evin işini yaparken bakıyorum”. (53 yaşında, 9 aylık, 1 çocuk babası)

Bazı babalar ise bebek bakımını bütünüyle üstlendiği zamanların olmamasını çalışıyor olmalarına bağlamaktadır.

Bebeklerinin bakımına bütünüyle katılan babaların eşlerinin ev dışında çalıştığı saptanmıştır. Eşi nöbetli bir işte çalışan bir baba bu durumu;

“Eşim nöbet tuttuğu zaman sabaha kadar ben bakıyorum. Sabah eşim nöbetten geldiği zaman ona teslim ediyorum” (29 yaşında, 4 aylık, 1 çocuk babası) şeklinde ifade etmiştir.

Öğretmen olan ve eşi çalışan bir baba ise yaz tatilinde bebeğe bütünüyle kendisinin baktığını ifade etmiştir.

Babalara bir gün boyunca bebeğe tek başına bakıp bakamayacakları sorulduğunda bir çoğu “bakabilirim” (8 kişi), “zor olsa da bakarım”(3 kişi) ya da “mecbur kalırsam bakarım” (1 kişi) yanıtlarını vermişlerdir. Bazı babalar da bebeklerine, “ağlamazsa”, acıkmazsa”, “denemedim ama”, “gündüz olursa” uzun süreli bakabileceklerini belirtmiştir. 29 yaşında,12 aylık, 1 çocuk babasının “bakabilirim ama cinnet geçiririm” ifadesi ilginçtir. Bazı babalar ise bir gün boyunca tek başına bebeğe bakamayacağını belirtmiştir. Neden olarak bir baba “zamanının olmamasını” ileri sürerken, bir başkası bunu başaramayacağını şu sözlerle belirtmiştir:

“Mümkün değil bakamam, küçüğe hayatta bakamam”.

(29 yaşında, 7 aylık, 2. çocuğu olan bir baba)

Anne sütünden ayrıldıktan sonra bebeğine bakabileceğini belirten bir baba bu görüşlerini şu şekilde ifade etmiştir:

“Anne sütünden ayrıldıktan sonra bakabilirim. Kızımıza zamanında hemşire ve doktorların belirttiği beslenme programını uyguladığımız halde, her şeyi yediremiyoruz. Beslenme problemimiz var. O yüzden daha çok anne sütüyle besleniyor”. (38 yaşında, 11 aylık, 1 çocuk babası)

Babalara en fazla zorlandıkları bebek bakım aktivitesi sorulmuş, çoğu baba (12 baba) için bebeğin bezini değiştirmenin en fazla zorlanılan bebek bakım aktivitesi olduğu saptanmıştır. Bebeğin bezini değiştirme konusunda babalar ya bezi değiştirirken zorlandıklarını ya da zor geldiği için bez değiştirmediklerini ifade etmiştir. Bir kız çocuk babası ise bakımda nasıl zorlandığını ve bu süreci nasıl aştığını şöyle anlatmaktadır:

“İlk altı ay içinde çok gaz sancısı oluyordu. Bende çalıştığım için uykusuzluk çekiyordum. Onu da bir şekilde işyerimle konuşarak çözüm buldum. Ama gece ağladığında bazen eşime ya da bebeğime kızarak tepkiler verdim. Çünkü bebeğiniz sizi, siz bebeğinizi daha yeni yeni tanıyorsunuz. Farklı ya da olumsuz tepkiler olabiliyor. Sonradan alıştık bu duruma. Başka zorlandığım bir şey yok. Bebeğimiz iyi huylu bir bebek. Bir yemek yemiyor bir de kıyafetlerini giydirirken çok zorlanıyorum. Altını değiştirirken pek beceremiyorum. Bir de kız çocuğu olduğu için altının daha hijyenik tutulması lazım. O yüzden annesi yapıyor”. (38 yaşında, 11 aylık, 1 çocuk babası)

Bu konuda eşi kadar iyi olmadığını anlatan bir babanın ifadesi ise şöyledir:

“Bir anne ile bir babanın bakımı değişiyor. Ben biraz daha acemi davranıyorum ama eşim bu konuda daha profesyonel. Mesela kıyafetini değiştirirken zorlanıyorum. Zorlanıyorum derken bebeği çok hırpalıyorum. Bezini değiştirirken ben tam iyi değiştiremiyorum. Eşim daha iyi değiştiriyor”. (29 yaşında, 4 aylık, 1 çocuk babası)

Babalar tarafından bez değiştirmekten sonra en fazla zorluk ifade edilen bakım aktivitesi “yemek yedirme”dir. 35 yaşında, 2 çocuk babasının bu konuya ilişkin açıklamaları şöyledir:

“Tabii ki insanın tek işi o değil. İşten geliyorsunuz, yorgunsunuz. Sinirli, stresli oluyorsunuz. Bazı durumlarda tahammülünüz alt sınırlara inebiliyor. O dönemlerde sıkıntı yaşanabiliyor. Özellikle yemek yemek istemedikleri zaman birde aç olduğunu biliyorsanız bayağı bir sıkıntı yaşanıyor”.

Araştırmaya katılan 32 babadan 10’u ise bebek bakımında zorlanmadığını dile getirmiştir. Bir babanın bu konudaki çarpıcı ifadeleri şöyledir:

“Olmadı her şey çok güzeldi, rahattı yani. Ukalalık olacakta (gülüyor), zorlanmıyorum ki. Mesela bazen yemek yemek istemez, o da zevkli geliyor bana. Yiyor yemiyor, uğraşıyorum onunla. Güzel bir zaman geçiyoruz. Doğmadan önce şöyle zorlanacaksın, böyle zorlanacaksın, gece uyuyamayacaksın diyorlardı. Hiç biri doğru değilmiş. Her şey en zoruyla çok güzel geçtiği için kolay geliyor”. (36 yaşında, 6 aylık, 1 çocuk babası)

Başka bir baba ise bebeğinin bakımına katılmada zorlanmadığını;

“Hiç zorlanmıyorum. Bana hiçbir şey zor gelmiyor. Annesi bakıyor. Akşamları ben gidip bakıyorum. Evde eksik bir şey olmaz yani her şey var” (40 yaşında, 10 aylık, 2 çocuk babası) ifadeleriyle anlatmaktadır.

Bebeğinize hangi bakımları vermekten hoşlanıyorsunuz sorusuna, babaların çoğunluğu “bebeklerine yemek yedirmekten” (12 kişi) hoşlandıkları yanıtını vermiştir. Yemek yedirmenin ardından araştırmadaki babaların hoşlandıkları bebek bakım aktivitesi olarak bebeklerine banyo yaptıрма (7 kişi), kıyafetlerini değiştirme (4 kişi), bezini değiştirme (1 kişi), saçını tarama (1 kişi), gazını çıkarma(2 kişi) ve su içirme (1 kişi) belirlenmiştir. Bu soruya bir babanın yanıtı şöyledir:

“Altını değiştirmek dermişim (Gülüyor). Yemek yedirmek güzel oluyor, hoşuma gidiyor. Özellikle sebze yemeklerini, yoğurdu çok seviyor. Yani yerken çok güzel oluyor. Üstünü değiştirirken biraz huysuzlanıyor ama, yeni bir şey giydirdiğiniz zaman çok güzel oluyor, onu da seviyorum. Banyoda da güzel zaman geçiriyoruz, onu yıkarken”. (36 yaşında, 6 aylık, 1 çocuk babası)

Daha az zorlandığı için bebeğiyle oyun oynamanın hoşuna gittiğini belirten bir baba şunları söylemiştir:

“Ben en çok oyun oynatmayı seviyorum, diğerleri zor oluyor. Emerek uyuduğu için o benle çok ilgili olmuyor. Yemek yerken de sürekli bir şeyler yapmanız lazım yedirebilmek için. Ben en çok oyun oynama kısmını seviyorum”. (35 yaşında, 12 aylık, 1 çocuk babası)

Bir başka baba ise hoşlandığı bebek bakım aktivitelerini şu şekilde ifade etmiştir:

“Bebeğimle ilgili her şey güzel. Onu gezdirmeyi, onunla oyun oynamayı seviyorum”. (27 yaşında, 5 aylık, 2. çocuğu olan bir baba)

Az da olsa ifade edilen bebek bakımına katılım aktivitelerinden olan “bebeğin gazını çıkarma” ve “konuşturmaya çalışma”ya ilişkin bir babanın ifadesi şöyledir:

“Gazını çıkarmak çok hoşuma gidiyor. Omzuma yasladığımda günün bütün yorgunluğu gidiyor, diyebilirim. Yere yatırıp el kol hareketlerini izlemek, ufak tefek kelimeler söylemeye çalışması (agu demesi) hoşuma gidiyor”. (32 yaşında, 5 aylık, 1 çocuk babası)

“Bebeğinizin bakımına günde ne kadar zaman ayırıyorsunuz” sorusuna, araştırmaya katılan babaların 19’u bebeklerinin bakımına hafta sonları daha yoğun zaman ayırdıkları belirtmişlerdir. Bazı babaların açıklamalarından “bebek bakımına ayrılan zaman” olarak ifade edilen zamanın, aslında ailenin bütünü ile geçirilen zaman olduğu dikkati çekmektedir. Bebeğinin bakımına hafta sonu daha yoğun zaman ayırdığını bir baba şu şekilde ifade etmiştir:

“Hafta sonu evdeyim. Eşimle ve çocuğumla gezmeye çıkıyorum. Hafta sonu daha fazla vakit ayırıyorum”. (28 yaşında, 7 aylık, 1 çocuk babası)

35 yaşında, 12 aylık, 2. çocuğu olan başka bir baba ise hafta sonu daha yoğun zaman ayırdığını;

“Hafta sonu dışarıya falan çıkıyoruz. Gezmelere falan çıktığımız zaman bir günü daha yoğun paylaşıyoruz. Çünkü hafta içi gündüz işe gidip geliyoruz derken daha çok özlüyorlar. Hafta sonu beraberce daha yoğun bir zaman yaşıyor” ifadeleriyle anlatmaktadır.

Babaların yarısından fazlası (18 kişi), hafta içi işten geldikten sonra bebeği uyuyana kadar bebeğiyle ilgilendiğini ifade etmiştir. 28 yaşında, 2. çocuğu 6 aylık olan bir babanın bebeğiyle ilgilendiğini ifade eden açıklamaları şöyledir:

“İşim bittiği zaman sabaha kadar. Hatta büyük kızım vardı hiç unutmam bir gün sabaha kadar uyumadı. Aşı yapılmıştı ve sabaha kadar ben de hiç uyumadım, koridorda onu kucakladım ve dolaştırdım”.

4 baba da bebeğinin bakımına sadece 1-2 saat ayırabildiğini ifade etmiştir. İş nedeniyle bebeğinin bakımına yalnız 1-2 saat ayırdığını ifade eden bir babanın açıklamaları ise şöyledir:

“Birebir 1-2 saat falan ilgilenebiliyorum. Ben market işlettiğim için”. (29 yaşında, 7 aylık, 2. çocuğu olan bir baba)

Bebeğine her zaman vakit ayırdığını ifade eden yalnız 3 baba vardır. 53 yaşında, 9 aylık erkek çocuk babası olan bir baba, bebeğine her zaman vakit ayırdığını;

“Her anımı bebeğime ayırıyorum işim ayrı, bebeğimin bakımı ayrı. Bebeğimin sevgisi bambaşka” şeklinde ifade etmiştir.

Her üç babadan biri işlerinin bebeklerinin “gündüz” bakımına katılmalarına engel olduğunu belirtmişlerdir. Bu babalar, “işte olma” (4 kişi), “iş nedeniyle eve geç gitme” (2 kişi), “işlerinin yoğun olması” (2 kişi), “gündüzleri çalışma” (1 kişi), “iş yolculuğuna çıkma” (1 kişi) gibi nedenlerle bebeklerine gündüz zaman ayıramadıklarını belirtmişlerdir. İşleri nedeniyle bebeğinin bakımına gündüz zaman ayıramayan babalardan bazılarının ifadeleri şöyledir:

- **“İşim nedeniyle eve gitme saatlerim geciktiği için zaman ayıramadığım oluyor. Ben gittiğimde uyumuş oluyor o zaman, zaman ayıramamış oluyorum”.** (35 yaşında, 12 aylık, 1 çocuk babası)
- **“Oluyor, tabii ki. Dışarıda ya da işte olduğum zaman, zaman ayıramıyorum. Ama elimden geldiğince ayırmaya çalışıyorum”.** (32 yaşında, 8 aylık, 1 çocuk babası)
- **“Gündüz hep çalıştığım için sadece akşamları vakit ayırabiliyorum”.** (24 yaşında, 4 aylık, 1 çocuk babası)
- **“İşlerim çok yoğun olduğu zaman, vakit ayıramıyorum. Sabah erken gidiyorum, akşam geç geliyorum”.** (25 yaşında, 6 aylık, 1 çocuk babası)
- **“Bazen oluyor. İşim gereği yolculuğa falan çıkıyorum. O zaman da telefonla hasret gidermeye çalışıyoruz”.** (32 yaşında, 5 aylık, 1 çocuk babası)

Bazı babalar ise bebek bakımına katılmamaya “keyfi” nedenler göstermişlerdir. Bu babalar misafirlğe gittiğinde (1 kişi), gençliğin verdiği bir etki ile (1 kişi), babanın kendi işleri olduğunda (1 kişi), işten yorgun geldiğinde (1 kişi), dışarıda olduğu zaman (1 kişi), bebeğine zaman ayıramadıklarını ifade etmişlerdir.

Gençliğin verdiği bir etki ile bebeğinin bakımına zaman ayıramadığını söyleyen bir babanın ifadesi oldukça ilginçtir:

“Gençliğin verdiği bir etki var. Bizi seven arkadaşlar var. Ama bazen arkadaşlarla çıktığım oluyor. Böyle olursa biraz zaman ayıramıyorum. Çünkü benim de ihtiyacım var. Alkolüm, sigaram, kumarım yoktur”. (28 yaşında, 7 aylık, 1 çocuk babası)

30 yaşında, 12 aylık bebeği olan, 1 çocuk babası bir babanın misafirliğe gittiğinde zaman ayıramamasını;

“Zaman olarak misafirliğe gittiğimizde annesi bakar. Okey gibi oyun falan oynanacak olduğu zaman sıkıntı yaratıyor. (Gülüyor.) Kendi oynamak istiyor o yüzden oynayamıyorum” şeklinde ifade etmiştir.

Araştırmaya katılan her 3 babadan biri (11 baba) bebeğinin bakımına her zaman vakit ayırdığını ifade etmiştir. Bebeğine her zaman vakit ayırdığını ve bebeği için işini bile bırakıp zaman ayırabileceğini belirten babaların açıklamalarına şu ifadeler örnek verilebilir:

- **“Kızıma her zaman zaman ayırırım, canımdır o benim. Gerektiğinde işimi bırakır zaman ayırırım”.** (29 yaşında, 7 aylık, 2 çocuk babası)
- **“Her gün ben onlarlayım. Onlar benim yanımda”.** (27 yaşında, 12 aylık, 1 kız babası)
- **“Zaman ayıramadığım olmuyor diyebilirim”.** (36 yaşında, 6 aylık, 1 çocuk babası)
- **“Çok nadir. Genellikle ayırabilirim”.** (35 yaşında, 12 aylık, 2. çocuğu olan bir baba)

4) Babaların Bebek Bakımına Katılımlarına Çevrenin Tepkisine İlişkin Görüşleri

“Bebeğinizin bakımına katıldığınızda çevrenizin tepkisi nasıl oluyor?” sorusuna yaklaşık her üç babadan biri (13 baba), bu tepkilerin olumlu olduğu yanıtını vermiştir. 25 yaşında, 6 aylık, 1 çocuk babası görüşlerini “İyi tepkiler alıyorum. Bir baba çocuğuna bakmalı. Ben çocuğuma bakarım” şeklinde ifade etmiştir. Bir başka baba ise bebek bakımına katılmasına çevresinin tepkisinin olumlu olmaktan daha öte olduğunu şöyle anlatmıştır:

“Çevrenin tepkisi gayet iyi oluyor. Hatta gurur duyuyorlar torunumuza iyi bakıyorsun’ diyorlar”. (29 yaşında, 4 aylık, 1 bebek babası)

Bir baba ise bebeğinin bakımına katılımının çevresince ‘kötü baba olmadığının’ kanıtı olarak görüldüğünü ve bebeğiyle ilgilenmesinin onları mutlu ettiğini şöyle belirtmiştir.

“Herkes benim kötü bir baba olamayacağımı bildiği için, beni tanıyanlar bebeğimize baktığımda mutlu oluyorlar. Kızımın bana benzediğini söylüyorlar. Hep olumlu tepkiler alıyorum. Hayata bakış açımı ve nasıl bir insan olduğumu biliyorlar. O yüzden bir sıkıntı yaşamıyoruz. (38 yaşında, 11 aylık, 1 çocuk babası)

Bebeginin bakımıyla ilgilendiğinde çevresi tarafından kılıbık ya da “light” olarak nitelendirildiğini belirten baba sayısı yalnız 4’tür. İfadelerden bu nitelendirmelerin “takılma” düzeyinde olduğu anlaşılmaktadır.

“Giyinmesine falan yardımcı olduğum zaman light baba diyorlar. Ama ilgilenmek güzel. Onun dışında sorun olmuyor. En çok tepkiyi ağabeyimden alıyorum. Ara sıra babam takılıyor. Onun dışında öyle büyük bir tepki almıyorum”. (30 yaşında, 12 aylık, 1 çocuk babası)

Bir başka babanın bebek bakımına çevrenin tepkisine ilişkin ifadeleri ise şöyledir:

“Anne ve babamdan olumsuz tepki almam da, dışardan kılıbık diyorlar ya o oluyor işte. O gözle baksalar da, düşünseler de ben rahatsız olmuyorum. Çünkü eşim memnun olduktan sonra gerisi önemli değil benim için”. (26 yaşında, 9 aylık, 1 çocuk babası)

Babaların bebek bakımına katılmalarına çevrenin olumsuz tepkisi yalnız 4 baba tarafından ifade edilse de “aldırmam” ya da “aldırmıyorum” diyen babaların varlığı (11baba), babaların çevrelerinden tepki beklentisine ya da tepkisine işaret etmektedir. Bu babalardan bazıları başkalarının ne düşündüğünü önemsemediklerini, söylenenlere aldırmadıklarını ve söylenenlerle ilgilenmediklerini belirtmişlerdir. Bebek bakımına katılma olumsuz tepkinin “eski kafalı” olmakla ilgili olduğuna işaret eden bir baba şunları söylemiştir:

“Karşıdaki insanlar için çok tuhaf geliyor. Ama ben ilgilendiğim için mutluyum yani. İnsanlar nasıl düşünürse düşünsün. Tabii ki olumlu. Eski kafa olmadıktan sonra, şimdiki nesil olumlu karşılıyor. Ama eski insanlar olduğu zaman biraz değişiyor. Onlar kendi bildiğini yapıyor”. (28 yaşında, 7 aylık, 1 çocuk babası)

Bir başka baba ise bu durumu ve kendi tepkisini şöyle anlatmaktadır:

“Benim için bir değişiklik yaratmaz onların bakış açısı. Yani çok da abes karşılamıyorlar ama karşılayanlar varsa da bana fark ettirmiyorlarsa da benim için fark etmez. Çok önemli değil. Önceden çocuklarımla, benim köyüme gittiğimde biraz daha çekiniliyordu ama şimdi yok böyle bir şey”. (42 yaşında, 12 aylık, 3. çocuğu olan bir baba)

Birçok baba da kendileri için bebeklerinin ikisi arasındaki bağın önemine vurgu yaparak çevrenin tepkilerini “sinek vızıltısı” gibi geldiğini ifade etmiştir.

“Çevredekilerin dedikleri sivrisinek vızıltısı gibi geliyor bana. Ben kendi doğrularımı uygulamaktayım. Çevre bizi etkilemez. Ben bebek için doğru olan, yetişmesi için doğru olan, kristalleşmiş fikirlerim ne onları uyguluyorum. Onların dediğine bazen gülüyorum. Çok doğru söylüyorsun falan diyorum alaya alıyorum. İşte öyle geçip gidiyoruz”.
(57 yaşında, 5 aylık, 1 çocuk babası)

5) Babaların Bebek Bakımına Katılımlarının İşlerine Olan Etkisine İlişkin Görüşleri

Bebek bakımına katılım iş dönüşü akşamları ya da hafta sonları üstlenilen bir sorumluluk olduğundan, babaların önemli bir kısmı (24 baba) bebek bakımına katılmanın işlerini aksatmadığını açıklamışlardır. Bu konuda bir babanın açıklaması şöyledir:

“Akşamları evde oluyorum. Zamanımı hep çocuklarıma ayırıyorum”. (43 yaşında, 5 aylık, ikiz çocuk babası)

Bir başka baba ise, gündüzleri bebeğine baksa işlerinin aksayacağını söylemiştir. Bebek bakımının, babaların işini aksatmamasının nedeni mesai saati dışında bebek bakımına katılıyor olmalarındandır.

Babalardan üçü ise bebek bakımına katılmanın işlerini aksattığını belirtmişlerdir. Babaların açıklamalarından aksayan işlerin doğrudan işleri ile ilgili olmadığı görülmektedir. Bebek bakımının kişisel gelişimine engel olduğunu ifade eden bir babanın açıklamaları şöyledir:

“Mesela ben açık öğretimde okuyorum, ders çalışmıyorum. Kursu gideyim diyorum, gidemiyorum, ona zaman ayırmamız gerekiyor. Tabii ki engelliyor. Evet engelliyor. Burada yine fedakarlık yapmak gerekiyor”.
(30 yaşında, 12 aylık, 1 çocuk babası)

Bebek bakımına katılımın işlerini aksattığını ifade eden bir başka babanın açıklamalarından aksamanın “ev işlerinde” olduğu anlaşılmaktadır.

“Haliyle yani. Kucağınızda bebek var diyelim hanım şu domatesleri, soğanları doğra dedi. Kucağınızda bebek var, nasıl doğrayacaksınız. Mecburen onu yatırmanız gerekiyor. Kangurulara imreniyorum, karnında kese, yavrularını oraya koyuyorlar, elleri boş, ne güzel, her şeyi yapıyorlar. Böyle bir şey düşünüyorum. Yoksa sana muhtaç. Daha etrafa da tutunup, yürüyemediği için dikkat etmemiz gerekiyor”. (57 yaşında, 5 aylık, 1 çocuk babası)

TARTIŞMA

Çocukların gelişimlerinin şekillenmesinde babaların, babaların gelişimlerinin şekillenmesinde de çocukların oynadığı rol önemlidir. Bebeklerin annelerine olduğu kadar babalarına da bağlandığı araştırmalarla da desteklenen bir gerçektir. Babaların bebek bakımına artan katılımının daha yakın bir baba-çocuk ilişkisi oluşturduğu ve bu babaların çocuklarına daha fazla önem verdikleri bilinmektedir. Aynı zamanda erkeklerin çocuk bakımına ortak olmasının, orta yaşlarda psiko-sosyal sağlıklarının da iyi olmasını sağlamaktadır. Çünkü çocuğun günlük bakımına katılım babalara sıcak, ilgili ve bencil olmayan yönlerini geliştirme ve görme fırsatı vermekte ve olgunlaşmalarına katkıda bulunmaktadır. Baba ya da annenin partnerinin anneyi destekleyen herhangi bir başkası tarafından tekrarlanamayacak şekilde annelik rolüne erişmede katkısı vardır. Babanın desteği, eşler arasındaki ilişkinin yolunda olması ve evlilik çatışmalarının az olması annelerin annelik deneyimini pozitif olarak algılamalarında etkilidir. Kadının bakımını üstlenen hemşire doğum öncesi, doğum ve doğum sonrası dönemlerde anne sağlığını koruma ve yükseltme ile ilgili sorumluluklarının yanında, gebeliğin ve doğumun başta baba olmak üzere ailenin diğer bireyleriyle de ilgili olduğunun, annenin fiziksel ve ruhsal sağlığının, çevresinden ayrı düşünülmemeyeceğinin bilincinde olmalıdır.

Özetle yukarıdaki görüşlerden hareketle yapılan bu çalışmada 4-12 aylık bebeği olan babaların, babalık rolü algısı ile bebek bakımına katılımı arasındaki ilişki araştırılmış, elde edilen bulgulara ilişkin tartışmalar aşağıda verilmiştir.

5.1. Babaların Bebek Bakımına Katılımı

Babaların bebek bakımına katılımları üzerinde etkili olabilecek özellikler literatürde ebeveynlik yaşı, eğitim, babanın çalışma saatleri, annenin çalışma durumu, meslek, bebeğin yaşı ve cinsiyeti olarak belirtilmiştir (20,21,27,34,89,90,91,92,93). Bu araştırmada babaların bebek bakımına katılımları üzerinde istatistiksel olarak anlamlı olduğu saptanan değişkenler; babaların yaşadıkları sağlık ocağı bölgesi, eğitim durumu, işi, babaların doğdukları yer, babaların eşlerinin eğitim durumu, eşin işi, çocuk sayısı ve bebeğe ayrılan zaman olup, literatürle benzerlik göstermektedir. Babanın yaşı, Antalya'da yaşama süresi, babanın eşinin yaşı ve sahip olunan bebeğin yaşı, babaların bebek bakımına katılımları üzerinde istatistiksel olarak anlamlı olmayan değişkenlerdir.

Babaların bebek bakımına katılımları üzerinde etkili olduğu belirlenen değişkenlerden üçü (yaşanılan yer, eğitim ve iş) sosyoekonomik statünün de göstergelerindendir. Bu nedenle bu üç değişkenin bebek bakımına katılımı ilişkisi art arda tartışılmıştır.

Sosyoekonomik kelimesi hem toplumsal hem de ekonomik alanı ve aralarındaki ilişkiyi tanımlayan kapsayıcı bir kavramdır. Sosyoekonomik statünün yüksek olması hem eğitim seviyesinin hem de alım gücünün yüksek olduğunu gösterir. Araştırmada sosyoekonomik düzeyin yüksek olduğu 2 No’lu S.O bölgesinde yaşayan babaların bebek bakımı soru formu geneli ve alt gruplarında daha yüksek düzeyde katılım belirttikleri saptanmıştır (Tablo 4.4). İlgili literatür incelendiğinde genelde sosyoekonomik durumu iyi olan babaların bebek bakımına katılımlarının yüksek olduğu görülmekte olup, bu çalışmanın bulgularıyla benzerlik göstermektedir (18,20, 94). Erkek olma ve çocuk bakımına katılma üzerinde etkili ataerkil yapının gecekondü bölgesinde daha katı uygulandığı, bu sosyokültürel yapının baba evde olsa bile bebek bakımına katılmasına engel olduğu söylenebilir. Ülkemizde yapılan çalışmalardan Koçak’ın (8) belirttiğine göre Ögüt’ün (1998) çalışmasında da üst sosyoekonomik çevrelerden gelen babaların temel bakım konusunda daha fazla sorumluluk üstlendiği saptanmıştır. Bizim çalışmamızda da sosyoekonomik düzeyin yüksek olduğu 2 no’lu sağlık ocağı bölgesinde yaşayan babaların, bebek bakım aktivitelerinin tümüne 11 no’lu sağlık ocağı bölgesindeki babalara göre daha fazla katıldıkları saptanmıştır. 11 no’lu sağlık ocağı bölgesindeki babaların en yüksek katılım gösterdikleri bebek bakım aktiviteleri “eşi, bebeği dışarıda gezdirirken onlara eşlik etme”, “bebeği dışarıda kendisi gezdirmeye”, “Bebek ağladığında, eşinin bebeği sakinleştirmesine yardımcı olma” gibi ilgi ve oyun alt grubunda yer alan aktivitelerdir ($\bar{X}=3.80$). Feldman (95), babaların bebek ve çocuk bakımına katılımlarının sosyal çevre açısından kabul edilme ve desteklenmenin önemli olduğunu belirtmiştir. Bebek bakımının doğrudan fiziksel bakımı, kişisel gelişim ve sağlığı ilgilendiren bölümlerine babaların genelde ancak sosyoekonomik statünün düşük olduğu bölgelerde daha az katılıyor olmaları, kadın sağlığı ile ilgilenen tüm sağlık çalışanlarının dikkate alması gereken bir özellik olarak karşımıza çıkmaktadır.

Bilindiği gibi kadın ve erkekler, ailede olduğu kadar okullarda da ebeveynlik konusunda eğitilirler. Okul çevresi geleneksel cinsiyet rolleri konusundaki beklentileri o ya da bu şekilde sürekli yeniden üretir. Çocuk hangi davranışın cinsiyet rol beklentisine uyup hangisinin uymadığının ayrımını yapar. Öte yandan eğitim bir bireyin öz yeterliğini de etkilemektedir. Daha fazla eğitim öz yeterlikte artmaya neden olmaktadır. Öz yeterlik, bireylerin nasıl davranacaklarını belirleyen zihinsel süreçlerden biridir. Anne-babalık becerilerinde öz yeterlik ise anne-babalık görevleri konusunda sahip olunan güven ve anne-babaların çocuklarının gelişimlerini pozitif bir şekilde etkileme becerilerinin algılanmalarıdır (96). Araştırmada eğitim durumu, babanın bebek bakımına katılımı üzerinde tümüyle etkili demografik özelliklerden biri olarak kendini göstermiş ve eğitim düzeyi yüksek olan babaların bebeğin fiziksel bakımı da dahil olmak üzere bebek bakımına katılımlarının daha yüksek olduğu belirlenmiştir (Tablo 4.6). Coverman and Sheley (20)’in, çalışmasında babaların eğitim düzeyi arttıkça bebek bakımına katılımlarının arttığı, benzer şekilde Ahmeduzzaman and Roopnarine (18)’in çalışmasında eğitim düzeyi yüksek ve demokratik ailelerde çocuk yetiştirmede baba katılımının daha yüksek olduğunu saptamıştır. Maridaki-Kassotaki (94)’nin Yunanlı babaların bebek bakımına katılımlarına ilişkin yaptığı çalışmasında da kırsal alanda yaşayan, düşük eğitim düzeyli ve düşük statülü işi olan babaların, bebek bakımına şehirli, yüksek eğitimli ve yüksek statülü işe sahip babalardan daha az katıldıkları saptanmıştır. Ülkemizde yapılan Seçer, Çeliköz ve Yaşa (34)’nin çalışmasında da babaların eğitim düzeyi

arttıkça kendilerini babalık işinde daha yeterli gördükleri ve üniversite mezunu babaların ilköğretim mezunu babalara göre babalığa yönelik ilgisinin daha olumlu olduğu belirtilmiştir. Sevil ve Özkan (97), çalışmasında da babanın eğitim düzeyi arttıkça çocuk bakımına ve ev içi sorumluluklarına daha fazla katıldığı saptanmıştır. Kocayörük ve Hatipoğlu Sümer (98) Baba Katılım Eğitimi'nin geliştirilmesi, bu eğitimin aile işlevlerine ve lise 9'uncu sınıf öğrencilerinin akran ilişkilerine etkisini araştırmıştır. Bu çalışmanın sonucunda baba katılım eğitiminin, babaların çocukları ile ilişkilerindeki aile işlevlerinin artmasında etkili olduğu belirtilmiştir. Araştırmamızda eğitimin, bebek bakımına katılımını bütünüyle etkileyen bir faktör olması ve bu bulgunun literatürle paralellik göstermesi, baba katılımı ve eğitim arasındaki ilişkiyi bir kez daha gözler önüne sermektedir.

Babaların bebek bakımına katılımları üzerinde etkili olduğu saptanan özelliklerden bir diğeri ise babaların işidir. Çalışmamızda işin statüsü arttıkça babaların bebek bakımına katılımının arttığı saptanmıştır (Tablo 4.7). Bu eğilim öğretmen, avukat gibi meslek sahibi babaların oluşturduğu memur olan babalarda belirgin olup, bu babalar, bebeğin bezini, kıyafetini değiştirme, besinini hazırlama, besleme gibi doğrudan katılımını içeren bakım aktivitelerine diğer gruplara göre daha fazla katılmaktadırlar. Çalışmamızın sonuçları literatürle de benzerlik göstermektedir (18,20,27,49,50). Özellikle işsiz babaların çocuk bakımına katılımlarının daha az olduğu verilerden görülmektedir. Bunun nedeni babaların tedarikçi olarak kabul edildiği güçlü ataerkil toplumsal kurallara olup, 'tedarikçi' rolünü üstlenemeyen babanın erkeklik imgesinin bebek bakımına katılım gibi kadın işi olarak görülen işlerle daha fazla tehdit ediliyor olması olabilir. Rol çatışma teorisine göre bebek/çocuk bakımına katılmaktan kaçınmak kişiyi güçlü ve prestijli yaparken, katılmak ise zayıf bir pozisyona sokar (21). Öte yandan erkekler arasında artan işsizlik oranı gibi ekonomik eğilimler (27) ailelerdeki ekmek kazanma ve çocukla ilgilenme rollerini ve çocuğun bakımına katılımını etkilemektedir (49). O'Connell (49)'ın 5 yaş altı okul öncesi çocuklar, onların babaları ve anneleriyle yaptığı çalışmada elde edilen bulgular yaptığımız çalışmanın bulgusu ile ters düşmekte olup, aylık gelir düzeyi düşük olan ailelerin çocuk bakımına yüksek oranda katıldıkları belirtilmiştir. Sevil ve Özkan (97), ise orta gelir düzeyine sahip babaların, yüksek gelir düzeyine sahip babalara göre çocuk bakım aktivitelerine daha fazla katıldıklarını saptamıştır. Öte yandan aynı çalışmada memur olan babaların çocuk bakım aktivitelerine daha fazla katıldığı belirtilmiştir. Coverman and Sheley (20) ise işte geçirilen zamanın önemli olduğunu, işinde daha az çalışan babaların ev işlerine daha fazla katıldığını belirtmiştir. Babanın işinin statüsünün bebek bakımına olan etkisi kadın sağlığının değerlendirilmesi açısından bu çalışmanın önemli bir bulgusudur. Özellikle erkeğin işsiz olduğu ailelerde, babanın bebek bakımına katkısı olmadığı gibi kadının iş yükünü daha da artırdığı ve bu kadınlarda rolde zorlanma, tükenme gibi sorunların daha fazla yaşanacağı söylenebilir.

Bu çalışmada yaşın, babaların bebek bakımına katılımlarında etkili bir değişken olmadığı saptanmıştır (Tablo 4.5). Sevil ve Özkan (97)'in çalışmasının sonucu da bizim çalışmamızın sonucu ile benzerlik göstermekte olup, baba yaşının artmasının, babanın bebek ve çocuk bakımına katılımı üzerinde etkili olmadığını belirtmiştir. Genel beklenti ileri yaştaki babaların bebeklerinin bakımına daha fazla

katılacağı yönündedir. İlgili literatürde ise hem genç (24 yaş ve altındaki babalar genç baba olarak kabul edilmektedir) hem de ileri yaşta baba olmanın etkili olduğunu gösteren çalışmalar vardır. Tiedje and Darling-Fisher (27) belirttiğine göre Marsiglio (1993) babaların yaşı arttıkça, bebek bakımına katılmaya daha istekli olduklarını bulmuştur. Ayrıca Coverman and Sheley (20)'in çalışmasında da babaların yaşı arttıkça bebek bakımına katılımlarının yüksek olduğu saptanmıştır. Yaş arttıkça babaların bebek bakımına katılımlarının artmasına babaların yaşla birlikte deneyimlerinin artması, ataerkil yapıya ilişkin engelleyici kuralları önemsemedikleri, sosyoekonomik olarak bazı sıkıntıların üstesinden geldikleri için bebek bakımına daha fazla zaman ayırdıkları düşünülebilir. Öte yandan yaş arttıkça bebek bakımına katılımın azaldığını gösteren çalışmalar da vardır. Seçer, Çeliköz ve Yaşa (34)'nın çalışmasında 35 yaşın altında olan babaların, 36 yaş üstünde olan babalara göre babalığa yönelik ilgi düzeylerinin daha yüksek olduğu bulunmuştur. Yeung et al. (99)'nın çalışmasında da babaların yaşı arttıkça bebeğin bakımına katılımlarının düştüğü belirtilmiştir. Bizim çalışmamızda yaşı etkili bir değişken olarak ortaya çıkmaması, hangi yaşta olursa olsun babaların benzer sosyokültürel babalık algı-bilgi-becerisine sahip olduklarını düşündürmektedir.

Ataerkillik; babanın yönetimi, babanın ailede genç erkeklere, kızına ve karısına hükmetmesi demektir (42). Evin sahibi ve reisi de doğal olarak erkektir ve evin temsil edilmesi ve yönetimiyle ilgili kararları da büyük oranda erkek vermektedir. Otorite önemli oranda yaş ve cinsiyete göre belirlendiği için kadın ve çocuklar erkeklere, daha genç olan erkekler de yaşlı erkelere “itaat” etmektedir. Kadın, cinsiyet temelindeki işbölümü uyarınca “ev hanımı”, “analık” gibi rolleri yerine getiren geleneksel bir konumdadır (2). Bu çalışmada babaların bebek bakımına katılımları üzerinde etkili olduğu saptanan bir başka değişken babaların doğdukları yerdir. Araştırmamızda Batı, Kuzey ve Güney bölgelerinden olan babaların bebek bakımına daha fazla katılım belirttikleri saptanmıştır (Tablo 4.8). Bunun nedeni bu bölgelerde çekirdek ailelerin yaygın olması, kadınların çalışma oranlarının ve eğitim düzeylerinin yüksek olması olduğu düşünülmüştür. Öte yandan Batı'dan Doğu'ya gidildikçe azalan puan ortalamaları, doğulu babaların “bebeği besleme, kıyafetini değiştirme, hastalandığında bakma, aşıya götürme ve bebeğine masal anlatma” gibi fiziksel ve kişisel gelişim ve sağlık bakımı aktivitelerine daha az katıldıklarını ve çocuğun bakımıyla ilgilenme görevinin annenin üzerinde olduğunu göstermektedir. Ataerkil yapının daha güçlü olduğu Doğu ve Güneydoğu Bölgeleri'nde, içinde yaşanan kültürün babalığı da içeren cinsiyet rollerini daha sıkı kontrol ettiği ve bu kalıpların dışına çıkanları daha ağır eleştirdiği bir gerçektir. Ökten (2) çalışmasında Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde kadınının konumunun büyük oranda geleneksel roller tarafından belirlendiğini ve cinsiyete dayalı işbölümü nedeniyle kadına “ev hanımı” ve “analık” rolleri verilip, kadının sadece bu kalıplara sıkıştırıldığını belirtmiştir. Her ne kadar bu kültürden çıkmış olsalar da babaların geleneklerden, önceki kültürün alışkanlıklarından ve davranışlarından kolaylıkla vazgeçemedikleri anlaşılmaktadır. Doğu ve Güneydoğu kökenli olan babaların bebek bakımına katılımlarının düşüklüğü, bu babaların babalık rolü algılarının diğer bölgelerden gelen babalara göre daha olumsuz olmasının bir yansıması olabilir.

Babaların Antalya’da yaşama sürelerinin, bebek bakımına katılımları üzerinde etkili bir değişken olmadığı saptanmıştır (Tablo 4.9). Oysa göç, aynı ülke içine olsa bile birey, aile ve toplumu yeniden uyum sürecine sokan bir eylemdir. Göç edenler yalnız evlerini değil kültürlerini de beraberlerinde taşırlar. Yerleştikleri yerin kültüründen etkilenir, değişirler (100). Beklendik olan Antalya’da yaşama süresi daha kısa olan babaların değişik bir çevreye, kültüre gelme, sosyal desteklerin azalması ya da yokluğu nedeniyle eskiden kolaylıkla yürüttükleri rollerinde zorlanmaları yönündeydi. Göç edilen yerde yaşama süresinden çok, göç edilen bölgenin önemli bulunması, değerlerin nasıl devam ettirildiğinin göstergesi olup araştırmamızın ilginç bir bulgusudur. Stewart (101) çalışmasında göç eden ailelerde eğer anne ve baba çalışıyor ise bebek bakımı konusunda desteğe ihtiyaç duyduklarını belirtmiştir. Bu nedenle babaların ev işi ve çocuk bakımında eşine daha fazla yardımcı olduğu saptanmıştır.

Babaların eşlerinin yaşı da tıpkı babanın yaşı gibi, babaların bebek bakımına katılımları üzerinde etkili bir değişken değildir (Tablo 4.10). Eşlerin 25 ve altı olduğu yaş grubunda, babaların bebek bakımına katılımında genel bir yükselme olmasına karşın önemlilik yaratacak kadar olmadığı yapılan analizlerde görülmektedir. Bu sonuç genç yaştaki kadınların eşlerini daha çok bebek bakımına katma eğilimine sahip olduğu ya da daha genç erkeklerin ataerkil değerleri içeren erkek rol kalıplarına bağlılığının daha az olması ile açıklanabilir. Ancak bu, gruplar arasında önemli fark yaratacak kadar güçlü bir eğilim değildir. Oysa Steinberg, Kruckman and Steinberg (50) “Japonya ve Kanada’da Babalık Kavramını Yeniden Oluşturmak” adlı çalışmasında, genç yaştaki kadınların çalışma yaşamına katılmasıyla çalışan anne kavramının öneminin arttığını ve böylece babanın çocuk bakımında daha fazla sorumluluk aldığını saptamıştır.

Babaların eşlerinin eğitim durumu, babaların bebek bakımına katılımları üzerinde etkili bir başka değişkendir. Eşlerin eğitim düzeyi arttıkça babaların bebek bakımına daha yüksek katılım belirttiği, kadınların eğitiminin lise ve üzeri olmasının babaların bebek bakımına katılmalarında kritik bir düzey olduğu saptanmıştır (Tablo 4.11). Benzer şekilde Kuzgun ve Sevim (13)’in çalışmasında da kadınların eğitim düzeyi arttıkça, babaların bebek bakımına katılımının arttığı belirtilmektedir. McVeigh, John and Cameron (102) “Bebeğin Doğumundan Sonraki Altı Haftada Babanın Fonksiyonel Durumu” isimli çalışmasında, eğitim düzeyi yüksek olan babaların çocuk bakımına katılımları ($\bar{X}=3.056$) kadar ev işi sorumluluklarına ($\bar{X}=3.071$) da katıldığını belirtmiştir. Bu babaların çocuk bakım aktivitelerinden kıyafet değişimi ve uyutmaya, ev içi sorumluluklarından ise ev temizliği ve yemek yapımına katıldıkları saptanmıştır. Eşlerin eğitim düzeyinin artmasının özellikle babaların en az katılım gösterdikleri fiziksel bakım aktivitelerine katılımı artırması araştırmamızın önemli bir bulgusudur. Eğitimli annelerin bilgi ve duygusal açıdan destek sağlayarak, babanın katılımını talep ederek babaları bebek bakımına kattıkları düşünülebilir.

Bu çalışmada eşlerin işi, babaların bebek bakımına katılımları üzerinde etkili faktörlerden biri olup, eşleri işçi ve ev hanımı olan babalar, eşleri esnaf ve memur olanlara göre bebek bakımına daha az katılım belirtmiştir (Tablo 4.12). Bu sonuca göre eşleri memur ya da esnaf olan babalar özellikle, “bebeğe banyo yaptırma”, “bebeğin kıyafetlerini değiştirme”, “bebeğin besinini hazırlama” ve “bebeği beslerken eşine yardımcı olma” gibi fiziksel bakım aktivitelerine daha fazla katılım göstermektedirler. Daha yüksek eğitim gerektiren, prestijli iş sahibi olan bu annelerin, babalarla birlikte bebek bakımını paylaşabildikleri, babayı bebeğin her türlü bakımına dahil edebildikleri söylenebilir. Öte yandan iş sahibi olmanın getirdiği yeni davranış ve rol örüntüleri, geleneksel rollere ilişkin beklentileri ve davranışları değiştirmektedir. Gönüllü ve İçli (1)’nin belirttiğine göre iş paylaşımının olduğu aile tipinde kadın ve erkeğin tüm kararlara ve çocuk bakımına eşit katılımı söz konusu olmaktadır. O’Connell (49)’da ev dışında çalışan annenin, babadan bebek/çocuk bakımına daha fazla katkı vermesini ve sorumlulukları paylaşmasını beklemesiyle, babaların bebek/çocuk bakımında daha önemli bir görev üstlendiklerini ve çocuk bakımına katılımda daha istekli olduklarını saptamıştır. Tezel Şahin ve Özyürek (61) çalışmasında eğitim gerektiren meslekte çalışan annelerin ev hanımı olanlardan daha fazla demokratik tutum sergiledikleri bulunmuştur. Coverman and Sheley (20) ise çalışmasında eşi çalışmayan erkeklerin, bebek bakımına katılımının daha yüksek olduğunu saptarken, ev işlerine katılımları arasında önemli bir fark olmadığını belirtmiştir. Eşi çalışmayan erkekler, kadının temel ve birincil görevini ailedeki geleneksel iş bölümü doğrultusunda annelik ve çocuk bakımı olarak görmektedir (16).

Bu araştırmada çocuk sayısının babaların, bebek bakımına katılımları üzerinde etkili olduğu bulunmuştur (Tablo 4.13). O’Connell (49)’ın çocuk sayısı arttıkça babaların bakıma katılım oranlarının da arttığını saptandığı çalışmanın aksine, bizim çalışmamızda çocuk sayısı arttıkça babaların, bebek bakımına katılımı azalmaktadır. 1 çocuğa sahip babaların, 3 ve üzeri çocuğa sahip babalara göre bebek bakımına daha fazla katılım gösterdikleri bulunmuştur. 2. çocuktan itibaren babaların özellikle bebeklerinin fiziksel bakım aktivitelerine daha düşük düzeyde katıldıkları anlaşılmaktadır. Çocuk sayısının artmasıyla, bebek bakımına katılımın giderek azalması, babaların iş ve ailenin taleplerini dengelemede zorluk yaşamasına bağlanabilir. Aynı şekilde Seçer, Çeliköz ve Yaşa (34), 2 çocuğa sahip babaların babalığa yönelik ilgi puanlarının 3 ve üzeri çocuğa sahip babalara göre daha yüksek olduğunu gösteren çalışmasıyla benzerlik göstermekte olup, ülkemizde çok çocuklu olmanın kadın sağlığına olası olumsuz etkilerini bir başka şekilde işaret etmesi nedeniyle araştırmanın önemli bir bulgusudur. Sevil ve Özkan (97), çalışmasında ise ailede yaşanan gebelik deneyimlerinin, babanın bebek ve çocuk bakım aktivitelerine katılımı üzerinde etkili olmadığı saptanmıştır.

Bebeğin yaşı, babaların bebeklerinin bakımına katılımları üzerinde etkili bulunmamıştır (Tablo 4.14). 7-9 aylık bebeği olan babaların bebek bakımına katılım puan ortalamaları biraz daha yüksek olmasına karşın belirleyici değildir. Bebeğin yaşının babanın bebek bakımına katılımını artırma ya da azaltma yönünde etkili olduğunu gösteren ilgili literatür sonuçları ile benzerlik göstermemektedir. Lamb, Pleck and Levine (103) ve Tiedje and Darling-Fisher (27)’in çalışmasında da

çocuğun yaşı arttıkça babaların çocuk bakımına katılımının arttığı belirtilmiştir. McVeigh, John and Cameron (102) çalışmasında babaların bebek bakımına katılım puan ortalaması $\bar{X}=2.378$, çocuk bakımına katılım puan ortalaması ise $\bar{X}=3.056$ olarak saptanmış olup, bebeğin yaşı arttıkça babaların bakıma katılımlarının arttığı belirtilmiştir. Aksini gösteren çalışmalar da vardır. Levy-Shiff, Shair and Mogilner (104), Coverman and Sheley (20) ve O’Connell (49)’ın çalışmasında da çocuğun yaşı arttıkça babaların bakıma katılımlarının azaldığı belirtilmiştir. Benzer şekilde Belsky, Gilstrap and Rovine (105) çalışmasında babaların bebeklerine bakım verme davranışları 1.,3 ve 9. ayda değerlendirilmiş ve bebeğin yaşı arttıkça babaların bakım verme davranışlarının azaldığı bulunmuştur. Nugent (106) çalışmasında bebek bakım aktivitelerine haftada bir iki kez katılan babaların bebeğinin yaşı arttıkça bakım aktivitelerine katılım oranları artarken, bebek bakım aktivitelerine haftada üç dört kez katılan babaların ise bebeğinin yaşı arttıkça bakım aktivitelerine katılım oranlarının düştüğü bulunmuştur. Dunn (92) ve Florsheim (107), çalışmalarında ise babaların çocuk bakımına katılımının çocuğun yaşına göre değişkenlik gösterdiğini belirtmiştir.

Babaların bebek bakımına katılımları üzerinde etkili olduğu saptanan bir başka özellik bebeğin cinsiyetidir. Çalışmamızda kız bebeğe sahip olan babaların soru formu genelinde ve alt gruplarında, bebek bakımına daha yüksek katılım belirttikleri bulunmuştur (Tablo 4.15). Bu fark yalnız bebeğin kişisel gelişim ve sağlık bakımına katılımda anlamlı düzeyde yüksektir. Kız bebeği olan babalar, erkek bebeği olanlara göre “aşıya götürme”, “masal anlatma”, “bebekle konuşma”, “büyüme gelişmesini takip etme” gibi kişisel gelişim ve sağlıkla ilgili bakıma daha fazla katıldıklarını belirtmektedirler. İlgili literatürde bu bulgunun tersini gösteren çalışmalar çoğunluktadır. Örneğin, Tiedje and Darling-Fisher (27)’in çalışmasında, erkek bebeğe sahip babaların, bebekleriyle birlikte daha çok vakit geçirdiği saptanmış olup, bu çalışmanın bulgularıyla benzerlik göstermemektedir. Tanfer and Mott (44) belirttiğine göre Baydar and Brook-Gunn (1991) babaların kız çocuklarına daha az vakit ayırdığını belirtmiştir. Hudson, Elek and Fleck (90) tarafından yapılan bir çalışmada da babaların erkek çocuklarının bakımında kız çocuklarına göre daha rahat oldukları bulunmuştur.

Araştırmada babaların, bebek bakımına katılımları üzerinde, bebeklerin bakımına ayrılan zamanın etkili olduğu saptanmış olup, bebeklerin bakımına ayrılan zaman arttıkça doğal olarak babalar bebek bakımına başta fiziksel bakım olmak üzere daha yüksek katılım belirtmektedir (Tablo 4.16). Babalık rolü algısının da bu katılımın artmasında etkili olduğu söylenebilir. Nitekim bu çalışmada bebek bakımına daha fazla saat ayırdığını belirten babaların daha olumlu babalık algısına sahip olmaları bu görüşü destekler niteliktedir. Lamb (24) çalışmasında babaların, çocukları ile birlikte geçirdikleri zamanın artmasının, baba-çocuk ilişkisine zenginlik kattığını belirtmiştir. Yine Gürşimşek, Kefi ve Girgin (15)’in çalışmasında da babaların çocuklarıyla geçirdikleri sürenin artması ile babaların çocuklarının bakımına katılımlarının da arttığını belirtmişlerdir. O’Connell (49)’ın çalışmasında çocuğun bakımına haftalık ayrılan süre 10-34 saat arası ise çocuk bakımına katılımın arttığı, 10 saatten az ise çocuk bakımına katılımın azaldığı saptanmıştır.

Çalışmamızın bulgusunun literatürle paralellik göstermesi, babaların bebek bakımına zaman ayırmalarının önemine yeniden dikkat çekilmesi nedeniyle önemlidir.

5.2. Babaların Babalık Rolü Algısı

Bu araştırmada babaların babalık rolü algısı üzerinde hangi değişkenlerin etkili olduğuna bakılmış, bebek bakımına katılımlarında olduğu gibi babaların yaşadıkları sağlık ocağı bölgesi, eğitim durumu, işi, babaların doğdukları yeri, babaların eşlerinin eğitim durumu ve işi, çocuk sayısı, bebeğin cinsiyeti ve bebeğe ayrılan zaman gruplar arasında istatistiksel fark yaratan değişkenler olarak belirlenmiştir. Babaların Bebek Bakımına Katılım Soru Formu'ndan farklı olarak Antalya'da yaşama süresi de, babaların babalık rolünü algılamalarında etkili bir değişken olarak ortaya çıkmıştır. Babalık rolü algısı üzerinde etkili olmayan değişkenler ise babanın, babanın eşinin ve sahip olunan bebeğin yaşı'dır.

Babaların babalık rolü algısı üzerinde, sosyoekonomik düzeyin daha yüksek olduğu 2 no'lu sağlık ocağı bölgesindeki babaların babalık rol algısının daha olumlu olduğu saptanmıştır (Tablo 4.18.) Bu sonuca göre sosyoekonomik statüsü daha yüksek olan babalar, bebek bakma, çocuğuna renkleri ve eşyaların isimlerini öğretme ve kız olsun erkek olsun çocuğu istediğinde onunla sırdaş olma gibi bebek/çocuk bakım aktivitelerine ilişkin rollere daha olumlu bakmaktadır. Hatırlanacağı üzere 2 no'lu sağlık ocağı bölgesindeki babaların bebek bakımına katılımlarının da daha yüksek olduğu saptanmış olup, babalık algısının olumlu olması ile bebek bakımına katılım arasındaki ilişkiyi ortaya koyması nedeniyle önemlidir. Bu sonuç, Poyraz (108)'in "6 yaş çocukları olan babaların babalık rolünü algılamaları ve babalık rolünü algılayışlarında kendi ebeveynlerinin tutumları arasındaki ilişki"yi araştırdığı çalışmasının sonuçları ile benzerlik göstermektedir. Poyraz'ın yaptığı çalışmada, babaların gelir düzeyinin artmasıyla birlikte babalık rolü algısının da pozitif yönde arttığı bulunmuştur. Bu sonucu destekleyen bir bulgu da Ny et al. (109)'ın İsviçre'de yaşayan Orta Doğu'lu anne-babaların ve çocuklarının sağlık bakımlarına ilişkin deneyimlerini araştırdığı bu çalışmalarında, çalışmaya katılan babaların, sosyoekonomik yönden düşük statüye sahip olmanın baba olmayı zorlaştırdığını ifade ettiklerini belirtmiştir.

Araştırmada babanın babalık rolü algısı üzerinde etkili bir başka demografik özellik ise babanın eğitim durumudur (Tablo 4.20). Üniversite ve üzeri eğitime sahip olan babalar, babalık rolüne ilişkin daha fazla olumlu algılara sahiptir. Bu babalar çocuk cinselliğindeki rollerine de daha sıcak bakmaktadırlar. Poyraz (108)'in çalışmasında da öğrenim düzeyi arttıkça babalık rolü algısının arttığı belirtilmiş olup, yapılan bu çalışma ile benzerlik göstermektedir. Karadayı (47)'nin babalık rolüne ilişkin tutumlarına yönelik kendi babalarının davranışı ve sosyodemografik faktörlerle ilişkisi konulu çalışmasında üniversite son sınıfa gelen öğrencilerin birinci sınıftakilerden daha çağdaş görüşlere sahip olduğunun saptanması eğitimin algı tutum üzerindeki değiştirici etkisini göstermektedir. Tezel Şahin ve Özyürek (61)'in çalışmasında, babaların öğrenim düzeyi arttıkça daha fazla demokratik tutuma sahip oldukları belirtilmiştir. Bizim çalışmamızda elde edilen bu sonuçtan babaların eğitim düzeyi yükseldikçe, "evdeki tek otorite figürünün baba olduğu", "ailesi için en önemli görevinin para kazanmak olduğu", "çocukla cinsel konuları konuşmanın

onunla yüz göz olunacağını” düşünme ve “gerektiğinde çocuğunu dövme” gibi davranışları baba rolü olarak kabul etme düzeyinin azaldığı anlaşılmaktadır. Eğitim düzeyi yüksek olan babaların bebek bakımına katılımlarının daha yüksek olduğu ve babalık rolü algısının bebek bakımına katılımı ile olan yüksek ilişkisi düşünüldüğünde, eğitimin geleneksel baba kavramını çağdaş, demokrat ve katılımcı bir baba kavramına dönüştürmede oldukça etkili olduğu söylenebilir.

Babaların babalık rolü algıları üzerinde etkili olduğu saptanan ve sosyoekonomik statü göstergesi olan demografik özelliklerden bir diğeri ise babaların işidir. İşin statüsü arttıkça babaların babalık rolü algılarının da arttığı saptanmıştır (Tablo 4.21). Memur olan babaların, babalık rolü algısı işçi, esnaf ve çalışmayan babalara göre daha olumludur. Bu sonuçlara göre memur olan babaların “çocuğu ile sık sık sohbet etme”, “çocuğuna yeni oyunlar öğretme”, “gerektiğinde çocuğundan özür dileme” gibi davranışları içeren olumlu algılara, diğerlerinden daha fazla sahip olduğu saptanmıştır. Olumlu babalık rolü algısı ile babaların bebek bakımına katılım fiziksel ve kişisel gelişim ve sağlık bakım aktiviteleri arasındaki korelasyon katsayıları ($r=0.696$, $r=0.690$) yüksek düzeyde bir ilişkinin varlığını kanıtlar nitelikte olup, olumlu rol algısı arttıkça babalar bebeklerinin fiziksel ve kişisel gelişim ve sağlık bakım aktivitelerine daha fazla katıldıklarına işaret etmektedir. O’Connell (49)’ın çalışması, bizim çalışmamızla benzerlik göstermekte olup özellikle işsizliğin babalık rolünü engelleyici olduğunu belirtmiştir. Ny et al. (109)’ın çalışmasında babalar ancak çalıştıkları durumda iyi bir rol modeli olunacağını belirterek işsiz babanın kadının bütün zamanını alarak ev içi ve ev dışı rollerini yapabilmesine engel olduğunu açıklamıştır. Poyraz (108)’ın çalışmasında ise bu çalışmanın sonuçlarının aksine babaların mesleklerinin babalık rolü algısı üzerinde etkili olmadığını saptanmıştır.

Poyraz (108) ve Seçer, Çeliköz ve Yaşa (34)’nın çalışmasının aksine bu çalışmada babaların yaşının, babalık rolü algısında etkili bir değişken olmadığı saptanmıştır (Tablo 4.19). Poyraz (108) ve Seçer, Çeliköz ve Yaşa (34) çalışmalarında ilk baba olma yaşı ilerledikçe babaların babalık rolüne ilişkin daha olumlu algılara sahip oldukları belirtilmiştir. Bartlett (110)’in belirttiğine göre Vehvilainen-Julkunen and Liukkonen (1998) genç babaların babalık rolünü gerçekleştirmede zorlandıklarını saptamış, Koçak (8) ise erken yaşta baba olmanın bir krizle sonuçlanabileceğini açıklamıştır. Adölesan çağıdaki babalar, çocuğu gelecekleri için bir engel olarak görmekte, babalık ve adölesan rolleri içinde çelişki yaşamakta ve depresif bir ruh hali içinde olmaktadırlar. (68). Orta yaştaki babalar ise artan sevgi, bağlılığın güçlenmesi, karı koca ilişkilerinde iletişimin arttığı tamamlanmışlık hissi, tekrar baba olma deneyimini yaşama hissi gibi olumlu duygular yaşadıkları ayrıca yeni doğan bebeğin sevinci, çocuk büyütmedeki yardımlaşmayı ve ailedeki rolleri de paylaştıkları Lowdermik and Perry (19) tarafından belirtilmiştir. Bizim çalışmamızda ise babaların yaşlarının babalık rolü algısında etkili bir değişken olarak ortaya çıkmamasının bir başka nedeni araştırmaya katılan babalar arasında adölesan babaların olmaması ya da az olması ile açıklanabilir.

Babaların babalık rolü algıları üzerinde etkili olduğu saptanan bir başka özellik, babaların doğdukları yerdir. Bu sonuca göre Doğu'ya doğru gidildikçe babalar babalık rollerini daha olumsuz algılamaktadırlar (Tablo 4.22). Poyraz (108)'ın çalışmasında, çekirdek aile yapısına sahip olan grubun babalık rolü algısının daha olumlu olduğu bulunmuştur. Buna göre Doğu ve Güneydoğu'da geniş aile yapısının yaygınlığı, diğer bir değişle babanın babalık rolünü algılama ve yerine getirmede ataerkillikten etkilenebileceği kişilerin ev içinde olmasının, babanın babalık rolünü olumsuz algılamasında etkili önemli bir neden olabilir. Karadayı (47)'nın çalışmasında ise Doğu Anadolu'dan gelen üniversiteli gençlerin babalık rolüne ilişkin görüşünün, Akdeniz, Ege-Marmara'dan gelenler kadar çağdaş olduğunu bulmuştur. Bu çağdaş görüş evde kadın-erkek görevlerinin paylaşımı, babalık rolünün daha kapsamlı ve çok boyutlu algılanması ve babanın yeni uygulamalara açık olmasıdır. Bizim çalışmamızda Doğu ve Güneydoğu Anadolu'dan gelen babaların daha olumsuz babalık algısına sahip olmaları, babaların eğitim düzeylerinin karşılaştırıldığı araştırmadaki gruplar homojen olmamasına ve içinde yaşadıkları baskın ataerkil kültürün empoze ettiği babalık algısını içselleştirmiş olmalarına bağlanabilir. Bu babalar babalık rolüne ilişkin sorumlulukları daha az olumlu, daha çok olumsuz algılamaktadırlar. Bir başka ifadeyle “bebekleri bebek arabası ile taşımamanın babalara yakışmadığı”, “babanın erkek çocuğuyla kız çocuğuna oranla daha çok ilgilenmesi” ve “her ne sebepten olursa olsun çocuğunun yanında ağlamaması” gerektiği gibi davranışlar Batı'dan Doğu'ya gidildikçe daha olumsuz algılanmakta ve kabul görmemektedir.

Babaların Antalya'da yaşama süreleri, babaların babalık rolü algılarından yalnızca babalık rolüne ilişkin olumsuz algılar alt grubunda anlamlı bir değişkendir. Babaların Antalya'da yaşama sürelerine göre Babalık Rolü Algı Ölçeği puan ortalamalarına bakıldığında 31 yıl ve daha üzeri süredir Antalya'da yaşayan babaların babalık rolü algılarının genelde daha olumlu olduğu görülmektedir. Buna göre babaların Antalya'da yaşama süreleri arttıkça babalık rolüne ilişkin olumsuz algılarının azaldığı saptanmıştır (Tablo 4.23). Karadayı (47) da çalışmasında kentte yaşayan babaların eşlerine yardımcı olmaya çalıştıklarını, eşleri çalışmayan babaların ise kent yaşamında olsalar bile ev işi ve çocuk sorumluluğunu anneye bıraktıklarını belirtmiştir.

Babaların eşlerinin yaşı, tıpkı babaların yaşında olduğu gibi babaların babalık rolü algıları üzerinde etkili bir değişken olarak bulunmazken (Tablo 4.24), babaların eşlerinin eğitim durumu, babalık rolü algısı üzerinde etkili bulunmuştur. Eşleri okuryazar olmayan ve okuryazar olanlardan, üniversite ve üzeri eğitim alanlara doğru gidildikçe babaların babalık rolü algısının olumlu yönde arttığı saptanmıştır (Tablo 4.25). Bunun nedeni eşin olduğu gibi babanın da eğitim düzeyinin yüksek olması olabilir. Bilindiği gibi babanın yüksek eğitilmiş olması babalık rolü algılarının olumlu yönde değişmesinde etkili bir faktör olarak saptanmıştır. Gürşimşek, Kefi ve Girgin (15)'in belirttiğine göre Rane and Mc Bride (2000) çalışmasında bilgi düzeyi gelişen ailede babaların rollerinin çeşitlendiğini belirtmiştir. Jonh, Cameron and McVeigh (111) çalışmasında eşin eğitilmiş olmasının, baba-bebek ilişkisinin gelişiminde etkili olduğunu saptamıştır. Hudson, Eleck and Fleck (90) çalışmasında ise eğitilmiş annelerin, eşlerini bebek bakımı konusunda daha fazla

cesaretlendirdiklerini ve böylece babalık algısının da geliştiğini açıklamıştır. Coley and Morris (79) ise eşin eğitim durumu ve eşin statüsünün yüksek olmasının babanın katılımına ilişkin daha yüksek standart ve beklenti koymalarında etkili olduğunu belirtmektedir. Çalışmamızın sonuçları da Coley and Morris (79)'in görüşlerini destekler niteliktedir.

O'Connell (49) çalışmasında eşleri çalışan babaların, çocuk bakımında daha önemli rol ve görevler üstlendiklerini saptamıştır. Draper (66) da, kadınların giderek daha fazla ev dışında çalışmaya başlamasının çocuk bakımının yeniden düzenlenmesini gerektirdiğini belirtmiştir. Bizim çalışmamızda da babaların eşlerinin işi, babalık rolü algıları üzerinde etkili olduğu saptanan faktörlerden biridir. Eşleri memur olan babaların, diğer babalara göre babalık rolü algıları daha olumludur (Tablo 4.26). Bu sonuca göre eşleri çalışan babaların, Draper (66)'in belirttiği gibi bebek bakımının yeniden düzenlenmesi görüşüne daha yatkın oldukları söylenebilir. Babalar tarafından gerçekleştirilen ev işleri ve çocuk bakım oranı giderek artmaktadır. Öte yandan bu değişim kadınların hala çocuk bakımında daha fazla sorumluluk aldığı gerçeğini değiştirmemektedir (27).

Araştırmada babaların, babalık rolü algıları üzerinde, sahip olunan çocuk sayısı etkili bulunmuştur. Çocuk sayısı arttıkça babaların babalık rolü algı puan ortalamalarının düştüğü ve role ilişkin daha olumsuz algılara sahip oldukları saptanmıştır (Tablo 4.27). Poyraz (108)'ın çalışmasında da babaların sahip oldukları çocuk sayısı arttıkça babalık algısının olumsuz yönde değiştiği saptanmış olup, yapılan bu çalışma ile benzerlik göstermektedir. Coverman and Sheley (20) ise çocuk sayısının artmasının babanın babalık rolü üzerinde etkili olmadığını bulmuştur. Babaların artan çocuk sayısına bağlı artan sorumluluğa karşın babalık rolü algısının daha olumsuz olması ve bir önceki bölümde belirtildiği üzere bakıma olan katkılarının azalması ya da değişmemesi, özellikle kadın ve çocuk sağlığı açısından değerlendirilmesi gereken önemli bir bulgudur. Bulgulardan da görüldüğü üzere çocuk sayısı arttıkça babaların bebek bakımına katılımının azalması, giderek olumsuzlaşan babalık algısının bir yansıması olabilir. Babalık rolü algısı olumsuz olan babaların bebek bakımına katılım korelasyon katsayılarının ($r=0.575$), olumlu olanlardan ($r=0.752$) düşük olması da babalık rolü algısı ile bebek bakımına katılım arasındaki ilişkiyi açıklar niteliktedir. Buna göre babalar 1. çocukta zaten ayırabilecekleri en fazla zamanı algıları doğrultusunda ayırmakta ve çocuk sayısının artması ile doğru orantılı olarak algıda olumsuz değişim ve bakıma katılımında azalma gerçekleşmektedir.

Babaların bebeklerinin yaşlarına göre dağılımı, babalık rolü algıları üzerinde etkili bir değişken değildir (Tablo 4.28). Bebeği 4-6 aylık olan babaların grup puan ortalamalarının diğer gruplara göre düşük olması nedeniyle babalık rolünü daha olumsuz algıladıkları söylenebilir. Luccie and Davis (112) çalışmasında çocuğun yaşı arttıkça babaların babalık rolünden daha fazla doyum sağladıklarını belirtmiş olup, bu bulgu bizim çalışmamızla benzerlik göstermektedir. Çocuk büyüdükçe babayla olan iletişiminin artması, bakımının giderek kolaylaşması, beslenme konusunda anneden bağımsızlaşması babaların çocuğunun yaşı arttıkça rolde doyumu artmasının nedenleri olabilir.

Bebeğin cinsiyeti, babaların babalık rolü algısı üzerinde genelde ve diğer alt gruplarda etkili değilken, olumlu algılar alt grubunda etkili olduğu saptanan bir demografik özelliktir (Tablo 4.29). Bebeklerinin cinsiyeti kız olan babaların, babalık rollerine ilişkin algıları daha olumludur. Poyraz (108)'ın çalışmasında ise bebeğin cinsiyeti istatistiksel olarak anlamlı farklılık nedeni olmamakla birlikte, erkek çocuğa sahip babaların babalık rolü algısının bu çalışmanın aksine daha yüksek olduğu belirtilmiştir. Cazenave (113)'nin çalışmasında babaların, baba olmayı erkek çocukları ile daha fazla konuştuğunu, Fincham et al. (114) çalışmalarında çocuğun cinsiyetinin anne-baba tutum ve davranışları üzerinde etkili olduğunu saptarken Tezel Şahin ve Özyürek (61) ise çalışmalarında aksine anne baba tutumlarının çocuğun cinsiyet faktöründen önemli derecede etkilenmediğini açıklamışlardır. Bizim çalışmamızda kız çocuğa sahip olmanın babalık rolü üzerinde olumlu bir etkiye sahip olması araştırmanın ilginç bir sonucudur ve erkek çocukları olan babaların, babalık rolüne ilişkin daha istekli oldukları ve bakıma daha çok katıldıklarını işaret eden literatürle ters düşmektedir.

Araştırmada babaların, bebeklerin bakımına ayırdıkları zaman babalık rolü algıları üzerinde etkili bulunmuştur. Aslında bu iki değişkenin birbirini olumlu etkilediği de söylenebilir. Olumlu rol algısına sahip olan babaların bebek bakımına daha çok zaman ayırdıkları, daha fazla zaman ayıran babaların ise bakıma katılmaktan ve bebeğin gelişimine katkıda bulunmaktan kaynaklanan babalık rolüne ilişkin olumlu algı geliştirdikleri düşünülebilir. Bebeklerin bakımına ayrılan zaman arttıkça doğal olarak babaların bebek bakımına katılımının da yükseldiği saptanmıştır (Tablo 4.30). Babalık rolü için 3 saat ve 4 saat ve üzeri zaman ayırdığını ifade eden babaların babalık rolü algıları daha olumludur. Gürşimşek, Kefi ve Girgin (15) çalışmasında babaların çocukları ile aktif biçimde geçirdikleri günlük sürenin artması ile ev temelli katılımlarının arttığı ve ilişki içerisinde sergiledikleri rollerin çeşitlendiği belirtmiştir. Bizim çalışmamızda babaların bebek bakımına ayırdıkları zaman arttıkça babanın “hangi yaşta olursa olsun çocuğunun cinsel konulardaki sorularını cevapladığı”, “ergenlik dönemindeki çocuğuna cinsellik konusunda bilgi verdiği” ve “çocuğunun tüm sorularını cevapladığı” gibi çocuk cinselliğinde babalık rolüne ilişkin olumlu algılarının arttığı saptanmıştır.

5.3. Babaların Babalık Algısı, Bebek Bakımına Katılımları ve Bu Katılımı Etkileyen Faktörler

Sosyalizasyon teorisine göre baba olmak “bir babanın nasıl olması gerektiğine” ilişkin bir dizi rolün içselleştirilmesidir. Kültürel olarak bu roller “ekmek kazanan”, “tedarikçi”, disiplini sağlayan ve dış dünya ile ilişkileri kuran kalıp yargılarını ve değerlerini içermektedir (65,115). Bu çalışmaya katılan babaların çoğunluğuna göre “iyi baba”, “çocuğuyla ilgilenen” babadır. “İlgilenen baba” ifadesini kullananların dışındaki babalar, çocuğuna ve eşine sahip çıkan, güler yüzlü, sevecen, sabırlı, şefkatli olan ve çocuğuna örnek olan babanın iyi baba olabileceğini belirtmektedir. Araştırmada toplanan görüşme verilerinden “kötü baba” teriminin karşılığı babalar tarafından “çocuğuyla ilgilenmeyen”, “eve geç gelen”, “ailesi ile ilişkisi iyi olmayan” ve “sorumluluk sahibi olmayan” şeklinde belirtilmiştir. Ayrıca “çocuğuna şiddet uygulayan” ve “çocuğunu yok sayan” babanın da kötü baba olabileceğini açıklamışlardır. Bir baba ise “kötü baba hiç olmayan babadır” diyerek,

kötü baba terimine farklı bir anlam yüklemiştir. Babaların anlattıklarından meydana çıkan “iyi baba” ve “kötü baba”yla ilgili duygu ve düşüncelerinin yer aldığı görüşmedeki bu ifadelerle verilen yanıtlar birbirini tamamlamaktadır.

Babaların iyi baba olmanın gereği olarak belirttikleri “İlgi” kavramı, oldukça kapsayıcı olup, bebekle ilgili her türlü işlevi içine alabilecek niteliktedir. Bu ilginin içeriği ataerkil değerleri de barındırmaktadır. Örn: Sahip çıkma bunlardan birisidir. Öte yandan günümüzün değişen sosyal yapısı içinde dönüşen bir babalık da söz konusudur. Sevgisini göstermeyen, ciddi, mesafeli erkek/baba görüşünün yerini yakın, güler yüzlü, sevecen, şefkatli ve sevgi gösteren baba görüşünün aldığı görülmektedir. Demez (42)’in “Değişen Erkek İmgesi” çalışmasında ataerkillikten kurtulmaya çalışan yeni erkeklerin daha yumuşak yönlerini, ruhsal yeteneklerini, şefkat gösterme ve sevmeye becerilerini sergileyip geliştirdikleri saptanmış olup, bu sonuçlar bizim çalışmamızın sonuçları ile paralellik göstermektedir. Premberg, Hellström and Berg (5)’in çalışmasında babalar, doğduklarından itibaren bebeklerinin hayatlarının merkezinde olduğunu ve dünyanın onun etrafında döndüğünü ifade etmişlerdir. Barclay and Lupton (11) ise çalışmasında erkeklerin iyi baba tanımı için “var olmak” kelimesini kullandıkları açıklanmıştır. Burada “var olmak” kelimesinin tanımı sorulduğunda ise bir çoğu “futbol oynamak ve balığa çıkmak” olarak ifade ederken bir baba da “çocuğun ödevlerine yardım etmek” olarak ifade ettiklerini açıklamışlardır. Bu çalışmada ise yalnız bir baba “var olmayı”, çocukla ilgisi olmasa bile somut olarak evde olma olarak almış, bunun bile “olmayan babadan” daha iyi olduğunu savunmuştur. Bu bakış açısına karşıt bir söylem ise Türk gündelik söyleminde “iskele babası” olarak geçmekte ve sorumluluklarını yerine getirmeyen, ilgisiz babaya işaret etmektedir. Ny et al. (109) ise baba olmayı, çocukların yetişmesini sağlamak, sorumluluk üstlenmek, çocukla zaman harcamak, dürüst olmak ve bir işe sahip olmak olarak belirtmişlerdir. Bu görüşlerin bir çoğunun geleneksel ve yaygın baba kalıp yargısının dışında olduğu görülmektedir. İlgili, bakım veren babaların çocuklarının daha pozitif ve sosyal ve bilişsel yeterliğinin daha fazla olduğu düşünüldüğünde cinsiyet rol kalıplarına dayalı “babalık” kavramının biyolojik özelliklere dayalı değişmez bir miras olmadığı anlaşılmaktadır. Babalar şu ya da bu şekilde babalığın reçete edilen değil yapılan ve gerçekleştirilen bir rol olduğunun farkındadır. Bu da babaların çalışma yaşamında ve ailede daha eşitlikçi ve paylaşımcı olma doğrultusunda gelişmeleri ile sonuçlanmaktadır.

Babaların çoğu babalık için model aldıkları bir kişinin olmadığını ve kendi bildiklerini yaptıklarını belirtmişlerdir. Bu yanıtı veren babalar, babalığın model alınarak öğrenilecek bir şey olmadığını, kendi yanlış ve doğrularıyla baba olmak istediklerini, bazıları da ailesinde ciddi baba figürü olmadığını ifade etmişlerdir. Goodman (37) çalışmasında, babaların çoğunun kendi babalarından farklı bir baba olma arzusunu dile getirdiğini belirtmiştir. Babalar kendi doğrularıyla hareket ederek çocuklarına duygusal açıdan daha fazla bağlanmayı umut etmektedirler. Steinberg, Kruckman and Steinberg (50) çalışmasında, babaların kendi çocukluklarından duydukları memnuniyetsizlik nedeniyle babalarından farklı biri olmaya çalıştıklarını belirtmişlerdir. Barclay and Lupton (11)’in çalışmasında da bir babanın, babanın yakınlık göstermediği bir aileden geldiğini ve kendisinin böyle bir ebeveyn olmak istemediğini belirttiği saptanmıştır. John, Cameron and McVeigh (111) çalışmasına

katılan bazı babaların, kendi babalarının yaptıkları hatalara düşmemek için babaları gibi olmak istemediklerini ifade ettiklerini saptamıştır. Goodman (37)'ın belirttiğine göre Daly (1993) çalışmasında, katılımcı babalığındaki rol model eksikliğinin, babaları kendileri için yeni kurallar ve roller oluşturmak zorunda bıraktıklarını belirtmiştir. Araştırmaya katılan babalardan yalnız 6'sının çocukken kendi babalarıyla tecrübe ettikleri davranışlardan yola çıkarak kendi babasını model aldığını belirtmesi, genelde farklı bir model arayışı anlamına gelebilir.

Babaların ev işlerine ve bebek/çocuk bakımına katılımı konusu, son yıllarda üzerinde en fazla çalışılan konulardandır. Bu çalışmada da babaların, bebek bakımına katılımına ve bu katılımı etkileyen faktörlere bakılmıştır. BDG'ye katılan babaların ancak yarısının bebek bakımına katıldıklarını ifade etmelerine karşın, yalnız 3 baba bebeğinin her bakımına katıldığını ifade etmiştir. Barclay and Lupton (11) da çalışmasında da yalnız esnaf olan bir babanın bebeklik süresince ebeveynlik işlerine tam katılım sağladığını belirtmiştir. Araştırmadaki bazı babaların söylemlerinden bebek bakımı konusunda kendilerini zorunlu hissetmedikleri anlaşılmaktadır. Bebek bakımına katılım babaların seçimine bırakılmış olup, ancak baba isterse, istediği zaman ve istediği bakım aktivitesine katılmaktadır. Benzer bulguya Paterna and Martinez (116)'ın, çalışmasında da rastlanmıştır. Bu çalışmada annelik rolünü annelerin %64'ü birinci derecede önemli bulurken babalar için bu oran %33'tür. Yine aynı çalışmada babalar önce karı-koca olmayı daha sonra babalık rolünü ve üçüncü sırada işlerini önemsedikleri, kadınların ise önce anne sonra çift olmayı önemsedikleri, işlerini ilk 3. sıraya bile koymadıkları belirtilmiştir.

Araştırmaya katılan babaların yarıdan fazlası bebeklerine bütünüyle kendilerinin bakmadıklarını/bakamadıklarını ya da çok kısa süreli baktıklarını belirtmişlerdir. Bu çalışmada eşleri ev dışında ücretli bir işte çalışan babaların bebeklerinin bakımına bütünüyle katıldıkları saptanmıştır. Bakıma kısmen katıldığını ifade eden babaların eşinin işi olduğu, eşi evde olmadığı ya da hasta olduğu gibi çaresiz kalınan durumlarda bebeklerine baktıkları belirlenmiştir. Babalar koşullu olsa da bez değiştirme, gezdirmeye, oynama, oyalama, yıkama, yemek yedirme, giydirmeye, ve uyutma gibi oldukça çeşitli bebek bakım aktivitelerine katıldıklarını açıklamışlardır. Bazı babalar ise bebeklerinin şu an küçük olduğu, sürekli ağladığı ve bebeklerini eşlerinin emzirdiği için bakamadıklarını açıklamışlardır. Barclay and Lupton (11)'in çalışmasında ilk kez baba olanların, bebekleri küçük olduğu için yapabilecekleri çok fazla şeyin olmadığı, yine aynı çalışmadaki bir başka baba da emzirme olayı bitince bebeğin bakımında daha katılımcı olabileceği ifadeleri, bu çalışmanın bulguları ile büyük benzerlik göstermektedir.

Bu çalışmadaki babaların 1/3'ü ise bebek bakımında zorlanmamaktadır. Bebek bakımıyla ilgili her şeyin çok güzel olduğunu ve zevkli geldiğini söyleyerek bakımda zorlanmadıklarını ifade eden baba sayısı son derece azdır. Çalışmada babalar tarafından bebeğin bezini değiştirme en fazla zorlanılan bebek bakım aktivitesi olarak belirtilmiş, babalar bu konuda biraz beceriksiz olduklarını ve zorlandıklarını açıklamışlardır. Barclay and Lupton (11)'in "Yeni Babalık Deneyimleri" isimli çalışmasında, birçok erkeğin bebeğin bezini değiştirmekten kaçındığını, öte yandan bir babanın ise bunu keyifle yaptığını böylece bebeği ile daha

çok yakınlaşabildiğini ifade ettiği belirtilmiştir. Cazenave (113)'nin çalışmasında her 10 babadan yalnız ikisinin sık sık bebeklerin bez değişimi aktivitelerine katıldıkları saptanmıştır. Bebeğin bezini değiştirme, bezini değiştirirken eşine yardımcı olma, bebeğinin besinini hazırlama ve bebeğine banyo yaptırma babaların en fazla zorlandıkları fiziksel bakım aktivitelerinden olup, literatürle benzerlik göstermektedir. Goodman (37)'in belirttiğine göre Jordan and Wall'ın (1990) çalışmasında babalar, bebeğin beslenmesi konusunda zorluk çektiklerini ve bunu yapamadıkları zaman kendilerini “baba bebek bağının” oluşmasından kaçmaya çalışıyor gibi hissettiklerini belirtmişlerdir. Russell (117)'in çalışmasında babaların en az katıldıkları bebek bakım aktivitesinin bebek beslenmesi (%14) ve kıyafet değişimi (%14) olduğu saptanmıştır.

Babaların çoğunluğu zorlanmalarına karşın bebeklerine yemek yedirmekten hoşlanmaktadır. Yemek yedirmekten sonra, babaların en fazla hoşlandıklarını ifade ettikleri aktivite bebekle oyun oynama ve bebeğe banyo yaptırmadır. Bazı babaların bebekleriyle gezmenin kolay olduğunu diğer bebek bakım aktivitelerinin ise zor olduğunu ifade ettiği saptanmıştır. Babaların bebek bakım aktiviteleri içerisinde en fazla oyun oynamaya katıldıkları diğer araştırmalarda da ortaya konmuş olup, araştırmanın bulguları ile benzerlik göstermektedir (24,37,113,117,118)

Riley (12) geleneksel aile yapısına göre erkeğin rolünün dış dünya ile ilgili sorumlulukları yerine getirme ve para kazanma, kadının rolünün ise ev işi ve çocuk bakımı olduğunu belirtmiştir. Öte yandan toplumsal olarak belirlenen kadın ve erkek rolleri zaman içinde değişim göstermiştir. Böylece kısmen yeni kadın ve erkek rolleri oluşmuştur (42). Yeni erkek kadının çalışmasını desteklemekte, eşiyle birlikte çocuk bakım aktivitelerine ortak olmakta ve eşi çalışırken çocuk bakım aktivitelerini birebir yerine getirmektedir (41,119). Geleneksel görüşle doğru orantılı olarak babaların çoğunluğu hafta içi ve gündüz bebeğin bakımına katılamamalarındaki en büyük engelin işleri olduğu belirtmiştir. Babalar, ilgili literatürle paralel olarak bebeklerine hafta içi akşamları ve işe gitmedikleri ya da daha az çalıştıkları için hafta sonu daha fazla zaman ayırabildiklerini ifade etmişlerdir. McVeigh, John and Cameron (102) “Bebeğin Doğumundan Sonraki Altı Haftada Babanın Fonksiyonel Durumu” isimli çalışmasında, birçok babanın evin dışında uzun süre çalışıyor olmasının bebek bakımına katılımını engellediğini, 149 babadan yalnız %10'unun bebek bakımına katıldığını saptamış olup, bunun çok düşük bir oran olduğunu vurgulamışlardır. Goodman (37)'in çalışmasında da babalar, bu çalışmada olduğu gibi bebekleriyle ilgilenmek için kısıtlı zamanlarının olduğunu belirtmişlerdir. Barclay and Lupton (11) “Yeni Babalık Deneyimleri” konulu çalışmalarında, babaların işleri nedeniyle bebek bakımı becerilerini öğrenmek ve bebeklerini daha yakından tanımak için gereken zamanı ayırmalarının zor olduğunu saptamışlardır. Yine aynı çalışmada bazı babaların uzun çalışma saatleri nedeniyle bebek bakımına günde 1 veya 2 saat ayırabildikleri, bu durumun bebek ile aralarında bağ oluşumuna engel olduğunu düşündükleri belirtilmiştir.

Hafta sonu babaların genelde tatil günlerinin olması ya da daha kısa süreli çalışmaları nedeniyle bebeklerine ayırdıkları zaman daha fazladır. Yeung, Sandberg, Davis-Kean and Hofferth (99) çalışmasında babaların hafta sonu bebeklerine daha

fazla bakım verebildiklerini belirtmiş olup bu çalışmanın sonuçları ve literatürle uyumludur (27,118). Bu araştırmada her üç babadan birinin bebeğine her zaman vakit ayırdığı saptanmıştır. Bu babaların ifadelerinden bebeklerinin bakımının her işlerinden daha önemli olduğunu düşündükleri ve işlerini ve bebek bakımını ayrı ayrı değerlendirdikleri söylenebilir. Bizim çalışmamızda da bakıma ayrılan zamanın hem babalık algısı hem de bakıma katılma ile ilgisi saptanmıştır. Babalık algısı olumlu ise baba bebeğe daha çok zaman ayırmakta ve bakıma daha çok katılmaktadır.

Son zamanlarda yapılan çalışmalar babaların katılımında etkili bir faktörün “ayrılabilen zaman” olduğunu belirtmektedir. Eğer her iki eş de çalışıyorsa ve ev işi ve çocuk bakımı için gereksinim duyulan zaman çoksa, babalar hem ev işine hem de çocuk bakımına daha fazla katılmaktadır (27). Barclay and Lupton (11) çalışmasında, işlerinin bebek bakımına katılmaya engel olmadığını belirten babaların, bebeklerinin hayatında erkenden rol almaya başladıkları saptanmıştır. Simon (119)’un çalışmasında babaların, babalık rolünü iş hayatındaki rollerden daha önemli buldukları belirtilmiştir.

Babaların ifadelerinden, babalığın her erkeğin hayatında önemli bir yere sahip olduğu halde, babaların bu rolü yerine getirmek için kültürel olarak yeterince desteklenmediği hatta engellendikleri anlaşılmaktadır. Goodman (37)’in belirttiğine göre Jordan, Wall’ın (1990) çalışmasında da babaların ebeveynlik rollerinin takdir edilememesinin babalık rolünün gelişimini engellediği açıklanmıştır. Babalık rolünü engelleyen kültürel etmenlerin saptanması son derece önemlidir (34). Çalışmaya katılan her üç babadan birinin bebek bakımına katıldıklarında çevrelerinden olumlu tepkiler aldıkları saptanmıştır. Araştırmadaki babaların birkaçı bebek bakımına katıldıkları için çevreleri tarafından “kılıbık” ya da “light” olarak adlandırıldıklarını belirtmişlerdir. Buna karşın babalar bu sözlerden rahatsız olmadıklarını ve bebek bakımına katıldıklarını ifade etmişlerdir. Bazı babalar ise bebek bakımına katılmalarında çevrenin tepkilerine aldırmadıklarını ya da önemsemediklerini belirtmişlerdir.

Babanın çocuk bakımına ve ev işlerine ortak olarak ev içi faaliyetleri paylaşması ve bu paylaşımın eşlerin tercihlerine göre demokratik bir şekilde yapılması, çocuk, anne ve baba için daha iyi gelişimsel uyum ve daha tatmin edici bir evlilik ilişkisi demektir. Kalıplaşmış geleneksel cinsiyet rollerinden uzaklaşılması anne ve babalar için ev görevlerinin daha eşit ve adil bir şekilde paylaşılmasında esastır (27). Böyle bir katılım annenin stresini azaltarak postpartum depresyonun ya önüne geçmekte ya da onu azaltmaktadır (33,41,120). Babaların bebek bakımına katılımları işlerinin ve hatta sosyal yaşamlarının dışında kalan zamanda gerçekleşmektedir. Babaların önemli bir kısmı bebek bakımına katılmalarının işlerini aksatmadığını belirtmiştir. Babaların açıklamalarından bebeklerine mesai saati dışında baktıkları için işlerinin aksatmadığı anlaşılmaktadır. Yalnız 10 babadan 1’i yani 3 baba bebek bakımına katılmanın işlerini aksattığını ifade etmiştir. Bu bulgu literatürle de uyumludur (27,37,49). Goodman (37)’in, belirttiğine göre W. Hall’in (1994) çalışmasında bir baba, marangozluk atölyesinin toz bağladığını, çünkü eşi ve kendisinin bebekle zaman geçirdiklerini ve çok yorulduğunu belirtmiştir. Bizim çalışmamızda da babaların bebek bakımına katılımları genelde yardımcı olma

rolündedir. Babalar banyo yaptırırken eşine yardımcı olma ile fiziksel bakım aktivitelerine, eşi, bebeğini aşıya götürürken yanında gitme ve bebeği hastalandığında eşi, bebeğe bakarken yardımcı olma ile kişisel gelişim ve sağlık bakım aktivitelerine, eşi, bebeği dışarıda gezdirirken onlara eşlik etme ile de ilgi ve oyun aktivitelerine katılarak en yüksek oranda yardım edici rolünü gerçekleştirdikleri saptanmıştır.

SONUÇLAR

4-12 aylık bebeği olan babaların, babalık rolü algısı ile bebek bakımına katılımları arasındaki ilişkiyi incelemek amacıyla yapılan bu araştırmada aşağıdaki sonuçlar elde edilmiştir.

6.1. Araştırmaya Katılan Babaların Tanıtıcı Özelliklerine İlişkin Sonuçlar

- Araştırmaya katılan babaların %66.9'unun 11 no'lu sağlık ocağı bölgesinde yaşadığı saptanmıştır. Babaların yarısından fazlası (%60.7) 30 yaşın üstünde olduğu bulunmuş ve eğitim durumlarına bakıldığında, ortaokul ve altında eğitim alanların %48.8 ile en yüksek, üniversite ve üzeri eğitim alanların oranının ise en düşük olduğu (%20.4) saptanmıştır. Babaların %40.8'i esnaf, %43.8'inin Akdeniz Bölgesi'nden olduğu bulunmuştur. Babaların %37.7'si Antalya'daki yaşama süresi 1-10 yıldır. (Tablo 4.1).
- Araştırmaya katılan babaların eşlerinin %63'ünün 29 yaşın altında, %51.2'sinin ilkokul-ortaokul mezunu ve %78.5'inin ev hanımı olduğu belirlenmiştir (Tablo 4.1).
- Babaların %51.5'inin ilk bebeği, %41.9'unun bebeğinin 4-6 aylık olduğu saptanmıştır. Babaların sahip oldukları bebeklerin %52.3'ü erkektir. Babaların, bebek bakımına ayırdıkları zamana ilişkin en yüksek oranın %28.1 ile 2 saat olduğu saptanmıştır. (Tablo 4.1).

6.2. Babaların Bebek Bakımı Katılımına İlişkin Sonuçlar

- Soru formu genelinde babaların en yüksek oranda “her zaman” yanıtını verdikleri üç bakım aktivitesi “Eşim bebeğimizi dışarıda gezdirirken onlara eşlik ederim” (%43.5), “Bebeğimizin büyüme ve gelişmesini takip ederim” (%32.7) ve “bebeğimizle konuşurum” (%32.3) iken, babaların en yüksek oranda “hiçbir zaman” yanıtını verdikleri üç bakım aktivitesi ise “bebeğimize banyoyu ben yaptırırım” (%61.9), “bebeğimizi aşya kendim götürürüm” (%59.2) ve “bebeğimize masal anlatırım”dır (%58.8) (Tablo 4.2).
- Babaların, Bebek Bakımı Katılımına İlişkin Soru Formu'nun geneline ilişkin puan ortalaması $\bar{X}=3.01$ 'dir. Soru formunun fiziksel bakım alt grup ortalaması $\bar{X}=2.49$, kişisel gelişim ve sağlık alt grubu ortalaması ise $\bar{X}=3.04$ ve ilgi ve oyun alt grup ortalaması $\bar{X}=3.93$ olarak belirlenmiştir (Tablo 4.3).

- Babaların; şehir merkezinde yaşaması, babaların ve eşlerinin eğitim durumunun ve işinin statüsünün yüksek olması, ülkenin güney, kuzey ya da batısından geliyor olması, çocuk sayısının az olması ve çocuk bakımına ayrılan zamanın fazla olmasının, bebek bakımına katılımlarında önemli artışa neden olduğu bulunmuştur.
- Kız bebeği olan babaların, bebek bakımına katılım soru formu genel ve alt grup puan ortalamaları, bebeği erkek olanlara göre daha yüksektir (Tablo 4.15).
- Babaların, eşlerinin ve bebeğin yaşının, Antalya’da yaşama süresinin bebek bakımına katılım genel ve alt grup puan ortalamalarının da istatistiksel olarak anlamlı farka neden olan bir değişken olmadığı saptanmıştır.

6.3. Babaların Babalık Rolü Algısına İlişkin Sonuçlar

- Babaların, Babalık Rolü Algı Ölçeği’nden aldıkları genel puan ortalaması $\bar{X}=3.71$ olarak saptanmıştır. Ölçeğin alt gruplarından, babalık rolüne ilişkin olumlu algılar alt grup puan ortalaması $\bar{X}=4.16$, babalık rolüne ilişkin olumsuz algılar alt grup puan ortalaması $\bar{X}=3.19$ ve çocuk cinselliğinde babalık rolü algısı puan ortalaması ise $\bar{X}=3.57$ ’dir (Tablo 4.17).
- Babaların; şehir merkezinde yaşaması, babaların ve eşlerinin eğitim durumunun ve işinin statüsünün yüksek olması, ülkenin güney, kuzey ya da batısından geliyor olması, çocuk sayısının az olması ve çocuk bakımına ayrılan zamanın fazla olmasının, babalık rolünün olumlu algılanmasında etkilidir.
- Babaların Antalya’da yaşama sürelerine göre, babalık rolü algısı genelinde puan ortalamaları arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmamış olup, babalık rolü algısı alt gruplarından, yalnızca babalık rolüne ilişkin olumsuz algılar alt grubunda gruplar arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu saptanmıştır ($p<0.05$). 31 yıl ve daha fazla süredir Antalya’da yaşayan babalar, diğerlerine göre daha olumlu babalık algısına sahiptir (Tablo 4.23)
- Babaların, eşlerinin ve bebeğin yaşının, babalık rolü algısı genelinde ve alt grup puan ortalamalarında istatistiksel olarak anlamlı farka neden olmadığı saptanmıştır.
- Babalık Rolü Algı Ölçeği genelinde ve babalık rolüne ilişkin olumlu ve olumsuz algılar alt gruplarında, kız çocuğu olan babaların; çocuk cinselliğinde babalık rolüne ilişkin algılar alt grubunda ise erkek çocuğu olanların daha olumlu babalık rolü algılarına sahip oldukları bulunmuştur.

Bebeğin cinsiyetinin, Babalık Rolü Algı Ölçeği'nin yalnız olumlu algılar alt grubunda istatistiksel olarak anlamlı farka neden olduğu saptanmıştır ($p<0.05$). (Tablo 4.29).

6.4. Babaların, Babalık Rolü Algıları ve Bebek Bakımına Katılımları Arasındaki İlişkiye İlişkin Sonuçlar

- Babaların, babalık rolü algısı ile bebek bakımına katılımı arasında yüksek ve pozitif yönde bir ilişki olduğu belirlenmiştir ($r=0.732$). Babalık rolüne ilişkin olumlu algılar alt grubu ile, genel olarak bebek bakımına katılım soru formu puanları arasındaki korelasyonun benzer şekilde yüksek olduğu saptanmıştır ($r=0.752$) (Tablo 4.31).
- Babalık rolü algısı ile, babanın bebeğin fiziksel ve kişisel gelişim ve sağlık bakımlarına katılması arasında ($r=0.686$, $r=0.664$) ortanın üzerinde, doğrusal bir ilişki vardır. Babalık rolü algı ölçeği ve alt grupları ile bebek bakımına katılım soru formu arasında en düşük korelasyona, çocuk cinselliğinde babalık rolüne ilişkin algılar alt grubunun sahip olduğu ($r=0.542$) saptanmıştır (Tablo 4.31).
- Babalık rolü algı ölçeğinin alt gruplarından babalık rolüne ilişkin olumlu algılar alt grubu ile, bebek bakımına katılım soru formu fiziksel bakım, kişisel gelişim ve sağlık ve ilgi ve oyun alt grupları arasında (sırasıyla $r=0.696$, $r=0.690$, $r=0.624$) orta düzeyde ve pozitif yönde bir ilişki olduğu saptanmıştır (Tablo 4.31).
- Babalık rolüne ilişkin olumsuz algılar alt grubu ile bebek bakımına katılım soru formu fiziksel bakım, kişisel gelişim ve sağlık ve ilgi ve oyun alt grupları arasında (sırasıyla $r=0.553$, $r=0.501$, $r=0.467$) orta düzeyde ve pozitif yönde bir ilişkinin olduğu belirlenmiş olup, olumsuz babalık algısına sahip babaların, öncelikle fiziksel bakım aktivitelerine katılımlarının etkilendiği saptanmıştır (Tablo 4.31).

6.5. Babaların Babalık, Bebek Bakımına Katılım ve Bu Katılımı Etkileyen Faktörlere İlişkin Sonuçlar

- BDG'ye katılan babaların çoğuna göre ilgili olan baba “iyi” baba iken bu görüşle doğru orantılı olarak çocuğuyla ilgilenmeyen baba ise babalar tarafından “kötü baba” olarak tanımlanmıştır.
- Babaların önemli bir kısmının babalık için kendilerine model aldıkları herhangi bir kişinin olmadığı ve kendi babalık modellerini oluşturmaya çalıştıkları belirlenmiştir. Model aldığını belirten babalar tarafında en çok kendi babaları ve yakın çevrelerindeki kişiler rol modeli olarak tanımlanmıştır.

- Babaların çoğunluğunun bebeklerinin bakımına hafta sonu ve akşamları daha fazla zaman ayırdıkları; çoğunluğun “eşlerinin işi olması”, “evde olmaması” ya da “hasta olması” gibi durumlarda bebeklerinin bakımını bütünüyle ve kısa süreli üstlendikleri; bazı babaların keyfi nedenlerle ve zorunlu hissetmemelerinden dolayı bebek bakımına katılmadıkları saptanmıştır. Bez değiştirme, babaların en fazla zorlandıkları, bebeğin beslenmesi ise en fazla hoşlandıkları bebek bakım aktivitesi olarak belirlenmiştir.
- Babaların üçte biri bebeklerinin bakımına katılımlarının çevreleri tarafından olumlu karşılandığını, 4’ü ise olumsuz tepki gördüğünü ancak bunu önemsemediğini belirtmiştir.
- Babaların önemli bir kısmının bebek bakımına, işlerini aksatmayacak şekilde, iş dönüşü ya da hafta sonları katıldıkları saptanmıştır.

ÖNERİLER

Araştırma sonuçlarına göre öneriler, aşağıdaki gibi sıralanmaktadır:

- Hastanelerde ve sağlık ocakları bünyesinde multidisipliner bir yaklaşımla, babaların bebek bakımının fiziksel bakım, kişisel gelişim ve sağlığı ilgilendiren bölümlerine de doğrudan katılımını artırıcı uygulamalı ebeveyn eğitimlerinin (doğum öncesi hazırlık sınıfları, ebeveynlik becerileri eğitimi vb.) düzenlenmesi
- Bebek bakımına katılım konusunda riskli gruplara (sosyoekonomik statüsü düşük, ülkenin doğu/güneydoğusundan gelen, eşleri az eğitilmiş olan, eşleri çalışmayan ya da statüsü daha düşük işlerde çalışan, sahip oldukları çocuk sayısı 2’den fazla olan ve bebeklerinin bakımına az zaman ayıranlar) bu eğitimlerde öncelik verilmesi
- Babalık rolü algısının olumlu olması, bebek bakımına katılımı pozitif yönde ve güçlü bir şekilde ilişkili olduğundan hemşirelerin, babaların ve toplumdaki diğer erkeklerin olumlu babalık rolü geliştirmelerini sağlayacak uygulamaları (babaların işlerinin bebeklerine ayırdıkları saati artıracak şekilde düzenlenmesi, doğum sonu babalık izninin artırılması ve isteğe bağlı olmaktan çıkartılması) desteklemesi,
- Kız çocuğuna sahip olmaya ilişkin pozitif babalık algısı ve bebek bakımına katılımın artarak sürdürülmesinin desteklenmesi
- Rol değişimlerinde örnek olacak rol modellerinin olması, role uyumu kolaylaştırdığı ve rolde zorlanmayı azalttığından, başta yazılı ve görsel medyanın kullanımı olmak üzere, olumlu baba rol modeli oluşturmaya ilişkin çalışmaların yapılması ve bu çalışmalara, hazırlanacak uygulamalı ebeveynliğe hazırlık eğitimlerinde de yer verilmesi
- Babaların bebek bakımına katılımlarının annenin bakım veremediği durumlarla sınırlı olmasının, anne-baba ve çocuk sağlığına olan etkileri konusunda özelde anne-baba adayları, anne-babaların ve genelde tüm sağlık personeli olmak üzere toplumun bilinçlendirilmesi
- Babaların bebek bakımına katılımını engelleyici ve kolaylaştırıcı kültürel özelliklerin araştırılmasına yönelik araştırmaların sayısının artırılması

- Hemşirelik hizmetlerinin yalnız bebek bekleyen ya da anne olan kadını değil, baba adayı ya da babayı da kapsayacak şekilde sunulmasının sağlanması ve desteklenmesi
- Babaların bebek bakımına katılımını ve olumlu babalık algısı geliştirmelerini destekleyecek sağlık, hemşirelik hizmetlerine ilişkin uygulanabilir ve gerçekçi protokollerin oluşturulması
- Benzer çalışmaların bebek ve çocuğun diğer gelişim evrelerine ve farklı sosyo-demografik özelliklere sahip gruplarla da yapılarak, bu evrelere özel hemşirelik bakımını düzenlemede yol gösterecek benzerlik ve farklılıkların ortaya konması önerilmektedir.

KAYNAKLAR

1. Gönüllü, M., İçli, G. (2001). Çalışma Yaşamında Kadınlar: Aile ve İş İlişkileri. C.Ü. Sosyal Bilimler Dergisi. 25(1): 81-100.
2. Ökten, Ş. (2009). Toplumsal Cinsiyet ve İktidar: Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nin Toplumsal Cinsiyet Düzeni. Uluslar arası Sosyal Araştırmalar Dergisi. 2(8): 303-311.
3. Zeybekoğlu, Ö. (2009). Toplumsal Cinsiyet Bağlamında Erkeklik Olgusu. Yüksek Lisans Tezi, Akdeniz Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Antalya.
4. Lopata, H. Z. (1993). The Interweave of Public and Private: Women's Challenge to American Society. Journal of Marriage and The Family. 55: 176-190.
5. Premberg, A., Hellström, A. L., Berg, M. (2008). Experiences of the first year as father. Journal of Compilation, 22: 56-63.
6. Entwisle, D. R., Doering, S. (1988). The Emergent Father Role. Journal of Sex Roles, 18(3,4): 119-121.
7. Rutter, M., Eric, T. (2002). Child and Adolescent Psychiatry (4th ed.). India: Blackwell, 858, 1056-1057.
8. Koçak Atmaca, A. (2004). Türkiye'de Babaların Şimdiki Durumu. Baba Destek Programı Değerlendirme Raporu. Anne Çocuk Eğitim Vakfı. Boğaziçi Üniversitesi, İstanbul. 1-65.
9. Akçam, H. (2004). "Bilimsel Yöntem, Bilimsel Düşünce ve Bunların Kullanım Alanları Hakkında" (<http://www.halukakcam.com/B6/Notes/Bilim2004.htm>).
10. Öçalan, M. (2005). Çocuğun Algılanmasında İmgelerin Önemi, Eğitimbilimsel Açıdan Çocuk Edebiyatında İmge Kullanımı. Sakarya Üniversitesi, Yeni Türk Edebiyatı Araştırmaları.
11. Barclay L., Lupton, D. (1999). The experiences of new fatherhood: a socio-cultural analysis. Journal of Advanced Nursing, 29(4): 1013-1020.
12. Riley, D. (2001). Child Care Connections. Journal of Child Care Connections, 1(10): 1-4.

13. Kuzgun, Y., Sevim, S. A. (2004). Kadınların Çalışmasına Karşı Tutum ve Dini Yönelim Arasındaki İlişki. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi, 37(1): 14-27.
14. Kocacık, F., Gökkaya, V. B. (2005). Türkiye’de Çalışan Kadınlar ve Sorunları. C. Ü. İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, 6(1): 195-197.
15. Gürşimşek, I., Kefi, S., Girgin, G. (2007). Okulöncesi Eğitime Babaların Katılım Düzeyi İle İlişkili Değişkenlerin İncelenmesi. Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 33: 181-191.
16. Çakır, Ö. (2008). Türkiye’de Kadının Çalışma Yaşamından Dışlanması. Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 31: 25-47.
17. Esin, M. N., Öztürk, N. (2005). Çalışma Yaşamı ve Kadın Sağlığı. Mesleki Sağlık ve Güvenlik Dergisi, 38- 41.
18. Ahmeduzzaman, M., Roopnarine, J. L. (1992). Sociodemographic Factors, Functioning Style, Social Support, and Fathers’ Involvement with Preschoolers in African-American Families. Journal of Marriage and the Family 54: 699-707.
19. Lowdermik, D., Perry, S. E. (2004). Maternity & Women’s Health Care (8th ed.). Philadelphia: Mosby & Evolve, 402-403,578-579,590, 654-656.
20. Coverman, S., Sheley, J. F (1986). Changes In Men’s Housework and Child-Care Time. Journal of Marriage and The Family, 48: 413-422.
21. Erdoğan, A. (2004). Çocuğun Psikososyal Gelişiminde Babanın Rolü. Journal of New Symposium, 42(4): 147-153.
22. Henderson, C., Macdonald, S. (2004). Mayes’ Midwifery (13th ed.). Toronto & New York: Elsevier, 10.
23. Aydoğmuş, K. ve arkadaşları. (2003). Ana-Baba Okulu. (10. Basım).”Baba-Çocuk İlişkisi”, Oya Güngörmüş, Remzi Kitabevi, 245-254.
24. Lamb, M. E. (2010). The Rol of The Father in Child Development.(5th edition). United Stated of America.(Chapter 1, How Do Fathers Influence Children’s Development? Let Me Count the Ways). 1-22.
25. Alpöge, G., Gündüz, E. (2001). Çocuğun Yaşamında Babanın Yeri ve Önemi, Aralık 2000 Sempozyum Raporu, Anne- Çocuk Eğitim Vakfı, yayın no: 12, Kansu matbaacılık, İstanbul.

26. Başer, M., Korkmaz, Z. (2005). Postpartum Dönemde Anne ve Babaların Yenidoğan Bakımına İlişkin Gereksinimlerinin Belirlenmesi. Sağlık Bilimleri Dergisi (Journal of Health Sciences), Hemşirelik Özel Sayısı 14: 54-58.
27. Tiedje, L. B., Darling-Fisher, C. (1996). Fatherhood Reconsidered: A Critical Review. Journal of Research in Nursing & Health, 19: 471- 484.
28. Nyström, K., Öhring, K. (2003). Parenthood experiences during the child's first year: literature review. Journal of Advanced Nursing, 46(3): 319–330.
29. Semerci, B. (2009). Birlikte Büyütelim, Çocuk Ruh Sağlığı (Özel Baskı). İstanbul: Alfa Yayınları, 69,101.
30. Yavuzer, H. (2002). Çocuk Psikolojisi (23. basım). İstanbul: Remzi Kitabevi.
31. Draper, H. (2007). Paternity Fraud and Compensation for Misattributed Paternity. Journal of Medical Ethics, 33: 475-480.
32. Maighan, M. (2006) Chapter 17. Mercer's Becoming a Mother Theory in Nursing Practice. Edit. Alligood MR.,3. Nursing theory: utilization & application, Mosby Comp. St. Louis Missouri, 393-410.
33. Tomey, A. M., Alligood, M. R. (2006). Nursing Theorists and Their Work. Mosby, Philadelphia, 743.
34. Seçer, Z., Çeliköz, N., Yaşa, S. (2007). Bazı Kişisel Özelliklerine Göre Okulöncesi Eğitim Kurumlarına Devam Eden Çocukların Babalarının Babalığa Yönelik Tutumları. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Selçuk Üniversitesi. 18: 425- 438.
35. Atılğan, F. A. Türkiye Aile Hekimleri Forumu. www.AileHekimleri.Org. (19.03.2010)
36. Işığçok, Ö. (2005). İstihdamda Eşitlik Politikaları Kapsamında Avrupa Birliği'nde ve Türkiye'de Ebeveyn İzni. Uludağ Üniversitesi, İİBF, Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Bölümü, 778-789.
37. Goodman, J. H. (2004). Becoming an Involved Father of an Infant. Journal of Jognn in Review. 34(2): 190-200.

38. London, M., Ladewig, P. W. (2007). Maternal & Child Nursing Care (2nd edition). New Jersey: Pearson, 576- 577.
39. Sevil, Ü., Kavlak, O. (2003). Couvade Sendromu (Sempatik Gebelik). Aile ve Toplum Eğitim- Kültür ve Araştırma Dergisi, 6(2): 49-54.
40. Gölbaşı, Z. (2003). Postpartum Dönemde Erken Taburculuk, Evde Bakım Hizmetleri ve Hemşirelik. C.Ü. Hemşirelik Yüksek Okulu Dergisi, 7(2): 15.
41. Pontes, C. M. et al. (2006). Building a Place for The Father as an Ally for Breast Feeding. Midwifery, 1-7.
42. Demez, G. (2005). Kabadayıdan Sanal Delikanlıya -Değişen Erkek İmgesi-. (Birinci Basım). İstanbul: Babil Yayınları, 128-165.
43. Demren, Ç. (2001). Erkeklik, Ataerkillik ve İktidar İlişkileri. H.Ü. Edebiyat Fakültesi Antropoloji Bölümü “Ataerkillik ve Erkeklik Biçimlerinin Karşılıklı İlişkileri ve Etkileşimleri” başlıklı tezine dayanmaktadır.
44. Mott, F., Tanfer, K. (1997). The Meaning of Fatherhood for Men. Washington: Ohio State University, 3- 10.
45. Pira, A., Elgün, A. (2004). Toplumsal Cinsiyeti İnşaa Eden Bir Kurum Olarak Medya; Reklamlar Aracılığıyla Ataerkil İdeolojinin Yeniden Üretilmesi. Ege Üniversitesi, 526-537.
46. Timurturkan, M. et al. (2009). Sosyal Problemler Sosyolojisi: Dünya’dan ve Türkiye’den Örnekler. Ankara: Siyasal Yayıncılık, 138-141,144,145,153,155. (Editör: Nurşen Adak)
47. Karadayı, F. (2001). Gençlerin Babalık Rolüne İlişkin Tutumları, Kendi Babalarının Davranışı ve Sosyo-demografik Faktörlerle İlişkisi. Ç. Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sosyal Bilimler Dergisi, 8(8): 165-188.
48. Sancar, S. (2009). Erkeklik: İmkansız İktidar-Ailede, Piyasada ve Sokakta Erkekler, Metis Yayınları, İstanbul.
49. O’Connell, M. (1993). Where’s Papa? Father’s role in child care. Washington, DC: Population Reference Bureau, Inc.
50. Steinberg, S., Steinberg, S., Kruckman, L. (2000). Reinventing Fatherhood in Japan and Canada. Journal Social Science & Medicine, 50: 1257-1272.
51. Cam, E. (2003). Türk İstihdam Politikasında Çalışan Kadınlar ve Uygulanan Politikalar 1. Çelik İş Sendikası Aylık Yayın Organı, 11(3): 1-8.

52. Schroeder Kırca, S. (2007). Popüler Feminizm Türkiye’de ve Britanya’da Kadın Dergileri. (Birinci Basım). İstanbul: Bağlam Yayınları, 47-50,79,81,82,90,91,111,193.
53. Türkoğlu, N. (2004). Kültürel Üretim Alanları: Renkli Atlas. “Yeni Türk Erkeği Nerede Nasıl Yetiştiriyor ?” (Gönül Demez). (Birinci Basım). İstanbul: Babil Yayınları, 175, 190.
54. Helvacıoğlu, F. Ders Kitaplarında Cinsiyetçilik, Cumhuriyet Gazetesi, 9 Mart 1996a.
55. Helvacıoğlu, F. Ders Kitaplarında Cinsiyetçilik, Cumhuriyet Gazetesi, 11 Mart 1996b.
56. İlkaracan, İ. (1998). Kentli Kadınlar ve Çalışma Yaşamı. İstanbul: Tarih Vakfı Yayınları, 285-302.
57. T.C. Başbakanlık Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü. (2010). Türkiye’de Kadının Durumu, Ankara.
58. Tüm İktisatçılar Birliği (2006). Türkiye’de Kadının Sosyo-ekonomik Durumu (Birinci Baskı). Tüm İktisatçılar Birliği Yayınları. 13 (39): 40,42.
59. Özer, M., Biçerli, K. (2004). Türkiye’de Kadın İşgücünün Panel Veri Analizi. Sosyal Bilimler Dergisi. 56,57.
60. Kabadayı, A. (1999). Bebeğin Duyumotor, Dil ve Zihinsel gelişiminde Çevre ve Yetişkinin Rolü ve Önemi. Selçuk Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 215-234.
61. Tezel Şahin, F., Özyürek A. (2008). 5-6 Yaş Grubu Çocuğa Sahip Ebeveynlerin Demografik Özelliklerinin Çocuk Yetiştirme Tutumlarına Etkisinin İncelenmesi. Türk Eğitim Bilimleri Dergisi, 6 (3): 395-414.
62. Esen, Y., Bağlı, M. T. (2003). İlköğretim Ders Kitaplarındaki Kadın ve Erkek Resimlerine İlişkin Bir İnceleme. Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi, 35 (1-2): 143-154.
63. Nelms, B, C. (2004). Fathering: Supporting and Celebrating It Journal of Pediatric Health Care, 18 (3): 113-114.
64. Scoloveno, M., Sherwen, L. (1995). Nursing Care of the Childbearing Family (2nd ed.). London: Appleton & Lange, 59-61,531,652-653.
65. Erdoğan, T. (2004). Toplumsal Sistemin Düzen Sağlayıcı Unsuru Olarak Cinsiyet Rolü Farklılaşması. 12(3): 124-145.

66. Draper, J. (2002). Men's passage to fatherhood: an analysis of the contemporary relevance of transition theory. *Journal of Nursing Inquiry*, 10(1): 66-78.
67. Bakınay, E., Çüntay, S. (2010). Baba Çocuk İlişkisi. Aylık Bilgi Bülteni. Psikolojik Danışmanlık Eğitim ve Grup Çalışmaları Merkezi. Sayı 26.
68. Mckinney, E., Ashwill, J. (2000). *Maternal Child Nursing*. New York: Saunders, 298,504, 609.
69. Feldman, S., Nash, C.S., Aschenbrenner, G.B. (1983). Antecedents of Fathering. *Journal of Child Development*, 54(6): 1628-1636.
70. Devlet Personel Uzmanları Derneği (2010). Maliye Bakanlığı Personelinin 657 sayılı Kanuna İzinlerin Kullanılmasına İlişkin Usul ve Esaslar
71. Yapıcı, M., Yapıcı, Ş. (2005). Çocukta Sosyal Gelişim. *Bilim, Eğitim ve Düşünce Dergisi*, Sayı 2(5): 1-5.
72. Sigle-Rushton, W., McLanahan, S. (2002). Father absence and child well-being: A critical review. In D. Moynihan, L. Rainwater, & T. Smeeding (Eds.), *The future of the family* (116–155). New York: Russell Sage Foundation.
73. T.C. Milli Eğitim Bakanlığı (2009). MEGEP (Mesleki Eğitim ve Öğretim Sisteminin Güçlendirilmesi Projesi). Çocuk Gelişimi ve Eğitimi, Cinsel Gelişim, Ankara.
74. Gültekin, A., Bener, Ö. (2008). 0-6 Yaş Döneminde Çocuğu Olan Çalışan ve Çalışmayan Kadınların Evle İlgili Faaliyetleri Yürütme Biçimlerinin İncelenmesi.
75. Takahaski, M. (1994). The Issues of Gender in Contemporary Japanese Working Life: A Japanese "vicious circle". *Feminist Issues*, 14(1): 37-56.
76. Kakıcı, H., Emeç, H., Üçdoğruk, Ş. (2007). Türkiye'de Çalışan Kadınların Çocuk Bakım Tercihleri. *İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Ekonometri ve İstatistik Dergisi*, 5: 21-40.
77. T.C. Başbakanlık Kadın Statüsü ve Sorunları Genel Müdürlüğü, 2000. Sağlık Sektöründe Kadın. Ankara: Cem Web Ofset,12,13,14,17.
78. Mercer, R. T. (2004). Becoming a Mother Versus Maternal Role Attainment. *Journal of Nursing Scholarship*, 36(3): 226-232.
79. Coley, R. L., Morris, J. E. (2002). Comparing Father and Mother Reports of Father involvement among Low-Income Minority Families. *Journal of Marriage and Family*, 64 (4): 982-997.

80. Levy-Shiff, R. (1994). Individual and Contextual Correlates of Marital Change Across The Transition to Parenthood: Family Environment and Adoptionrelated Correlates. *International Journal of Behavioral Development*, 25: 97-104.
81. Carpenito-Moyet, L. J. (2005). Hemşirelik Tanıları El Kitabı. (2. basım). Çeviri: Erdemir, F. Ankara: Nobel Tıp Kitabevi, 164-168.
82. Gilbert, E. S., Harmon, J. S. (2002). Yüksek Riskli Gebelik ve Doğum El Kitabı. (2. basım). Çeviri: Taşkın, L. Ankara: Palme Yayınları, 118-130.
83. Wong, D. L. (1997). *Pediatric Nursing* (15th ed.). New York: Mosby, 61-62,530-531.
84. Jackson, K., Ternestedt, B. M., Schollin, J. (2003). From Alienation to Familiarity: Experiences of Mothers and Fathers of Preterm Infants. *Journal of Advanced Nursing*, 43(2): 120–129.
85. T.C. Sağlık Bakanlığı Temel Sağlık Hizmetleri Genel Müdürlüğü, (2008). Çocuğun Psikososyal Gelişimini Destekleme Programı Görüşme Rehberi.
86. Hanson, S. M. H., Bozett, F. (1987). Fatherhood: A Review and Resources. *Journal of Family Relations*. 36: 333-340.
87. Yavuzer, H. (1999). Ana-Baba ve Çocuk (12.basım). İstanbul: Remzi Kitabevi, 13, 18-19, 23-25.
88. Gözümlü, S., Aksayan, S. (2003). Kültürlerarası Ölçek Uyarlaması İçin Rehber II: Psikometrik Özellikler ve Kültürlerarası Karşılaştırma. *Hemşirelikte Araştırma Geliştirme Dergisi*, 1: 3-14.
89. Barnett, R. C., Baruch, G. K.(1987). Determinants of Fathers' Participation in Family Work. *Journal of Marriage and The Family*,49: 29-40.
90. Hudson, D., Elek, S., Fleck, M. (2001). First time Mothers' and Fathers' transition to parenthood: Infant care self-efficacy, parenting satisfaction, and infant sex. *Issues in Comprehensive Pediatrics*, 24: 31-43.
91. Flouri, E., Buchanan, A. (2003). The Role of Father Involvement in Children's Later Mental Health. *Journal of Adolescent*, 26: 63-78.
92. Dunn, J. (2004). Annotation: Children's Relationships with Their Nonresident Fathers. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 45: 659–671.

- 93.** Julion, W., Gross, D., Barclay-McLaughlin, G., Fogg, L. (2007). ‘‘It’s Not Just About MOMMAS’’: African-American Non-Resident Fathers’ Views of Paternal Involvement. *Journal of Research in Nursing & Health*, 30: 595-610.
- 94.** Maridaki-Kassotaki, K. (2000). Understanding Fatherhood in Greece: Father’s Involvement in Child Care, 16(3): 213-219.
- 95.** Feldman, R. (2000). Parents’ Convergence on Sharing and Marital Satisfaction, Father Involvement, and Parent-Child Relationship at The Transition to Parenthood. *Journal of Infant Mental Health*, 21(3): 176-191.
- 96.** Elibol, F., Magden, D., Alpar, R. (2007). Anne Babalık Becerilerinde Özyeterlik Ölçeği’nin (1-3 Yaş) Geçerlik ve Güvenirliği. *Toplum Hekimliği Bülteni*, 3(26): 25-30.
- 97.** Sevil, Ü., Özkan, S. (2009). Fathers’ Functional Status During Pregnancy and The Early Postnatal Period. *Midwifery*, 25: 665-672.
- 98.** Kocayörük, E., Sümer Hatipoğlu, Z. (2009). Baba Katılım Eğitiminin Aile İşlevlerine ve Ergenin Akran İlişkilerine Etkisi. *Eğitimde Kuram ve Uygulama Dergisi*, 5(1):3-17. (Çanakkale 18 Mart Üniversitesi, Eğitim Fakültesi)
- 99.** Yeung, W. J., Sandraberg, J. F., Davis-Kean, P. & Hoffert, S. L. (2001). Children’s Time with Fathers in Intact Families. *Journal of Marriage and Family*, 63: 136-154.
- 100.** Topçu, S., Beşer, A. (2006). Göç ve Sağlık. *C.Ü. Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi*, 10(3): 37-42.
- 101.** Stewart, P. (2007). Impact of Migration on African American Family Development and Relationships. *Journal of Family History*, 32(1): 45-65.
- 102.** Mcveigh, C., John, W., Cameron, C. (2005). Fathers’ Functional Status Six Weeks Following The Birth of a Baby: A Queensland Study. *Journal of Australian Midwifery*, 18(1): 22-25.
- 103.** Lamb, M.E., Pleck, J.H., Levine, J.A. (1985). Effects of Paternal Involvement on Fathers and Mothers. *Marriage and Family Review*, 9(3-4): 67-84.
- 104.** Levy-Shiff, R., Shair, H., Mogilner, M. B. (1989). Mother and Father Preterm Infant Relationship in the Hospital Preterm Nursery. *Journal of Child Development*, 60: 93-102.
- 105.** Belsky, J., Gilstrap, B., Rovine, M. (1984). The Pennsylvania Infant and Family Development Project, I: Stability and Change in Mother-Infant and

Father-Infant Interaction in a Family Setting at One, Three, and Nine Months. *Journal of Child Development*, 55: 692-705.

106. Nugent, J.K. (1991). Cultural and Psychological Influences on the Father's Role in Infant Development. *Journal of Marriage and the Family*, 53: 475-485.

107. Florsheim, P. (2000). The Economic and Psychological Dynamics of Nonresident Paternal Involvement. In R.D. Taylor & M.C. Wang (Eds.), *Resilience Across Contexts: Family, Work, Culture & Community*, 55-97. Mahwah, NJ: Erlbaum.

108. Poyraz, M. (2007). Babaların Babalık Rolünü Algılamalarıyla Kendi Ebeveynlerinin Tutumları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Anabilim Dalında Yüksek Lisans Tezi.

109. Ny, P. et. al. (2008). The Experience of Middle Eastern Men Living in Sweden of Maternal and Child Health Care and Fatherhood: Focus-Group Discussions and Content Analysis. *Midwifery*. Elsevier, 281-290.

110. Bartlett, E. E. (2004). The Effects of Fatherhood on the Health of Men: A Review of the Literature. *Jmhg*, 1(2-3): 159-169.

111. John, W., Cameron, C., McVeigh, C. (2004). Meeting the Challenge of New Fatherhood During the Early Weeks. *Journal of JOGNN*, 34 (2): 180-189.

112. Luccie, M. F. De., Davis, A.J. (1991). Father-Child Relationships From the Preschool Years Through Mid-Adolescence. *Journal of Genetic Psychology*, 152(2): 225-238.

113. Cazenave, N. (1979). Middle-income Black fathers: An Analysis of the Provider Role. *The Family Coordinator*, 28: 583-593.

114. Fincham, D. F., Beach, S. R. H. Arias, İ., Brody, G. (1998). Children's Attributions in the Family: The Children's Relationship Attribution Measure. *Journal of Family Psychology*, 12(4): 481-493.

115. Parsons, T., Bales, R. (1955). *Family Socialization and Interaction Process*. New York: Free Pres.

116. Paterna, C., Martinez, C. (2006). Fathers and Gender Traditionalism. Perception of Inequality and Life Roles. *The Spanish Journal of Psychology*, 9(2): 171-181.

117. Russell, G. (1978). The Father Role and Its Relation to Masculinity, Femininity and Androgyny. *Journal of Child Development*, 49: 1174-1181.

- 118.** Hawkins, A. J. et al. (2008). Increasing Fathers' Involvement in Child Care with a Couple-Focused Intervention During the Transition to Parenthood. *Journal of Family Relations*, 57(1): 49-59.
- 119.** Simon, R. W. (1992). Parental Role Strains, Salience of Parental Identity and Gender Differences in Psychological Distress. *Journal of Health and Social Behavior*, 33: 25-35.
- 120.** Premberg, A., Lundgren, I. (2006). Fathers' Experiences of Childbirth Education. *Journal of Perinatal Education*, 15(2): 21-28.

ÖZGEÇMİŞ

Şirin Kuruçırak 1984 yılında Antalya’da doğdu. İlk, Orta ve Lise öğrenimini Antalya’da tamamladı. 2006 yılında Çukurova Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu’ndan mezun oldu. 2007 yılında Akdeniz Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Doğum ve Kadın Hastalıkları Hemşireliği alanında yüksek lisans eğitimine başladı, aynı yıl Antalya Eğitim ve Araştırma Hastanesi’ne hemşire olarak atandı ve halen bu görevini sürdürmektedir.

EKLER

AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ ETİK KURULU ONAYI

T.C.
AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
TIP FAKÜLTESİ ETİK KURULU

Sayı:B.30.2.AKD.0.01.00.00/ Etik/
Konu:

10/09/2008
ANTALYA

ETİK KURULU KARARI

Etik Kurulunun Adı, Adresi : Akdeniz Üniversitesi Tıp Fakültesi Etik Kurulu, Akdeniz Üniversitesi Tıp Fakültesi Dumlupınar Bulvarı Kampüs 07070/ANTALYA

Toplantı Tarihi : 10.09.2008

Araştırmanın tam adı : "Babaların, Babalık Rolü Algısı ile Bebek Bakımına Katılımı Arasındaki İlişki"

Sorumlu araştırmacının ismi : Doç.Dr.Özen KULAKAÇ

Sorumlu Araştırmacı Doç.Dr.Özen KULAKAÇ tarafından yürütülecek olan "Babaların, Babalık Rolü Algısı ile Bebek Bakımına Katılımı Arasındaki İlişki" adlı çalışmanın yapılmasında etik açıdan sakınca olmadığı kararı alınmıştır.

Araştırmacıya çalışmalarında başarılar dileriz.

Prof.Dr. Mehmet ARMAN
Başkan

Prof.Dr.Ümit KARAYALÇIN
Başkan Yardımcısı
(Kongrede)

Yrd.Doç.Dr.Hafize ÖZTÜRK TÜRKMEN
Raportör

Prof.Dr.Aysel AĞAR
Üye

Prof.Dr.İclal YÜCEL
Üye

Prof.Dr.Mevlüt ASAR
Üye

Prof.Dr.M.Akif ÇİFTÇİOĞLU
Üye

Prof.Dr.İsmail ÜSTÜNEL
Üye (İzinli)

Doç.Dr.Ayşen BİNGÖL BOZ
Üye (Derste)

Doç.Dr.Merter ÖZENCİ
Üye

Başeczacı
Üye (Atanacak)

Avukat Sezgin TEKİN
Üye – Hukukçu
(Katılmadı)

Bekir ÖZSOY
Üye – Halk Temsilcisi

EK: 2

ANTALYA İL SAĞLIK MÜDÜRLÜĞÜ İZİN YAZISI

Sağlığınız için etli yemeklere pişirme esnasında yağ ilave etmeyiniz.
T.C.

ANTALYA VALİLİĞİ
İl Sağlık Müdürlüğü

17 HAZİRAN 2008

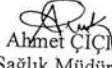
SAYI :B.10.4.1SM.04.07.00.09/605-03/
KONU: Tez Çalışması

20858

AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜNE
(Öğrenci İşleri Daire Başkanlığı)

İlgi: 13/05/2008 tarih ve B.30.2.AKD.0.70.72.02/04-1526/5781

Üniversiteniz Sağlık Bilimleri Enstitüsü Doğum ve Kadın Hastalıkları Hemşireliği Anabilim Dalında Yüksek Lisans yapmakta olan Şirin KURUÇIRAK'ın 01/08/2008-31/03/2009 tarihleri arasında "4-12 Aylık bebeği olan babaların, babalık rolü algısı ile bebek bakımına katılımı arasındaki ilişki" konulu tez çalışmasını merkez 2 nolu ve 11 nolu sağlık ocakları bölgesinde yaşayan babalarla görüşerek yapabileceğine dair Vilayet Makamı'nın 12/06/2008 tarih ve 20417 sayılı Olur'ları ilişikte olup;
Bilgi ve gereğini arz ederim.

Ahmet ÇİÇEK
Sağlık Müdürü a.
Sağlık Müdür Yardımcısı

Eki:1

İLETİŞİM

ADRES: Toros Mh. Atatürk Bulv. No:74 PK:07070

TEL: 0 242 228 48 48 FAX: 0 242 228 50 47
WEB: www.antalyasm.gov.tr

Detaylı Bilgi :Eğitim Şubesi

Dahili Tel : 432 - 434

E-Posta :Antalya.es@sağlik.gov.tr

Sağlığınız için etli yemeklere pişirme esnasında yağ ilave etmeyiniz.

T.C.

ANTALYA VALİLİĞİ
İl Sağlık Müdürlüğü

SAYI :B.10.4.1SM.04.07.00.09/605-03/333
KONU: Tez Çalışması

12 Haziran 2008

2008

VALİLİK MAKAMINA

Akdeniz Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Doğum ve Kadın Hastalıkları Hemşireliği Anabilim Dalında Yüksek Lisans yapmakta olan Şirin KURUÇIRAK'ın 01/08/2008-31/03/2009 tarihleri arasında "4-12 Aylık bebeği olan babaların, babalık rolü algısı ile bebek bakımına katılımı arasındaki ilişki" konulu tez çalışmasını merkez 2 nolu ve 11 nolu sağlık ocakları bölgesinde yaşayan babalarla görüşerek yapması Müdürlüğümüzce uygun görülmüş ise de;

Olur'larınıza arz ederim.

Dr. Hüseyin GÜL
Sağlık Müdürü

OLUR
06/06/2008

Mehmet SEYMAN
Vali a.
Vali Yardımcısı

Kanserden korunmak için hergün posalı besinlerin tüketilmesine özen gösteriniz

İLETİŞİM

ADRES: Toros Mh. Atatürk Bulv. No:74 PK:07070

TEL: 0 242 228 48 48 FAX: 0 242 228 50 47
WEB: www.antalyasm.gov.tr

Detaylı Bilgi :Eğitim Şubesi

Dahili Tel : 432 - 434

E-Posta :Antalya.es@saglik.gov.tr

ONAM FORMU

**4-12 AYLIK BEBEĞİ OLAN BABALARIN, BABALIK ROLÜ ALGISI
İLE BEBEK BAKIMINA KATILIMI ARASINDAKİ İLİŞKİ**

Sayın Katılımcı;

Adım Şirin Kuruçırak, Akdeniz Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Doğum ve Kadın Hastalıkları Hemşireliği Anabilim Dalı'nda yüksek lisans yapmaktayım. 4-12 aylık bebeği olan babaların, babalık rolü algısı ile bebek bakımına katılımı arasındaki ilişki'yi incelemek için bu çalışmayı yapıyorum. Bu amaç doğrultusunda, sizlerin cevaplaması için sosyo-demografik özellikleri içeren bir form, babalık rolü algı leği ve babaların bebek bakımına katılım soru formu hazırlanmıştır. Soruları cevaplamak ortalama 20 dakikanızı alacaktır. Sorulara cevap vermeniz, bu alandaki bilgi gereksinimine katkıda bulunacak, babaların desteklenmeye gereksinim duydukları konuların bilinmesini sağlayacaktır. Toplanan veriler yalnızca araştırma için kullanılacaktır. Araştırmaya katılmak konusunda gönüllü olmanız esastır. Gizliliği sağlamak amacıyla isim alınmayacaktır.

Katıldığınız için teşekkür ederim.

Şirin Kuruçırak
Akdeniz Üniversitesi
Sağlık Bilimleri Enstitüsü
Doğum ve Kadın Hastalıkları Hemşireliği
Yüksek Lisans ğrencisi

Katılımcının İmzası

SOSYO-DEMOGRAFİK ÖZELLİKLERİ İÇEREN SORU FORMU

1. Kaç yaşındasınız?.....
2. Eğitim durumunuz nedir?
 1. Okur yazar değil
 2. Okur yazar
 3. İlkokul
 4. Ortaokul
 5. Lise
 6. Üniversite
 7. Diğer.....
3. Mesleğiniz / işiniz nedir?.....
4. Eşiniz kaç yaşında?.....
5. Eşinizin eğitim durumu nedir?
 1. Okur yazar değil
 2. Okur yazar
 3. İlkokul
 4. Ortaokul
 5. Lise
 6. Üniversite
 7. Diğer.....
6. Eşinizin mesleği / işi nedir?.....
7. Kaçınıcı çocuğunuz?.....
8. Bebeğiniz kaç aylık/haftalık?.....
9. Bebeğinizin cinsiyeti nedir?
 1. Erkek
 2. Kız
10. Nerelisiniz?.....
11. Kaç yıldır Antalya’da yaşıyorsunuz?.....
12. Bebeğinizin bakımına günde ne kadar zaman ayırırsınız?.....

BABALARIN BEBEK BAKIMINA KATILIM SORU FORMU

Bu anket babaların, bebek bakımına katılma durumlarını değerlendirmek için hazırlanmıştır. Bebek bakımına katılma durumunuzu sayfada ayrılan yere işaretleyiniz. Sorulara samimi bir şekilde cevap vermeniz, araştırmanın doğruluğunu ve güvenilirliğini arttıracaktır. İşbirliğiniz ve yardımlarınız için teşekkür ederim.

	Hiçbir zaman	Nadiren	Bazen	Sıklıkla	Her zaman
1. Bebeğimizi ben beslerim.					
2. Bebeğimizi beslerken eşime yardımcı olurum.					
3. Bebeğimizin besinini hazırlarım.					
4. Bebeğimizin, besinini hazırlarken eşime yardımcı olurum.					
5. Bebeğimizin gazını çıkarırım.					
6. Bebeğimizin bezini değiştiririm.					
7. Bebeğimizin bezini değiştirirken eşime yardımcı olurum.					
8. Bebeğimize banyoyu ben yaptırırım.					
9. Bebeğimize banyo yaptırırken eşime yardımcı olurum.					
10. Bebeğimizin kıyafetlerini değiştiririm.					
11. Bebeğimizin kıyafetlerini değiştirirken eşime yardımcı olurum.					
12. Bebeğimizle oyun oynarım.					
13. Eşim, bebeğimizle oyun oynarken eşlik ederim.					
14. Bebeğimizi dışarıda ben gezdiririm.					
15. Eşim, bebeğimizi dışarıda gezdirirken onlara eşlik ederim.					
16. Bebeğimiz ağladığında ilk harekete geçen ben olurum.					
17. Bebeğimiz ağladığında kucağıma alıp sakinleştiririm.					
18. Bebeğimiz ağladığında, eşim onu sakinleştirmeye çalışırken yardımcı olurum.					
19. Bebeğimize masal anlatırım.					
20. Bebeğimizle konuşurum.					

	Hiçbir zaman	Nadiren	Bazen	Sıklıkla	Her zaman
21. Bebeğimizle birlikte zaman geçirmek için özen gösteririm.					
22. Bebeğimiz hastalandığında ona ben bakarım.					
23. Bebeğimiz hastalandığında, eşim bebeğe bakarken yardımcı olurum.					
24. Bebeğimizi aşıya kendim götürürüm.					
25. Eşim, bebeğimizi aşıya götürürken yanında giderim.					
26. Bebeğimizi ben uyuturum.					
27. Bebeğimiz gece ağladığında ben kalkarım.					
28. Bebeğimizin büyüme ve gelişmesini takip ederim.					

BABALIK ROLÜ ALGI ÖLÇEĞİ

Bu ölçek babalık rolü ile ilgili algıları ölçmek için hazırlanmıştır. Her ifadeyi okuduktan sonra bunun size ne derece uygun geldiğini veya uygun gelmediğini sayfada ayrılan yere işaretleyiniz. Elde edilen bilgiler araştırma dışında kullanılmayacaktır. İşbirliğiniz ve yardımlarınız için teşekkür ederim.

	Hiç uygun değil	Uygun değil	Kararsızım	Uygun	Tamamen uygun
1. Bir baba çocuğunu çocuk bahçesine götürmelidir.					
2. Baba evdeki tek otorite figürü olmalıdır.					
3. Baba çocuğuna renkleri ve eşyaların isimlerini öğretir.					
4. Gerektiğinde çocuğunu döverek cezalandırır.					
5. Baba çocuğuyla oyun oynamalıdır.					
6. Çocuğunun hangi televizyon programlarını izlediğiyle ilgilenmelidir.					
7. Gerektiğinde çocuğundan özür dilemelidir.					
8. Her ne sebepten olursa olsun çocuğunun yanında ağlamamalıdır.					
9. Ergenlik dönemindeki çocuğuna cinsellik konusunda bilgi vermelidir.					
10. Hangi yaşta olursa olsun çocuğunun cinsel konulardaki sorularını cevaplamalıdır.					
11. En önemli görevi ailesinin bakımı için gerekli parayı kazanmaktır.					
12. Bebekleri bebek arabası ile taşımak babalara yakışmaz.					
13. Baba çocuğunun tüm sorularını cevaplamalıdır.					
14. Çocuğu ile şakalaşmalıdır.					
15. Eşi kadar olmasa bile bebek bakımından anlamalıdır.					

	Hiç uygun değil	Uygun değil	Kararsızım	Uygun	Tamamen uygun
16. Babaların çocuklarını açıkça takdir etmeleri çocukları şımartabilir.					
17. Baba çocuğu ile sık sık sohbet etmelidir.					
18. Çocuğuna yeni oyunlar öğretmelidir.					
19. Çocuğuna yeni oyuncaklar almalıdır.					
20. Çocuğun sorularını cevaplamalıdır, ancak onunla oturup sohbet etmesi uygun değildir.					
21. Kız olsun erkek olsun çocuğu istediğinde onunla sırdaş olmalıdır.					
22. Bir çocuğun babası ile her konuda konuşması uygun değildir.					
23. Bir baba erkek çocuğuyla kız çocuğuna oranla daha çok ilgilenmelidir.					
24. Erkek çocuklar babalarıyla kız çocuklar anneleriyle oynamalıdır.					
25. Çocukla cinsel konuları konuşmak demek, onunla yüz göz olmak demektir.					

YARI YAPILANDIRILMIŞ GÖRÜŞME FORMU

A- ISINMA AÇIKLAMALARI

1-GİRİŞ (AÇILIŞ –TANITIM)

Merhaba; Ben Şirin Kuruçırak Akdeniz Üniversitesi Antalya Sağlık Bilimleri Enstitüsü'nde Yüksek Lisansımı yapıyorum. Bu çalışmada babaların, babalık rol algısı ile bebek bakımına katılımı arasındaki ilişkiyi araştırıyorum. Baba olmaya ilişkin her türlü duygularınız, düşünceleriniz, yorumlarınız ve beklentilerinizle ilgileniyorum. Bu bir sınav değildir. Burada vereceğiniz yanıtlarda doğru veya yanlış yoktur. Bu araştırmadan ortaya çıkacak sonuçlar, babaların babalık rolünü algılamasıyla bebek bakımına katılabilme ve anneye bu konuda yardımcı olabilme konuları ilgili eğitimcilere, meslektaşlarımıza ve diğer sağlık personeline yardımcı olacaktır.

2-İŞLEM BASAMAKLARI

Bana bu görüşme sırasında söyleyeceğiniz her şey gizli kalacaktır. Bu bilgileri bizim dışımızda herhangi birinin görmesi mümkün değildir. Ayrıca, araştırma sonuçları yazılırken adınız kesinlikle rapora yazılmayacaktır. Verdiğiniz bilgiler, diğer bilgilerle birlikte değerlendirilecektir. Görüşmenin en fazla 30 dk süreceğini tahmin ediyorum. Araştırmaya katılımınız bütünüyle gönüllü olmanıza bağlıdır. Araştırmaya devam etmek istemezseniz istediğiniz zaman ayrılabilirsiniz. Görüşme sırasında ben konuyu değiştirebilirim ya da devam edebilirim. Eğer eklemek istediğiniz bir şey olursa beni durdurabilirsiniz.

Görüşmeyi izin vererseniz teybe kayıt etmek istiyorum. Bu şekilde hem zamanı daha iyi kullanabiliriz hem de sorulara vereceğiniz yanıtların kaydını daha ayrıntılı tutma fırsatını elde edebiliriz. Bunun sizce bir sakıncası var mı? Teyp kullanmama izin vermezseniz not tutacağım.

Bu araştırmaya katılmayı kabul ettiğiniz için şimdiden teşekkür ederim. Eğer bana görüşmeye başlamadan sormak istediğiniz bir soru varsa önce bunu yanıtlamak istiyorum. İzin vererseniz sorularıma başlamak istiyorum.

B- GÖRÜŞME SORULARI

1. Size göre bir baba nasıl olmalıdır?

- a) Nasıl iyi baba olunur?
- b) Nasıl kötü baba olunur?
- c) Babalık için kendinize model aldığınız biri var mı? Bunu biraz açıkla mısınız?

2. Bebeğinizin bakımına katılıyor musunuz?

- a) Hangi durumlarda bebeğe siz bakıyorsunuz?
- b) Bebeğinize bütünüyle sizin/yalnız baktığınız oluyor mu?

3. Bebeğinize baktığınızda çevrenizin (anne, baba, komşu, arkadaş, eş) tepkisi nasıl oluyor?

4. Bebek bakımında zorlandığınız oluyor mu?

- a) Neleri yapmakta zorlanıyorsunuz?
- b) Bebeğinize hangi bakımları vermekten hoşlanıyorsunuz?

5. Bebeğinizin bakımına katılmak işlerinizin aksamasına neden oluyor mu?

- a) Günde ne kadar zaman ayırıyorsunuz?
- b) Zaman ayıramadığınız oluyor mu?

C- KAPANIŞ

Benim bu konuda atladığım ve sizin eklemek istediğiniz bir şey var mı? Bizimle konuşmak için zaman ayırdığınız ve katkıda bulunduğunuz için teşekkür ederiz.

Tablo 1. Babaların, Bebek Bakımına Katılım Soru Formu'nun İç Ölçüt Geçerliği Analizleri

Grup	N	$\bar{X}$	SS	t	p
Alt Grup	28	1.813	0.812	-13.33	0.00
Üst Grup	28	4.308	0.567		

Tablo 2. Babaların Bebek Bakımına Katılım Soru Formu Faktör Yapısı ve Yükleri

	Faktör 1	Faktör 2	Faktör 3
6. Bebeğimizin bezini değiştiririm.	0.804		
7. Bebeğimizin bezini değiştirirken eşime yardımcı olurum.	0.761		
10. Bebeğimizin kıyafetlerini değiştiririm.	0.761		
3. Bebeğimizin besinini hazırlarım.	0.735		
4. Bebeğimizin, besinini hazırlarken eşime yardımcı olurum.	0.720		
1. Bebeğimizi ben beslerim.	0.714		
2. Bebeğimizi beslerken eşime yardımcı olurum.	0.681		
11. Bebeğimizin kıyafetlerini değiştirirken eşime yardımcı olurum.	0.664		
9. Bebeğimize banyo yaptırırken eşime yardımcı olurum.	0.649		
5. Bebeğimizin gazını çıkarırım.	0.623		
8. Bebeğimize banyoyu ben yaptırırım.	0.594		
26. Bebeğimizi ben uyuturum.	0.494		
27. Bebeğimiz gece ağladığında ben kalkarım.	0.367		
25. Eşim, bebeğimizi aşıya götürürken yanında giderim.		0.775	
24. Bebeğimizi aşıya kendim götürürüm.		0.768	
19. Bebeğimize masal anlatırım.		0.608	
20. Bebeğimizle konuşurum.		0.601	
28. Bebeğimizin büyüme ve gelişmesini takip ederim.		0.596	
22. Bebeğimiz hastalandığında ona ben bakarım.		0.565	
23. Bebeğimiz hastalandığında, eşim bebeğe bakarken yardımcı olurum.		0.539	
16. Bebeğimiz ağladığında ilk harekete geçen ben olurum.		0.502	
15. Eşim, bebeğimizi dışarıda gezdirirken onlara eşlik ederim.			0.822
14. Bebeğimizi dışarıda ben gezdiririm.			0.803
13. Eşim, bebeğimizle oyun oynarken eşlik ederim.			0.700
18. Bebeğimiz ağladığında, eşim onu sakinleştirmeye çalışırken yardımcı olurum.			0.543
21. Bebeğimizle birlikte zaman geçirmek için özen gösteririm.			0.518
17. Bebeğimiz ağladığında kucağıma alıp sakinleştiririm.			0.511
12. Bebeğimizle oyun oynarım.			0.489
Varyansı açıklama yüzdesi	26.01	17.80	16.85
Yığılmalı yüzde	26.01	43.81	60.67

Faktör 1: Fiziksel Bakım**Faktör 2:** Kişisel Gelişim ve Sağlık**Faktör 3:** İlgi ve Oyun

Tablo 3. Babaların Bebek Bakımına Katılım Soru Formu ve Alt Gruplarının Ortalama, Standart Sapma ve Cronbach Alfa Güvenirlik Katsayısı (n=260)

Bebek Bakımına Katılım	Madde Sayısı	$\bar{X}$	SS	Cronbach Alfa Değeri
Soru Formu Genel	28	84.25	20.23	0.95
Alt Gruplar				
Fiziksel Bakım	13	32.42	10.99	0.93
Kişisel Gelişim ve Sağlık	8	24.31	6.94	0.89
İlgi ve Oyun	7	27.52	4.44	0.86

Tablo 4. Babaların Bebek Bakımına Katılım Soru Formu Madde-Toplam Puan Korelasyonları

	Madde Toplam Korelasyonu (r)	Madde Silindiğinde İç Tutarlılık Güvenirlik Katsayısı
1. Bebeğimizi ben beslerim.	0.68	0.95
2. Bebeğimizi beslerken eşime yardımcı olurum.	0.76	0.95
3. Bebeğimizin besinini hazırlarım.	0.66	0.95
4. Bebeğimizin, besinini hazırlarken eşime yardımcı olurum.	0.72	0.95
5. Bebeğimizin gazını çıkarırım.	0.69	0.95
6. Bebeğimizin bezini değiştiririm.	0.59	0.95
7. Bebeğimizin bezini değiştirirken eşime yardımcı olurum.	0.71	0.95
8. Bebeğimize banyoyu ben yaptırırım.	0.57	0.95
9. Bebeğimize banyo yaptırırken eşime yardımcı olurum.	0.71	0.95
10. Bebeğimizin kıyafetlerini değiştiririm.	0.74	0.95
11. Bebeğimizin kıyafetlerini değiştirirken eşime yardımcı olurum.	0.72	0.95
12. Bebeğimizle oyun oynarım.	0.59	0.95
13. Eşim, bebeğimizle oyun oynarken eşlik ederim.	0.50	0.95
14. Bebeğimizi dışarıda ben gezdiririm.	0.26	0.95
15. Eşim, bebeğimizi dışarıda gezdirirken onlara eşlik ederim.	0.40	0.95
16. Bebeğimiz ağladığında ilk harekete geçen ben olurum.	0.69	0.95
17. Bebeğimiz ağladığında kucağıma alıp sakinleştiririm.	0.71	0.95
18. Bebeğimiz ağladığında, eşim onu sakinleştirmeye çalışırken yardımcı olurum.	0.78	0.95
19. Bebeğimize masal anlatırım.	0.53	0.95
20. Bebeğimizle konuşurum.	0.71	0.95
21. Bebeğimizle birlikte zaman geçirmek için özen gösteririm.	0.67	0.95
22. Bebeğimiz hastalandığında ona ben bakarım.	0.76	0.95
23. Bebeğimiz hastalandığında, eşim bebeğe bakarken yardımcı olurum.	0.78	0.95
24. Bebeğimizi aşıya kendim götürürüm.	0.54	0.95
25. Eşim, bebeğimizi aşıya götürürken yanında giderim.	0.62	0.95
26. Bebeğimizi ben uyuturum.	0.63	0.95
27. Bebeğimiz gece ağladığında ben kalkarım.	0.58	0.95
28. Bebeğimizin büyüme ve gelişmesini takip ederim.	0.64	0.95

Tablo 5. Babaların Bebek Bakımına Katılım Soru Formu Maddelerinin Madde-Toplam Puan Korelasyonları

Alt Grup Boyutları	Maddeler	r	p
Fiziksel Bakım	6. Bebeğimizin bezini değiştiririm.	0.62	0.00
	7. Bebeğimizin bezini değiştirirken eşime yardımcı olurum.	0.74	0.00
	10. Bebeğimizin kıyafetlerini değiştiririm.	0.77	0.00
	3. Bebeğimizin besinini hazırlarım.	0.69	0.00
	4. Bebeğimizin, besinini hazırlarken eşime yardımcı olurum.	0.75	0.00
	1. Bebeğimizi ben beslerim.	0.70	0.00
	2. Bebeğimizi beslerken eşime yardımcı olurum.	0.78	0.00
	11. Bebeğimizin kıyafetlerini değiştirirken eşime yardımcı olurum.	0.74	0.00
	9. Bebeğimize banyo yaptırırken eşime yardımcı olurum.	0.74	0.00
	5. Bebeğimizin gazını çıkarırım.	0.72	0.00
	8. Bebeğimize banyoyu ben yaptırırım.	0.61	0.00
	26. Bebeğimizi ben uyuturum.	0.65	0.00
	27. Bebeğimiz gece ağladığında ben kalkarım.	0.61	0.00
Kişisel gelişim ve sağlık	25. Eşim, bebeğimizi aşıya götürürken yanında giderim.	0.66	0.00
	24. Bebeğimizi aşıya kendim götürürüm.	0.59	0.00
	19. Bebeğimize masal anlatırım.	0.57	0.00
	20. Bebeğimizle konuşurum.	0.74	0.00
	28. Bebeğimizin büyüme ve gelişmesini takip ederim.	0.67	0.00
	22. Bebeğimiz hastalandığında ona ben bakarım.	0.78	0.00
	23. Bebeğimiz hastalandığında, eşim bebeğe bakarken yardımcı olurum.	0.79	0.00
	16. Bebeğimiz ağladığında ilk harekete geçen ben olurum.	0.72	0.00
İlgi ve Oyun	15. Eşim, bebeğimizi dışarıda gezdirirken onlara eşlik ederim.	0.43	0.00
	14. Bebeğimizi dışarıda ben gezdiririm.	0.29	0.00
	13. Eşim, bebeğimizle oyun oynarken eşlik ederim.	0.53	0.00
	18. Bebeğimiz ağladığında, eşim onu sakinleştirmeye çalışırken yardımcı olurum.	0.80	0.00
	21. Bebeğimizle birlikte zaman geçirmek için özen gösteririm.	0.69	0.00
	17. Bebeğimiz ağladığında kucağıma alıp sakinleştiririm.	0.74	0.00
	12. Bebeğimizle oyun oynarım.	0.61	0.00

Tablo 6. Babalık Rolü Algı Ölçeği'nin Faktör Yapısı ve Yükleri

	Faktör 1	Faktör 2	Faktör 3
17. Baba çocuğu ile sık sık sohbet etmelidir.	0.754		
18. Çocuğuna yeni oyunlar öğretmelidir.	0.717		
5. Baba çocuğuyla oyun oynamalıdır.	0.715		
14. Çocuğu ile şakalaşmalıdır.	0.646		
19. Çocuğuna yeni oyuncaklar almalıdır.	0.609		
1. Bir baba çocuğunu çocuk bahçesine götürmelidir.	0.537		
6. Çocuğunun hangi televizyon programlarını izlediğiyle ilgilenmelidir.	0.534		
15. Eşi kadar olmasa bile bebek bakımından anlamalıdır.	0.521		
3. Baba çocuğuna renkleri ve eşyaların isimlerini öğretir.	0.511		
7. Gerekğinde çocuğundan özür dilemelidir.	0.452		
21. Kız olsun erkek olsun çocuğu istediğinde onunla sırdaş olmalıdır.	0.428		
4. Gerekğinde çocuğunu döverek cezalandırır.	0.357	0.347	
22. Bir çocuğun babası ile her konuda konuşması uygun değildir.		0.709	
12. Bebekleri bebek arabası ile taşımak babalara yakışmaz.		0.686	
24. Erkek çocuklar babalarıyla kız çocuklar anneleriyle oynamalıdır.		0.683	
23. Bir baba erkek çocuğuyla kız çocuğuna oranla daha çok ilgilenmelidir.		0.645	
8. Her ne sebepten olursa olsun çocuğunun yanında ağlamamalıdır.		0.616	
25. Çocukla cinsel konuları konuşmak demek, onunla yüz göz olmak demektir.		0.610	
16. Babaların çocuklarını açıkça takdir etmeleri çocukları şımartabilir.		0.584	
2. Baba evdeki tek otorite figürü olmalıdır.		0.540	
11. En önemli görevi ailesinin bakımı için gerekli parayı kazanmaktır.		0.527	
20. Çocuğun sorularını cevaplamalıdır, ancak onunla oturup sohbet etmesi uygun değildir.		0.516	
10. Hangi yaşta olursa olsun çocuğunun cinsel konulardaki sorularını cevaplamalıdır.			0.853
9. Ergenlik dönemindeki çocuğuna cinsellik konusunda bilgi vermelidir.			0.788
13. Baba çocuğunun tüm sorularını cevaplamalıdır.			0.515
Varyans açıklama yüzdesi	19.98	17.94	10.17
Yığılmalı yüzde	19.98	37.93	48.10

Faktör 1: Babalık Rolüne İlişkin Olumlu Algılar**Faktör 2:** Babalık Rolüne İlişkin Olumsuz Algılar**Faktör 3:** Çocuk Cinselliğinde Babalık Rolüne İlişkin Algılar

Tablo 7. Babalık Rolü Algı Ölçeği ve Alt Gruplarının Ortalama, Standart Sapma ve Cronbach Alfa Güvenirlik Katsayısı (n=260)

Babalık Rolü Algı Ölçeği	Madde Sayısı	$\bar{X}$	SS	Cronbach Alfa Değeri
Ölçek Genel	25	92.63	13.27	0.90
Alt Gruplar				
Babalık Rolüne İlişkin Olumlu Algılar	12	49.97	5.08	0.84
Babalık Rolüne İlişkin Olumsuz Algılar	10	31.95	7.77	0.85
Çocuk Cinselliğinde Babalık Rolüne İlişkin Algılar	3	10.71	2.63	0.78

Tablo 8. Babalık Rolü Algı Ölçeği'nin Madde-Toplam Puan Korelasyonları

Babalık Rolü Algı Ölçeği	Madde Toplam Korelasyonu (r)	Madde Silindiğinde İç Tutarlılık Güvenirlik Katsayısı
1. Bir baba çocuğunu çocuk bahçesine götürmelidir.	0.49	0.90
2. Baba evdeki tek otorite figürü olmalıdır.	0.49	0.90
3. Baba çocuğuna renkleri ve eşyaların isimlerini öğretir.	0.41	0.90
4. Gerektiğinde çocuğunu döverek cezalandırır.	0.44	0.90
5. Baba çocuğuyla oyun oynamalıdır.	0.53	0.90
6. Çocuğunun hangi televizyon programlarını izlediğiyle ilgilenmelidir.	0.47	0.90
7. Gerektiğinde çocuğundan özür dilemelidir.	0.58	0.89
8. Her ne sebepten olursa olsun çocuğunun yanında ağlamamalıdır.	0.36	0.90
9. Ergenlik dönemindeki çocuğuna cinsellik konusunda bilgi vermelidir.	0.52	0.90
10. Hangi yaşta olursa olsun çocuğunun cinsel konulardaki sorularını cevaplamalıdır.	0.53	0.90
11. En önemli görevi ailesinin bakımı için gerekli parayı kazanmaktır.	0.38	0.90
12. Bebekleri bebek arabası ile taşımak babalara yakışmaz.	0.59	0.89
13. Baba çocuğunun tüm sorularını cevaplamalıdır.	0.53	0.90
14. Çocuğu ile şakalaşmalıdır.	0.43	0.90
15. Eşi kadar olmasa bile bebek bakımından anlamalıdır.	0.53	0.90
16. Babaların çocuklarını açıkça takdir etmeleri çocukları şımartabilir.	0.50	0.90
17. Baba çocuğu ile sık sık sohbet etmelidir.	0.49	0.90
18. Çocuğuna yeni oyunlar öğretmelidir	0.55	0.90
19. Çocuğuna yeni oyuncaklar almalıdır.	0.35	0.90
20. Çocuğun sorularını cevaplamalıdır, ancak onunla oturup sohbet etmesi uygun değildir.	0.48	0.90
21. Kız olsun erkek olsun çocuğu istediğinde onunla sırdaş olmalıdır.	0.52	0.90
22. Bir çocuğun babası ile her konuda konuşması uygun değildir.	0.65	0.89
23. Bir baba erkek çocuğuyla kız çocuğuna oranla daha çok ilgilenmelidir.	0.59	0.89
24. Erkek çocuklar babalarıyla kız çocuklar anneleriyle oynamalıdır.	0.67	0.89
25. Çocukla cinsel konuları konuşmak demek, onunla yüz göz olmak demektir.	0.75	0.89

Tablo 9. Babalık Rolü Algı Ölçeği Maddelerinin Madde-Toplam Puan Korelasyonları

Alt Grup Boyutları	Maddeler	r	p
Babalık rolüne ilişkin olumlu algılar	17. Baba çocuğu ile sık sık sohbet etmelidir.	0.51	0.00
	18. Çocuğuna yeni oyunlar öğretmelidir	0.57	0.00
	5. Baba çocuğuyla oyun oynamalıdır.	0.55	0.00
	14. Çocuğu ile şakalaşmalıdır.	0.46	0.00
	19. Çocuğuna yeni oyuncaklar almalıdır.	0.39	0.00
	1. Bir baba çocuğunu çocuk bahçesine götürmelidir.	0.52	0.00
	6. Çocuğunun hangi televizyon programlarını izlediğiyle ilgilenmelidir.	0.51	0.00
	15. Eşi kadar olmasa bile bebek bakımından anlamalıdır.	0.58	0.00
	3. Baba çocuğuna renkleri ve eşyaların isimlerini öğretir.	0.46	0.00
	7. Gerektiğinde çocuğundan özür dilemelidir.	0.63	0.00
	21. Kız olsun erkek olsun çocuğu istediğinde onunla sırdaş olmalıdır.	0.55	0.00
	4. Gerektiğinde çocuğunu döverek cezalandırır.	0.50	0.00
Babalık rolüne ilişkin olumsuz algılar	22. Bir çocuğun babası ile her konuda konuşması uygun değildir.	0.70	0.00
	12. Bebekleri bebek arabası ile taşımak babalara yakışmaz.	0.65	0.00
	24. Erkek çocuklar babalarıyla kız çocuklar anneleriyle oynamalıdır.	0.71	0.00
	23. Bir baba erkek çocuğuyla kız çocuğuna oranla daha çok ilgilenmelidir.	0.64	0.00
	8. Her ne sebepten olursa olsun çocuğunun yanında ağlamamalıdır.	0.44	0.00
	25. Çocukla cinsel konuları konuşmak demek, onunla yüz göz olmak demektir.	0.79	0.00
	16. Babaların çocuklarını açıkça takdir etmeleri çocukları şımartabilir.	0.57	0.00
	2. Baba evdeki tek otorite figürü olmalıdır.	0.57	0.00
	11. En önemli görevi ailesinin bakımı için gerekli parayı kazanmaktır.	0.45	0.00
	20. Çocuğun sorularını cevaplamalıdır, ancak onunla oturup sohbet etmesi uygun değildir.	0.53	0.00
Çocuk cinselliğinde babalık rolüne ilişkin algılar	10. Hangi yaşta olursa olsun çocuğunun cinsel konulardaki sorularını cevaplamalıdır.	0.59	0.00
	9. Ergenlik dönemindeki çocuğuna cinsellik konusunda bilgi vermelidir.	0.58	0.00
	13. Baba çocuğunun tüm sorularını cevaplamalıdır.	0.58	0.00